МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА ім. В. Г. КОРОЛЕНКА
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
ХАРКІВСЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ

КОРОЛЕНКІВСЬКІ ЧИТАННЯ 2013

«Бібліотеки, музеї, архіви у медіа-просторі регіону»

Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Харків, 24 жовтня 2013 р.)

Частина І

Харків 2014

УДК 027.021(477)
ББК 78.34(4Укр)я431
К 68

Укладач Н. І. Капустіна
Науковий редактор Л. В. Глазунова

К 68 **Короленківські читання 2013.** «Бібліотеки, музеї, архіви у медіа-просторі регіону» : матеріали XVI Міжнар. наук.-практ. конф. Харків, 24 жовт. 2013 р. У 2 ч. Ч. 1 / Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; [уклад. Н. І. Капустіна ; редкол.: В. Д. Ракитянська (голова) та ін.]. – Харків, 2014. – 263 с.

Перша частина збірника містить доповіді та повідомлення пленарного засідання та першої секції «Бібліотека у новій медіа-реальності» щорічної науково-практичної конференції «Короленківські читання», яка у 2013 р. була присвячена темі «Бібліотеки, музеї, архіви у медіа-просторі регіону». Висвітлюється комплекс питань, пов'язаних із роллю і місцем бібліотечних, музейних і архівних установ в регіональному медіа-просторі; створення медіа-продуктів, медіа-центрів, медіа-проектів, взаємодії зі ЗМІ, веб-представництвом, формуванням медіа-грамотності фахівців і користувачів. Видання розраховане на фахівців сфери соціальних комунікацій.

УДК 027.021(477)
ББК 78.34(4Укр)я431

ПЕРЕДМОВА

XVI міжнародна науково-практична конференція **«Короленківські читання 2013»** відбулася 24 жовтня 2013 р. у Харківській державній науковій бібліотеці ім. В. Г. Короленка (ХДНБ) під егідою Міністерства культури України та за участю співорганізаторів – Харківської державної академії культури, Харківського обласного відділення Української бібліотечної асоціації.

Цьогорічна конференція присвячена 110-річчю відділів ХДНБ – бібліотекознавства і рукописів та автографів. Досить символічною є тема конференції 2013 року «**Бібліотеки, музеї, архіви в медіа-просторі регіону»**, адже сьогодні медіа-простір виводить на новий рівень комунікативні функції культурних закладів. Метою конференції стало обговорення теоретичних і практичних аспектів діяльності бібліотеки, музею, архіву в сучасному медіа-просторі. Головне завдання заходу – розглянути питання взаємодії із засобами масової інформації, просування бібліотечних послуг за допомогою соціальних медіа, бібліотечної блогосфери, використання подкастів, медіа-ресурсів бібліотек, архівів, музеїв, застосування мультимедіа-технологій, функціонування історико-бібліотекознавчої спадщини у медіа-просторі.

У науковому заході взяли участь 194 представники наукових, обласних, галузевих, бібліотек вузів, музейних і архівних установ. Серед них – провідні фахівці бібліотек і навчальних закладів з 11 регіонів України, Російської Федерації, Республіки Молдови. Заочна участь колег з близького і далекого зарубіжжя (Грузії, Польщі, Російської Федерації) забезпечувалася шляхом скайп-підключень, постерних доповідей та повідомлень. Найширше були представлені бібліотечні заклади Російської Федерації, серед яких вперше – Російська національна бібліотека, Державна публічна науково-технічна бібліотека Сибірського відділення РАН; бібліотеки вузів – Санкт-Петербурзького державного університету культури і мистецтв, Челябінської державної академії культури і мистецтв, Тамбовського державного університету ім. Г. Р. Державіна і Тамбовського державного інституту культури і мистецтв, Муніципальна установа культури «Централізована бібліотечна система м. Арзамаса» (Нижньогородська область). Традиційними учасниками читань можна вважати польських фахівців з бібліотек Технічного університету (м. Лодзь), Гданського університету (м. Гданськ), Кримської республіканської установи «Універсальна наукова бібліотека ім. І. Я. Франка», Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка» та багатьох інших.

Інформаційну підтримку конференції забезпечували Українська бібліотечна асоціація, програма «Бібліоміст», інформаційно-довідковий портал «Library.ru», науково-виробниче підприємство «Ідея» і всеукраїнський інформаційний журнал «Бібліотечний форум України». На конференцію надійшло понад 80 доповідей, серед учасників п'ять докторів наук, 19 кандидатів наук, аспіранти, директори, головні та провідні спеціалісти.

На пленарному засіданні доповідачі наголошували на відсутності стратегії розвитку бібліотек у новому комунікаційному середовищі. Аналіз сучасного стану медіа-простору регіону дозволив зробити висновки про перспективні напрями та рівні реалізації стратегії книгозбірень у використанні медіа-сервісів, які допомагають запропонувати користувачам більш глибоку і цікаву концепцію самореалізації.

На секційних засіданнях («Бібліотека у новій медіа-реальності», «Історико-бібліотекознавча спадщина у медіа-просторі», «Бібліотеки, архіви, музеї: соціокомунікаційний обмін») розглядався комплекс питань, пов'язаних із роллю і місцем бібліотечних, музейних та архівних установ у регіональному медіа-просторі, веб-представництвом, формуванням медіа-грамотності фахівців і користувачів, формуванням, збереженням та розкриттям історико-культурного значення музейних, архівних фондів, колекцій та окремих документів. Найбільш представницькою була секція «Бібліотека у новій медіа-реальності», в межах секції працювала сесія «Медіа-ресурси і можливості сучасної бібліотеки», а також постерна сесія; було презентовано віртуальну вітрину «Медіа-ресурси сучасної бібліотеки». Повідомлення її учасників переважно висвітлювали питання застосування соціокомунікативних технологій, пошуку нових каналів взаємодії з користувачами для організації соціальних форм кооперації, обміну і самоорганізації та ін. Активно обговорювалися питання створення медіа-продуктів, залучення користувачів і утримання їх уваги, шляхи формування та підвищення рівня медіа-грамотності фахівців.

Неабиякий інтерес учасників викликав майстер-клас відомої журналістки, редактора телепроекту «Простір ідей» 5 каналу Т. О. Терен «Інформаційна привабливість бібліотеки: професійність обговорення бібліотечних проблем у ЗМІ».

Відбулися презентації видань *«Експертиза цінності документних пам'яток»*[1] (автор – завідуючий науково-дослідним відділом книгознавства,

[1] Експертиза цінності документних пам'яток: прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу для студентів з напряму «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліогр.» / Харк. держ. акад. культури, Харк. держ. наук, б-ка ім. В. Г. Короленка ; [авт.-уклад. І. Я. Лосієвський]. Харків. Сага. 2013. V 312 с.

колекцій рідкісних видань та рукописів ХДНБ ім. В. Г. Короленка, професор кафедри бібліотекознавства та соціальних комунікацій Харківської державної академії культури, доктор філолологічних наук І. Я. Лосієвський), *«Історія бібліотечної справи в Україні»*[2] доцента кафедри документознавства та книгознавства Харківської державної академії культури, кандидата педагогічних наук В. В. Сєдиха. Фахівці науково-дослідного відділу бібліотекознавства і бібліографознавства ХДНБ презентували довідник «Бібліотеки Харкова»[3], покажчик змісту збірників «Короленківські читання (1998 – 2012)»[4].

У рамках конференції відбулося відкриття меморіальної дошки визначній харків'янці, відомому бібліотекознавцю, педагогу, публіцисту Любові Борисівні Хавкіній.

Відвідувачі наукового заходу здійснили екскурсії Бібліотекою та ознайомитися з історичною фотогалереєю *«1886 – 2011. Від Харківської громадської до Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка»,* музейною експозицією *«Харківська громадська бібліотека: перше 30-річчя»*, стендами *«Фундатори харківської бібліотечної школи», «Бібліотекознавець Любов Борисівна Хавкіна»,* тематичними виставками тощо. Насиченість заявлених у програмі заходів не завадила особистому спілкуванню фахівців, налагодженню контактів та обміну досвідом в кулуарах конференції.

За підсумками роботи конференції прийняті рекомендації, в яких наголошено на необхідності створення дієвого інструменту управління інформацією та системою комунікацій бібліотек, що дозволить:

- сформувати власну медійну інфраструктуру бібліотек, архівів, музеїв інтегровану в сучасний медіа-простор регіону;
- вирішити питання ефективної участі бібліотек у створенні нових можливостей для налагодження комунікації з користувачами;
- підвищити якість, точність, достовірність, інтелектуальність даних; ефективність пошуку і розповсюдження інформації;

---

[2] Сєдих, В. В. Історія бібліотечної справи в Україні : навч. посіб. / В. В. Сєдих ; Харк. держ. акад. культури. Харків. ХДАК. 2013. 212 с. : іл.

[3] Бібліотеки Харкова : довідник // Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка, Харк. обл. від-ня Укр. бібл. асоц. ; [уклад.: Л. В. Волошина, О. В. Непочатова]. – 2-е вид., допов. і переробл. Харків. 2012. 216 с.

[4] «Короленківські читання» (1998 – 2012) : покажч. змісту / М-во культури України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; [уклад.: Н. І. Капустіна, О. В. Непочатова]. Харків, 2013. 54 с.

- продемонструвати цінності, значущість інноваційного шляху розвитку бібліотек у суспільстві;
- зміцнити довіру та лояльність користувачів до бібліотек;
- заохотити і підвищити відповідальність суспільства по відношенню до збереження культурної спадщини.

Конференція завершилася підбиттям підсумків роботи, обговоренням рекомендацій, концертом «Перлини хорової музики» студентів Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського. Хід конференції висвітлено в розділі сайту (http://korolenko.kharkov.com/korchit13/kor131.htm) і блозі «Короленківські читання 2013» (http://www.korolenkivskchit.blogspot.com/).

Змінюється тематика конференції, розширюються її межі, з кожним роком збільшується кількість учасників, однак незмінним залишається позиціонування конференції як майданчика, де поєднуються наука і практика, висвітлюються основні наукові дослідження провідних науковців та обговорюється передовий досвід бібліотекарів-практиків.

Збірник матеріалів конференції складається з двох частин. У першій частині вміщені матеріали пленарного засідання та секції «Бібліотека у новій медіа-реальності», а також сесій: постерної та «Медіа-ресурси і можливості сучасної бібліотеки». Матеріали розміщені за тематикою секції та сесії «Медіа-ресурси і можливості сучасної бібліотеки». Друга частина складається з повідомлень, що були проголошені на секціях «Історико-бібліотекознавча спадщина у медіа-просторі» та «Бібліотеки, музеї, архіви: соціокомунікаційний обмін». Електронна версія збірника міститься на сайті ХДНБ ім. В. Г. Короленка: http://korolenko.kharkov.com/korchit13/kor132.htm.

Маємо надію, що матеріали науково-практичної конференції, присвячені ролі і місцю бібліотечних, музейних і архівних установ у регіональному медіа-просторі, привернуть увагу бібліотечної громадськості.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

МЕДИА-ПРОСТРАНСТВО СОВРЕМЕННОЙ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ

Ракитянская Валентина Дмитриевна,
директор ХГНБ им. В. Г. Короленко,
Украина,
e-mail: rvd@korolenko.kharkov.com

Аннотация. *Описаны медиа-продукты и медиа-услуги Харьковской государственной научной библиотеки им. В. Г. Короленко в контексте формирования регионального медиа-пространства.*

Ключевые слова: *ХГНБ им. В. Г. Короленко, информационные услуги, коммуникационные услуги, комплексные услуги, библиотечный сайт, электронный каталог, базы данных, фонд электронных документов, виртуальные выставки, вебинары, социальные сети, электронная библиотека, Школа библиотечного журналиста.*

Современная библиотека без возможности быть представленной в медиа-пространстве фактически не имеет шансов для существования и развития. Ныне в библиотеках переход из реального в медиа-пространство осуществляется путем доступа к локальным и удаленным информационным ресурсам (базам данных, аналитическим и полнотекстовым материалам), доступным за ее физическими стенами, предоставления услуг по поиску информации и необходимых знаний.

Одной из ведущих форм активности современной научной библиотеки в медиа-пространстве является сайт, представляющий собой набор информационных блоков и инструментов, позволяющих разместить любое количество материалов без временных или пространственных ограничений, доступный самой широкой аудитории. Сайт – это средство, благодаря которому происходит контролированное генерирование информации о библиотеке. Кроме того, сайт библиотеки – один из мощных инструментов системы маркетинговых коммуникаций в сфере культуры, формирования позитивного медиа-образа в медиа-среде.

Сегодня сайт ХГНБ им. В. Г. Короленко содержит **1,76 ГБ** информации, **15592** файлов, среди которых **более 300 являются** полнотекстовыми материалами. Обратившись к сайту, пользователи могут работать с электронным каталогом, «Он-лайн справкой», «Службой

предварительного заказа документов», «Краеведческой электронной библиотекой», получить доступ к полными текстами документов, информацию о мероприятиях, проводимых в библиотеке (выставках, презентациях и т.п.).

ХГНБ им. В. Г. Короленко представляет в медиа-пространстве **информационные, коммуникационные и комплексные услуги.** Главное место на сайте библиотеки занимают **информационные ресурсы, а именно**:

- **электронный каталог**, насчитывающий около **300 тыс**. записей, к которому ежемесячно обращается от **15 до 30 тыс**. пользователей. Технически осуществляется от **1,5** до около **4,0 млн** запросов, результаты которых индексированы в различных поисковых системах. **Ежедневно** с каталогом работают от **500 до 1500 тыс**. пользователей;
- **24 базы данных**, содержащих более **460 тыс**. записей. **Обращаемость** подписных баз данных патентной информации, которыми можно воспользоваться в локальной сети, очень высока: в среднем каждый из трехсот дисков обернулся 33 раза. Интеллектуальной собственностью ХГНБ им. В. Г. Короленко являются **10 баз данных.** Особый интерес представляют эксклюзивные базы данных, созданные специалистами Библиотеки, в частности: «Интеллектуальная собственность», «Социальные коммуникации», «Библиотечная журналистика» а также **авторитетные файлы** предметных рубрик, коллективного автора и индивидуального автора;
- **фонд электронных документов (электронные версии изданий).** Сегодня коллекция состоит из **более 300** единиц документов:

- 249 книг,

- 34 годовых комплекта газет,

- 11 наименований журналов,

- 255 статей.

Конечно, это не составляет даже одной тысячной доли всего фонда (0,0078%), но все же сделаны первые шаги в обеспечении доступности документов, предоставление которых читателям затруднено или ограничено (редких и рукописных книг, архивов, недоступных большинству библиотек, и т.п.). К 50% электронных версий изданий доступ предоставляется на сайте (все файлы коллекции хранятся на сервере Библиотеки). На сервисе Calaméo опубликовано 12 оцифрованных документов. Интерес для исследователей представляют такие памятники древнерусской письменности и литературы:

• Минея служебная, декабрь. Рукопись конца XIV века. На церковнославянском языке;

• Острожская Библия 1581 г. ;

• рукописный сборник казацких летописей XVIII – XIX вв. и ряд других изданий – памятников культуры.

В рамках исследования «Украинская книжная графика» научно-исследовательский отдел книговедения, коллекций редких изданий и рукописей работает над созданием **веб-страницы, посвященной книжной графике в изданиях «Киево-Печерского Патерика»**, выпущенных типографией Киево-Печерской Лавры в 1661 и 1702 гг. Эти иллюстрации представляют собой выдающийся памятник украинского изобразительного искусства.

На сайте Библиотеки размещена **краеведческая электронная библиотека**, которая объединяет публикации о Харьковщине из разных его разделов. Частично оцифрованы исследования и воспоминания из архива отдела «Украиника», материалы современных историков, членов клуба «Краевед» (с согласия авторов). К ряду оцифрованных книг доступ осуществляется в локальной сети Библиотеки. Несколько веб-проектов посвящены знаменательным датам: 200-летию Н. В. Гоголя, 155-летию известного украинского фольклориста и этнографа Н. Ф. Сумцова, первой Всеукраинской краеведческой конференции 1925 года.

Доступ пользователей к мировым и собственным электронным ресурсам в ХГНБ им. В. Г. Короленко обеспечивается в двух современных Интернет-центрах, созданных при поддержке Посольства США в Украине. Функционируют также Wi-Fi подключение к Интернету и локальная сеть. **Основные коммуникационные службы** – это электронная почта, чат, скайп, «Обратная связь». Эти службы объединены в единый информационно-справочный сервис «**Он-лайн справка».** Читатели могут получить ответы на вопросы о ресурсах и услугах Библиотеки. Библиографы общаются с пользователями как в режиме реального времени он-лайн (чат, скайп), так и режиме отложенного общения офф-лайн (электронная почта).

Внедрение медиа-технологий в практическую деятельность обусловило развитие ряда новых библиотечных сервисов, более комфортных в сравнении с традиционными. Эти сервисы объединяют как коммуникационные, так и информационные возможности Интернета. Именно к таким **комплексным услугам** относится справочное обслуживание с помощью **«Виртуальной справки» и блога «Коллегам-**

библиотекарям». Например, география пользователей «Виртуальной справки» – Украина, Россия, Беларусь, Польша, США, Германия, Эстония, Узбекистан. Службой в 2012 году были выполнены **862 справки, 11143 просмотра ресурса**. Более 30% от всех запросов поступает от аспирантов и студентов, выполняющих научные работы социально-экономической тематики. Значительную часть составляют запросы по естественным и техническим наукам, искусству и философии. С целью создания сервисных условий для пользователей виртуальной службы на протяжении многих лет осуществлялся отбор навигационных материалов, которые ориентируют пользователей на самостоятельный поиск информации. На веб-странице «Виртуальной справки» размещены **132 адреса онлайновых ресурсов** Интернета.

Онлайновый сервис **«Электронная доставка документов»** позволяет удаленному пользователю заказать электронные копии документов, не присутствуя физически в Библиотеке. К услугам ЭДД обращались жители России, Литвы, Беларуси, Грузии, Казахстана, а также США, Германии, Израиля, Болгарии. Это свидетельствует о том, что Библиотека вносит свой вклад в развитие не только отечественной, но и мировой науки.

С 2012 года функционирует **«Служба предварительного заказа документов»**, которая позволяет всем пользователям ХГНБ им. В. Г. Короленко, имеющим читательский билет, заказать неограниченное количество документов в читальный зал через Интернет. А в стенах Библиотеки читатели могут сэкономить свое время, заказав документы из книгохранилища в общий читальный зал с помощью службы **«Экспресс-заказ»** через локальную сеть.

Использование веб-ресурсов ХГНБ им. В. Г. Короленко удаленными пользователями ежегодно возрастает (**в 2012 году** посещаемость сайта увеличилась по сравнению с 2011 годом почти в два раза и составляет **121510 обращений**, в 2011 году – 62 899). Особый интерес представляют медиа-ресурсы, посвященные выдающимся личностям – брендам региона. Это виртуальные книжные выставки в различных разделах сайта, преимущественно в разделе «Краеведение». Имена, представленные на этих выставках, соответствуют харьковскому бренду – **«умный город». Илья Мечников, Лев Ландау, Лесь Курбас, Алексей Бекетов, Любовь Хавкина, Григорий Квитка-Основьяненко** и ряд других деятелей ассоциируются с Харьковом, они оказали и оказывают влияние на ценности харьковчан, культуру города. Своих брендовых читателей

работники Библиотеки также пропагандируют в медиа-пространстве, в частности, ученых и изобретателей, являющихся гордостью Харькова и своими достижениями подтверждающих бренд Харькова как «умного города».

Виртуальная выставка **«Изобретатели Харькова – читатели Харьковской государственной научной библиотеки им. В. Г. Короленко»** представляет более 20 личностей. Все они активно сотрудничают с Библиотекой, принимают участие в просветительских мероприятиях, пропагандируют фонды в студенческой среде. Уже сформировались династии брендовых читателей: ученых, изобретателей, младшее поколение которых активно проявляет себя в научной деятельности и изобретательстве, используя электронно-библиотечную систему. Многие из них являются победителями региональных и всеукраинских конкурсов «Молодой новатор Харьковщины», «Изобретение года».

Каждый новый день предъявляет требования к профессиональным качествам специалистов библиотек, поскольку Библиотека меняется принципиально и темпы этих изменений продолжают расти. Обеспечение **доступа к разнообразию** информационных ресурсов через **все возможные** каналы коммуникаций – это необходимое условие функционирования современной библиотеки.

Библиотека активно проявляет себя в медиа-пространстве как **всеукраинский научный и методический центр.** В 2009 году с целью расширения возможностей представления информации о деятельности ХГНБ им. В. Г. Короленко, ее подразделений, активизации профессионального общения, обмена опытом работы, обсуждения профессиональных вопросов и проблем, методических консультаций был создан и постоянно поддерживается **блог «Методист библиотеки»** (72 участника, ежемесячно около 2500 посещений, география: Украина, Россия, Казахстан, Беларусь, Германия, Канада, Молдова, Эстония, Латвия и др.). Справочное обслуживание и профессиональные консультации осуществляются с помощью службы **«Коллегам-библиотекарям»** (2012 г. – 4095 просмотров).

В ХГНБ им. В. Г. Короленко освоены интерактивные формы профессионального обучения. Это вебинары или веб-семинары. Международный вебинар-тренинг **«Персональная и биобиблиография в технологиях управления знаниями»** состоялся 4 апреля 2013 года**.** В его работе приняли участие 80 ученых и специалистов из вузов культуры и

ведущих библиотек Украины, России, Беларуси. Апробировав эту форму работы в профессиональной библиотечной среде, мы перенесли ее в другую профессиональную среду. Интерактивный «круглый стол» для читателей – ученых нашего города очень актуальной тематики **«Влияние научных исследований и изобретений на жизнь людей»** был проведен 21 мая 2013 года ко Дню науки. О взаимопроникновении нано-, био- и информационных технологий в XXI веке, о проблемах производства экологически чистой продукции, создании агроэкосистем и защите окружающей среды сообщали ученые кафедры биотехнологий НТУ «ХПИ», Института радиофизики и электроники им. А. Я. Усикова, регионального Центра развития науки, образования и производства, Украинского НТЦ «Энергосталь» и др. Все выступления с мультимедийными презентациями транслировались он-лайн. Присоединившиеся участники наблюдали за ходом мероприятия, задавали вопросы и получали ответы на них в чате.

Актуализация и сохранность национального культурно-исторического наследия, создание системы его электронного учета, превращение историко-культурного наследия в ключевое условие национальной идентичности, образования и патриотического воспитания, провозглашенных в Концепции гуманитарного развития Украины до 2020 года, определяют участие Библиотеки во всеукраинском корпоративном проекте – **электронной библиотеке «Культура Украины».** В течение 2011–2012 гг. в этом проекте размещено 17 электронных версий изданий Библиотеки.

С 2011 года освоению медиа-пространства ХГНБ им. В. Г. Короленко способствует активная работа в социальных сетях: **Facebook** (более 1 тыс. друзей Библиотеки), **Twitter** (более ста читателей)**, ВКонтакте,** где активно используется возможность информировать и обсуждать с виртуальными пользователями новости, события, новые услуги, изменения в режиме работы, комментарии на библиотечном блоге и многое другое. На **YouTub** деятельность Библиотеки презентуют 17 видеоресурсов.

ХГНБ – мощный центр научно-информационного обеспечения сферы социальных коммуникаций. Укреплению статуса всеукраинского научного и методического центра способствует и проходящая в эти дни (21 – 24 октября 2013 г.) **Первая всеукраинская школа библиотечного журналиста**. Цель проекта – овладение библиотекарями Украины возможностями газетной, журнальной, Интернет-журналистики,

тележурналистики для оптимизации работы по привлечению пользователей в библиотеки; формирования влияния на общественность и создание позитивного имиджа библиотек как **бесплатных** общедоступных центров доступа к информации через международные, всеукраинские, региональные СМИ и корпоративные библиотечные СМИ (электронные и печатные), через сайты и сервисы Веб 2.0, 3.0 (вики-сервисы, социальные сети, блоги и т. п.).

В рамках проекта, поддержанного программой **«Библиомост»,** создана база данных **«Библиотечная журналистика»,** продолжается работа над коммуникативным навигатором «**Библиотечная периодика».** Результатом работы школы ее организаторам представляется в том числе развитие **конверге́нтной библиотечной журнали́стики** (конвергенция – процесс слияния, интеграции информационных и коммуникативных технологий в единый информационный ресурс), расширение информационных продуктов и использование при этом таких форм подачи медиа-продукта: библиотечной он-лайн газеты, радио в Интернете, веб-телевидения.

Так, итогом работы локальной Школы библиотечного журналиста в Библиотеке стало создание собственных интернет-телеканалов на платформах Я-ТВ и ВордТВ. (http://worldtv.com/%D1%85%D0%B3%D0%BD%D0%B1_%D0%B8%D0%BC._%D0%B2._%D0%B3._%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE та http://yatv.ru/hgnbkorolenko/.

Сегодня подводятся итоги **Первой всеукраинской школы библиотечного журналиста**, которая собрала в стенах нашей Библиотеки представителей ведущих украинских национальных и публичных библиотек из Киева, Днепропетровска, Луганска, Славутича, Крыма, Харькова, Харьковской и Донецкой области.

Покорение медиа-пространства продолжается на новом уровне! Подготовленные специалисты, которые вот уже четвертый день работают рядом с нами, готовы дерзать для создания позитивного имиджа библиотек и привлечения читателей.

СОЦІАЛЬНІ МЕДІА-КОМУНІКАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ БІБЛІОТЕК

Давидова Ірина Олександрівна,
зав. каф. бібліотекознавства
та соціальних комунікацій Харківської
державної академії культури,
д-р наук із соц. комунікацій, професор, Україна,
e-mail: idavydova@bk.ru

Анотація. *Доповідь присвячено аналізу комунікаційних можливостей бібліотек в соціальному медіа-просторі.*
Ключові слова: *бібліотека, медіа-простір, соціальні мережі.*

Футуристичні прогнози Д. Белла, Е. Тоффлера та М. Маклюена про якісне перетворення соціуму на основі інформаційних технологій, високого рівня інновацій, управління знаннями, індивідуалізації та дестандартизації інформаційного середовища, що зростає, до початку XXI ст. стали стрімко збуватися. Однак подальші реалії інформаційного світу третього тисячоліття виявилися пронизаними безліччю протиріч. Так, інформація, яка, як вважалося, сприятиме посиленню в суспільстві ролі знань, стала певним чином руйнувати ці знання. Знання й інформація, ставши ключовими економічними ресурсами, одночасно виявилися вкрай суперечливими факторами соціального й індивідуального розвитку; і нарешті, потужний інформаційний вибух аж ніяк не привів до «комунікативного вибуху», скоріше, навпаки, сприяв зростанню роз'єднаності індивідів і народженню «індивідуалізованого суспільства» (З. Бауман).

Така розбіжність прогнозованого і реального результату трансформацій соціальної системи вимагає ретельного аналізу тих змін, які принесла «інформаційна епоха» у діяльність бібліотек. Підсумовуючи численні наукові розвідки з приводу аналізу комунікаційних можливостей бібліотек в системі медіа-комунікацій, необхідно розглянути сутність провідних соціальних феноменів інформаційної епохи, до яких ми відносимо медіа-комунікації та соціальні медіа. Розглянемо їх докладніше.

Традиційне визначення «медіа» – це засіб для запису, зберігання та передачі інформації. Причому, зазвичай засіб саме технологічного характеру. В більшості випадків саме цей зміст надають дослідники та

спеціалісти терміну «медіа». У науковому дискурсі *медіа* – це обширне поняття, яке включає всю сукупність технологічних засобів і прийомів, що служать для передачі конкретному споживачеві інформаційного повідомлення в тому або іншому вигляді. Медіа є посередником, засобом здійснення комунікації між різними групами споживачів або доставки будь-яких змістовних продуктів аудиторії.

Таким чином, найголовніші функції медіа об’єднані однією рисою, опосередкованістю. Оскільки обмін інформацією – необхідна складова життя суспільства, то медіа-технології як посередник у людській діяльності є умовою людської активності. Медіа не лише віддавна супроводжують людину, а й активно застосовуються в бібліотечно-інформаційній діяльності. Підставою для такого висновку є основні типи медіа, що виокремлюються фахівцями, а саме:

1. Ранні медіа – писемність.
2. Друковані медіа – друк, літографія, фотографія.
3. Електричні медіа – телеграф, телефон, звукозапис.
4. Мас-медіа – кінематограф, телебачення.
5. Цифрові медіа – комп’ютер, Інтернет.

Активний розвиток нових медіа означає появу цифрових, комп'ютерних, інформаційних, мережевих технологій і комунікацій наприкінці XX ст. Таким чином, одне з ключових слів тут – «цифровий». Протягом останніх 25 років спостерігається швидка трансформація медіа завдяки появі комп'ютерів, електронних ігор, Інтернету тощо. Проте ці речі самі по собі не характеризують нові медіа, оскільки через деякий час цифрове телебачення й он-лайн видання вже стали вважатися «традиційними». Класичні ж традиційні медіа, з якими працює і бібліотека, почали поступово опановувати нові технології, такі, як цифрова обробка зображень, робота в мережі Інтернет.

Масштаби впливу медіа на різні сфери діяльності бібліотеки зростають щодня. Це вимагає від працівників бібліотек не тільки знання сучасних технічних пристроїв та вміння працювати з ними, а й певного рівня критичного мислення, навичок самостійної творчої роботи, пов’язаної з пошуком, обробкою та презентацією інформаційного матеріалу тощо.

Поняття «соціальні медіа» з'явилося порівняно недавно у зв'язку з появою ряду нових технологій (RSS, блоги і т.д.) і інтернет-ресурсів (онлайнові соціальні мережі, відеохостинги тощо). Коло цих, на перший погляд, різнорідних явищ поєднує те, що вони слугують полегшенню

обміну інформацією між користувачами в порівнянні з технологіями попереднього покоління, коли Інтернет містив переважно статичні сторінки.

Соціальні медіа – багатозначний термін, який використовують для опису нових форм комунікації виробників контенту з його споживачами і для яких визначальне значення має фактор копродукції контенту самими користувачами кінцевого продукту, коли кожний читач або передплатник блогу, наприклад, може виконувати функції будь-якого учасника створення контенту: коментатора, репортера, фотокореспондента або редактора даного сервісу. Соціальні медіа охоплюють онлайнові технології, які дозволяють користувачам спілкуватися між собою, ділитися думками, досвідом і знаннями, взаємодіяти один з одним, налагоджувати контакти, а також обмінюватися новинами, інформацією, відео, фото, музикою тощо.

Принципово нові можливості для бібліотек надає використання нових соціальних структур з функціонуванням на базі технології Веб 2.0, до яких належать віртуальні співтовариства, блогосфера, соціальні мережі (соціальні медіа) тощо. Саме термін «Веб 2.0», уведений у широке вживання Т. О'рейлі в 2004 р., найчастіше використовується поряд з терміном «соціальні медіа». «Веб 2.0» визначається як *«сукупність економічних, соціальних і технологічних трендів, під загальною дією яких формується база для наступного покоління Інтернету – більш зрілого й відособленого середовища, що характеризується участю користувачів, відкритістю й мережевими ефектами».*

Використання соціальних медіа надає принципово нові можливості українським бібліотекам, які останнім часом усе активніше з'являються в онлайн-осередках, створюють цікаві інтернет-проекти, взаємодіють між собою та з користувачами, активно запозичуючи досвід зарубіжних колег. У бібліотечному середовищі пов'язують участь бібліотек у соціальних мережах та блогах зі створенням нового іміджу бібліотеки, формуванням її стратегії виживання в умовах втрати монополії на інформаційне обслуговування, спричинене якісними змінами у сфері виробництва та отримання будь-яких видів інформації. Упровадження та комплексне використання соціальних медіа надає можливість грамотно й ефективно позиціонувати бібліотеку в інформаційному просторі.

Соціальні медіа можуть допомогти бібліотекам лобіювати свої інтереси у суспільстві, залучати користувачів до обговорення і підготовки бібліотечних подій. Соціальні медіа надають можливість ефективно

вирішувати різні бібліотечні проблеми шляхом обговорення їх у мережі з колегами, експертами та користувачами. Останнім часом бібліотеки почали активно використовувати можливості блогів та соціальних мереж для інформування громадян про діяльність державних органів влади. Блоги є ефективним інструментом для діалогу бібліотекар – читач, міжпрофесійного спілкування, що сприяє особовому професійному зростанню і вдосконаленню та дає можливість самовираження, стимулює творчу активність. Бібліотечний блог є тематичним різновидом блогу, що спеціалізується на бібліотечній діяльності, і зручним інструментом розвитку віртуального бібліотечного середовища. Бібліотечні блоги дають можливість просувати інформаційні продукти і послуги, стають популярним інструментом поширення інформації з питань бібліотекознавства, розвитку інформаційно-бібліотечних технологій.

На сторінках бібліотечних блогів представлена та обговорюється різноманітна інформація, зокрема щодо інноваційних підходів у роботі бібліотек та можливостей надання новітніх послуг; висвітлюється досвід трансформації бібліотек і нові бібліотечні проекти; здійснюється бібліотечна реклама та виставкова діяльність; обговорюються цікаві факти та дискусійні питання. На жаль, сьогодні відсутній єдиний реєстр (у будь-якій формі) українських бібліотечних блогів. Найповніший список українських і російських блогів подає «Бібліоміст».

Соціальні мережі, форуми, блоги – це середовище з практично миттєвою швидкістю розповсюдження інформації та досить сильним ефектом пам'яті. Одна з характерних особливостей блогів – переважна постійність записів у них, що архівуються та не видаляються. Це робить блогосферу джерелом ретроспективних публічних думок. Можна, наприклад, досліджувати зміну ставлення людей до тих чи інших подій/ідей залежно від плину часу та впливу на громадську думку різних факторів. Серед тем, що активно обговорюються в українській бібліотечній блогосфері, – проблема реалізації ініціативи відкритого доступу та проблеми самоархівації робіт, проблеми представлення бібліотек у соціальних мережах («Пан бібліотекар»), програми популяризації читання, проблеми університетської науки, авторського права, наукової комунікації в цифрову епоху («Могилянська Бібліотекарка»). Багато бібліотек успішно рекламують свої ресурси і послуги, і не дивно, що бібліотекарі починають наповнювати своїми блогами віртуальний світ, використовуючи блог як простий інструмент для публікації новин бібліотечного світу.

Очевидно, що на сьогодні бібліотекам для інформування громадськості про свою діяльність потрібні додаткові засоби інформування, зокрема менш офіційні та формальні, ніж наприклад бібліотечний сайт. Останнім часом дедалі більше бібліотек створює свої сторінки в соціальних мережах. Зокрема, більшість зарубіжних і вітчизняних бібліотечних установ представлені в Twitter, Facebook, Flick), Blogspot, «ВКонтакте» та ін., які на сьогодні є найпопулярнішими соціальними мережами у світі. Це важливий інструмент поширення комунікаційних можливостей бібліотек. Американський бібліотекар-блогер Д. Л. Кінг пропонує навіть розмістити позначки «Ми у Facebook» або «Читайте нас у Twitter» у приміщенні бібліотеки. Такий підхід переконує в тому, що інструменти соціальних мереж допомагають доносити інформацію до користувачів у дуже зручний спосіб. Представлення бібліотеки в соціальних мережах дає змогу оперативно повідомити великій аудиторії про надходження нових видань, заплановані заходи та поширити цю інформацію далі. Іншими словами, це – майданчик для паблік рілейшнз, реклами бібліотек і її послуг, дієвий інструмент управління інформацією та системою комунікацій бібліотеки.

CENTRAL SCIENTIFIC LIBRARY ANDREI LUPAN ON NEW MODERN SOCIAL MEDIA

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. АНДРІЯ ЛЮПАНА В НОВИХ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА

Катерев Кристина, заступник
директора Центральної наукової бібліотеки
ім. Андрія Лупана, Республіка Молдова, Кишинів
e-mail: caterev.cristina@yahoo.com

Abstract. *Recent developments on New Information Tehnologies are the new way for libraries. The new world created on Blogger, Facebook, Google+, Blogger, Flickr, Twitter, LinkedIn, Pinterest, Delicious, Wikipedia, Youtube and other forms of social media are very important to promote the library. Library now has the new instruments to promote the traditional services through the modern techologies. Modernization of libraries means the use of new media contents: articles and on-line texts, files, pictures, movies and the use of new forms of scientific content which can be accesed by the students, researchers, teachers. Social*

media world in our days is one of them, where the information is accessible and help the libraries to build connections on different on-line platforms.

Keywords: *social media, science on-line, new information technologies, library 2.0, library 3.0, media content, scientific content, modern technologies, on-line platforms.*

Анотація *(переклад). Сучасні досягнення інформаційних технологій надають нові можливості для роботи бібліотек. Новий світ, створений на сторінках Blogger, Facebook, Google+, Flickr, Twitter, LinkedIn, Pinterest, Delicious, Вікіпедії, YouTube та інші форми соціальних медіа є дуже важливими для розвитку бібліотек. У бібліотек з'явились нові інструменти для просування традиційних послуг через сучасні технології. Модернізація бібліотек означає використання нових медіа контентів: статей, он-лайн текстів, файлів, фотографій, фільмів та нових форм наукового змісту, якими можуть користуватися студенти, науковці та викладачі. Світ соціальних медіа в наші дні робить інформацію більш доступною і допомагає бібліотекам встановлювати зв'язки на різних он-лайн платформах.*

Ключові слова: *соціальні медіа, наука он-лайн, нові інформаційні технології, бібліотека 2.0, бібліотека 3.0, медіа-контент, науковий зміст, сучасні технології, он-лайн платформи.*

In the digital area there are new ways of communicating and distributing the information of scientific contents. As to promote information science it is urgently needed to improve the new methods of communication used by elements library 2.0. The role of scientific library has a different perspective like the public libraries, where the target groups are pupils and students, researchers need the information the librarians know about: how to search the information on various on-line platforms.

Academic communication patterns has changed in the information society. Scientific research includes publication about the research results. Published papers are components of the scientific production of the researcher, institution, country.

The impact of this research is measured by scientometric indicators. With the continuous increase in the price of publication and access to published results developed movement open access is heavily debated in the international world. Universities have responded and joined the movement by publishing research results freely accessible on the internet. Research programs have found technical solutions: open source, digital repositories.

Web 2.0, a concept initiated by the O'Reilly Media in 2003 and popularized in the Web 2.0 conference in 2004, refers to a second generation of web-based communities and hosted services, where was discussed facilitates of collaboration and sharing between users. Although the term suggesting a new

version of the World Wide Web, does not refer to an update Web technical specifications, but to changes in the ways software developers and end-users using the Web as a platform.

Businesses, services and technologies analyzed in argumentation presented by O'Reilly all had something in common: they were interactive, dynamic, and the line between creation and consumption of information in this collaborative environment was blurred. Users were, in Equally, creators and consumers of content, the Web was used as a collection of texts published, there was an amount of monologues but was a web of dialogue, multi-sensory communication was a user-centered Web in a way as had never been [8].

Library and Web 2.0 are two technical and social entities whose trajectories intersect. Web 2.0 is a term describing new trends in web design and in the use of World Wide Web technologies. The adoption of these new technologies facilitates collaboration sharing of the information in an open society of knowledge.

The internet has already had a major impact on how people find and access information, and now the rising popularity of e-books helps to transform Americans' reading habits. In this changing landscape, public libraries are trying to adjust their services to these new realities while still serving the needs of patrons who rely on more traditional resources. In a new survey of Americans' attitudes and expectations for public libraries, the Pew Research Center's Internet & American Life Project finds that many library patrons are eager to see libraries' digital services expand, yet also feel that print books remain important in the digital age [6].

In the world of social media services for libraries an important role has the marketing of library and information services, a main example is described in the article *Marketing of Library and Information Services in Global Era: A Current Approach* by Kumar Basanta Das. For a long time, we: (librarians and information professionals) had enjoyed a supplier's market and we lost our interest in working for our customers, and yet we want customers to come back.

However, we should always keep in mind that only satisfied customers come back and there are greater chances that a dissatisfied customer will find some other suppliers of information to find the information needed. There are some unique reasons that require marketing orientation in library and information services and it will help us in: Management of Libraries, Commitment to Customer Satisfaction, Understanding Customers, Welcome again and again, Libraries need to grow, Improving our Image. This article targets to highlight the various aspects of marketing of library and information

services in order to make these effective and efficient in modern electronic era [1].

According to Ranganathan's 5th law «Library is a growing organism». Due to global information explosion, more information come every second and today's information is growing old for tomorrow very fast. Libraries continue to face global changes in the environment strategies and outcomes. Good marketing efforts take care of all resources and how it can be done in an efficient way.

Being so simple the Ranganathan's laws are very important for modern libraries existing in the world. Lidia Kulikovski believes that these laws should be taken into consideration for the future, because the future researchers think about the library that will be a social web of social experiences, personal and not so far than more 15 years. A website can significantly improve how the library makes relationships with service for users and the information technologies that can be so easily promoted through social networks [3].

We must not forget the famous Ranganathan, who made laws to be respected and brought to the table community library services organizing active guidance on these areas in the knowledge society. The parallels between the five laws of Ranganathan's have tendency to the libraries websites, which defines the utmost foundation of the web:

1. Books are for use / Web resources are to be used.
2. Every reader his [or her] book / Each user resources (web site).
3. Every book its reader / Each resource, its user.
4. Save the time of the reader / Save the time of the user.
5. The library is a growing organism / Web is a growing body.

The Five laws of library science is a theory proposed by S.R. Ranganathan in 1931, detailing the principles of operating a library system. Many librarians worldwide accept them as the foundations of their philosophy [9].

The laws of Ranganathan are two pillars which have many overlapping of functions according to the library 2.0, book versus computer without the knowledge society does not exist, a book can live many years without modern computer, the traditional form of the library is completed today online resources that provide more opportunities development and expansion of electronic services [2].

A library traditions remain the same over time, but modern beings and current computer being: a guide in promoting thematic collections, presenting informational magazines, online exhibitions dedicated to different categories of

users, promotional, digital repositories through which the library can attract a number of users at the same time without waiting in turn for requested book or only the NO answer.

The new digital technologies greatly reduces the cost of access, storage and transmission of information in differen spheres of human activities and existence. Knowledge Society create a general access to information, of its members, a new way of working and knowledge. The new way of information plays an important role in accelerating the process of information, exchange with new science contents between the institutions of educations and gives the effective dissemination of information to the users.

In this direction the library has the role to create the science institutional repository that can be access by the academic researchers, students, teachers and all those who want to know the role of science from their country. A Digital Repository is the most important tool in modern society by providing access to information in various areas of science, offers a new function for library like an information center remotely, online, a useful and necessary space for real and potentially users.

Recovery involves national scientific production on the one hand, proper storage and preservation therefore, and on the other hand, the organization of access to these documents so that they can fulfill their mission of developing cultural, social, economic and educational.

Exploitation of scientific production activity has both a cultural and scientific component, analyzing and disseminating information related to the meaning of scientific production and economic. The latter refers to its effective management both in financial terms. To achieve this is vital to adopt and follow appropriate marketing policies.

Through an effective management and marketing activities designed and long-term consequences, one can achieve not only the conservation and preservation of scientific output, but the better knowledge of the society as a whole. In addition it will get and the development of national scientific production not only in terms of quantity but also quality.

Information technologies of XXI century in the society of knowledge give different ways for children toward library in terms of guidelines, namely the innovative area of knowledge where you can find information in the various fields of study. Contemporary scientific libraries from different countries, USA, Russia, Romania, Germany, China, Japan, France, Italy, Spain, know these technologies, that have the latest generation of modern computers, have an important role to attract the researchers to the library.

Satisfaction in the virtual service is for students and young people a way to learn science horizons found on the internet world. Modern information technologies have the tendency to share with the young generation the importance of science in various fields of knowledge, using the latest tools of library 3.0.

The process of obtaining the new information products, explores the answers to various questions and applying new contents for scientific concepts, tests distribution of information for researchers and young librarians, assigns as a different role various significant global innovation resources that are regarding for those who want to access these virtual pages.

In the new era as to share contemporary culture of information, the librarians organize training for researchers what plays an important function of non-formal education. Organizing informational lessons versus training, aimed to train scientific community looking for information that is placed on various platforms for us: electronically and abroad, thus revealing information on various official sites, scientific databases, open access articles, publications with various impact factors, web resources, digital collections classified in various fields of science, which can be read and downloaded.

On the library website www.bsclupan.asm.md researchers, students, teachers can find the lessons/training about the chemistry, physical and geology scientific fields on Infocentre field. The event took place at the Institute of Geology and Seismology and Institute of Chemistry of ASM. The training was about the *The Research Information Resources on Geology and Physics, Chemistry on Different Platforms on-line*: the link.

In an attempt to improve access to all library resources we createed a science space for researchers to present the culture of finding the academic resources with extensive coverage and to provide quality services, with the elements of information technologies. Modern tools for seeking information are outstanding and relevant for scientific studies [7].

Central Scientific Library «Andrei LUPAN» will help to create different contents on scribd.com, slideshare, wiki which contribute to the development of information resources, using media products from library 2.0. and 3.0.

Digital Library contributes to creating a library that provides any kind of information in various media tools, creating an electronic document repository that provides open access to scientific content and can be accessed through your electrical networks, social networking, is promoted to various institutions in the community which have Internet access.

The blogger is the true way for all the researchers where the librarians place all the events that took place in our library, activities, book exchange, rare books, library services, reading academic program that promotes writers, scientific researchers offering a literary kaleidoscope, painting exhibitions, continuous training of the librarian. Blogger is an effective tool to promote library collections through which we offer new publications in different science, about the activities, services from our library. Recently we create the blogs for academic researchers from Chisinau, about their activities, work and important events.

Online communication, the blogs created on different services of our library is based on e-information where we select the most popular posts and we can see all the visitors from around the world who access the various information about science content.

Web 3.0 tools have emerged from the development of the information technology and nothing can be done without a change in attitude, the fundamental role of human resources. Dream of Library 3.0 is possible with professional librarians, enthusiastic, sensitive to change, with the ability to use information technologies; 2.0 Library Service provides library development oriented on user demand and a way to enrich his requirements.

Library 3.0 services have an important role in supporting and developing a modern informational society based on knowledge in different fields of science. We created a free space for different users where thez can find new contents, on our social media products:

Current Library Blogs, News, and Feeds

1. Academic Chisinau: www.chisinaulacademic.blogspot.com
2. Biblioturism: www.biblioturism.blogspot.com
3. Cataloging and Indexing Literature: www.indexare-catalogare.blogspot.com
4. E-information Service: www.serviciuleinformationalbscasm.blogspot.com
5. Library Achisitions: www.achizitiibscasm.blogspot.com
6. Libri Varietas: www.librivarietas.blogspot.com
7. Rare and Old Books: www.carterarasiveche.blogspot.com
8. Scientific Literary Kaleidoscope: www.caleidoscopstiintific-literar.blogspot.com
9. Web Science Links: www.esciencelearning.blogspot.com
10. Webliography: Water Resources: www.resurseleacvaticewebliografie.blogspot.com

Library Area on-line studies: www.delicious.com/bscasm

Library e-publications: www.issuu.com/home/publications; www.ru.scribd.com/bscasmalupan; www.biblioscientia.asm.md/index.php; www.ru.calameo.com/read/001676830ca97a241da7e

Library Tutorials: www.bsclupan.asm.md/img/userfiles/file/lectia%20nr.%202.pdf, www.bsclupan.asm.md/img/userfiles/file/chimie%20training.pdf

Library Twitter Account: www.twitter.com/bscasmalupan

Library Facebook Page: www.facebook.com/biblioteca.stiintifica

Library Pins Page: www.pinterest.com/bscasm/pins

Library Flickr Site: www.flickr.com/photos/84876426@N07

Library YouTube Channel: www.youtube.com/channel/UCXtv81yNxkjtQjdSb-dtL_g

The library is an entity that processes information and knowledge, and resources that are made available for those who make up the network of users. Library has had its own mechanisms for dissemination of information available fund. It is a fact, however, that traditional mechanisms of dissemination not meet the needs of its users, consumers of information, which as you master getting better IT technologies, are trained and become more discerning and demanding. It is therefore necessary for libraries to turn its attention to a new way of communication and interaction with his audience.

As Web 2.0 represents a turning point for the vision of the Web, Library 2.0 is a possible way to change traditional library into the library open. In addition, the fact that people are already familiar with the tools and Web 2.0-based applications that use them frequently in their leisure time, adoption and implementation of such a system incorporating this new technology will be more readily accepted in any organization, therefore the library.

As Facebook has come to dominate the arena of social networking sites, more and more libraries have created their own pages / accounts on Facebook to raise awareness among the public, alike, to work as a marketing tool . Concerns library of informational structures in general, to design and implement new services, especially those of Web 2.0 and Library 2.0 culture that encourages participation, are more intense [5].

Due to the huge success of online social networks, we believe they deserve to be more carefully observed today – thanks novelty – they are insufficiently explored and analyzed.

In the literature there are very few articles on the subject and most of them are confined to a few examples of such models have been implemented best

practices from Facebook applications. The most common alerts refer to ways of promoting the library, encouraging communication at all levels, use Facebook to delivering content, methods of education, information literacy, reference implementation and promotion services through Facebook.

New Web, hands a net generation technology expert and community-oriented thinking has the power to unsettle society and overthrow the authorities in many respects.

Library website can offer:

- Interaction with the library catalog. An Online Public Access Catalog (OPAC) provides the ability log in to a library account to renew or request items.
- Gateway to electronic resources. Libraries may organize the various periodical indexes, electronic reference collections, and other databases they subscribe to. Resources may be organized alphabetically, by subject and by media.
- Library tutorials. Interactive tutorials can help users choose and use electronic resources, how to renew a book, and other library functions.
- Virtual reference, different links to other electronic resoursces.
- Allow remote patrons to connect with library staff and have their questions answered, including via email and texting.
- Library blogs. Blogs can announce new resources or services at the library and to give patrons another venue to communicate with staff and provide feedback [4].

Search is not just a useful tool to find something on the web, in ever-increasing proportion of the search is the mechanism that we use to understand ourselves, our world and our place in it. Represents how we navigate through only truly infinite resource that leads before human culture: knowledge. Search perfect – every possible bit of information found in our fingertips, contextualized and personalized perfectly – it may never be realized. But the road to find out if this is possible or not, will certainly travel promising interesting.

Information and communication technologies, the new information and communication context they produce and it require, relative notions of space and time, individuals and communities together in a unified global space, space in which each of us must develop strategies adaptation, assimilation of information and communication knowledge and skills.

Current changes in our society, by shifting trends in the information and insight into the knowledge age, require the existence and promoting a culture of information. Globalization from basic search and use of information requires a general model of training and teaching in initial training, with implications for lifelong learning.

Bibliography

1. **BASANTA DAS**, Kumar. Marketing of Library and Information Services in Global Era: A Current Approach. – URL: http://www.webology.org/2008/v5n2/a56.html.

2. Five laws of librarian science. – URL : http://en.wikipedia.org/wiki/Five_laws_of_library_science.

3. **KULIKOVSKI**, Lidia. Utilizatorii bibliotecii: Teorie, concept, contexte actuale şi emergente. In: Magazin Bibliologic, nr. 3 – 4, 2007, p. 20 – 26.

4. Library web site. – URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Library_website.

5. **MAN**, Cristina Raluca. Resursele electronice şi bibliotecarul de referinţe versus fenomenul google: rezumatul tezei de doctorat. – Bucureşti, 2012, p. 5.

6. New Library Services for the New Age User. – URL: http://libraries.pewinternet.org/2013/01/22/library-services.

7. **OPRESCU**, Tatiana. Comunicarea şi integrarea resurselor informaţionale prin site-ul web // Biblioteca: Revistă de bibliologie şi ştiinţa informării. – 2010. – Nr. 2. – P. 67 – 70.

8. **O'REILLY**, Tim. What is Web 2.0. – . – URL: http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html.

9. **WALLACE,** Koehler. Ethical Values of Information and Library Professionals – An Expanded Analysis / Jitka Hurych, Wanda Dole, Joanna Wall // International Information & Library Review. – 2000. Vol. 32. Issues 3 – 4. P. 485 – 506. – Electronic Analogue http://www.sciencedirect.com/science/journal/10572317/32.

МІСЦЕ ПРИЗНАЧЕННЯ – СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА[5]

Терен Тетяна Олександрівна,
журналіст, редактор телепроекту
«Простір ідей» 5 каналу,
Україна, Київ,
e-mail: tetyana.teren@gmail.com

Анотація. *12 куточків України, 12 книгозбірень, 12 відомих українців, здатних на авантюри заради популяризації культури, — редактор єдиного вітчизняного телепроекту про бібліотеки ділиться враженнями від знімального процесу.*

Ключові слова: *телепроект «Простір ідей», програма «Бібліоміст», Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів в Україні (IREX), Українська бібліотечна асоціація.*

«Бібліотеки? Кому це може бути цікаво?» – так зазвичай реагували ті, кого ми запрошували до участі в проекті «Простір ідей» на «5 каналі». Так спочатку відреагувала і я. Востаннє я була в бібліотеці п’ять років тому, ще студенткою. І мене, правду кажучи, до бібліотек з їхньою складною системою видачі книжок не тягнуло, бо, на щастя книголюбів, книжки в Україні стали доступнішими завдяки Інтернету. Але ініціатор цього проекту – програма «Бібліоміст» – одразу попередив: сучасні бібліотеки вас здивують. Власне, тому й назвали проект «Простір ідей», бо ж його мета – спростувати поширені стереотипи про бібліотеки і показати українцям, що зовсім поруч є місця, де безкоштовно можна знайти будь-яку інформацію, поспілкуватися, повчитися і просто з користю провести час.

Телевізійники, яким доводиться мати справу зі спонсорами, знають, що донор за вкладені кошти вимагає певної своєї присутності в проекті – згадувань ведучими, героями, якщо не вставки окремих рекламних роликів. Але, виявилося, існує й інший – «зелений» рівень меценатства і спонсорства. Програма «Бібліоміст» була ініційована Фондом Білла і Мелінди Гейтс не задля піару, а з метою «подолання цифрової нерівності у Чилі, Мексиці, Ботсвані, Литві, Латвії, Румунії, Україні, Польщі, Болгарії, В’єтнамі та Молдові». До програми в Україні долучилися також Рада

[5] День. 2013. № 125; http://www.day.kiev.ua/uk/article/media/misce-priznachennya-suchasna-biblioteka.

міжнародних наукових досліджень та обмінів в Україні (IREX), Українська бібліотечна асоціація, корпорація Microsoft і Міністерство культури і туризму України. Показово, що лише в Україні ця програма, яка має бути реалізована до 2014 р. і в рамках якої вже підтримано понад 1600 вітчизняних бібліотек, підсумувала свою діяльність окремим телепроектом.

До зйомок кожного нового випуску вирішили запрошувати відомих українців, які і мали розповісти глядачам про особливості дванадцяти унікальних українських книгозбірень. Не буду озвучувати імена тих, хто відмовився від зйомок через «нецікавість і неактуальність теми», назву тих, хто не просто погодився, але й працював з нами в часто непростих умовах, а це – А. Рудницька, М. Кувалдін, О. Пінчук, Сашко Лірник, С. Архипчук, П. Табаков, М. Кідрук, Л. Руснак, Сашко Ярмола, Д. Капранов, Діля Приступа і Каша Сальцова. Обирати унікальну бібліотеку в певному регіоні допомагали експерти з «Бібліомосту». Врешті, географія зйомок вийшла досить різноманітною: Перевальськ на Луганщині, Бар і Могилів-Подільський на Вінниччині, Бердичів на Житомирщині, Тернопіль, Керч і Феодосія в Криму, Миколаїв, Виноградів на Закарпатті, Городенка на Івано-Франківщині, Дніпродзержинськ на Дніпропетровщині і Мала Виска на Кіровоградщині. До цього переліку додалося ще кілька сільських бібліотек-філій.

Зйомки щоразу починалися із виписування читацького квитка для героя програми, потім переходили в детальну екскурсію бібліотекою і «випробовування» гостем на собі всіх бібліотечних цікавинок. Для бібліотек, які було відібрано для зйомок, приїзд знімальної групи був, безперечно, святом. І бібліотекарям хотілося показати нам усе те найкраще і найпрогресивніше, чого їм вдалося досягти.

Підсумовуючи побачене, варто сказати, що кожна з цих книгозбірень завдяки перемозі в конкурсах програми «Бібліоміст» має сьогодні оснащений комп'ютерами, сканерами, принтерами, фотоапаратами Інтернет-центр, в якому діють безкоштовні курси комп'ютерної грамотності для всіх верств населення. Друга особливість цих бібліотек – їх працівники за останні роки навчилися готувати грантові заявки і здобувати кошти на потреби своїх бібліотечних систем, а іноді й усієї громади. *«Щоб бібліотека була цікавою для людей, щоб читачі могли сюди прийти і щось корисне для себе отримати, ми повинні йти в ногу з часом*, – говорить директор Могилів-Подільської центральної районної бібліотеки Н. Головенко. – *А вимоги часу — це комп'ютеризація і*

впровадження нових технологій. Функції бібліотеки змінилися, адже нині це передусім інформаційний центр. Сучасний бібліотекар повинен уміти дати фахову пораду, навчити читача, організувати його дозвілля».

У кожній із цих бібліотек є ще власна «родзинка». У Барській районній бібліотеці влаштовують тренінги з написання грантових заявок для сільських голів (завдяки цьому на різноманітні потреби району вже отримано близько одного мільйона гривень). У Феодосійській центральній дитячій бібліотеці для популяризації читання й обслуговування літніх читачів вигадали дивовижний БібліоМот. У Керченській центральній міській бібліотеці імені В. Бєлінського діє клуб англійської мови та влаштовуються заняття з йоги. У Городенці районна бібліотека спільно з церквою організували клуб «Ти не одна», де самотні матері отримують консультації спеціалістів, а також знаходять роботу та одержують матеріальну допомогу.

«Роль бібліотеки в нашому місті дуже велика, – розповів «Простору ідей» декан Городенківського деканату Української Греко-Католицької Церкви І. Левицький. – *Сюди приходять люди, які, можливо, — поза конфесією чи взагалі не сповідують ніякої релігії, — але вони приходять до бібліотеки, де ми, як і в церкві, можемо для них робити добро»*. Бібліотека села Мала Копаня на Виноградівщині теж співпрацює з церквою: спільними зусиллями вони влаштовують у сільському храмі перегляди християнських фільмів. У Тернопільській дитячій бібліотеці запровадили розвивальні заняття для дітей трьох вікових груп. У Дніпродзержинській центральній міській книгозбірні ім. Т. Шевченка збираються на заняття місцеві садівники і діє клуб інтелектуального кіно. У Виноградівській центральній районній бібліотеці навчають майбутніх працівників туристичної галузі готувати рекламні буклети про їхнє місто і знімати відеоролики. У Маловисківській районній бібліотеці ім. Лесі Українки організовують екологічні акції і засідання форум-театру для молоді.

Незабутньою стала бібліотека маленького села Карпати на Луганщині, до якої ми несподівано потрапили з письменником Д. Капрановим: уявіть собі село з 700 мешканцями і бібліотекою, яка розмістилася в одній із квартир двоповерхового житлового будинку. Нині до цієї книгозбірні з'їжджаються з усіх навколишніх сіл члени літературного об'єднання «Натхнення», і тут же можна скористатися двома комп'ютерами з Інтернетом і скайпом. Завідувач бібліотеки Т. Ляшенко, яка працює тут з 1969 р., аж розплакалася, коли побачила

Дмитра Капранова наживо, а не в телевізорі. Бібліотекар називає комп'ютери дивом і шкодує, що так довго працювала без них.

Нині найбільше задоволення нашій знімальній групі приносить читання бібліотечних форумів. Звісно, бібліотекарі всієї України дивляться «Простір ідей», обговорюють побачене, запитують, радять, запозичують. І, звичайно, тепер ні ми, ні герої наших програм, ні ті, хто переглядає звіти про наші бібліомандрівки щонеділі на «5 каналі», не сприймають бібліотеки як місце для зберігання книжок зі складною бюрократичною системою доступу до них. «*Я побачив, як повернули життя в таке забуте і досить дивне поняття, як бібліотека,* – поділився враженнями один із героїв «Простору ідей», музикант Мирослав Кувалдін. – *Усім здається, що це щось таке архаїчне, нецікаве. А от я зрозумів, що тут кипить життя*». Інший наш герой – казкар Сашко Лірник, розповів, що кожне своє знайомство з новою країною він починає саме з бібліотек. Тепер я знаю, що такого самого правила слід дотримуватися і в кожному з населених пунктів України!

СИСТЕМА «ИРБИС» КАК ИНСТРУМЕНТАЛЬНОЕ СРЕДСТВО ИНТЕГРАЦИИ ИНФОРМАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ БИБЛИОТЕК, АРХИВОВ И МУЗЕЕВ

Рудзский Лев Зиновьевич,
член правления Международной ассоциации пользователей и разработчиков электронных библиотек и новых информационных технологий (ЭБНИТ), Украина, Киев,
e-mail: lev@irbis.info ; levr@i.ua

Аннотация. *Развитие информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) растит не только интернет-ориентированного пользователя (читателя или посетителя музея), который привыкает искать и получать всю необходимую ему информацию нажатием нескольких клавиш на клавиатуре, но и заставляет сотрудников библиотек, архивов и музеев (БАМ-сообщество), искать новые инструментальные, т.е. программные средства для оперативной и максимальной комфортной обработки своих информационных ресурсов. Система «ИРБИС», корректно поддерживая формат RUSMARC, в который включена возможность описания архивных документов, реализует возможность в одной инструментальной среде, описывать единицы хранения фондов БАМ-организаций, используя единое лингвистическое обеспечение и развитый инструментарий генерации выходных форм,*

статистического учета, поиска по различным параметрам, и представления его результатов в интернет-среде.

Ключевые слова: *АБИС «ИРБИС», библиотеки, архивы, музеи, единое лингвистическое обеспечение, программно-технологический инструментарий.*

Стремительное развитие средств информационно-коммуникационных технологий, прежде всего сервисов сети Интернет, куда фактически переместилась коммуникативная среда современного общества, во всяком случае, наиболее динамичные ее представители, вместе со своими информационными потребностями, диктует необходимость вслед за ними максимально активно перемещаться в эту среду общественным институтам памяти, к которым относят библиотеки, архивы и музеи, для краткости назовем их БАМ-сообществом. Наиболее продвинулись в представлении своих ресурсов в среду Интернет библиотеки, представители которых первыми разработали международные форматы обмена библиографическими данными на машинных носителях (MARC-форматы), т.е. «правила общения» между различными АБИС, и в первых редациях формата USMARC уже были предусмотрены поля и подполя для описания музейных и архивных единиц хранения фонда. Таким образом, как только программисты начали анализировать содержательные структуры информационных ресурсов БАМ-сообщества, им сразу стала понятна их «алгоритмизируемая» взаимосвязь, хотя на определенном этапе развития общества эти институты памяти стали развиваться как отдельные структуры со своими правилами по сбору, обработке и хранению данных. Естественно, что в настоящий момент эти структуры и представляют свои ресурсы в среду Интернет по-разному. И хотя сервисы Интернет, прежде всего глобальные поисковые машины (Google, Yandex и т.д.), при грамотном представлении этих ресурсов в эту среду, т.е. их индексации поисковыми системами («роботами»), иногда позволяют найти необходимую информацию по искомой теме в организациях БАМ-сообщества, таких источников (гиперссылок) может быть десятки и сотни тысяч. Поэтому и появились проекты типа «единого информационного окна», предоставляющие доступ к связанным по определенным критериям ресурсам, информационные порталы и т.д. На этих ресурсах можно найти не просто статичные «полезные ссылки», собранные для пользователей специалистами, и используя которые, можно **последовательно** искать в каждом отдельно взятом ресурсе, но порталы, на которых, проводя поиск в одном «поисковом» окне, в реальном режиме

времени, можно сразу получить консолидированный **результат поиска по распределенным специализированным** ресурсам. Типичный пример такого проекта, это «Единое окно доступа к ресурсам науки, культуры и образования», размещенный на сайте http://www.vlibrary.ru, в котором участвуют библиотеки университетов и региональные ОУНБ, представляющие свои ресурсы (электронные каталоги и полнотекстовые БД) в сети Интернет, в **различных поисковых** средах. С содержательной точки зрения, это проект доступа к рецензируемым ресурсам, необходимым для образования, а не к информационному спаму. Это пример поискового механизма, предоставляющего доступ к уже **созданным** ресурсам представленным в Интернете, в том числе и представителями БАМ-сообщества, в различных инструментальных средах, т.е. в различном программном обеспечении, созданном для каждого типа БАМ-сообщества. Но если принять во внимание, что при создании БАМ-ресурсов можно использовать единые программно-технологические инструменты, основанные на MARC-форматах, то система «ИРБИС» – это готовое решение для таких задач, что позволяет, прежде всего, использовать единое лингвистическое обеспечение (нормативные/авторитетные файлы индивидуальных и коллективных авторов, предметных, географических и хронологических рубрик, словари ключевых слов и т.д.), т.е. уже на этапе **создания** БАМ-ресурсов думать об удобстве информационного поиска для конечного пользователя, использовать коллективный разум, БАМ-специалистов, что естественно упростит интеграцию ресурсов в различные проекты типа «единого окна». Разработчики системы автоматизации библиотек (САБ) «ИРБИС» пришли к этому решению не сразу, но на протяжении последних пяти лет в структуре САБ «ИРБИС» появилась возможность описывать музейные единицы хранения в единой для библиотеки и музея БД, что предпочтительнее с точки зрения конечного пользователя, хотя можно вести и отдельную музейную БД, а начиная с версии 2013.1 САБ «ИРБИС 64» появилась возможность описывать и единицы хранения архивов гуманитарного профиля.

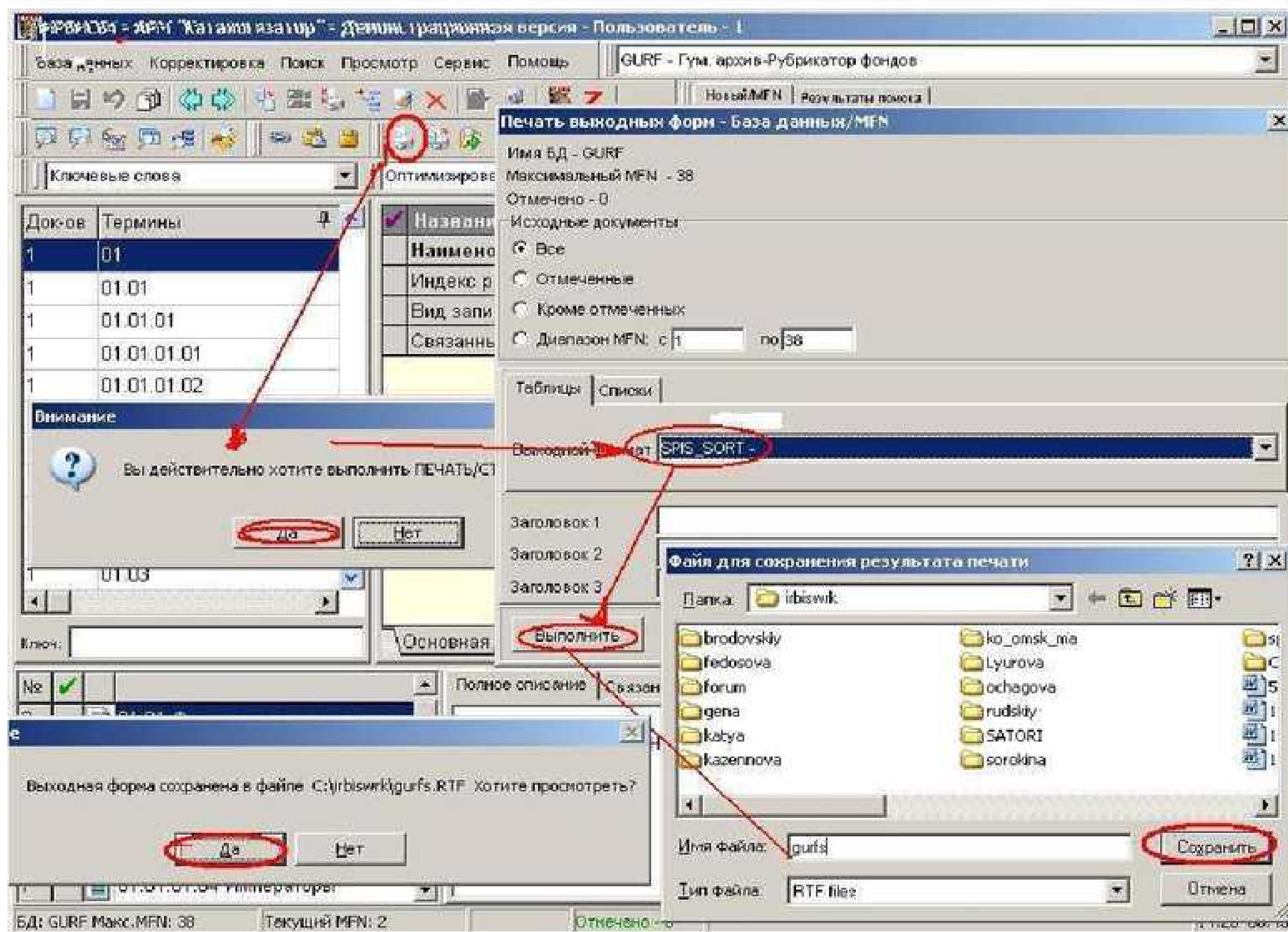
Рассматриваются следующие объекты описания в БД: Фонд (РЛ Fond), Опись (РЛ Opis), Дело (РЛ Delo), Документ (РЛ Guar), Лист (РЛ List – аналитическое описание). Предлагаемая технология ввода обеспечивает автоматическое установление иерархических связей между записями, что используется при поиске и отражается в форматах просмотра, позволяя «путешествовать по фонду»: при просмотре любой

записи показываются прямые отсылки вверх (ко всем записям всех более высоких уровней), и вниз (ко всем записям всех более низких уровней). Ссылки отражаются в форматах просмотра и дают возможность прямого перехода на связанные документы. Отработка связей между объектами разных типов была основной задачей первого этапа разработки.

Для автоматического установления связей предлагается вводить записи в последовательности «сверху вниз», то есть в последовательности Фонд – (Подфонд) – Опись – (Подопись) – Дело – Документ – Лист. За основу описания специфических характеристик архивных материалов приняты рекомендации РУСМАРКа (набор и содержание полей описания). Поисковый аппарат БД включает специфические средства Архивов: Схема классификации Архива (БД GUSK), Рубрикатор фондов (БД GURF).

Оба эти рубрикатора по своей структуре идентичны БД HELP – Государственный рубрикатор научно-технической информации в «ИРБИС»; они могут иметь иерархическую структуру и подготавливаются пользователем в виде отдельных БД. Тестовая БД «Рубрикатор фондов» GURF содержит фрагменты рубрикаторов Архивов, из которых взяты тестовые примеры документов. Тестовая БД «Схема классификации Архива» GUSK содержит фрагменты классификации Российского государственного архива литературы и искусства.

Схема систематизации описи также может иметь иерархическую структуру и вводится в запись каждой ОПИСИ. Ниже приведены два интерфейса для работы в среде новой БД САБ «ИРБИС 64» для обработки единиц хранения архивов гуманитарного профиля, при работе в которой можно использовать стандартные средства САБ «ИРБИС 64» в виде отображения обложек дел, примеров листового материала и т.д.

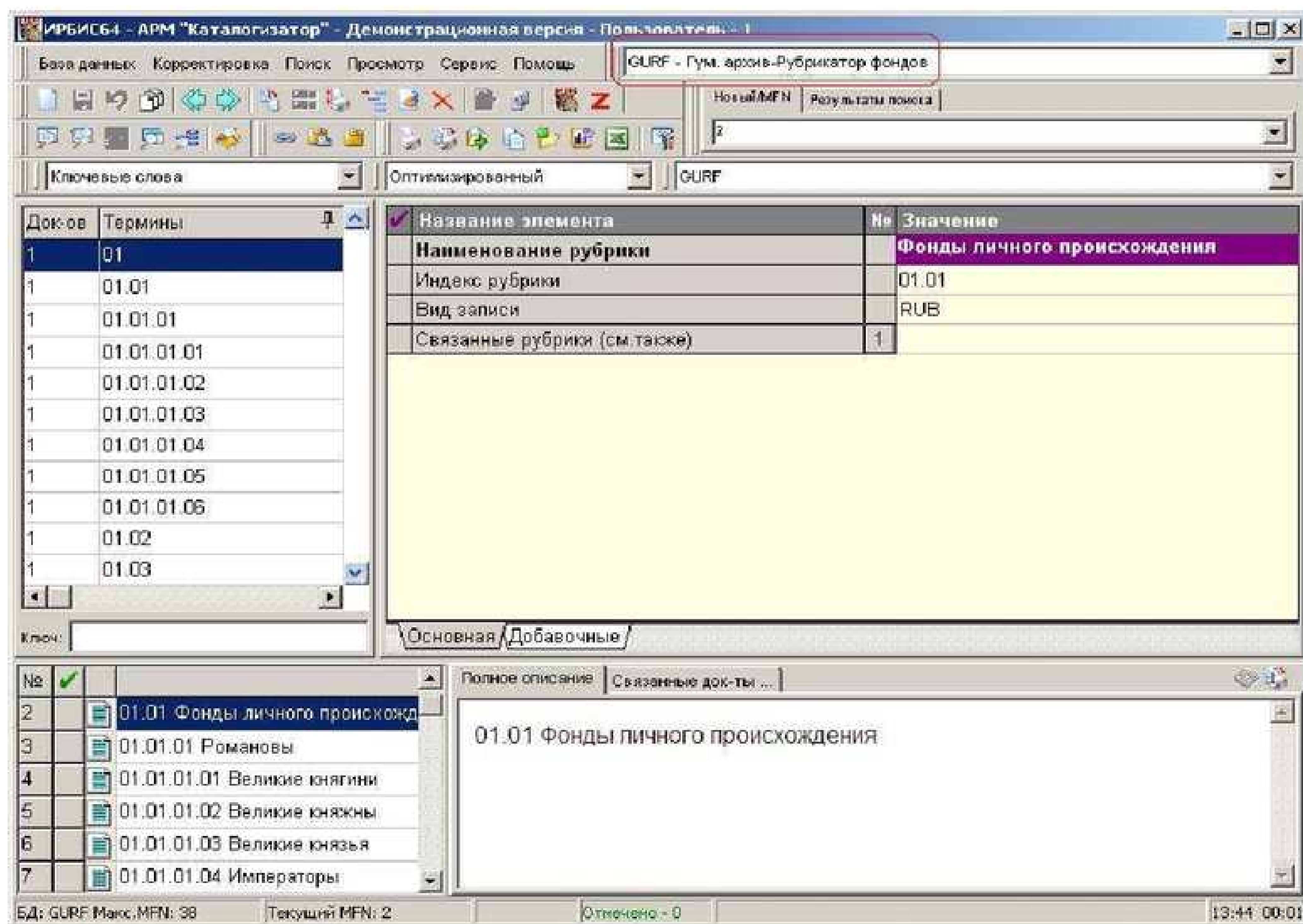

Рис. 1. Интерфейсы для работы в «ИРБИС 64»

Использованные источники

1. Жабко, Е. Д. Коллекция как форма интеграции ресурсов в электронной библиотеке: к постановке пробл. / Е. Д. Жабко // Электронная библиотека: интеграция информационных ресурсов / Президент. б-ка им. Б. Н. Ельцина ; [науч. ред. Е. Д. Жабко]. – СПб., 2011. – Вып. 2: Современные технологии интеграции информационных ресурсов. – С. 9 – 25.

2. Жабко, Е. Д. Интеграция контента информационных технологий и экспертных знаний / Е. Д. Жабко // Библ. дъло. – 2012. – № 7. – С. 7 – 10.

3. Электронная библиотека: интеграция информационных ресурсов / Президент. б-ка им. Б. Н. Ельцина ; [науч. ред. Е. Д. Жабко]. – Санкт-Петербург : Президент. б-ка им. Б. Н. Ельцина, 2011. – 191, [1] с. : ил. – (Электронная библиотека / сборники Президент. б-ки им. Б. Н. Ельцина ; вып. 1).

4. Электронная библиотека: интеграция информационных ресурсов / Президент. б-ка им. Б. Н. Ельцина ; [науч. ред. Е. Д. Жабко]. – Санкт-Петербург : Президент. б-ка им. Б. Н. Ельцина, 2011. – 306 с. – (Электронная библиотека / сборники Президент. б-ки им. Б. Н. Ельцина ; вып. 2).

5. Селиванова, Ю. Г. Международные стандарты метаданных для описания библиотечных, архивных материалов и музейных объектов / Ю. Г. Селиванова, Т. Л. Масхулия // Бібл. вісн. – 2012. –№ 4. – С. 18 – 29.

МНОГООБРАЗИЕ ПРОСТРАНСТВЕННО-ВРЕМЕННОГО КОНТИНУУМА В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННЫХ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ ПАРАДИГМ

Медведева Евгения Андреевна,
доцент, канд. пед. наук,
Украина, Харьков

Аннотация. *Применение науковедческого подхода к рассмотрению научного и философского познания пространственно-временного континуума (ПВК) дает возможность выявить и понять теоретико-методологические основания, на которых базируются современные исследовательские практики данного феномена, их взаимосвязь и преемственность. Изучение ПВК в контексте существующих познавательных парадигм, позволяет составить общее панорамное видение всего*

исследовательского процесса в этой области, определить его общую направленность и степень полноты отражения изучаемого феномена.

Ключевые слова: *основные виды пространственно-временного континуума (ПВК) в материалистической картине мира; философские концепции пространства-времени (П-В); универсальные свойства П-В; особенности познания социального П-В; многоаспектность изучения информационного пространства (ИП) и информационного времени (ИВ); взаимосвязь и преемственность материалистической и информационной парадигм в исследовании ПВК.*

Формирование информационного общества на постсоветском пространстве и в том числе в Украине ставит перед библиотеками, как и другими родственными социальными институтами новые культурно-исторические вызовы. Одним из важнейших является освоение информационного пространства, медиа-среды. Освоение информационного пространства и медиа-среды предполагает переход из относительно однородной социальной реальности, функционирующей на основе традиционных средств связи, в многомерный и многообразный пространственно-временной континуум (ПВК), формируемый посредством информационно-коммуникационных технологий (ИКТ). Рассмотрение современных научных парадигм и особенностей исследовательского инструментария, применяемых в процессе познания к феномену ПВК в его общих и специальных проявлениях, будет способствовать лучшему осознанию теоретических достижений в этой области и их практическому воплощению.

Науковедческий подход к рассмотрению процесса познания ПВК нацелен на то, чтобы выявить и понять логику и характер изучения данного феномена, раскрыть взаимосвязь и взаимообусловленность всех связанных с ним исследовательских практик. Ввиду обширности охватываемого материала исследование не претендует на полноту отражения имеющихся научных разработок и носит эскизный характер, обозначая лишь наиболее существенные тенденции и процессы. Это обстоятельство обусловлено также тем, что науковедческий подход к ПВК как объекту познавательных процедур предпринимается впервые и в таком ракурсе еще не получил своего освещения.

Пространство и время (П-В) – одни из наиболее загадочных феноменов, над сущностью которых задумывались еще древние философы и ученые. Проблема П-В представлена рядом научных направлений, важнейшими из которых являются концепции, разрабатываемые в системе точных и естественных наук, социологии, психологии, культурологии,

информациологии, дисциплинах документально-коммуникационного цикла и философии.

Наиболее устоявшиеся концепции пространства-времени (П-В) представлены в масс-энергетической картине мира. Основанием для них выступают физика И. Ньютона и А. Энштейна. Физические теории способствовали «физикализации» П-В, то есть «привязали» их к понятиям и категориям наблюдаемой или представляемой реальности мира физического.

Классическая наука, как отмечает Б. Г. Кузнецов, позволила раскрыть «механизм» «развертывания» и «свертывания» П-В, ввели понятие пространственного поля (неотделенного от времени) как физической реальности. Теория относительности продолжила и развила эти представления. Она же соединила проблему движения с проблемой пространства и времени в их неотделимости [3].

В соответствии с теорией относительности приводятся следующие определения П-В: «*Пространство – это многообразие мира в данный момент времени, время – это многообразие мира в данной точке пространства.*» [3, с. 78]. Таким образом, теория относительности ввела представление о неразрывном ПВК. В теории А. Энштейна пространство-время связано не только с физическими предикатами, но и наполнено событиями.

Концепции физики, математики и других естественных наук относительно П-В оказали непосредственное воздействие на пути познания этого феномена в философии. В истории философии выделяют две основные концепции П-В. Согласно первой – (субстанциональной) П-В существует независимо от материальных объектов. Согласно второй – (реляционной) П-В неразрывно связано с материей.

Идея неразрывности П-В и материи положена и в основу материалистической диалектики. В соответствии с этим, пространство определяется как форма существования материи, объектов и процессов (характеризует структурность и протяженность материальных систем). Время – форма последовательной смены явлений и состояний материи (характеризует длительность их бытия). Пространство и время имеют объективный характер и неразрывно связаны с материей, неотделимы от ее движения. В качестве универсальных свойств выделяются: длительность, неповторимость, необратимость; всеобщие свойства пространства – протяженность, единство прерывности и непрерывности [6, с. 1083].

Наиболее общими пространственно-временными структурами являются, по данным материалистической диалектики, три основные сферы материального мира – неживая природа, живая природа и общество [1].

В частности, принято выделять такие виды пространственно-временных структур: механические, физические, химические, биологические и социальные.

Рассмотрение общества в терминах материалистической парадигмы позволяет вести речь о формировании новых, качественно специфических пространственно-временных структурах социально-организованной материи.

Социальные и антропокультурологические представления о П-В связывают с событиями общественной и культурной жизни. Важно иметь в виду, что социальный и культурологический аспекты П-В рассматривались в советской науке главным образом на основе уже известных «физических параметров» (локализации, протяженности, длительности, темпо-ритмам, повторяемости цикличности и пр.). Именно такое разнообразие научных методов и подходов стало основанием для рассмотрения социального пространства сначала в традициях объективизма, когда физическое и социальное пространство изучались как два взаимосвязанных, но различных феномена. Затем на основе концепции субъективизма, когда все пространство рассматривалось как социальное, поскольку субъектом познания является человек, а не общество. И наконец, третий подход, объединивший эти две классические традиции в ключе структуралистского конструктивизма, дает возможность воспринимать физическое пространство как форму репрезентации социального пространства, функционирующего благодаря взаимодействию объективных и субъективных факторов его развития.

Общепризнанным фактом стало представление о сложной структуре социального пространства. Для него характерна так называемая полиструктурность, которой присущ «очеловеченный», историко-культурный характер. Ученые связывают социальное пространство с существующей архитектоникой социальных связей, идеями и смыслами социально-культурного развития и скоростью их изменчивости. Формы социального пространства неявно выражают социальное время. В реалиях социального бытия социальное пространство и социальное время тесно связаны между собой и не существуют раздельно. Социальное время

характеризует длительность, хроноразмерность социально-культурных процессов.

До недавнего времени наука не искала новых решений проблемы П-В, поскольку существующие вполне вписывались в ту физическую картину мира, которая базировалась на материалистической парадигме. Развитие информационной цивилизации раскрывает перед человечеством новые возможности по освоению тех уровней реальности, которые ранее были недоступны. Основой для этого становится формирующаяся информационная картина мира. С этого времени происходит постепенный переход научного познания на новую исследовательскую платформу, в качестве которой выступает информационная методология.

П-В начинают рассматривать под углом зрения феномена информации. Информационная парадигма позволяет акцентировать внимание на информационной природе данного феномена, и таким образом выявить и раскрыть те его грани, которые до настоящего времени оставались в тени.

Информационное пространство (ИП) и информационное время (ИВ) на начальном этапе становления информационной методологии за редким исключением рассматриваются преимущественно порознь. Так, собственно, происходит на каждом новом витке познания пространства-времени. Важно иметь в виду, что логика познания информационных характеристик П-В, как правило, изначально апеллирует к естественнонаучной картине мира, к их универсальным свойствам. Имеется в виду, что в качестве исходных базовых понятий ИП и ИВ служат, прежде всего, физические представления о них, разработанные в рамках материалистической парадигмы. С этого начинаются практически все исследования рассматриваемого феномена в информационном контексте. Наиболее показательными в этом отношении стали труды одного из родоначальников информациологии И. И. Юзвишина. Рассматривая перспективы изучения ПВК, он опирается на законы, открытые естествознанием. В результате ученый приходит к очень важному выводу о том, что основу пространственно-временных структур материального и нематериального миров составляют информационные процессы [7, с. 124]. Подобное воззрение на П-В как информационный процесс стало верным ориентиром в дальнейшем изучении его информационной природы представителями других научных направлений. Широкое использование информационного подхода (в его классическом варианте) в сфере документальных коммуникаций способствовала

расширению границ всего процесса познания в данной сфере. Попытка раскрыть временные характеристики информационных процессов дала возможность показать, что время – это один из важнейших критериев продолжительности, скорости протекания, интенсивности, темпо-ритмов информационных процессов, поэтому без него невозможно раскрыть особенности того или иного явления, события или взаимодействия субъектов. Это дало возможность утверждать наличие субъективного времени и различных форм его конкретных проявлений [2].

Изучение времени как информационного процесса в контексте информационного мониторинга способствовало выявлению таких его свойств как способность к расширению, динамическому росту, а также одного из неотъемлемых факторов протекания различного рода психологических процессов и т.п. [5].

На сегодняшний день и в самой философии ощущается нехватка целостных представлений о П-В, опирающихся не только на данные естествознания, но и научных дисциплин социально-гуманитарной направленности. Такое положение побуждает философов возвращаться к исследованию П-В в новой социокультурной обстановке, связанной с вызовами информационной эпохи. Так, попытки рассмотрения П-В с позиций социальных, культурных, антропологических, исторических аспектов приводят к новым представлениям, выводят философское мышление на более высокий мировоззренческий уровень. Рассуждения по поводу жизненных форм существования времени в социокультурном пространстве дает возможность констатировать такие его свойства как: обратимость-необратимость, взаимопроникновение, обновляемость, свернутость, скачкообразность, одномерность, последовательность, прерывность-непрерывность, «остановленность» и пр. [4].

В последние 10 – 15 лет наметился значительный интерес к проблемам ИП в сфере документальных коммуникаций. Уяснение природы ИП, его основных особенностей, структуры, содержательной наполненности, важнейших свойств и других параметров осуществляется на базе широкого применения системного, структурно-функционального, деятельностного, синергетического, культурологического и других научных подходов.

Необходимо отметить, что основной акцент делается на рассмотрение библиотечного института сквозь призму информации и информационных процессов в контексте социально-культурных взаимодействий в государственных, межгосударственных, национальных и

всемирных масштабах. Такая исследовательская практика к изучаемому явлению создает основательную платформу для формирования комплексных научных представлений об ИП библиотеки. Подобный комплексный подход к изучению библиотечного ИП характерен для работ Т. Ф. Берестовой, Н. П. Игумновой, В. П. Леонова, С. Г. Матлиной, Р. С. Мотульского и др. Несмотря на широту обозначенных подходов, в большинстве своем они имеют прикладную направленность и определенные ограничения, диктуемые спецификой задач текущего момента. Ограничения связаны также с «молодостью» самой информационной методологии. И все же, более или менее целостное и компактное представление об ИП библиотеки можно получить, резюмируя результаты первых исследований по теме. Благодаря этому библиотечное информационное пространство можно представить как сложную информационную, социально-культурную динамически развивающуюся открытую систему, ориентированную на расширение доступа пользователей к информационно-библиотечным ресурсам вне зависимости от ведомственной и территориальной их принадлежности в режимах он-лайн и офф-лайн, на основе ИКТ, интеграции и кооперации библиотечной деятельности в национальном и всемирном масштабах.

В немалой степени всплеску исследовательского интереса к проблемам ИП (и в том числе библиотечного) способствовало принятие «Концепции единого информационного пространств (КЕИП) стран-участниц Содружества Независимых Государств (СНГ), разработанной и принятой в 1995 – 1996 гг. [8]. КЕИП стала важной вехой в упорядочении исследовательских программ по изучению И-П. Необходимость реализации данной концепции в политической, правовой, финансовой, управленческой, масс-медийной и других социальных сферах вызвала поток научных публикаций по теме. Основными теоретико-методологическими подходами в них стали: ноосферный, геополитический культурологический, семантико-семиологический, информационно-коммуникативный, социально-информациологический. Каждый из названных методов позволил выделить и обозначить тот или иной аспект, присущий И-П. И, таким образом, феномен ИП стал обретать все более зримые очертания.

Обобщая некоторые данные, полученные на этой методологической основе, можно отметить следующее. ИП, как явление ноосферного и геополитического порядка, связывают с информационным взаимодействием на принципах открытого сотрудничества и информационного

равенства, первичности духовных ценностей, моральных норм и законов. В геополитическом контексте провозглашаемый приоритет духовных ценностей на практике зачастую вытесняется моделями конкурентных стратегий и тактик по расширению сфер влияния отдельных субъектов коммуникации. Статико-динамический характер и гипертекстовая природа ИП позволяют рассматривать многообразие его конфигураций и высокой потенции к бесконечным трансформациям в зависимости от масштабов и характера коммуникационных потребностей и возможностей. Анализ и обобщение журналисткой практики высветили проблему ИП в контексте функционирования СМК. Это придало новый импульс и новое качество исследованиям в области медийной реальности. Медиа-пространство трактуется здесь как открытая система отношений производителей и потребителей массовой информации, находящаяся в прямой зависимости от форм тех социальных и политических структур, в рамках которых функционирует. Медиа-пространство рассматривается в контексте социальных коммуникационных процессов. В качестве производителей медийной информации выступают все образующие его структурные элементы: телепространство, радиопространство, пространство печати, Интернет-пространство и т. п. Все они связаны между собой и с пользователями общностью сетевой структуры медиа-пространства, медиа-технологиями, нормами правового и морально-нравственного порядка, так называемой сетевой, медийной культурой.

Таким образом, феномен ИП представляет собой сложное и многоаспектное образование, охватывающее все уровни и грани информационной реальности, независимо от ее природы (органической, социальной, антропокультурной и др. К примеру, обусловленной их синтезом или различного рода новыми модификациями). Несмотря на недостаточную освещенность и изученность проблем информационной природы времени и его единства с ИП, следует иметь в виду их неразрывную связь. На более зрелом этапе познания речь следует вести о ПВК информационной реальности. Это даст возможность рассматривать ИП не только в его статичных формах, но и в процессе динамики.

В заключение отмечу, что изучение ПВК в контексте существующих познавательных парадигм, позволяет составить общее панорамное видение всего исследовательского процесса в этой области, определить его общую направленность и степень полноты отражения изучаемого феномена. Так, несмотря на некоторую отраслевую специфику, характерную для отдельных предметных областей знания, можно констатировать единство

их научно-методологической базы в постановке познавательных целей и задач, научно-исследовательских программ относительно феномена ПВК. Эта тенденция присуща как материалистической парадигме, так информационной, но особенно заметной она становится на этапе формирования информационной картины мира, широкого применения информационно-коммуникационной методологии, актуализации исследований об ИП. Можно предположить, что продолжение этой тенденции в будущем позволит составить более полные и целостные представления о ПВК в целом и его отраслевых (специальных) проявлениях.

Использованные источники

1. Введение в философию : учеб. для вузов. В 2 ч. Ч. 2 / И. Т. Фролов и др. – Москва : Политиздат, 1989. – 639 с.

2. Зубов, Ю. С. Человек в пространстве и времени: информационный аспект проблемы / Ю. С. Зубов, Н. А. Сляднева // Информационная культура личности: прошлое, ... 1996 г. : тез. докл. – Краснодар, 1996. – С. 12 – 17.

3. Кузнецов, Б. Г. Современная наука и философия: пути фундаментальных исследований и перспективы философии / Б. Г. Кузнецов. – Москва : Политиздат, 1981. – 183 с.

4. Петровская, Е. В. Фигуры времени / Е. В. Петровская // Вопр. философии. – 2000. – № 10. – С. 58 – 67.

5. Сладкова, О. Б. Мониторинг в коммуникативной ситуации современной России / О. Б. Сладкова // Обсерватория культуры. – 2005. – № 6. – С 13 –19.

6. Советский энциклопедический словарь. – Москва : Совет. энцикл., 1981. – 1600 с.

7. Юзвишин, И. И. Информациология / И. И. Юзвишин. – Москва : Информациология, 1996. – 221 с.

8. Концепція формування інформаційного простору Співдружності Незалежних Держав : міжнар. док. від 18.10.1996. [Електронний ресурс]. – URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_185).

ЕКСПЕРТИЗА ЦІННОСТІ ДОКУМЕНТНИХ ПАМ'ЯТОК ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Лосієвський Ігор Якович,
зав. науково-дослідним відділом книгознавства,
колекцій рідкісних видань і рукописів ХДНБ
ім. В. Г. Короленка, професор кафедри
бібліотекознавства та соціальних
комунікацій Харківської державної академії
культури, д-р філол. наук, заслужений
працівник культури України,
e-mail: ork@korolenko.kharkov.com

Анотація. *Розглянуто мету, завдання, структуру навчальної дисципліни «Експертиза цінності документних пам'яток» на прикладі відповідних навчальних курсів у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв та Харківській державній академії культури.*

Ключові слова: *експертиза, атрибуція, цінність, документна пам'ятка, навчальний курс.*

У сучасній філософії та наукознавстві експертиза визначається як особливий різновид професійної діяльності, що складається з взаємопов'язаних організаційних та дослідницьких («виробничих») заходів – юридично регламентованих операцій [25, с. 25 – 26]. Акцентується відверто соціальний характер експертизи як форми та результату наукового пізнання, що стверджується у своєму остаточному вигляді як «консенсусне рішення членів професійної наукової спільноти» і є предметом вивчення когнітивної соціології науки [19, с. 233].

Однак природа експертної діяльності, функціональна її специфіка, видова парадигма та фахові особливості потребують багатоаспектного теоретичного осмислення, чим займається загальна теорія експертизи [20; 25; 31; 41]. Найбільш адекватним і плідним, на наш погляд, є підхід до *експертизи* як до різновиду наукової (науково-дослідної та науково-організаційної) й адміністративно-службової діяльності з метою дослідження та з'ясування якого-небудь питання, що потребує спеціальних знань, з наданням мотивованого, належним чином оформленого та затвердженого висновку. Важливо підкреслити, що ініціація та організація експертизи, використання її результатів не обмежуються сферою наукової

комунікації. У зв'язку з цим нами використовується термін «експертна процедура». Йдеться про систему регламентованих на державному, міжвідомчому та відомчому рівнях послідовних адміністративно-організаційних, науково-організаційних та науково-дослідних заходів експертизи від формулювання завдань експертизи та прийому об'єкта на експертизу до оформлення висновку експертизи, колегіального та/або адміністративного затвердження й надання його заявнику тощо.

Одним з видів експертизи (класифікація за специфікою завдань та конституціональними ознаками об'єкта експертизи) є **експертиза цінності документів, або документознавча цінніснa експертиза,** основні наукові завдання якої спрямовано на аксіологічне розкриття документа – об'єкта такої експертизи. Отже це є 1) експертиза документів та/або документних комплексів з метою визначення їх соціальної, наукової, історико-культурної цінності; оцінної вартості; 2) відповідна експертна процедура; 3) наукова і навчальна дисципліна, теоретичний розділ та предметно-практична галузь документознавства, пам'яткознавства, архівознавства, книгознавства, бібліотекознавства, музеєзнавства. Експертиза цінності документів розглядається у світовій та вітчизняній науковій літературі і регламентується на державному, міжвідомчому та відомчому рівнях у контексті специфіки архівної, бібліотечної та музейної справи, пам'яткознавства, експертизи та питань обліку й охорони культурних цінностей [1 – 18; 21 – 24; 26 – 30; 36 – 40; 42 – 59].

У свою чергу **експертизу цінності документних (документальних) пам'яток** є підстави визначити як 1) ціннісну експертизу документів та/або документних комплексів, що попередньо – у категоричній або гіпотетичній формі – визначені як документні (документальні) пам'ятки; різновид документознавчої ціннісної експертизи; 2) відповідну експертну процедуру; 3) наукову і навчальну дисципліну, галузь експертизи цінності документів та експертизи культурних цінностей. Цей різновид документознавчої експертизи активно вивчається в контексті аксіології документа, проблематики та регламентування експертизи культурних цінностей. Документна (документальна) пам'ятка осмислюється при цьому як документ або комплекс документів, що за сукупністю всіх ознак або за кількома ознаками, або за однією – змістовою чи формальною – ознакою становить особливу наукову, історико-культурну цінність і підлягає збереженню згідно з міжнародним та державним законодавством. Зауважимо: питання щодо оптимальної словесної форми терміна

«документна пам'ятка» або «документальна пам'ятка» – залишається дискусійним [5; 8; 10; 14; 21; 27; 29; 40].

Зміст, особливості та стан розробки відповідних курсів у вищих навчальних закладах сучасної України розглянемо на прикладах навчальних курсів, читання яких розпочато з другої половини 2000-х років у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв (НАКККіМ) та Харківській державній академії культури (ХДАК). Матеріал викладається у широкому тематичному контексті інших дисциплін документознавчого циклу. Формами навчання є лекції, семінарські та практичні заняття, самостійна робота студентів, зокрема в Інтернеті; написання рефератів, складання схем, порівняльних таблиць та ін. Методичне забезпечення складають опорні конспекти лекцій, підручники, навчальні посібники з дисциплін документознавчого циклу та профільні публікації, інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни; нормативні документи, ілюстративні матеріали, профільні ресурси Інтернету. Дисципліна вивчається на денному та заочному відділеннях, у двох семестрах.

Навчальний курс «Експертиза документальних пам'яток» розроблений доктором історичних наук, професором Г. І. Ковальчук у НАКККіМ для студентів зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» з метою ознайомлення з *«основними принципами проведення експертизи цінності документів, які є пам'ятками історії, або документальними пам'ятками»* [8, с. 3].

Основними завданнями курсу є з'ясування понять «документальна пам'ятка» та *«документальне надбання»,* розкриття критеріїв цінності документів, визначення сфери застосування експертизи документів, засвоєння методів та прийомів проведення експертизи документальних пам'яток, вивчення специфіки експертизи книжкових пам'яток.

Наводемо тематику занять:

- Поняття про експертизу документальних пам'яток.
- Класифікація історико-культурних пам'яток. Документальні пам'ятки як особливо цінні документи.
- Програма ЮНЕСКО «Пам'ять світу» та проблеми створення Державного реєстру національного культурного надбання.
- Методика віднесення документів Національного архівного фонду до унікальних.
- Принципи та критерії визначення цінності книжкових пам'яток.

- Наукова атрибуція документальних пам’яток.
- Специфіка опису різних видів книжкових пам’яток.
- Визначення оціночної вартості документальних пам’яток. Порядок проведення грошової оцінки.

Експертиза розглядається як процес *«вивчення, перевірки, аналітичного дослідження, кількісної та якісної оцінки висококваліфікованим фахівцем, установою, організацією певного предмета чи документа»* [8, с. 6]. Складовими цього процесу є атрибуція, ідентифікація, встановлення оціночної вартості пам’ятки.

У межах курсу визначаються, крім названих, такі поняття: «культурні цінності», «пам’ятки історії та культури», «пам’ятки рухомі та нерухомі», «автентичність пам’яток», «ідентифікація пам’яток», «класифікація історичних джерел», «писемні пам’ятки», «рідкісні книги», «цінні книги», «унікальні документи» тощо.

Слід відзначити, що ціннісна експертиза пам’яток і, зокрема атрибуція та ідентифікація пам’яток, вивчаються студентами в методологічному, теоретичному та практичному аспектах. Розглядаються спільні та відмінні риси обстеження документальних пам’яток у пам’яткознавстві, зокрема у книжковому пам’яткознавстві; в історичному джерелознавстві, архівознавстві, музеєзнавстві, мистецтвознавстві, митній справі. Зосереджено увагу на класифікаційних ознаках пам’яток – цінних, особливо цінних та унікальних документів різних видів, на категоріях пам’яток – світового, національного та місцевого рівнів. Висвітлюється проблема розрізняння оригіналів, копій та фальсифікатів пам’яток.

Особливе місце серед тем курсу займає експертиза книжкових пам’яток – рукописних та друкованих, специфіка дослідження й опису кириличних стародруків, інкунабул, інших книжкових пам’яток, зокрема нотографічних, картографічних, графічних, фото-, кіно-, фотодокументів.

Зауважимо, що у лекціях, на семінарських і практичних заняттях розглядаються також питання уніфікації способів дослідження документальних пам’яток і культурних цінностей у цілому, складання уніфікованого паспорта пам’ятки, проблеми створення документно-пам’яткової частини Державного реєстру національного культурного надбання, методичні засади опису документальних пам’яток, у тому числі видань XV – XVIII ст. (з урахуванням вимог міжнародного стандарту бібліографічного опису стародруків) і тих видань, з якими найчастіше працює сучасний експерт – книжкових пам’яток XIX – XXI ст. У межах підтеми «Основи ідентифікації автора документальної пам’ятки»

вивчаються характеристики почерку, його змістові та графічні складові; викладено й методику встановлення особи, якій належала пам'ятка.

Питання оціночної вартості пам'яток розглядаються не лише в організаційній, суто практичній площині, але й з точки зору гуманістичної теорії оцінки пам'яток. Тематика курсу передбачає ретельне вивчення профільних нормативно-правових документів, методичної літератури.

На наш погляд, подальшої розробки у межах курсу потребують специфіка експертизи пам'яток різних видів та груп, а також проблематика загальної теорії експертизи, зокрема суб'єктно-об'єктний та колегіальний характер експертної діяльності, її адміністративно-службові складові, етичні та психологічні аспекти, адже вивчення цих питань сприятиме більш повній реалізації одного з основних завдань курсу – визначення сфери застосування експертизи документів. Певну увагу слід приділити питанням історії розвитку світової теорії та практики документознавчої ціннісної експертизи, історії експертизи цінності документів в Україні.

Особливо відзначимо, що фондовою базою практичних занять за тематикою курсу є колекції Інституту рукопису і Відділу стародруків та рідкісних видань Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Студенти мають можливість ознайомитися з цінними, особливо цінними та унікальними документами, одержують первинні навички з атрибуції та ідентифікації стародруків, інших пам'яток різної видової належності.

Навчальний курс «Експертиза цінності документних пам'яток», розроблений нами у ХДАК [10] для студентів з напряму «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія» з метою підготовки фахівця, здатного самостійно і на сучасному професійному рівні проводити експертизу цінних документних матеріалів, атрибуцію та ідентифікацію документних пам'яток регіонального, національного та світового значення.

Основними завданнями курсу є розкриття специфіки документознавчої ціннісної експертизи та її зв'язків з гуманітарними й іншими науковими дисциплінами; ознайомлення студентів з теоретико-методологічними основами, генезою та особливостями історичного розвитку документознавчої ціннісної експертизи, державним регламентуванням та основними видами експертних заходів, структурою експертного висновку; поглиблення знань про основні види і групи документних пам'яток – об'єктів експертизи; освоєння сучасних методик визначення наукової, історико-культурної цінності та оцінної вартості документних пам'яток; підготовка студентів до здійснення документознавчих ціннісних експертиз, що є складовою частиною

діяльності з виявлення пам'яток, формування, обліку та розкриття відповідних фондів, колекцій та зібрань в архівах, бібліотеках, музеях, інших документно-комунікаційних структурах.

Пропонується така тематика занять:

- Експертна діяльність: сутність та соціальне значення. Специфіка експертизи цінності документ них пам'яток.
- Документ як об'єкт експертизи.
- Документні пам'ятки в системі культурних цінностей.
- Теоретико-методологічна база експертизи цінності документів як наукового дослідження.
- Етичні та психологічні основи експертної діяльності.
- Світова та вітчизняна історія документознавчої експертизи: основні етапи розвитку теорії та практики.
- Державна експертиза культурних цінностей в Україні.
- Експертиза цінності документних пам'яток: державна, міжвідомча, відомча.
- Визначення оцінної вартості документної пам'ятки.
- Використання методик спеціальних історичних і філологічних дисциплін у документознавчій експертизі.
- Експертиза цінності архівних документів.
- Специфіка експертизи рукописних книжкових пам'яток.
- Експертиза стародруків.
- Експертиза рідкісних та цінних видань.
- Експертиза цінних документних комплексів.
- Значення документознавчої ціннісної експертизи для архівної, бібліотечної та музейної справи.

Базовим термінами є «експертиза», «експерт», «експертна процедура», «експертна комісія», «документ», «цінність документа», «наукова, архівна, колекційна цінність документа», «документна пам'ятка», «писемна (рукописна) пам'ятка», «книжкова пам'ятка», «пам'ятка друку», «документний комплекс», «документно-пам'ятковий комплекс», «колекція документів», «документне зібрання», «експертиза цінності документів», «експертиза цінності документних пам'яток»; «атрибуція», «ідентифікація документних пам'яток».

Серед питань, що вивчаються у межах курсу, – сучасний ареал терміна «експертиза» та його різномовні еквіваленти, всегалузевий, між- та різнодисциплінарний характер експертної діяльності, об'єкт та предмет,

суб'єкти експертизи, науковець-експерт як основний суб'єкт експертизи, критерії оцінки компетентності експерта, замовники (заявники) та адресати експертної інформації, специфіка ініціацій, завдань експертизи, введення її результатів у науковий та позанауковий обіг, експертний висновок як науковий документ, призначення та функції експертної групи, експертної комісії; види експертизи: галузева, вузькофахова, міждисциплінарна, або комплексна; галузеві та фахові різновиди експертизи.

Експертиза цінності документних пам'яток розглядається як вид документознавчої експертизи, вивчається комплекс питань: визначення предмета як документа – об'єкта експертизи, класифікації документів за способом створення, належністю їх до тієї чи іншої знакової системи тощо; атрибуція, ідентифікація й оцінка документа/документного комплексу як основний зміст та результат експертного дослідження; місце документної пам'ятки у ціннісній системі сучасного социуму, в системі культурних цінностей; документні пам'ятки світового, національного та регіонального значення; документні пам'ятки як складова частина національної культурної спадщини України; законодавча база експертизи цінності документних пам'яток в Україні.

Комплекс теоретико-методологічних проблем містить, крім інших, філософське осмислення цінності, основи аксіології: теорії цінностей та ціннісних орієнтацій (М. Вебер, М. Лосський, К. Манхейм, Г. Мюнстерберг, Ж. А. Пуанкаре, Г. Ріккерт, М. П. Фуко, М. Шелер, Е. Бетті, Н. Гартман, Л. Лаудан, Х. Лейсі, Р. Б. Перрі та ін.), обґрунтування міждисциплінарного, комплексного характеру теорії документознавчої ціннісної експертизи, теоретичні основи експертної атрибуції, класифікації та ідентифікації документів, визначення кількісних (мірних) та якісних характеристик документа – об'єкта експертизи. Аксіологічний, системно-генетичний та системно-діяльнісний підходи розглядаються як базові при розробці ціннісного аспекту експертного дослідження, виявленні та осмисленні головних ознак документа – об'єкта експертизи; розкривається значення суто історичних методів – хронологічного, синхронічного, діахронічного, порівняльно-історичного та джерелознавчої критики, а також історико-антропологічного підходу для вирішення завдань експертизи цінності документів.

Вивчаються основні принципи документознавчої ціннісної експертизи, з'ясовується сутність принципів об'єктивності, історизму, всебічності і комплексності. Найважливішими факторами втілення цих

принципів в експертну діяльність є високий ступень демократизації держави та суспільства, високий рівень розвитку відповідної галузі науки. Студенти засвоюють класифікацію документознавчих експертиз: за метою, масштабом та особливостями завдань, особливостями об'єктів, ступенем складності експертних дій та ін. У центрі уваги такі основні види експертизи цінності документних пам'яток: експертиза писемних пам'яток (зокрема експертиза рукописних книг), інших архівних документів; експертиза друкованих пам'яток, експертиза документних комплексів; відповідна спеціалізація експертних досліджень. Характеризуються особливості терміносистеми документознавчої ціннісної експертизи: загальні та спеціальні терміни, процедурні терміни; мова і стиль експертного висновку.

Предметом спеціального розгляду є особливості професійної етики експерта-документознавця: фахово-етична та службово-етична мотивація при формуванні ставлення до об'єкта (об'єктів), до інших суб'єктів експертного заходу, до відповідних регламентів; характер взаємодії з колегами-експертами, зокрема при організації та проведенні комплексних експертиз; проблеми міждисциплінарної наукової комунікації, психологічної оптимізації експертної діяльності; питання, що належать до проблематики конфліктології, – типологія порушень ділового стилю спілкування між суб'єктами експертизи, виникнення конфліктних ситуацій та шляхи їх подолання, профілактика конфлікту, професійно-етична оцінка процедурних порушень.

Ураховуючи, що історію цінності документів ще не написано, наводимо тематичний блок «Світова та вітчизняна історія документознавчої експертизи: основні етапи розвитку теорії та практики» у повному обсязі:

Еволюція документної комунікації, створення, функціонування та розповсюдження документів на стійких носіях, актуалізація проблеми цінності таких документів і виникнення у зв'язку з цим проблемних ситуацій як фактори розвитку експертної практики.

Історико-культурне значення документознавчої експертизи та її зв'язок з історією архівів, бібліотек, музеїв – приватних, державних, громадських, з історією колекціонування документних пам'яток. Роль документознавчої експертизи у формуванні та розвитку державних інститутів, товарних відносин, інших сфер суспільства з давнини до сучасності. Періодизація історії документознавчої експертизи.

Роль експертизи у формуванні і використанні бібліотечних та інших документних зібрань Стародавнього Сходу, Давньої Греції, Давнього Риму, Візантії, Древньої Русі. Функціональна парадигма документознавчої експертної діяльності у середньовічному комунікаційному просторі. Видова розмаїтість та особливості

експертної практики у країнах Західної Європи, Речі Посполитій, Гетьманщині, Московській державі XV – XVII ст.

Теоретичне осмислення окремих питань експертизи цінності документів у працях бібліографів, книгознавців та бібліотекознавців XVI – XVIII ст. Роль ідеологів Ренесансу, французьких енциклопедистів, інших діячів епохи Просвітництва у розробці системного ціннісного підходу до пам'яток культури. Централізація, упорядкування та розширення державних документних фондосховищ як фактор розвитку теорії та практики експертизи цінності документних пам'яток. Оцінка документів – один з провідних напрямків діяльності національних архівів і бібліотек XVIII – XIX ст., його зв'язок з іншими напрямками роботи з формування, збереження та розкриття зібрань.

Державне регламентування заходів з документознавчої експертизи у XIX – XXI ст.: відомчі та загальнодержавні нормативні документи (на прикладах Російської імперії, СРСР, України, Російської Федерації; Польщі, Німеччини, Франції, Великої Британії, США, Канади).

Теоретична розробка питань архівознавчої, книгознавчої та мистецтвознавчої експертизи у другій половині XIX – XXI ст., становлення та розвиток відповідних терміносистем, введення терміна *«експертиза документів»* у вітчизняний науковий дискурс (І. Каманін, 1899 р.; В. Романовський, 1927 р.). Значення праць російських та українських дослідників з питань теорії та практики документознавчої експертизи (М. Калачов, К. Мітяєв, В. Нікітін, В. Автократов, Б. Ілізаров, Б. Литвак, Н. Орлова, В. Цаплін, М. Жукова, С. Кулешов, К. Новохатський, К. Селіверстова, С. Сельченкова та ін.). Бібліографічні каталоги-цінники XIX – XXI ст.

Негативні тенденції розвитку теорії документознавчої експертизи та експертної практики в умовах тоталітарних режимів XX ст. (на прикладах СРСР, Німеччини). Експропріація цінних приватних архівів та бібліотек у СРСР. Ідеологізація, політизація експертних заходів у країнах радянського табору.

Наукові розробки з питань ціннісної документознавчої експертизи Всесоюзного (тепер – Всеросійського) науково-дослідного інституту документознавства та архівної справи у 1966 – 2010-х рр.; Українського державного науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства у 1995 – 2010 рр.

Зарубіжна теорія оцінки архівних документів (Archival Appraisal Theory) та основні етапи її еволюції наприкінці XIX – на початку XXI ст. Погляди на оцінку та відбір документів Ш.-В. Ланглуа («Наука про архіви», 1895), С. Мюллера, Й. Фейта та Р. Фруїна («Настанови з класифікації та описування архівів», 1898), Ч. Х. Дженкінсона («Підручник для архівного керівництва...», 1922).

Розвиток теорії валоризації у другій половині XX – на початку XXI ст.: теорія цінності документів Т. Р. Шелленберга (США), «новий підхід» до відбору та оцінки документів Національного архіву Великої Британії, теорія та метод функціональної експертизи або макроекспертизи – оцінки документних комплексів (Канада, Нідерланди, Австралія), експертні методики Національного архіву і управління документацією США (NARA).

Еволюція поглядів на валоризацію за матеріалами III – XVII міжнародних конгресів архівів (1956 – 2012 рр.). Сучасні моделі документознавчої ціннісної експертизи країн ЄС. Найзначніші теоретичні розробки останніх десятиліть з цієї

тематики (Ф. Боулс, Г. Бумс, Л. Дюранті, В. Жумер, В. Крейг, Т. Кук, А. Менне-Харіц, К. Понтек, Б. Уль, Ф. Дж. Хем та ін.).

Основні етапи спеціалізації експерта-документознавця у XIX – XXI ст. Особливості експертизи цінності документів та нові вимоги до неї в електронному середовищі. Видатні вітчизняні та зарубіжні експерти-документознавці.

Важливе місце займає комплекс питань, пов'язаний з висвітленням функціональної ролі документознавчої ціннісної експертизи у системі керування документаційними процесами в установі, відомстві, державі; з використанням матеріалів державної, міжвідомчої та відомчої експертизи цінності документних пам'яток в архівній, бібліотечній та музейній справі, у роботі слідчих органів, судовій справі тощо.

На семінарських та практичних заняттях вивчаються класифікація джерел експертного дослідження та оцінки, етапи дослідження та формування експертної оцінки, особливості визначення комплексу даних, що є вирішальними для експертної оцінки, класифікація експертних оцінок, структура експертного висновку, специфіка експертизи документних пам'яток різних видів та груп, аспекти палеографічного дослідження документної пам'ятки.

Серед тем практичних занять відзначимо такі:

- Датуючі ознаки та методики датування документної пам'ятки.
- Почеркознавчий аналіз документа.
- Використання даних та методик генеалогії, геральдики та сфрагістики у документознавчій експертизі.
- Методики описування архівних документів.
- Наукове описання рукописної книги у складі експертного висновку.
- Експертне дослідження та бібліографічний опис стародруків.
- Методика експертної оцінки старообрядницьких видань.
- Ціннісна експертиза друкованих книжкових пам'яток XIX – XX ст.
- Сучасні методики визначення вартості документних пам'яток.

Фондовою базою практичних занять за тематикою курсу є колекції пам'яток писемності та друку, інших документних пам'яток Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка.

Додатки до виданих 2013 р. навчально-методичних матеріалів до курсу «Експертиза цінності документних пам'яток» складають типова структура експертного висновку в двох варіантах – державної експертизи

документів та наукової експертизи без статусу державної; запропоновані укладачем структури описання документних пам'яток та документно-пам'яткових комплексів – архівного документа, рукописної книжкової пам'ятки, стародруку, пам'ятки гражданського шрифту XVIII ст., друкованої пам'ятки XIX – XXI ст., комплексу друкованих пам'яток; архівних документних комплексів особового та офіційного походження [10, с. 134 – 154].

Вперше до складу навчально-методичного видання з експертизи цінності документних пам'яток увійшли приклади експертних висновків (усього – 25), де об'єктами є документні пам'ятки широкого видового та хронологічного діапазону – від античних епіграфічних пам'яток, кириличних рукописних книг, українських та іноземних стародруків, архівних документів XVI – XVIII ст. до архівних документів та книжкових пам'яток, зокрема книг з автографами та екслібрисами, фотодокументів першої чверті XX ст. Вміщено й приклади визначення вартості документних пам'яток за методикою грошової оцінки документів Національного архівного фонду та універсальною методикою Державного гемологічного центру України, а також перелік основних видів та груп документних пам'яток, видів документно-пам'яткових комплексів у державних фондосховищах України [10, с. 155 – 307].

Головним результатом подальшої розробки описаних навчальних курсів, як можна сподіватись, стануть посібники та підручники з дисципліни «Експертиза цінності документних пам'яток».

Використані джерела

1. Акуленко, В. І. Про наукові критерії визначення й оцінки пам'яток історії та культури / В. І. Акуленко // Укр. іст. журн. – 1971. – № 6. – С. 113 – 116.

2. Алексеева, Е. В. Некоторые аспекты выявления, отбора и использования особо ценных и уникальных документов / Е. В. Алексеева // Делопроизводство. – 2007. – № 2. – С. 99 – 104.

3. Антоненко, І. Нові підходи до проведення експертизи цінності документів (зарубіжний досвід) / І. Антоненко // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство : міжвід. зб. наук. пр. – [Київ, 2007]. – Вип. 9. – С. 27 – 38.

4. Бурова, Е. М. История и современные тенденции развития ценности документов : учеб. пособие / Е. М. Бурова. – Москва : МГИАИ, 1985. – 65 с.

5. Документальные памятники: выявление, учет, использование : учеб. пособие / И. А. Альтман [и др.] ; под. ред. С. О. Шмидта. – Москва : Высш. шк., 1988. – 253 с.

6. Доманцевич, Н. І. Основи експертизи культурних цінностей : навч. посіб. / Н. І. Доманцевич, М. Н. Коваль, А. П. Закусілов. – Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2011. – 240 с.

7. ДСТУ 2732:2004 Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять. – Чин. від 01.07.2005. – Київ : Держспоживстандарт України, 2005. – IV, 32 с.

8. Експертиза документальних пам'яток : робоча прогр. для студ. спец. 7.020105 «Документознавство та інформ. діяльність» / Держ. акад. кер. кадрів культури і мистецтв ; уклад. Г. І. Ковальчук. – Київ, 2009. – 23 с.

9. Експертиза цінності документів; Кодекс етики архівістів // Основні правила роботи державних архівів України : схвалено колегією Держкомархіву України 03.02.2004 / Держкомархів України, Укр. наук.-дослід. ін-т архів. справи та документознавства ; авт. кол. у складі : Г. В. Боряк [та ін.]. – Київ, 2004. – Підрозд. 4.2. – С. 65 – 73 ; дод. – С. 4 – 11.

10. Експертиза цінності документних пам'яток : прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу для студ. з напряму «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліогр.» / Харк. держ. акад. культури, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; [авт.-уклад. І. Я. Лосієвський]. – Харків : САГА, 2013. – 312 с.

11. Жукова, М. П. Экспертиза ценности документов и комплектование архивов (вчера, сегодня, завтра) / М. П. Жукова // Отечеств. архивы. – 2004. – № 4. – С. 37 – 44.

12. Жумер, В. Важнейшие аспекты экспертизы ценности документов: анализ международного опыта (1950 – 1990-е гг.) / В. Жумер // Отечеств. архивы. – 2000. – № 4. – С. 3 – 17.

13. Заремба, С. З. Українське пам'яткознавство: історія. теорія, сучасність / С. З. Заремба. – Київ : Логос, 1995. – 447 с.

14. Илизаров, Б. С. Роль документальных памятников в общественном развитии : теорет. вопр. использования арх. док. : учеб. пособие / Б. С. Илизаров. – Москва : Наука, 1987. – 267 с.

15. Індутний, В. В. Оцінка культурних цінностей / В. В. Індутний, Е. В. Чернявська, С. М. Шкляр [та ін.]. – 2-ге вид. – Київ : АЯКС ПРІНТ, 2006. – 608.

16. Про затвердження Положення про Державний реєстр національного культурного надбання : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серп. 1992 р. № 466 // Законодавство – бібліотекам України / Нац. парлам. б-ка України. – Київ, 2000. – Вип. 1. – С. 143 – 144.

17. Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення ; Порядок проведення державної експертизи культурних цінностей ; Розміри плати (тарифи) за проведення державної експертизи культурних цінностей : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серп. 2003 р. № 1343 // Офіц. вісн. України – 2003. – № 35. – Ст. 1889. – Зміни внесено згідно з відповідними постановами КМУ 2006 – 2011 рр.

18. Про затвердження Порядку проведення грошової оцінки документів Національного архівного фонду ; Порядок проведення грошової оцінки документів Національного архівного фонду : Постанова Кабінету Міністрів України від 13 груд. 2004 р. № 1649 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 50. – Ст. 3277. – Зміни внесено згідно з відповідними постановами КМУ 2008 – 2011 рр.

19. Про проведення експертизи цінності документів; Порядок утворення та діяльності комісій з проведення експертизи цінності документів ; Порядок віднесення документів Національного архівного фонду до унікальних, їх обліку та зберігання : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2007 р. № 1004 // Офіц. вісн. України. – 2007. – № 59. – Ст. 2346.

20. Калашникова, О. Л. Ідентифікація та вартісна оцінка культурних цінностей : навч. посіб. / О. Л. Калашникова. – Київ : Вища шк., 2006. – 287 с.

21. Калашникова, О. Л. Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей : підручник / О. Л. Калашникова. – Київ : Знання, 2006. – 479 с., 48 с. іллюстр.

22. Ковальчук, Г. І. Книжкові пам'ятки (рідкіс. та цінні книжки) в бібліотечних фондах / Г. І. Ковальчук ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : НБУВ, 2004. – 644 с.

23. Лебедев, С. А. Философия науки : терминол. слов. / С. А. Лебедев. – Москва : Академ. проект, 2011. – 269 с.

24. Литвак, Б. Г. Экспертные оценки и принятие решений / Б. Г. Литвак. – Москва : Патент, 1996. – 271 с.

25. Лосієвський, І. Я. Державна експертиза культурних цінностей: актуальні проблеми регламентування та практики / І. Я. Лосієвський // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – 2009. – Вип. 25. – С. 26 – 31.

26. Лосієвський І. Я. Документні пам'ятки в бібліотечних зібраннях: теорет.-методол. аспекти та сучас. практика / І. Я. Лосієвський // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – 2013. – Вип. 41 – С. 124 – 134.

27. Митяев, К. Г. К методологии классификации и экспертизы документов / К. Г. Митяев // Тр. Моск. гос. ист.-арх. ин-та. – Москва, 1967. – Т. 25. – С. 118 – 138.

28. Митяев, К. Г. О принципах и критериях научной экспертизы ценности документальных материалов и их применении / К. Г. Митяев // Ист. архив. – 1958. – № 3. – С. 185 – 194.

29. Нестеров, А. В. Основы экспертной деятельности : учеб. пособие / А. В. Нестеров ; Гос. ун-т – Высш. шк. экономики. – Москва : Изд. дом Гос. ун-та – Высш. шк. экономики, 2009. – 167 с.

30. Нешатаева, В. О. Культурные ценности: цена и право / В. О. Нешатаева ; Нац. исслед. ун-т «Высш. шк. экономики». – М. : Высш. шк. экономики, 2013. – 208 с.

31. Новохатський, К. Є. Документ Національного архівного фонду – документальна пам'ятка історії та культури: співвіднесення понять / К. Є. Новохатський // Арх. України. – 1999. – №№ 1/6. – С. 26 – 34.

32. Орлова, Н. А. Методологические вопросы экспертизы ценности документальных источников и их взаимосвязь с теорией источниковедения / Н. А. Орлова, М. Н. Черноморский // Материалы научной конференции по проблемам комплектования документальными источниками государствен-ных архивов СССР / Всерос. науч.-исслед. ин-т документоведения и архив. дела. – Москва, 1976. – Ч. 1. – С. 79 – 101.

33. Орлова, Н. А. Некоторые понятия теории познания и их значение для экспертизы ценности документов / Н. А. Орлова // Тр. Моск. гос. ист.-архив. ин-та. – 1975. – Т. 31, вып. 2. – С. 14 – 19.

34. Орлова, Н. А. Экспертиза научной и практической ценности документальных материалов Государственного архивного фонда Союза ССР / Н. А. Орлова ; Моск. гос. ист.-арх. ин-т. – Москва, 1959. – 116 с.

35. Панкова, Л. А. Организация экспертизы и анализ экспертной информации / Л. А. Панкова, А. М. Петровский, М. В. Шнейдерман. – Москва : Наука, 1984. – 120 с.

36. Селіверстова, К. Експертиза цінності документів : уточнення поняття та його змісту / К. Селіверстова // Студії з арх. справи та документознавства. – Київ, 2009. – Т. 17. – С. 73 – 82.

37. Сельченкова, С. В. Експертиза цінності управлінських документів: історія, теорія, методика : наук.-метод. посіб. / С. Сельченкова, К. Селіверстова ; Держ. арх. служба України, Укр. НДІ арх. справи та документознавства, Спілка архівістів України. – Київ ; Рівне, 2011. – 169 с.

38. Теория и практика экспертизы ценности документов и комплектования государственных архивов СССР / Всесоюз. науч.-исслед. ин-т документоведения и арх. дела. – Москва, 1974. – Т. 4, ч. 1 – 2. – 556 с. – (Тр. Всерос. науч.-исслед. ин-та документоведения и архив. дела).

39. Цаплин, В. В. Теоретические и практические вопросы экспертизы документов / В. В. Цаплин // Совет. арх. – 1966. – № 3. – С. 14 – 22.

40. Швецова-Водка, Г. М. Документальні чи документні? / Г. М. Шведова-Водка // Бібл. вісн. – 1997. – № 3. – С. 10 –11.

41. Шман, С. Ю. Експертна діяльність: проблеми та перспективи / С. Ю. Шман // Вісн. Прикарпат. ун-ту. Сер. Мистецтвознавство. – Івано-Франковськ, 2006. – Вип. XII – XIII. – С. 265 – 268.

42. Экспертиза и научно-техническая обработка личных архивных фондов : метод. рекомендации / Гос. б-ка СССР им. В. И. Ленина ; сост. : Н. В. Зейфман, В. И. Лосев, А. Н. Шаханов. – Москва, 1990. – 107, [2] с.

43. Экспертиза и научно-техническая обработка рукописных книг : метод. рекомендации / Гос. б-ка СССР им. В. И. Ленина ; сост. Ю. Д. Рыков. – Москва, 1990. – 63, [1] с.

44. Экспертиза научной ценности материалов личных архивных фондов : метод. рекомендации / Гос. б-ка СССР им. В. И. Ленина ; сост. Ю. И. Герасимова [и др.]. – Москва, 1981. – 47 с.

45. Экспертиза ценности управленческих документов и комплектование ими государственных архивов (теория и методика) / Федер. арх. агентство, Всерос. науч.-исслед. ин-т документоведения и архив. дела ; сост. М. П. Жукова [и др.]. – Москва, 2006. – 224 с.

46. Boles, F. Archival Appraisal / F. Boles, J. M. Young. – New York ; London : Neal-Schuman Publishers, 1991. – 118 p.

47. Boles, F. Et tu Schellenberg? Thoughts on the Dagger of American Appraisal Theory / F. Boles, M. A. Greene // The American Archivist. – 1996. – Vol. 59, № 3. – P. 298 – 310.

48. Cook, T. Macroappraisal in Theory and Practice: Origins, Characteristics, and Implementation in Canada, 1950 – 2000 / T. Cook // Archival Science. – 2005. – Vol. 5, № 2 – 4. – P. 101–161.

49. Craig, B. L. Archival appraisal : Theory and Practice / B. L. Craig. – Münich : K.G. Saur, 2004. – 224 p.

50. Ham, F. G. Selecting and Appraising Archives and Manuscripts / F. G. Ham. – Chicago : Society of American Archivists, 1993. – 106 p.

51. Harisson, H. P. The Archival Appraisal of Sound Recording and Related Materials / H. P. Harisson. – Paris : UNESCO, 1987. – 86 p.

52. Heywood, H. Appraising Legal Value in Records / H. Heywood. – [Vancouver, B.C.] : University of British Columbia, 1991. – 166 p.

53. Jenkinson, H. Manual of Archive Administration / S. H. Jenkinson. – Reissue of the rev. 2 nd. ed., with an introd. and bibliography by R.H. Ellis. – London : Lund, Humphries and Co., 1965. – XXII, 261 p.

54. Kula, S. The Archival Appraisal of Moving Images / S. Kula. – Paris : UNESCO, 1983. – 130 p.

55. Lin, S.-K. The Development of Archival Appraisal Theory in America / S.-K. Lin // Journal of Educational Media & Library Sciences. – 2007. – Vol. 44, № 4.– P. 435–454.

56. Schellenberg, T. R. The Appraisal of Modern Public Records / T. R. Schellenberg // Bulletin of the National Archives. – 1956. – № 8. – 46 p.

57. Schellenberg, T. R. Modern archives: Principles and Techniques / T. R. Schellenberg ; with a new introduction by H. G. Jones. – Chicago : Society of American Archivists, 2003. – XIX, 247 p.

58. Schellenberg, T. R. Principles of archival appraisal / T. R. Schellenberg // Modern Archives Administration and Records Management. – Paris : UNESCO, 1985. – P. 269 – 279.

59. Stapleton, R. The ideas of T.R. Schellenberg on the Appraisal, Arrangement, and Description of Archives / R. Stapleton. – Ottawa : National Library of Canada, 1986. – 80 p.

СЕКЦІЯ 1.
БІБЛІОТЕКА У НОВІЙ МЕДІА-РЕАЛЬНОСТІ

БИБЛИОТЕКА МЕДИА-ОБЩЕСТВА

Жукова Валерия Павловна,
доцент кафедры библиотековедения
и социальных коммуникаций Харьковской
государственной академии культуры,
канд. наук по социальным коммуникациям, Украина,
e-mail: verywell.beetle@mail.ru

Аннотация. *Проанализирована тенденция трансформации постиндустриального общества в направлении медиа и в соответствии с изменениями, происходящими в обществе, эволюционирование библиотеки в медиа-библиотеку.*
Ключевые слова: *библиотека, гибридная библиотека, медиа-библиотека.*

Жизнедеятельность человечества на современном этапе проходит в медиа-обществе, где постоянно возрастают информационные потоки, изобретаются новые способы и средства передачи информации, появляются новые средства и каналы социальных коммуникаций. Это подтверждается множеством концепций и вызвано многообразием современной информационной среды.

«Чтобы быть по-настоящему грамотным, надо быть грамотным в мире медиа...». Медиа (от латинского «media», «medium» – среда, средство, способ, посредник) – этот термин в XX в. был веден М. Маклюэном [4]. Изначально понятие «медиа» употреблялось касательно совокупности средств массовой информации, сегодня же в пространстве Интернета создать статью, музыкальный ролик, электронное издание и многое другое может любой пользователь. Поэтому и термин «медиа» получил новое значение.

Новая среда (New media), где вся информация хранится в электронном формате, с точки зрения Л. Мановича, открывает новые возможности для коммуникационных технологий и электронных способов доставки информации посредством сети Интернет [5].

В современном обществе информационно-коммуникационные технологии, внедрённые в практическую деятельность общества, предоставляют возможность личности реализовать свои образовательные,

профессиональные, творческие и другие потребности. Используя электронные коммуникации в интерактивном режиме, человечество имеет возможность получать знания на основе управляемой информации. Н. Б. Кирилова пришла к выводу, что социокультурная среда на рубеже XX – XXI вв. модернизировалась в направлении компьютеризации библиотек, музеев, архивов; создания общедоступных баз и банков данных в области гуманитарных и социальных наук, а также широкой сети культурно-информационных и научно-информационных центров; развития многоязычных секторов в Интернете; обеспечения информационной безопасности личности, общества и государства [4].

В современном мире происходят стремительные перемены. Ведущим фактором развития общества выступает глобализация. В этих условиях возрастает стратегическая роль информационного ресурса. Современные библиотеки интегрируют в глобальные коммуникационные процессы общества, объединяя в Интернете свои фонды для читателей всего земного шара. Участие библиотек в информатизации общества можно расценивать как деятельность, оказывающую влияние на социум посредством созидания и развития личности в процессе удовлетворения информационных потребностей. Информатизация библиотеки является комплексом организационных, экономических, функциональных, предметных, технологических, исполнительских, системных, целевых, качественных, средовых и кадровых изменений. Библиотеки активно адаптируются к изменениям, происходящим в социуме. Соответственно алгоритм деятельности библиотеки в медиа-обществе состоит в дальнейшей организации работ по сбору, накоплению, сохранению, обработке, передаче и распространению документальной информации, содержащей знания человечества, созданию информационных продуктов и предоставлению услуг на основе внедрения в её деятельность различных инноваций. В современном обществе наблюдаются тенденции изменения информационных потребностей профессионального чтения. Досуговое чтение сегодня часто заменяется зрелищными, мультимедийными формами. Потому одна из главных задач библиотеки на современном этапе – структурирование научной информации, которая является основой для развития образования, производства и науки. Таким образом, ценнейшим ресурсом для пользователя информации является ресурс, содержащий знания [3].

Эффективное использование в библиотеках новых информацинно-коммуникационных технологий, основанных на широком использовании

компьютерных средств, расширяет возможности доступа пользователей к информации. Поэтому на современном этапе всё актуальнее становиться преобразование традиционных библиотек в медиа-библиотеки.

Систематизируя носители информации и способы её передачи, М. Бакленд выделяет три различных типа библиотеки. Первый – это традиционная библиотека, имеющая фонд на бумажных носителях, карточные каталоги и обслуживающая читателей на абонементах и в читальных залах. Второй – библиотека, оснащённая компьютерной техникой, имеющая электронный каталог и полнотекстовые базы данных, а также традиционный фонд и предоставляющая услуги пользователям непосредственно в своем помещении. Третий – библиотека, документные ресурсы которой существуют в электронном виде, а система обслуживания осуществляется на основе электронного ресурса, представленного с помощью сетевых технологий доступа [1]. Медиа-библиотеке дано объединить в себе все эти три типа.

Медиа-библиотека представляет собой многоуровневую документно-информационную структуру с высокоорганизованной технологической средой, которой присущи основные функции библиотеки. Информация же может быть представлена на различных носителях современными средствами аудиотелевизуальных и виртуальных коммуникаций, а также особое внимание уделяется структурированию научной информации. Причём традиционная библиотека, медиатека, электронная или виртуальная библиотеки могут быть элементами всей системы медиа-библиотеки. Медиа-библиотека в свою очередь является элементом информационного пространства, библиотекой без границ. Наиболее близким по значению понятием является термин «гибридная библиотека».

Благодаря ёмкому значению термина «медиа» можно заключить, что медиа-библиотека представляет собой многоуровневую информационную среду, где жизненные циклы информации проистекают с использованием различных информационно-коммуникационных технологических средств, разнообразных способов информационно-библиотечного производства, и с активным привлечением посредников-партнёров.

Авторитетным примером медиа-библиотеки является современное чудо света – Александрийская библиотека. Её структура состоит из 300 читальных залов на 3500 мест, книгохранилищ, конференц-центра, специализированных библиотек для слепых, подростков и детей, трёх музеев, четырёх галерей искусств, лаборатории по реставрации рукописей, а также планетария. Её фонды состоят из полумиллиона томов, среди

которых находятся уникальные образцы мировой культуры. Здесь расположено зеркало архива Интернета. Современная Александрина собирает в своих фондах документы на различных носителях информации [2].

Использованные источники

1. Бакленд, М. Модернизация библиотечного дела : манифест / М. Бакленд. – Москва : ОГИ, 2001. – 269 с.

2. Жукова, В. П. Олександрійська бібліотека в соціальному часі і просторі / В. П. Жукова // Вісн. Харк. держ. акад. культури . – 2013. – Вип. 38. – С. 168 – 177.

3. Ільганаєва, В. О. Бібліотека в сучасному інформаційному середовищі: основні стратегії розвитку / В. О. Ільганаєва // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – 1999. – Вип. 1 : Бібліотекознавство. Документознавство. Інформатика. – С. 30 – 37.

4. Кириллова, Н. Б. Медиасреда российской модернизации / Н. Б. Кирилова. – Москва, 2005. – 398 с.

5. Manovich, L. The Language of New Media / L. Manovich. – Massachuzet : The MIT Press, 2002. – 307 с.

БИБЛИОТЕКА В СОВРЕМЕННОМ МЕДИА-ПРОСТРАНСТВЕ: ТЕХНОЛОГИИ И СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ

Марьина Елена Юрьевна,
преподаватель кафедры библиотековедения
и социальных коммуникаций Харьковской
государственной академии культуры,
канд. наук по социальным коммуникациям, Украина,
e-mail: helen_maryina@mail.ru

Аннотация. *Рассматриваются технологии продвижения библиотек в медиа-пространстве. Анализируются возможности управления пользовательской аудиторией.*

Ключевые слова: *библиотека, медиа-пространство, продвижение, социальные медиа, краудсорсинг, социокоммуникационные технологии.*

Современные процессы формирования медиа-пространства разрушают традиционные, исторически сложившиеся, механизмы передачи социальной информации, изменяют ценностные ориентации и мотивации поведения пользователей, формируют у аудитории новые привычки информационного потребления. В результате сегодня порождаются новые формы коммуникации, изменяются понятия форматов, жанров. Многочисленные медиа-площадки, соревнуясь за внимание пользователей, создают принципиально новый контент, интеллектуальные сервисы и эффективнее, чем библиотеки удовлетворяют информационные потребности и интересы социума.

Сегодня аудитория постепенно уходит за информацией в виртуальные медиа, а перед библиотеками встает задача научиться «дотягиваться» до пользователя и быть удобными ему повсеместно. Новые медиа приходят в ближний круг пользователя и пытаются сохранять его интерес и доверие, в то время как низкий уровень овладения современными библиотеками инструментарием медиа-пространства постепенно устраняет их из монополии оперирования информационными объектами, которая существовала в аналоговом мире.

Идея нового витка отношений библиотеки и общества в современном медиа-пространстве должна основываться на связи с пользователем, определении, изучении и предвидении его информационных потребностей. Ведь сегодня, библиотека и пользователь в равной степени представлены в медиа-пространстве, они влияют друг на друга, что, в свою очередь, способствует возникновению новых каналов коммуникации и форматов взаимодействия.

Сегодня большинство украинских библиотек уже являются активными пользователями всемирной сети, в том числе и социальных онлайн платформ. Преимущественно библиотеки останавливаются на традиционных формах коммуникации – создают библиотечные сайты, блоги, форумы для профессиональной коммуникации и т.д. При этом онлайн-ресурсы, призванные формировать «тесное и взаимовыгодное сотрудничество» с пользователями, развиваются медленно, тяжело, часто закрываясь и не выдерживая конкуренции с чисто «сетевыми» проектами.

В виртуальном пространстве медиа библиотеки сохраняют и даже упрощают функции, характерные для традиционной деятельности. Часто

они создают малоинформативные проекты, несвоевременно обновляют информацию, интуитивно выбирают технологические решения налаживания информационно-коммуникационного взаимодействия в медиа-среде, используя несколько социальных платформ не связывают собственные веб-площадки друг с другом. Лишь незначительное количество веб-проектов библиотек предполагает диалог с пользователями и работает над налаживанием постоянных коммуникационных связей с другими участниками информационного общества. Такое пассивное создание в социальных медиа или размещения минимального количества «штатной» информации о библиотеке не соответствуют идее развития медиа-пространства. Отдельные разграниченные, не связанные между собой инициативы библиотек, в веб-пространстве теряются между многочисленными информационными объектами, созданными самими пользователями.

Библиотеки тем самым теряют те «качества» коммуникации, которые формирует сегодня медиа-пространство: массовость аудитории, активность и заинтересованность пользователей, возможность диалога, получения мгновенного обратной связи. Это связано, прежде всего, с постоянным прогрессом различных коммуникационных технологий, цифровой конвергенцией электронных каналов и он-лайн сервисов, недостатком опыта работы библиотечного персонала в электронной среде, а главное – с отсутствием стратегии развития библиотек в новой коммуникационной среде, которая предполагает:

• изменение ориентации деятельности по созданию «массового» контента в медиа-среде на исследование реальных информационных потребностей пользователей;

• использование медиа-сервисов, которые помогут предложить пользователям более глубокую и интересную концепцию самореализации;

• формирование и постоянное поддержание имиджа, который выделит библиотеки среди других участников многочисленных медиа-сред;

• формирование нового дружественного образа библиотеки, за которым стоят реальные люди;

• поощрение вклада пользователей (комментариев, конструктивной критики) в деятельность библиотечных веб-проектов;

• применение социокоммуникативных технологий, поиск новых каналов взаимодействия с пользователями для организации социальных форм кооперации, обмена и самоорганизации и др.

Основными технологиями развития библиотек в медиа-пространстве должны стать социокоммуникативные технологии такие как: паблик рилейшнз, технологии социального медиа-маркетинга, технологии вирусного маркетинга, краудсорсинга. Их эффективность базируется на потенциале социальной активности пользователей, который превосходит резервы имеющихся кадровых, административных, технико-технологических ресурсов библиотек.

Применение этих технологий обеспечит библиотекам: масштабируемость проектов; возможность снижения рисков их реализации; экономию финансовых, кадровых и временных ресурсов; использование опыта и интересов различных представителей общества; создание новых возможностей налаживания коммуникации с пользователями; повышение качества, точности, достоверности, интеллектуальной ценности данных; повышение эффективности поиска и распространения информации; демонстрацию ценности, значимости, инновационного пути развития библиотек в обществе; укрепление доверия и лояльности пользователей к библиотекам; поощрение и повышение ответственности общества по отношению к сохранению культурного наследия.

Использование этих технологий внесет существенные изменения в специфику коммуникационных процессов библиотек: односторонность потока сообщений и направленность на конкретных пользователей изменится на возможность диалогизации коммуникационного процесса, появится возможность увеличения оперативности передачи информации, трансляции большого ее объема, повысится эффективность привлечения к взаимодействию максимального количества пользователей и организации обратной связи.

Основными стратегиями реализации развития библиотек в медиа-пространстве должны стать: создание медиа-продуктов, вовлечение пользователей и удержание их внимания.

Успех библиотек в современном медиа-пространстве должен основываться на связи с потребителем, определении, изучении и предсказании его информационных потребностей, которые являются основой для создания различных медиа-проектов библиотеки, оказания информационных услуг и определения технической составляющей реализации медиа-продуктов библиотеки. При этом, продукт более важен, чем архитектура медиа-площадки, через которую он будет реализован. Продукт более важен, чем дизайн и маркетинг. Медиа-продукт должен быть простым. Пользователи готовы пробовать сервисы, которые занимают немного времени, требуют небольшого количества действий и содержат минимальное количество особенностей – многие гениальные решения и составляют основные преграды рядовому пользователю. Таким образом, для медиа-продукта важно сочетание технологичности пользовательской ценности продукта.

Вся деятельность библиотеки в медиа-пространстве сосредоточена вокруг пользователя. Разработка любого веб-проекта библиотеки начинается именно с диалога с пользователем. Возможность вовлечения читателя позволяет библиотекам в полном объеме почувствовать социальные потребности аудитории, приблизиться к максимальному удовлетворению ее информационных запросов. Это ключ для роста и успеха, потому что нужно создавать такой продукт, который будет на самом деле востребован среди целевой аудитории. Без пользователя нет проекта. Пользователь участвует в масштабировании проекта, принимая непосредственное участие в подготовке информационных продуктов и услуг, распространении информации о них, разработке дизайна и т.д. Пользователь – единственное, что имеет значение.

Многосторонняя коммуникация создает интерактивную среду. Медиа-пространство выводит на новый уровень коммуникативные функции библиотеки. Постоянный контакт с аудиторией рассматривается как самая большая ценность, которая сегодня подкрепляется обратной связью – комментариями, форумами, веб-конференциями и т.д. Поэтому важной составляющей развития библиотек в медиа-пространстве является удержание внимания пользователей.

БІБЛІОТЕЧНА ПРЕСА ЯК СКЛАДОВА МЕДІА-СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Ковальчук Галина Дмитрівна,
головний бібліотекар ХДНБ
ім. В. Г. Короленка, Україна,
e-mail: kovalchuk@list.ru
Корнієнко Марія Євгенівна,
головний бібліотекар
ХДНБ ім. В. Г. Короленка, Україна,
e-mail: maria.marchennko@gmail.com

Анотація. *Представлені результати дослідження*[6] *сучасного стану системи бібліотечної преси в Україні, проаналізовані основні її елементи з погляду організаційно-видавничих параметрів.*

Ключові слова: *преса, журнальний формат, газети, бюлетені, рубрикація, жанрова палітра, мережеві видання.*

Особливістю сучасної медіа-системи є різноманіття її медійних каналів, а також прискорення гібридизації, тобто об'єднання класичних видів преси (газет, журналів) з форматами, що породжені новими технологіями. Базовим каналом медіа-системи є друковані засоби мас-медіа, тобто преса, частиною якої є фахова преса, створена з метою передачі фахівцям певного профілю або галузі інформації, необхідної у практичній, науковій діяльності та для підтримання професійного рівня. Фахова преса виникла у XVIII ст. з виходом у світ спеціалізованих медичних журналів. Перший в історії бібліотечний журнал (він так і називався «The library journal») з'явився в США у 1876 р. з ініціативи М. Д'юї. Нині, за різними оцінками, у світі нараховується приблизно 3 тис. назв періодичних видань бібліотечної тематики.

Інформаційне забезпечення – головна умова будь-якої діяльності. Фахівцям усіх галузей потрібна оперативна, якісно опрацьована інформація. Навряд чи застаріють слова Г. Форда про те, що основа успіху будь-якої справи – це своєчасно отримана, правильно опрацьована, вміло використана інформація. В Україні з 1990-х років почала формуватись

[6] Станом на кінець 2013 р.

власна система бібліотечної преси, що було обумовлено потребами бібліотечної теорії та практики. Не можна сказати, що система складалась стихійно, але і науково обґрунтованих шляхів її створення також не було.

Можна констатувати, що, незважаючи на недоліки і слабкі ланцюжки, бібліотечна преса (насамперед журнали) являє собою певну систему і задовольняє виробничо-практичні, наукові, методичні, навчальні потреби, складається з різних за змістом, формою і призначенням видань. Ця система функціонально диференційована, тобто створено окремі видання для фахівців різних видів бібліотек. Система бібліотечної преси України продовжує розвиватись з урахуванням потреб бібліотечної теорії і практики, функціонує за загальними принципами ЗМІ та має свої особливості, складається з традиційних структурних елементів: друкованих каналів передачі інформації. Вони представлені журналами, газетами, бюлетенями, календарями. Найчисельнішою і розвинутою підсистемою є **журнальні видання.**

У світовій практиці майже вся спеціалізована преса, на відміну від універсальної, існує в журнальних формах. Це пов'язано з тим, що журнали є носіями більш аналітичної і фундаментальної інформації (порівняно з газетами), детальніше розповідають про події довшого періоду; тривалість життя журналу, порівняно з іншими медіа, є значно більшою. Можна говорити про більш суттєвий вплив на читача видань такого типу у порівнянні з іншими видами преси. Тому і не дивно, що бібліотечна преса теж існує переважно у журнальному форматі.

Що являє собою система бібліотечних журналів? На сьогодні в журналістиці поки що немає відпрацьованої методології, яка б уможливила всебічний аналіз журналів. Проблема комплексного аналізу журналів ускладнюється їх великою різнохарактерністю. Однак фахівці з журналістики (А. Акопов, В. Шкондін) вважають, що визначальними ознаками, які створюють загальний образ видання, є науково-практична орієнтація, читацьке призначення, внутрішня структура, система жанрів, оформлення, періодичність.

За цими ознаками 10 бібліотечних журналів, що видаються в Україні, можна представити таким чином:

Таблиця 1

Науково-практична орієнтація бібліотечних журналів

№	Назва	Спрямованість
1.	Бібліотечний вісник	науково-теоретичний, прикладний
2.	Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія.	науковий
3.	Вісник Книжкової палати	науково-практичний
4.	Бібліотечна планета	науково-виробничий
5.	Бібліотечний форум України	науково-практичний, рекламний
6.	Бібліосвіт	практичний, інформаційно-інноваційний
7.	Світ дитячих бібліотек	науково-методичний
8.	Шкільна бібліотека	методичний
9.	Шкільний бібліотекар	методичний
10.	Шкільний бібліотечно-інформаційний центр	інформаційно-методичний

За даними таблиці можна зробити висновок, що більшість журналів – це науково-практичні видання, два видання – науково-теоретичні, три – методичні.

Таблиця 2

Читацьке призначення бібліотечних журналів

№	Назва	Призначення
1.	Бібліотечний вісник	для вчених-книгознавців, фахівців наукових бібліотек
2.	Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія.	для науковців, викладачів, фахівців наук. бібліотек
3.	Вісник Книжкової палати	для фахівців видавничої справи, наук. бібліотек
4.	Бібліотечна планета	для фахівців публічних бібліотек
5.	Бібліотечний форум України	для фахівців бібліотек всіх видів
6.	Бібліосвіт	для фахівців юнацьких бібліотек
7.	Світ дитячих бібліотек	для фахівців дитячих бібліотек
8.	Шкільна бібліотека	для фахівців шкільних бібліотек,

		вчителів
9.	Шкільний бібліотекар	для фахівців шкільних бібліотек
10.	Шкільний бібліотечно-інформаційний центр	для всіх учасників шкільного процесу

Дані таблиці свідчать про функціональну диференціацію бібліотечної преси. Проте більшість журналів адресують свої публікації різним категоріям читачів. Зрозуміло, що в цьому полягає складність формування контенту журналів, адже вони мають бути цікавими для фахівців різних бібліотек. Водночас читацька аудиторія бібліотечних журналів апріорі обізнана у конкретній галузі, тому журнальні матеріали не потрібно адаптувати.

Важливим параметром журналу є його **внутрішня структура**, тобто принцип розміщення матеріалу. Система рубрикації – це показник видавничої культури, а також важлива складова комунікативної стратегії будь-якого журналу, коли за допомогою вербальних або невербальних засобів оформлюється матеріал видання. Проаналізувавши бібліотечні журнали з точки зору їх структурної організації, можна відзначити, що рубрикація в них здійснюється, в основному, за тематичним принципом. Зрідка використовується жанровий принцип. Так, у «Віснику Книжкової палати» є рубрика «Рецензії», у «Бібліотечній планеті» – «Рецензуємо».

Структурування в науково-теоретичних журналах має свої особливості. В них часто взагалі відсутній поділ на рубрики. Це можна спостерігати у «Бібліотечному віснику», де значна частина наукових статей подається у довільному порядку без визначених рубрик. Тематичної рубрикації дотримується журнал «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», де виділено до 10 рубрик, більшість з яких є постійними.

Доволі впорядкованою є структура журналу «Вісник Книжкової палати»: переважають постійні рубрики, кількість рубрик, що з'являються періодично, невелика («За рубежем», «На допомогу видавцю-початківцю», «З архіву Книжкової палати» тощо). Не завжди логічною є внутрішня структура науково-виробничих журналів, часто рубрикація занадто деталізована. Так, у «Бібліотечній планеті» деякі рубрики тематично близькі і їх можна було б об'єднати («Фахові видання» і «Книжкова полиця», «До уваги колег» і «Сторінка фахівця»). Не всі рубрики використовуються регулярно.

У деяких журналах велика кількість рубрик використовується рідко – один раз на рік (табл. 3).

Таблиця 3

Непостійні рубрики в бібліотечних журналах

№	Назва	Кількість (%)
1	Вісник Книжкової палати	10
2	Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія	10
3	Бібліотечний форум України	20
4	Бібліотечна планета	54
5	Бібліосвіт	30
6	Світ дитячої бібліотеки	40
7	Шкільна бібліотека	45
8	Шкільний бібліотекар	20

Дрібна рубрикація викликає труднощі щодо наповнення і породжує велику кількість непостійних (факультативних) рубрик. Постійних рубрик має бути достатньо для того, щоб редакція була в змозі досягти своєї мети і задовольнити інформаційні потреби своїх читачів. А нестабільна рубрикація призводить до дезорієнтації читача.

Незважаючи на велику кількість рубрик у «Бібліотечному форумі України», цей журнал структурно впорядкований, майже всі рубрики є постійними.

Структурно виділяються два видання: «Шкільна бібліотека» і «Шкільний бібліотекар». Вони мають гібридну форму (об'єднують елементи газети і журналу). До того ж, «Шкільна бібліотека» розрахована не тільки на бібліотекарів, але і на вчителів-предметників. Дуже складно орієнтуватись у цьому журналі через нечітку рубрикацію. У назвах рубрик яскраво простежується методичний характер видання («На допомогу вчителю-предметнику», «Сценарії бібліотечних заходів» тощо). Методичний принцип рубрикації чітко простежується і у структурі журналу «Шкільний бібліотекар» (рубрики «Масові заходи у бібліотеці», «Практичний досвід», «Бібліотечний урок»). До того ж у цих двох виданнях зустрічаються газетні рубрики («У сім'ї єдиній», «Цікавинки звідусіль»).

Таким чином, основний принцип структурування матеріалів у бібліотечних журналах – тематичний, частково – жанровий. Для більшості

журналів характерна нестабільна рубрикація, наявність нерегулярних рубрик, рубрикація однорівнева, без підрубрик.

Основу публікацій у журналах складають текстові матеріали, які відрізняються не тільки змістом, але і формою. Найважливішим елементом форми публікації є **жанр**. Система жанрів, що використовується, характеризує те чи інше видання. Різноманіття жанрів у журнальній бібліотечній пресі не спостерігається. Основний жанр – це стаття. Рідко зустрічаються огляди («Бібліотечний вісник»), деякі журнали («Бібліотечний вісник», «Бібліотечна планета», «Вісник Книжкової палати») мають окрему рубрику для рецензій. Відсутність жанрового різноманіття у фахових журналах – це не недолік, а, як правило, норма. У виданнях методичної спрямованості («Шкільна бібліотека», «Шкільний бібліотекар») палітра жанрів інша – переважають інформаційні газетні (замітки) та художньо-публіцистичні (переважно сценарії).

Вторинною ознакою журнальної преси є **оформлення.** Майже вся бібліотечна преса відрізняється академічним оформленням: спокійний стиль верстки і заголовків, непримітна кольорова гама. У невеликій кількості присутні чорно-білі фотографії. Кольорові малюнки і фото відсутні. Вербальна та візуальна інформація збалансовані. Виняток – «Шкільна бібліотека», де представлена занадто велика кількість чорно-білих фотографій, та кольорова вкладка у «Шкільному бібліотекарі».

Періодичність – теж вторинна ознака. Усі журнали мають фіксовану періодичність – від чотирьох («Бібліотечний форум», «Бібліосвіт») до 12 випусків на рік («Вісник Книжкової палати»).

Ще один вид бібліотечної преси, який нещодавно почав використовуватись – це газета. У світовій практиці на газетних шпальтах панує універсальна преса («все для всіх»). А от феноменом російської журналістики є велика кількість спеціалізованої преси газетного формату. Тому і не дивно, що система бібліотечної газетної преси у Росії почала складатися досить активно. Українські бібліотечні газети тільки починають формуватися. Виявлено тільки два видання, які умовно можна віднести до газетного формату, а саме:

- «Бібліофокус» (НТБ «Львівської політехніки»)
- «BOOK House» (НТБ Донецького державного технічного університету).

Найважливіша ознака видань газетного формату – **оперативність.** Названі видання виходять досить рідко – один раз у квартал. Очевидно, що випуск цих газет залежить від накопичення у редакції матеріалу для

підготовки і друкування чергового номера. Зрозуміло, що газета, яка виходить рідко, втрачає одну з найважливіших функцій – оперативність інформування. Для визначення інформаційної цінності газети суттєве значення має також розміщення основних розділів і рубрик, тобто структурування матеріалу. Проаналізовані газети – це видання з низьким рівнем впорядкованості структури. Вони не рубриковані взагалі.

Важливим елементом газети є **заголовки** публікацій. Видатний публіцист і письменник В. Г. Короленко говорив, що заголовок певною мірою попереджає зміст. За стилем заголовків публікацій постійний читач може впізнати свою газету, навіть не дивлячись на її назву. На жаль, свого індивідуального стилю заголовків наші газети поки що не мають. Заголовки дуже загальні – «Бібліотека і наукове співтовариство», «Традиційний семінар» тощо. Жанрова палітра газет, що аналізуються, теж обмежена. Переважають жанри оперативної інформації – різні види заміток. Вони короткі, діловиті, без стилістичних прикрас. Рідко зустрічаються звіти, інтерв'ю. Майже відсутній один з найпоширеніших жанрів газетної публіцистики – репортаж.

Поряд з текстовими публікаціями в газетах використовуються ілюстративні матеріали. Зрозуміло, що тексти займають більшу частину шпальт газети, але без ілюстрацій газетний номер був би неповноцінним – суцільний сірий текст важко сприймається читачем. Тому важливо встановити розумне співвідношення текстових та ілюстративних матеріалів. У наших газетах можна відзначити гармонійне співвідношення вербальної та візуальної інформації.

Інший вид бібліотечної преси України – **бюлетень** – теж знаходиться у стадії формування. Ці видання виділяються у самостійний вид за двома ознаками: характером інформації та оперативністю виходу в світ. Завдання бюлетеня – регулярне та оперативне оповіщення всіх зацікавлених осіб та організацій у тому новому, що є у певній сфері або діяльності організації. Тому в бюлетені не друкуються матеріали, які відображають точку зору того чи іншого автора, тобто такі, що мають суб'єктивний характер, а містяться статті з виключно офіційною інформацією.

У ході дослідження виявлено декілька видань, які можна назвати бюлетенями, наприклад:

- «БібліоТека» – бюлетень Української бібліотечної асоціації (УБА),
- «Бібліоновини» – інформаційний вісник «Бібліомоста»,

- «Вісник Дніпропетровської бібліотечної асоціації» – інформаційний бюлетень.
- «БібліоАС» – вісник Миколаївської бібліотечної асоціації.

Три видання («БібліоТека», «Бібліоновини», «Вісник Дніпропетровської бібліотечної асоціації») повністю відповідають вимогам, які ставляться до бюлетеня як виду. «БібліоАС» більше схожий на газету, ніж на бюлетень. У фахових публікаціях побутує думка, що підставою для віднесення видання до того чи іншого виду є його назва або підзаголовок та офіційно закріплений за ним статус. На жаль, на практиці спостерігається невідповідність назви та виду видання. Наприклад, інформаційний бюлетень Рівненської ОУНБ «Інва.net» насправді не є бюлетенем. Це видання газетного формату.

Використання Інтернету змінює сучасний медіа-простір. Видавці все частіше виставляють електронні аналоги своїх видань та створюють повністю електронні он-лайн журнали та газети. Аналізуючи стан дослідження такого специфічного сегменту медіа-простору, як електронні періодичні видання з бібліотечної справи, необхідно відзначити, що як теоретичних, так і практичних розвідок у цій сфері недостатньо. До сьогодні не існує універсальної методики, чітких критеріїв, за допомогою яких можна було б аналізувати сучасні електронні періодичні видання й окремі їх різновиди. Типологія мережевих видань у більшості збігається з типологією традиційних ресурсів. Усі електронні видання можуть класифікуватися за такими ознаками: тип видання, характер аудиторії, цільове призначення, періодичність тощо. Проте існує кілька ознак, притаманних тільки електронній періодиці: доступ (відкритий, закритий, платний, безкоштовний), форма (аналог друкованого видання, мережеве або он-лайн видання, мультимедійне, інтерактивне), внутрішня і зовнішня структура тощо.

Аналіз електронної преси бібліотечної тематики в Україні показав, що не існує чисто мережевих видань. Уся бібліотечна преса у тому чи іншому вигляді має електронні версії друкованих видань, наприклад, журнали «Бібліотечний вісник», «Бібліотечна планета», «Вісник Книжкової палати» та інші. Дещо відрізняється подача матеріалу в журналі «Бібліотечний форум України», статті якого розміщено у вигляді Інтернет-форуму, але без можливості коментування (на всіх форумах можна коментувати після того, як користувач зареєструється). Названі видання надають відкритий доступ до текстів статей тільки після 2000 р. до 2012 р. Доступ до повних текстів надається також як на загальних, так і на

спеціалізованих порталах («Наукова періодика України» (НБУВ), навігатор «Бібліотечна періодика» (ХДНБ) тощо), сайтах видавництв («Бібліотечний форум України») або на сайті бібліотеки-видавця («Бібліотечна планета», «Бібліофокус», «Бібліосвіт»). Оскільки видання є повними аналогами друкованих версій (а «Бібліофокус» лише в електронній формі), то структура їх залишається незмінною.

Можна зробити висновок, що такий сегмент, як українські електронні періодичні видання з бібліотечної справи, нині розвинутий слабо. Тому виділити і класифікувати, наприклад, тільки журнальну або газетну періодику неможливо, оскільки кількість видань обмежена. Сподіваємось, що в майбутньому бібліотечна електронна преса в Україні буде не тільки дзеркальною копією друкованої форми журналу чи газети, і електронні форми періодичних видань будуть неодмінно розвиватись та інтегруватись у сучасний медіа-простір України.

Інноваційною формою існування бібліотечної преси в цифровому просторі є соціальні мережі. На жаль, редакції українських журналів і газет не використовують цю можливість. Російські колеги (фахівці журналу «Библиотековедение») ведуть блоги на двох популярних майданчиках – «Живой журнал» і «Facebook», в яких відображають новини бібліотечного життя, обговорюють основні проблеми галузі, найбільш цікаві публікації. Новий формат існування журналу впливає і на традиційну версію – в ній знаходять місце матеріали з найцікавіших тем, що обговорюються у мережі.

Бібліотечна преса України представлена головним чином журнальними форматами, проте з'являються й інші види друкованої преси. Як і всі засоби масової інформації, преса відчуває вплив новітніх технологій, які суттєво змінюють її характеристики та додають такі параметри, як багатоканальність, мультимедійність, інтерактивність (що неможливо для традиційних ЗМІ). І все ж традиційна друкована преса поки що не вичерпала своїх можливостей, і не тільки у недостатньо комп'ютеризованій Україні, але і в цілому світі. Кількість традиційних фахових журналів поки що суттєво не зменшується.

Використані джерела

1. Акопов, А. И. Методика типологического исследования периодических изданий (на примере специальных журналов) / А. И. Акопов. – Иркутск : Изд-во Иркут. ун-та, 1985. – 96 с.

2. Бейліс, Л. І. Українська бібліотечна періодика 1991 – 2005 років: основні тенденції розвитку : автореф. дис. … канд. іст. наук : 07.00.08 / Л. І. Бейліс ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2006. – 18 с.

3. Бейліс, Л. І. Книгознавчі аспекти вивчення бібліотечних фахових видань / Л. І. Бейліс // Бібліотекознавство. Докуметознавство. Інформологія. – 2004. – № 3. – С. 32 – 36.

4. Гранчак, Т. Використання інформації Інтернет-видань як засіб підвищення ефективвності інформаційно-аналітичної та управлінської діяльності / Т. Гранчак // Бібл. вісн. – 2006. – № 3. – С. 7 – 10.

5. Григораш, Д. С. Журналістика у термінах і виразах / Д. С. Григораш. – Львів : Вища шк., 1974. – 163 с.

6. Гуревич, С. М. Номер газеты : учеб. пособие / С. М. Гуревич. – Москва : Аспект Прес, 2002. – 191 с.

7. Кобишева, В. С. Проблеми типології українських періодичних видань про культуру [Електронний ресурс] / В. С. Кобищева // Електронна бібліотека Інституту журналістики. – Режим доступу: http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2167.

8. Никитенко, А. А. Типологический анализ сетевых изданий как научная проблема / А. А. Никитенко, А. П. Короченский // Журналистика и медиаобразование в XXI веке : сб. науч. тр. междунар. науч.-практ. конф. – Белгород, 2006. – Электрон. аналог: режим доступа: http://uchebnikfree.com/uchebniki-jurnalistika/tipologicheskiy-analiz-setevyih-izdaniy-kak-4987.html.

9. Типология изданий / под ред. Э. Мильчина. – Москва : Всесоюз. кн. палата, 1990. – 231 с.

10. Starr, S. The next generation of electronic journals: prospects and problems [Electronic resource] / S. Starr // Journal of the Medical Library Association. – 2009. – October, № 97. – URL: http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2759174/.

БІБЛІОТЕКИ СХІДНОЇ УКРАЇНИ У МЕДІА-ПРОСТОРІ: УЧАСТЬ І ВПЛИВ НА РЕАЛІЗАЦІЮ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗАВДАНЬ

Ходарєва Юліана Владиславівна,
бібліотекар І категорії науково-дослідного
відділу бібліотекознавства і бібліографознавства
ХДНБ ім. В. Г. Короленка, Україна
khodareva_y@mail.ru

Анотація. *Висвітлюються проміжні результати регіонального дослідження «Бібліотека в медіа-просторі регіону», ініційованого працівниками ХДНБ ім. В. Г. Короленка в 2013 р. з метою визначення місця бібліотечного закладу в регіональному медіа-просторі, сучасного стану бібліотечної журналістики. Розглядаються особливості взаємодії бібліотек і ЗМІ на сучасному етапі розвитку суспільства, наголошується на необхідності розширення такого співробітництва, формування медійної інфраструктури бібліотек.*

Ключові слова: *медіа-простір, засоби масової інформації (ЗМІ), бібліотечна журналістика, регіональні дослідження, бібліотеки Східної України, анкетування, Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка (ХДНБ).*

Керуючись документами і програмами ІФЛА та ЮНЕСКО, націленими на побудову суспільства знань, працівники книгозбірень прагнуть реалізувати принципи «відкритої бібліотеки», позиціонувати свої заклади як багатофункціональні центри з широким спектром соціальних та інформаційних послуг. Інформаційна та економічна відкритість, включеність у глобалізаційні процеси спонукають бібліотекарів до пошуку власного місця у сучасному медіа-просторі, що вимагає наукового осмислення його проблем, концептуального перегляду ролі книгозбірень, пошуку нових форм організації їх діяльності, визначення змістовних пріоритетів з урахуванням існуючих потреб населення регіону в різноманітній соціальній інформації. Медіа-простір – відкрита інформаційна система, що створюється взаємозумовленою цілісністю відносин виробників та споживачів масової інформації і передається через засоби масової комунікації[7] [1, с. 238]. Для підтвердження конкурентоспроможності бібліотекам необхідно розвивати власну медійну

[7] Визначення поняття «медіа-простір» з позицій загальної теорії журналістики (М. І. Бурич, І. А. Смушкова).

інфраструктуру, створювати та підтримувати соціально значущі засоби масової інформації (ЗМІ), що сприятиме максимальному наближенню бібліотек до користувачів.

У 2013 р. працівники Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (ХДНБ) ініціювали проведення регіонального дослідження «Бібліотека в медіа-просторі регіону» [2], основна мета якого полягає у визначенні ролі та місця бібліотеки в сучасному медіа-середовищі. Об'єктом дослідження є бібліотека, як один із соціальних інститутів документально-комунікаційної структури регіону, предметом – її місце та функції в медіа-просторі регіону. Напрями дослідження: виявлення повної і об'єктивної картини сучасного стану бібліотечної журналістики, дослідження кращих практик взаємодії бібліотек та ЗМІ, моніторинг контенту медіа-простору бібліотек України та країн СНД, бібліоблогосфери, використання аудіо- та відеоподкастингу, моніторинг контенту мережі Інтернет.

Завдання дослідження:

- визначення місця бібліотек у сучасному медіа-просторі регіону;
- виявлення форм і змісту реалізації їхніх соціокомунікаційних функцій;
- виявлення актуальних проблем бібліотечної журналістики для використання в бібліотечно-інформаційній діяльності;
- виявлення та аналіз комунікаційних стратегій;
- визначення пріоритетних напрямів у сфері формування та підвищення рівня медіа-грамотності фахівців і населення.

Під час дослідження використовувався комплекс наукових методів – термінологічний, порівняльний, аналіз статистичних даних, ранжування, контент-аналіз, анкетування.

Методика дослідження передбачала підготовку базовими бібліотеками аналітичного матеріалу – заповнення медіа-карти та анкети директора бібліотеки.

Анкети містила такі змістовні блоки запитань: про стан бібліотечної журналістики, взаємодію бібліотеки із ЗМІ, формування та підвищення рівня медіа-грамотності фахівців і населення.

Учасниками дослідження стали обласні універсальні наукові бібліотеки п'яти областей Східного регіону, а також уперше – обласні бібліотеки для дітей та юнацтва. Анкети заповнили 14 директорів: п'яти ОУНБ (Донецької, Дніпропетровської, Луганської, Полтавської та

Харківської областей), які входять до сфери традиційного впливу ХДНБ як центру науково-дослідної роботи, п'яти бібліотек для дітей, трьох бібліотек для юнацтва та ХДНБ ім. В. Г. Короленка. Збір дослідницьких даних триває.

Анкетування виявило основні цілі, якими керуються бібліотеки, займаючись бібліотечною журналістикою. До них можна віднести: формування позитивного іміджу бібліотек (32,5% від загальної кількості отриманих відповідей), збільшення кількості читачів і партнерів (27,9%), поліпшення взаєморозуміння з її цільовими аудиторіями (11,7%). Висловлювалися й такі власні варіанти:

- *привернення уваги органів влади до власних досягнень і затребуваність місцевою громадою, залучення коштів з обласного бюджету, вивчення громадської думки* (Донецька ОУНБ);
- *інформування потенційних читачів та громадськість про послуги, цікаві події, зустрічі, які відбуваються у бібліотеках як осередках життя громади* (Луганська ОБЮ);
- *удосконалення фахової майстерності, творчих та ораторських здібностей працівників, уміння спілкуватись, аналітичних якостей* (Луганська ОУНБ).

Респонденти використовують декілька напрямів бібліотечної журналістики, серед яких в першу чергу, **газетна, журнальна та інтернет-журналістика** (по 26,1 % від загальної кількості отриманих відповідей). Провідне місце посідає інтернет-журналістика, зокрема такі її засоби як блоги. Найбільшу кількість бібліотечних блогів мають бібліотеки Луганської області (а саме ОУНБ ім. М. Горького (5 блогів), обласна бібліотека для юнацтва (3 блоги).

Значна частка опитаних має певний досвід роботи у тележурналістиці (24 %), який гідно оцінюється колегами. Наприклад, один з рекламних роликів Дніпропетровської ОБД став призером всеукраїнського конкурсу «БібліоКіноФест: Кадри вирішують все» [3]. Заслуговують на увагу передачі, програми, рубрики, відомості про які представлені в анкетах і медіа-картах обласних дитячих та юнацьких бібліотек Луганської, Дніпропетровської, Харківської областей, а саме: «Аптека для душі» (Луганської ОБД), «Казкові секрети», «Читайка», «В світі кіно» (Дніпропетровської ОБД), «Без п'яти хвилин всезнайка» (Харківської ОБД) та ін.

На жаль, поки що не отримала належного розвитку фотожурналістика – результати анкетування свідчать, що опановується

лише Донецькою і Луганською ОУНБ, Харківською обласною бібліотекою для дітей та Харківською обласною бібліотекою для юнацтва (8,7%).

Популяризація бібліотеки та читання виявилася пріоритетним спрямуванням бібліотечної журналістики, що стало досить очікуваним для дослідників (70% від загальної кількості отриманих відповідей). Її ініціатором частіше є керівництво бібліотеки (34,8%).

Відсутність спеціалізованих структурних підрозділів не заважає учасникам опитування активно займатися журналістською діяльністю. Мають такі підрозділи 28,6% респондентів: Дніпропетровська і Донецька ОУНБ (відділ соціокультурних проектів та зовнішніх зв'язків; сектор організації дозвілля, наочної інформації та зв'язків з громадськістю), Харківська ОБД, Харківська ОБЮ (сектор розвитку бібліотеки та зв'язків з громадськістю; організаційно-методичний центр).

Наступний блок анкети містив запитання про різні аспекти взаємодії із мас-медійними структурами. З'ясовано, що, на думку більшості респондентів, журналісти досить активно обговорюють бібліотечні проблеми (зокрема, донецькі і луганські мас-медіа) (42,8%), при цьому здійснюється це на професійному рівні (57,2%).

Більшість респондентів (64,3%) відзначила, що ставлення журналістів до бібліотек останнім часом змінилося на краще. Це, на нашу думку, є закономірним наслідком копіткої роботи бібліотекарів з налагодження контактів зі ЗМІ, формування позитивного іміджу бібліотеки. Дослідників також цікавили ті напрями та рівні взаємодії, які сьогодні є поширеними у практиці їх роботи. Отже, висвітлення подій в бібліотеці та підтримка читання залишаються найбільш актуальними напрямами взаємодії зі ЗМІ (відповідно 31,1 та 26,7% від загальної кількості відповідей). Увага бібліотечних фахівців і журналістів також зосереджена на ресурсах бібліотеки, її продуктах, послугах та подіях за участю бібліотеки (22,2% та 20% відповідно). Необхідно зауважити, що робота зі ЗМІ є багатоаспектною і має декілька рівнів (самостійну підготовку матеріалів для мас-медійних структур, виконання замовлень журналістів, спільну діяльність).

Серед спільних проектів слід згадати цикл передач про обслуговування користувачів з обмеженими можливостями, телепроекти «Розкриваємо ресурси обласної книгозбірні», «Провінціальна хроніка», «Творча майстерня "Перехрестя"» (Луганської ОУНБ); авторську програму З. Рязанцевої «Відкрий для себе сучасну бібліотеку» (Донецька ОУНБ),

передачі «Краєзнавчі подорожі», «Кем быть?», «Чарівне закулісся», програму «Телеафіша» (Куди піти?) (Дніпропетровської ОУНБ) тощо.

Для спілкування із журналістами найчастіше використовується такий інформаційний привід, як досягнення та успіхи бібліотеки (43,7% від загальної кількості відповідей). На другому місці – поточне інформування про її діяльність (34,4%).

Серед тем, які цікавлять журналістів:

- організація бібліотекою різноманітних заходів (у т.ч. присвячених ювілейним датам, значним подіям, улюбленим святам),
- проблеми читання,
- нові послуги.

Бібліотечні фахівці готують різноманітні матеріали для ЗМІ, серед яких прес-релізи (38,9% від загальної кількості відповідей), інформаційні листи (25%) і оглядові статті (22,2%). Під час підготовки матеріалів виникають такі труднощі: низький рівень володіння методикою підготовки інформаційних матеріалів, зловживання професійною лексикою, штампами, необхідність стислого викладання.

Нагальним завданням, що постало сьогодні перед більшістю опитаних, є встановлення дружніх контактів з представниками інтернет-ЗМІ, які виявилися пріоритетними серед інших видів ЗМІ (рис. 1). Наступним за значущістю виявилося місцеве телебачення.

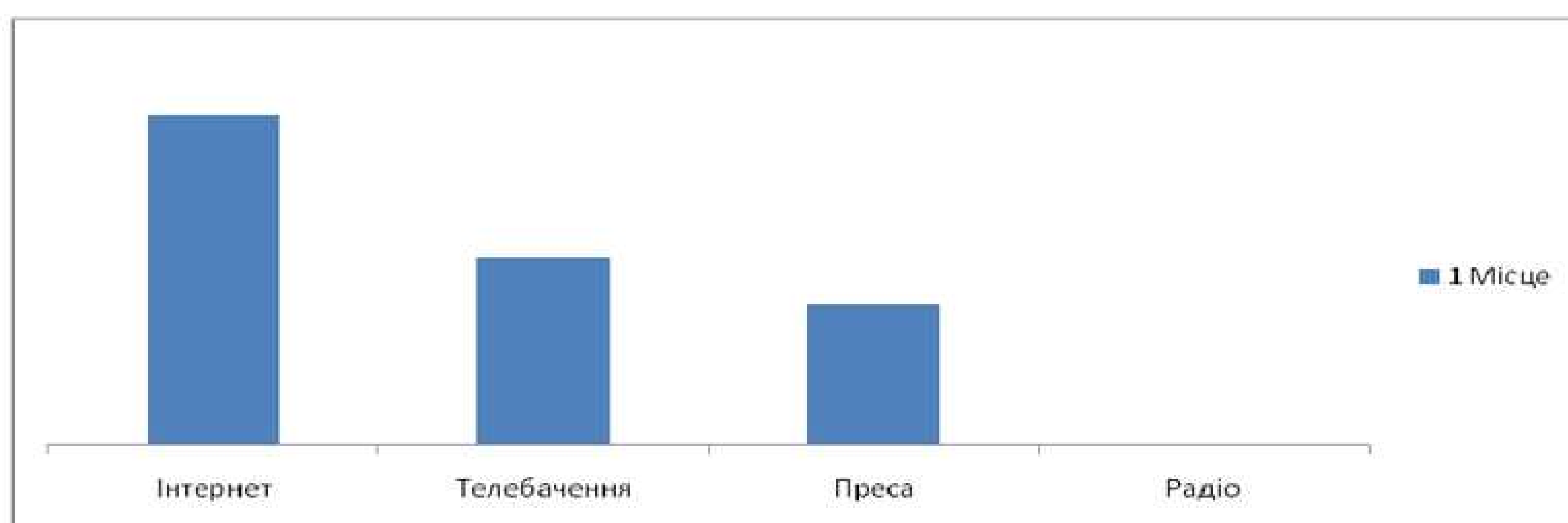

Рис. 1. Пріоритетні ЗМІ для учасників анкетування.

Для більш оперативного і неформального зв'язку з користувачем бібліотеки активно використовують соціальні мережі (59,1% від загальної кількості отриманих відповідей), можливості сайтів (63,7%).

Аналіз відповідей респондентів дозволяє виділити декілька характерних особливостей взаємодії бібліотекарів і журналістів.

Налагодженню дружніх контактів із представниками мас-медіа передує формування відповідної бази даних або картотеки (які мають 92,9% опитаних).

Найбільш поширеними заходами, які проводять публічні бібліотеки для мас-медіа, є зустрічі з цікавими людьми за «круглим столом», дні або тижні книги і бібліотеки, екскурсії. За власною оцінкою бібліотек, ці заходи за ефективністю оцінені у 4 бали за 5-бальною шкалою.

В той же час неповним є архів публікацій, відеосюжетів, радіопрограм, який формується бібліотекарями за результатами самостійного моніторингу. Серед причин, які згадувалися в анкетах, – небажання телерадіокомпаній надавати бібліотекам копії записів, відсутність на деяких телеканалах відповідних архівів. Хоча більшість опитаних не має окремого розділу на сайті (наприклад, «Інформація для ЗМІ», «ЗМІ про бібліотеку»), половина з них планує створити такий розділ в найближчому майбутньому, що дозволить налагодити ефективний зворотний зв'язок.

Бібліотечні фахівці прагнуть всіляко підтримувати дружні відносини із журналістами, а для цього використовують цілий спектр заохочень: запрошення на екскурсії до книгозбірень (Дніпропетровська і Донецька ОУНБ), вручення VIP-квитків читачів, особистих подяк, почесних адресів, вітальних листівок, пам'ятних фото (Луганська ОУНБ), дипломів «Золотий партнер року» (Луганська ОБЮ) та ін. Аналіз висловлених пропозицій щодо шляхів зміцнення співробітництва бібліотек зі ЗМІ доводить необхідність підвищення активності бібліотечних працівників (у т.ч. удосконалення написання прес-релізів, повідомлень, звернень; пошуку привабливих для ЗМІ інформаційних приводів), налагодження подальшої підтримки відкритих дружніх відносин із журналістами (у т.ч. організацію «круглих столів», «інформ-знайомств», спільних проектів, особистих зустрічей з керівництвом ЗМІ напередодні започаткування нових проектів, постійного спілкування у режимі зворотного зв'язку, узгодження складання річних планів заходів та ін.).

Наступний блок запитань присвячувався формуванню та підвищенню рівня медіа-грамотності фахівців і населення, яка сьогодні є запорукою успіху в будь-якій професії. Під час анкетування дослідники намагалися з'ясувати, які навички та вміння є найважливішими для бібліотечного журналіста. Отже, аналіз відповідей допомагає намалювати певний «портрет» ідеального журналіста. Це – професіонал своєї справи, який є активним, допитливим, комунікабельним і ерудованим. Він

- уміє логічно мислити, чітко і грамотно висловлюватися;
- володіє навичками підготовки матеріалів у різних жанрах, зокрема, вміннями писати/знімати так, щоб привернути увагу читачів;
- має журналістську інтуїцію (відчуття тих тем, які є актуальними саме в даний момент);
- максимально достовірно, точно і неупереджено представляє інформацію, оперативно і лаконічно характеризує проблему, пропонує шляхи її вирішення;
- володіє культурою спілкування, композиційними та художніми засобами, «інструментами мови»;
- лаконічно і влучно відповідає на запитання ЗМІ;
- має художні та творчі здібності;
- має високий рівень інформаційної і медіа-грамотності.

Досить високими виявилися оцінки, які характеризують рівень умінь і навичок бібліотечних працівників з підготовки різних жанрів (рис. 2).

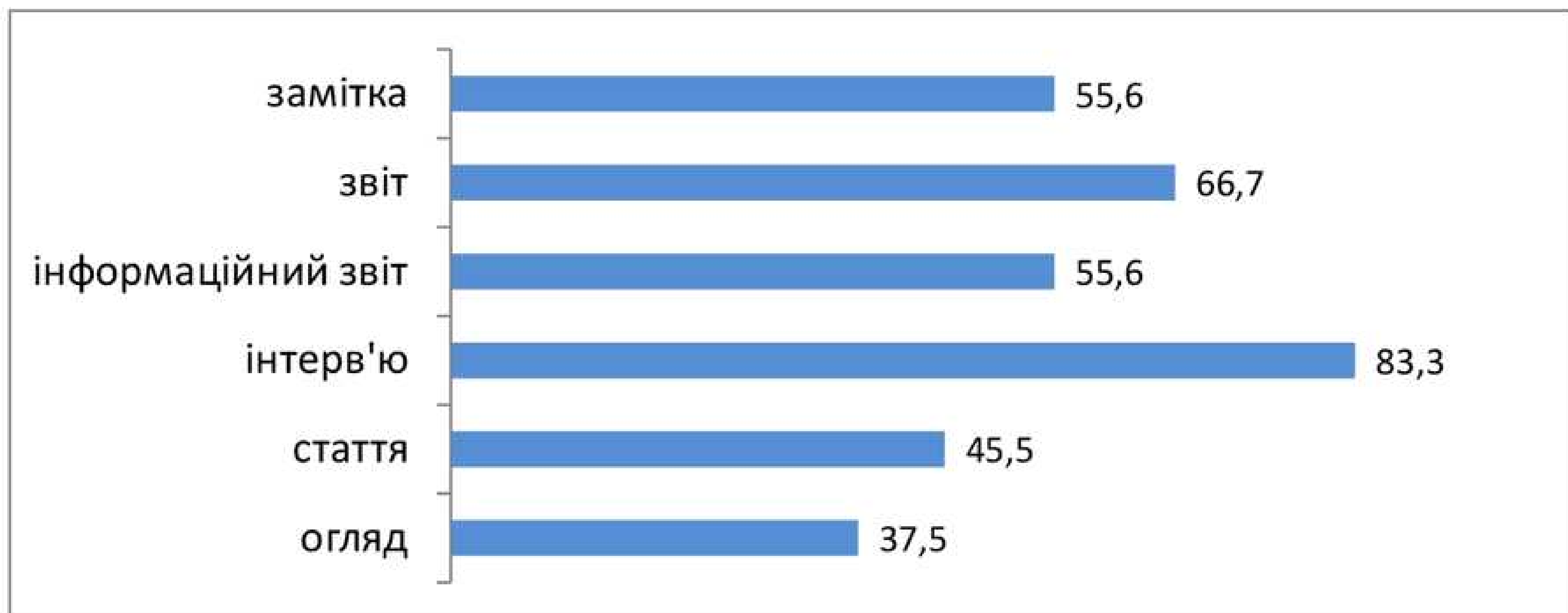

Рис. 2. Підготовка працівниками бібліотек різних жанрів, оцінених респондентами на 5 балів за 5-бальною шкалою.

З'ясовано також, що більшість директорів бібліотек-учасниць переконані в необхідності подальшого підвищення рівня медіа-грамотності підлеглих (85,7% опитаних), однак у бібліотеках, на жаль, такого навчання не проводять (64,3% респондентів). Виняток – Дніпропетровська ОУНБ, Полтавська і Харківська обласні бібліотеки для дітей, ХДНБ ім. В. Г. Короленка). Так, протягом червня-вересня 2013 р. програма «Бібліоміст» спільно з Центром Медіареформ провела цикл тренінгів

«Зв'язки з засобами інформації та основи піару для публічних бібліотек» [4], в якому взяла участь переважна більшість учасників дослідження (71,4%).

Подальше підвищення власної медіа-грамотності бібліотечні працівники вбачають в організації і проведенні тренінгів, тематичних занять, майстер-класів, семінарів, подіум-дискусій із залученням професійних журналістів; стажуванні у професійних ЗМІ; здійсненні дистанційного навчання; постійній самоосвіті.

Отже, підбиваючи підсумки проведеного анкетування, необхідно зазначити, що:

• вітчизняні книгозбірні намагаються посісти гідне місце у сучасному медіа-просторі регіону, в т. ч. і за допомогою налагодження взаємовигідних зв'язків із ЗМІ;

• бібліотечні заклади мають цікавий досвід взаємодії із мас-медійними структурами, що потребує подальшого вивчення та поширення.

При цьому зміцнення та подальший розвиток взаємодії можливі лише за умов виконання принципів соціального партнерства, відповідальності за створювану та поширювану інформацію, що залежать від багатьох факторів: вирішення питань якісної професійної підготовки до обліку та архівування найбільш важливих матеріалів, створюваних як журналістами, так і бібліотечними колективами;

• бібліотеки залишаються найбільш доступним і територіально близьким для населення джерелом неупередженої інформації, центром вільного доступу до актуальних знань. На наш погляд, це є одним із вирішальних факторів розширення впливу бібліотек на місцеву громаду у найближчому майбутньому. Іншим фактором є формування власної медійної інфраструктури бібліотечних закладів.

Використані джерела

1. Грицай, С. В. Визначення поняття «медіапростір» з позицій міждисциплінарного підходу / С. В. Грицай // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – 2012. – Вип. 36. – С. 235 – 243.

2. План роботи Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка на 2013 рік / ХДНБ ім. В. Г. Короленка. – Харків, 2013. – С. 29 – 30.

3. Результати конкурсу бібліотечного відео «БібліоКіноФест: Кадри вирішують все» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.bibliomist.org/ua/konkursy/peremozhtsi/600-rezultaty-konkursu-bibliotechnoho-video-bibliokinofest-kadry-vyrishuiut-vse.

4. Тренінги по роботі зі ЗМІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bibliomist.org/ua/uspihi/760-treninhy-po-roboti-zi-zmi.

МЕДІА-ПРОСТІР ХАРКІВСЬКИХ БІБЛІОТЕК

Косачова Ольга Олександрівна,
бібліотекар науково-дослідного відділу
бібліотекознавства і бібліографознавства
ХДНБ ім. В. Г. Короленка, викладач
Харківської державної академії культури, канд.
наук із соціальних комунікацій, Україна,
e-mail: kosachevaolgaaleks@yandex.ru

Анотація. *Розглядається специфіка бібліотечної журналістики бібліотек харківського регіону за такими базовими напрямами: бібліотека як засіб масової інформації (ЗМІ), взаємодія бібліотек зі ЗМІ, підвищення медіа-грамотності фахівців. Запропоновані шляхи активізації журналістської діяльності в бібліотеках шляхом розширення кола актуальних для громадян тем і моніторингу громадських інтересів у соціальних мережах.*

Ключові слова: *медіа-простір, бібліотечна журналістика, засоби масової інформації, медіа-грамотність, універсальний журналіст, інтернет-журналістика, газетно-журнальна журналістика, тележурналістика, радіожурналістика.*

Нині відокремлене функціонування будь-якого соціального інституту є неможливим. Бібліотека, як одна із суспільно значущих організацій, не має залишатися осторонь актуальних подій, тенденцій та течій в освіті, культурі, науці. Створення журналістського продукту, передача його за допомогою різних засобів (текст, звук, відео) і каналів комунікації (преса, телебачення, радіо, Інтернет) має стати одним із нагальних завдань сучасної бібліотеки. Виявлення рівня володіння навичками та вміннями створення журналістських творів, особливостей співпраці зі ЗМІ та медіа-грамотності бібліотечних фахівців стали основними завданнями дослідження «Медіа-простір харківських бібліотек».

Це регіональне дослідження передбачало виявлення всіх напрямів та аспектів журналістської діяльності чотирьох провідних бібліотек Харкова: Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (ХДНБ),

Харківської обласної бібліотеки для дітей (ХОБД), Харківської обласної бібліотеки для юнацтва (ХОБЮ), Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки (ХОУНБ). З метою аналізу стану бібліотечної журналістики в харківському регіоні було проведено анкетування. Однак, перш ніж перейти до характеристики його результатів, необхідно визначити сутність базового поняття «медіа-простір». Воно часто використовується як синонім понять «медіа-сфера», «медіа-середовище». Ці терміни мають філософський характер і не вписуються в контекст нашого дослідження. У цьому дослідженні пропонується розуміти поняття «медіа-простір» як системну сукупність традиційних та електронних засобів та каналів комунікації із доведення соціально значущої інформації до цільових аудиторій.

Аналіз результатів анкетування доцільно розпочати зі структури анкети, в якій основні завдання дослідження поділені на три блоки: «Бібліотека як ЗМІ», «Взаємодія бібліотек зі ЗМІ», «Підвищення медіа-грамотності фахівців». Перший блок запитань анкети передусім мав виявити найпоширеніші цілі, якими керуються бібліотеки харківського регіону в бібліотечній журналістиці. Це формування позитивного іміджу бібліотеки (100% респондентів); збільшення кількості користувачів і партнерів (75%); поліпшення взаєморозуміння з цільовими аудиторіями бібліотеки (50%).

У ході анкетування також було виявлено, за якими напрямами журналістики працюють бібліотеки. Так, найпоширенішими є інтернет-журналістика (100% респондентів), газетно-журнальна (75%), тележурналістика (75%). Менш поширеними є радіо- та фотожурналістика (по 50% респондентів) (рис. 1).

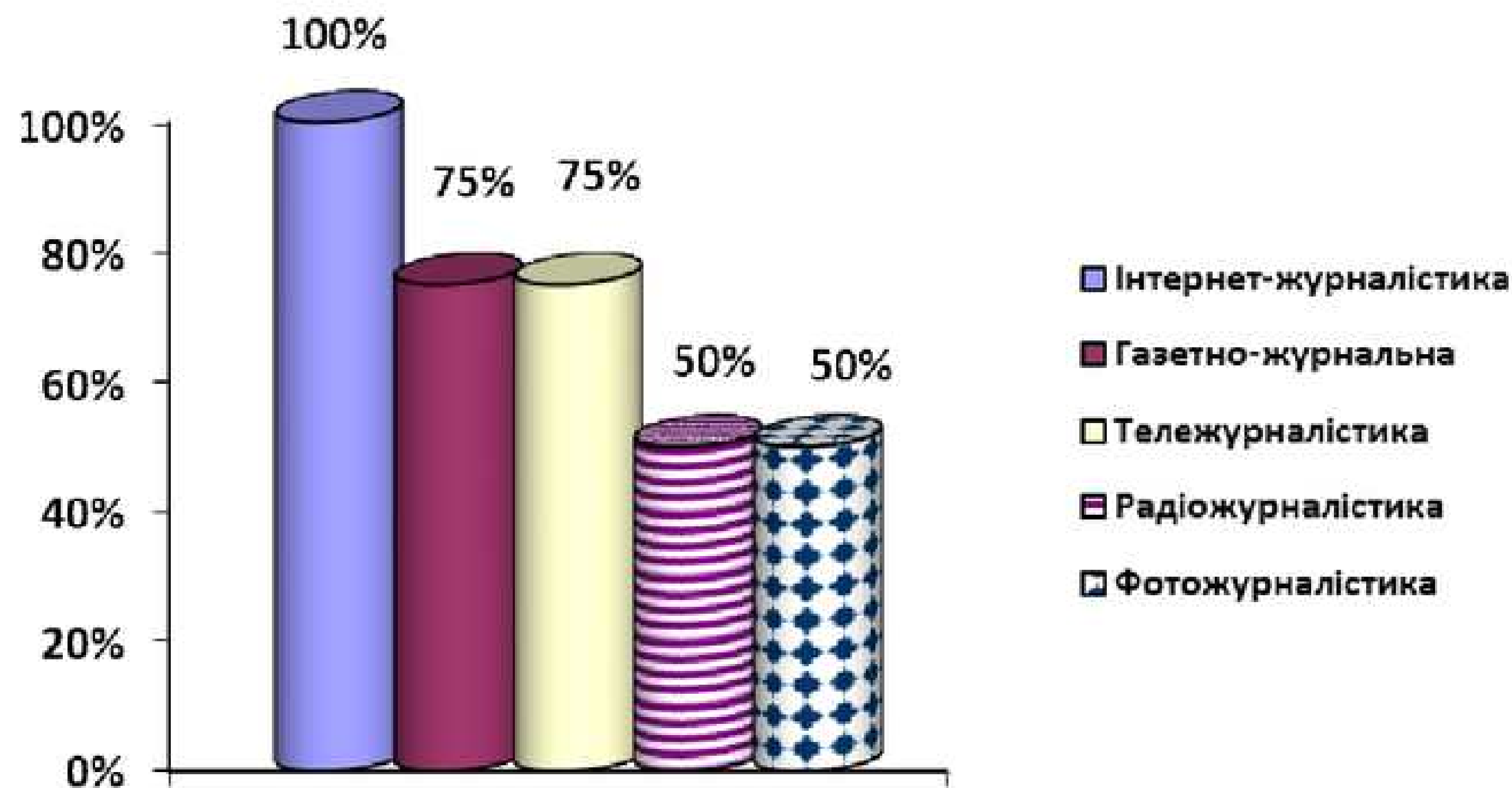

Рис. 1. Напрями журналістики, за якими працюють бібліотеки харківського регіону

Незважаючи на те, що більшість бібліотек працює у сфері інтернет-журналістики, пріоритетнішими ЗМІ респонденти вважають телебачення та пресу (рис. 2). Такі розбіжності між дійсним та бажаним станом речей можуть свідчити про те, що журналістська діяльність в інтернет-середовищі для бібліотек є доступнішою, аніж створення телевізійних продуктів чи спільних із телеканалами проектів. Питання створення бібліотеками телевізійного контенту потребує окремого дослідження.

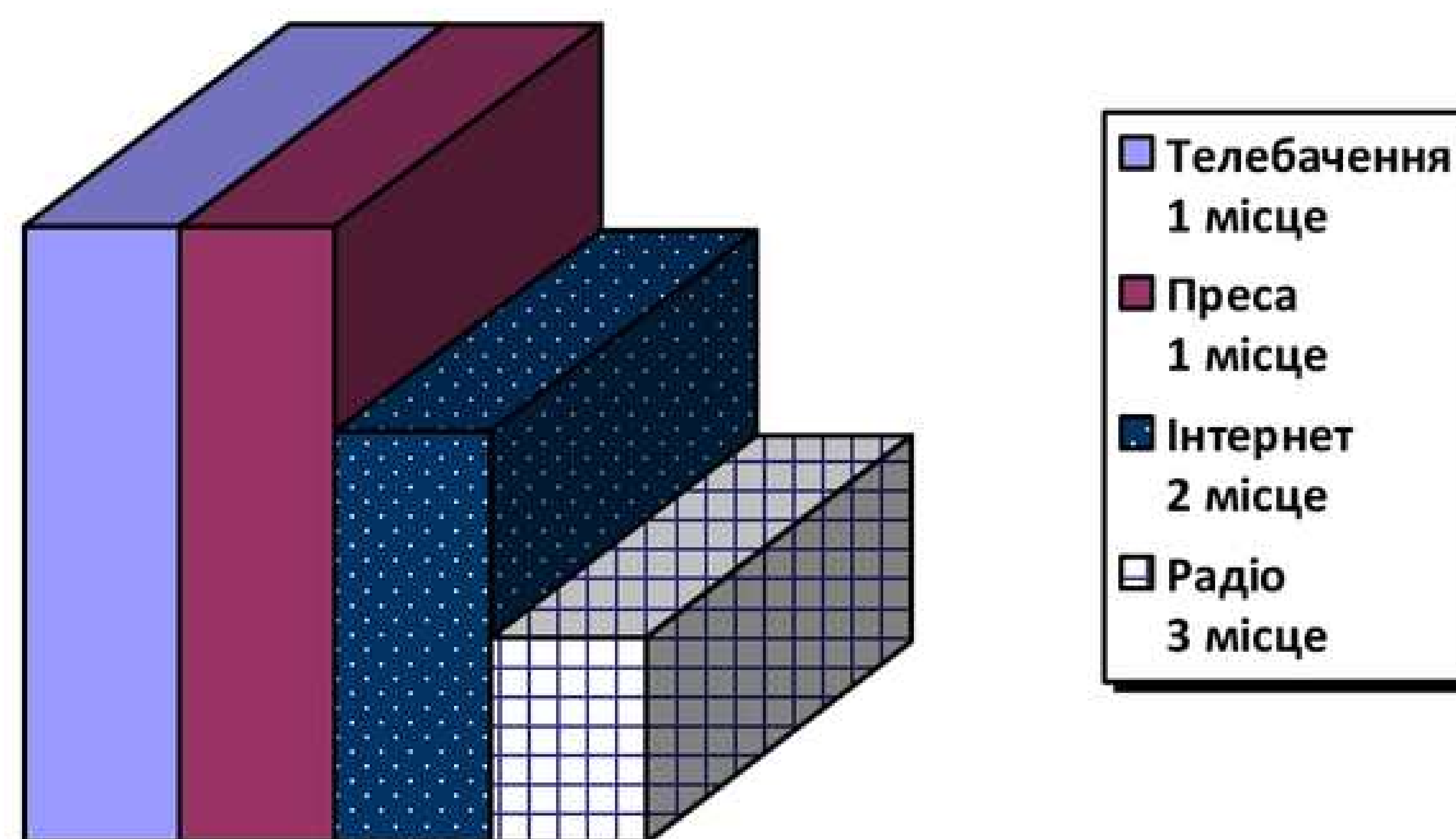

Рис. 2. Пріоритетні види ЗМІ для бібліотек харківського регіону

Усі опитані респонденти вважають, що основним завданням журналістської діяльності є популяризація бібліотеки та читання.

Одним з основних питань, передбачених дослідженням «Медіа-простір харківських бібліотек», було виявлення організаційного аспекту бібліотечної журналістики, зокрема визначення відділів та підрозділів, підтримка журналістської діяльності для яких є прямим обов'язком. У ХОБД за журналістську діяльність і за налагодження контактів зі ЗМІ відповідає сектор розвитку бібліотеки та зв'язків з громадськістю. У ХОБЮ за журналістську діяльність відповідає організаційно-методичний центр, а за налагодження контактів зі ЗМІ – відділ маркетингу. У ХДНБ журналістикою займаються майже всі підрозділи, проте налагодження контактів зі ЗМІ входить до обов'язків сектору реклами і зв'язків з громадськістю соціокультурного центру.

Другий блок запитань анкети «Взаємодія бібліотек зі ЗМІ» мав на меті виявити специфіку та проблеми співпраці бібліотек зі ЗМІ. Так, половина опитаних респондентів вважає, що бібліотечні проблеми у ЗМІ харківського регіону обговорюються недостатньо активно. Незважаючи на це, рівень професійності обговорення бібліотечних проблем у ЗМІ є скоріше задовільним. Так вважають 75% опитаних.

Одним із головних завдань дослідження було визначення стану взаємодії бібліотеки зі ЗМІ. Найпопулярнішими темами для висвітлення стали: події в бібліотеці (100% респондентів), підтримка книги і читання (75%), ресурси бібліотеки, її продукти та послуги (75%). Також респонденти відзначили, що фахівці бібліотек здійснюють самостійну підготовку матеріалів для ЗМІ (100%), задовольняють запити представників ЗМІ (75%). Половина опитаних бібліотек активно співпрацює зі ЗМІ, а саме: залучають ЗМІ до підтримки певних проектів, беруть участь у проектах ЗМІ; здійснюють підготовку спільних проектів. Найактивніше зі ЗМІ взаємодіють ХОБЮ та ХДНБ, вони охоплюють всі напрями взаємодії бібліотек зі ЗМІ. ХОБД реалізує 75% напрямів взаємодії, а ХОУНБ – 25%. Серед спільних для бібліотек і журналістів проектів можна назвати проекти ХОБД «Экслибрис», «Харків Online Ранок» (ТК ОТБ); ХОБЮ «Знайди свій шлях», «Гість програми», «Харків Online День», «Харків Online Ранок» (ТК ОТБ), «Грани времени» (ТК Фора); а також проект ХДНБ «Шлях у 125 років», «Фабрика ідей» (ТК ОТБ). Означені проекти передбачають участь бібліотекарів у передачах регіонального телебачення; підбір та видачу бібліотекарями книг журналістам для створення телевізійних проектів; коментування тих чи інших подій у бібліотеках. Тематика обмежена бібліотечними проектами

(літературні, загальнокультурні, благодійні), що наразі не може охопити інтереси всіх громадян міста.

Для спілкування зі ЗМІ бібліотеки використовують багато інформаційних приводів. Найпоширенішими є досягнення й успіхи бібліотеки (100% респондентів) та поточне інформування (75%). Серед них найпопулярнішими заходами, які бібліотеки організовують для ЗМІ, є зустрічі з цікавими людьми за «круглим столом». Проведення таких заходів відзначило 75% респондентів. Прес-конференції та прес-тури проводять по 50% респондентів. Для залучення ЗМІ організуються також семінари та заходи в межах Всеукраїнського дня бібліотек (по 25%). Дослідження також передбачало виявлення пріоритетних засобів доведення інформації до ЗМІ (рис. 3).

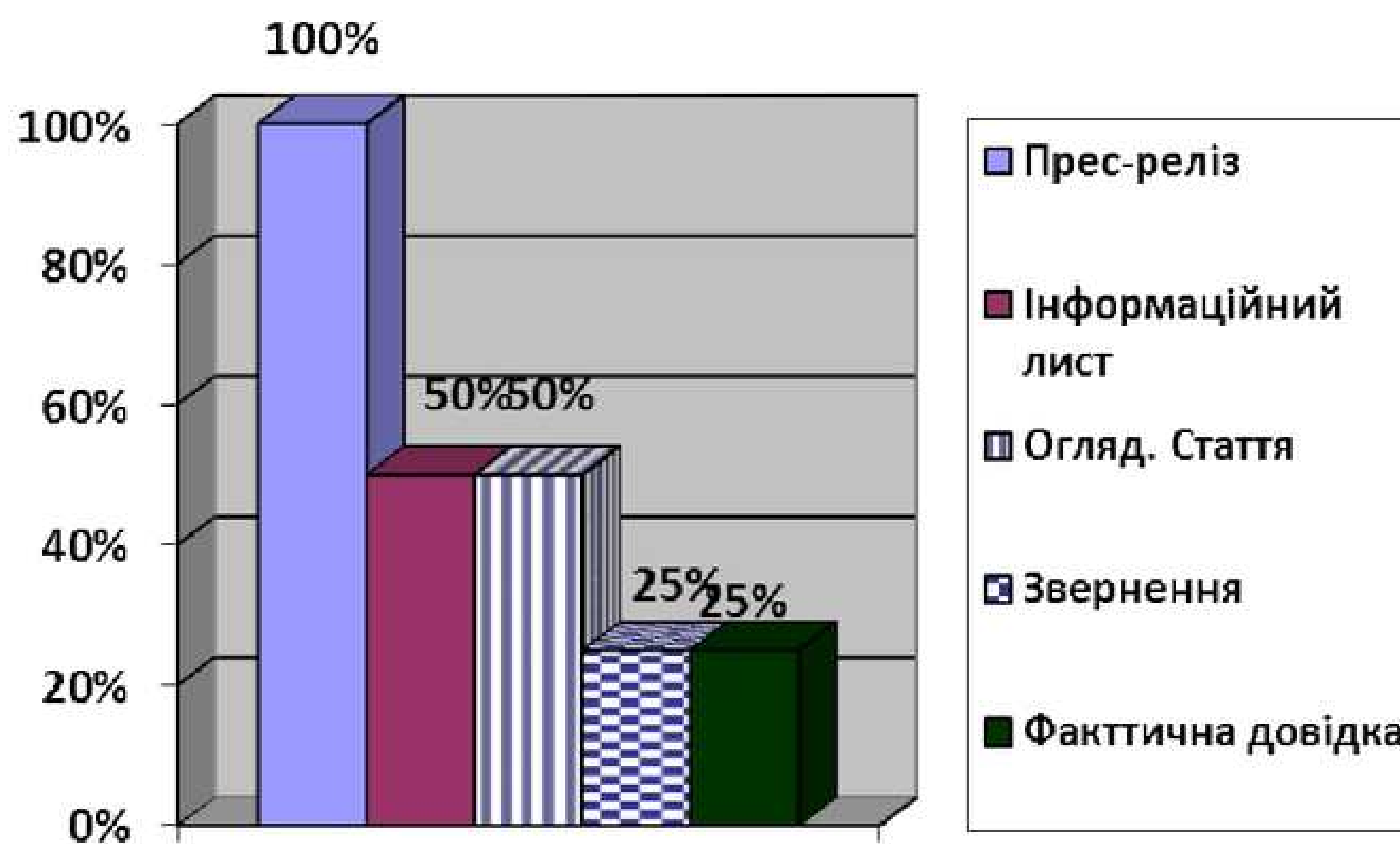

Рис. 3. Пріоритетні засоби подачі інформації до ЗМІ

Уточнююче запитання анкети про труднощі, що виникають під час підготовки прес-релізів, інформаційних листів мало на меті виявити резерви вдосконалення журналістської діяльності в бібліотеках. На це запитання відповів лише один респондент, який зазначив, що основною проблемою є невміння правильно написати заголовок для зацікавлення журналістів. Зважаючи на це, варто відзначити, що серед базових питань журналістики, якими мають оволодіти бібліотечні фахівці є теми «Що допомагає інформації стати новиною», «Параметри новин: значення наслідків події, відомі особистості, незвичайне», «Фактор новин: конфлікт,

близькість у просторі та часі», «Лід (заголовок) новини та його структура», «Питання, на які має відповідати лід», «Типи лідів», «Компоновка новинарної статті».

Окрему роботу бібліотеки проводять із налагодження зворотного зв'язку зі ЗМІ. Це моніторинг публікацій (100%), формування архіву матеріалів (100% респондентів): відеосюжетів (50%), радіопрограм (50%). 75% бібліотек ведуть базу даних контактів зі ЗМІ. Бібліотечні фахівці відзначають декілька напрямів пошуку та заохочення ЗМІ: оперативний моніторинг потреб ЗМІ щодо бажання співпраці з бібліотекою; безпосередня зустріч з керівництвом ЗМІ; налагодження контактів за допомогою комунікаційних каналів та засобів в Інтернеті; використання усталених зв'язків, накопичених роками. Для тісної співпраці зі ЗМІ 50% опитаних бібліотек харківського регіону мають власні прес-служби, 25% мають тимчасовий прес-центр.

При заповненні анкет респонденти мали надати веб-посилання на розділи веб-сайту бібліотеки «ЗМІ про бібліотеку» та «Інформація для ЗМІ». Показовим є те, що перший розділ ведуть усі респонденти, другий – не веде жоден. Бібліотеки мають приділяти більше уваги організації формування зворотного зв'язку зі ЗМІ. Ведення бібліотекою моніторингу публікацій, формування архіву публікацій полегшує контакт бібліотекам, але не ЗМІ. Створення відповідного розділу на власному веб-сайті, де розміщувались би прес-релізи, ліди новин тощо, могло б суттєво покращити двосторонній контакт журналістів і бібліотечних фахівців.

Розглядаючи контент розділу «ЗМІ про бібліотеку» на веб-сайтах харківських бібліотек, необхідно зробити важливе зауваження. Бібліотеки не відстежують та не публікують репортажі телеканалів про події, що відбулися за їхньою участю. Для прикладу можна відзначити проведення ХДНБ циклу заходів «Алея читання» (16.09.2009 р.), присвячених популяризації книги, а також новину історичного масштабу «В Харькове можно прочитать рукописный «Тихий Дон» (26.03.2011 р.) (Objecyiv TV), які потребують кращого висвітлення.

Провідні бібліотеки харківського регіону надають такі пропозиції щодо шляхів зміцнення співробітництва бібліотек зі ЗМІ: укладання угод про творчу співпрацю; залучення ЗМІ до участі в спільних творчих проектах; інформування про нетрадиційні форми роботи з читачами; створення цікавих спільноті інформаційних приводів та доведення їх до ЗМІ; активне та креативне виконання безпосередніх обов'язків

працівниками структурних підрозділів, метою яких є журналістська діяльність.

Третій блок запитань анкети передбачав виявлення особливостей підвищення медіа-грамотності бібліотекарів харківського регіону. Основні навички та вміння, які на думку респондентів є найголовнішими для бібліотечного журналіста, відображені в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні навички та вміння, які респонденти вважають найголовнішими для бібліотечного журналіста

Риси характеру та особистісні якості	**Навички та вміння**
Комунікабельність	Інформаційна аналітичність
Допитливість	Комп’ютерна грамотність
Креативність	Професійне володіння «інструментами мови»
Художній смак	Уміння яскраво подавати події
Ерудованість	Уміння привертати увагу читачів (глядачів) до подій

Для кваліфікованого виконання своїх обов’язків бібліотечний журналіст має володіти теоретичними основами журналістики та практичними навичками створення журналістських продуктів в Інтернеті, на телебаченні та в друкованих ЗМІ.

Аналізуючи особливості покращення медіа-грамотності в бібліотеках, необхідно сказати декілька слів про впровадження в сучасних ЗМІ ідеї «універсального журналіста», функціонування якого передбачає два фактори: смисловий та організаційно-технологічний [4]. У таблиці 1 розкрито сутність смислового фактору, що передбачає майстерність журналіста зі створення якісного смислового контенту (ідей та культурних смислів). Журналіст виконує не механічну роботу (зйомка, монтаж), а формує суспільну свідомість. Організаційно-технологічний фактор передбачає наявність у журналіста організаційних навичок зі створення та трансляції медіа-продукту. Основною якістю «універсального медіа-фахівця» в цьому разі є вміння швидко визначати кращий формат подання інформаційного продукту.

Наступне запитання анкети мало на меті визначити рівень володіння фахівцями бібліотеки навичками підготовки інформаційних продуктів у різних жанрах журналістики (інформаційних, аналітичних, художньо-публіцистичних). Було виявлено, що найкраще бібліотекарі володіють навичками написання матеріалів у інформаційних жанрах, найгірше – художньо-публіцистичних (табл. 2, рис. 4).

Таблиця 2

Рівень володіння навичками створення матеріалів у різних журналістських жанрах

Жанр	**Середня оцінка (за п'ятибальною шкалою)**
Інформаційні жанри	
Репортаж	5
Інтерв'ю	5
Замітка	4,7
Звіт	4,7
Інформаційний звіт	4,5
Аналітичні жанри	
Кореспонденція	5
Бесіда	5
Коментар	5
Рецензія	5
Стаття	5
Огляд	4,5
Художньо-публіцистичні жанри	
Есе	4,5

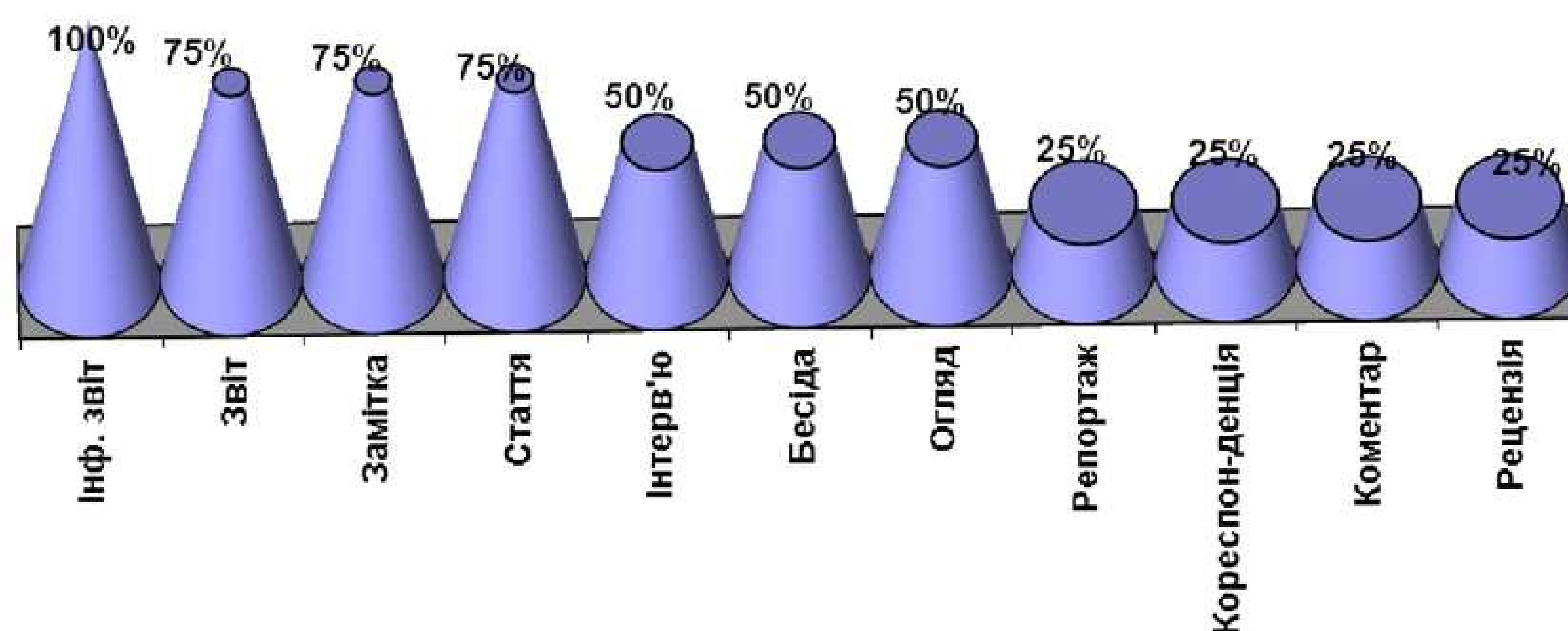

Рис. 4. Поширеність матеріалів, створених бібліотеками в різних журналістських жанрах

У ході дослідження було виявлено, що 100% бібліотек харківського регіону вважають за необхідне підвищувати медіа-грамотність бібліотечних фахівців, проте лише половина проводить навчання з медіа-грамотності. Це ХОБД та ХДНБ. Співробітники ХОУНБ і ХДНБ беруть участь у заняттях з медіа-грамотності поза межами своїх бібліотек. Серед найцікавіших заходів – ті, що відзначили працівники ХДНБ: «Зв'язки з мас-медіа та основи піару для публічних бібліотек», 2013 р. («Бібліоміст»), «Літня школа молодих бібліотекарів», 2013 р. (УБА за підтримки програми «Бібліоміст»), «Сучасний бібліотекар», березень-серпень 2013 р. («Бібліоміст»), «Співробітництво між бібліотеками і школами – ідеї та проекти з метою сприяння розвитку читацьких інтересів», 2011р. (Гете-Інститут в Україні у співпраці з УБА), «Як (за)вести свій подкаст-канал чи аудіоблог», 25 – 26.03.2011 р. (Проект «Розвиток навичок громадського подкастингу у молодих журналістів та блогерів» за фінансової підтримки Посольства США в Україні).

Надзвичайно важливими стали пропозиції респондентів щодо підвищення медіа-грамотності працівників бібліотек, які було згруповано таким чином: самоосвіта (участь у тренінгах, тематичних заняттях, майстер-класах, подіум-дискусіях, семінарах) та фахове навчання (стажування у професійних ЗМІ).

Проведене дослідження дає змогу дійти таких висновків:

• працівники бібліотек харківського регіону займаються журналістикою, створюючи окремі структурні підрозділи, використовуючи різні види журналістики: газетно-журнальну, інтернет-журналістику, тележурналістику та радіожурналістику, готуючи аудіо- та відео-подкасти;

• бібліотеки активно взаємодіють зі ЗМІ: шляхом налагодження контактів зі ЗМІ, ведення БД контактів зі ЗМІ та активізації взаємин із дружніми ЗМІ;

• бібліотечні фахівці систематично підвищують медіа-грамотність співробітників як власними силами, так і на базі інших бібліотек;

• працівники бібліотек усвідомлюють значення бібліотечної журналістики і прагнуть всілякими засобами підвищувати свій професійний рівень в цій сфері.

Зважаючи на отримані результати, необхідно зробити кілька зауважень та пропозицій щодо підвищення якості бібліотечної журналістики в харківському регіоні.

По-перше, необхідно розширити тематику питань, які бібліотеки висвітлюють у журналістиці. Питання, які розкривають бібліотеки у власних інформаційних продуктах або позиціонують у ЗМІ, стосуються передусім сфери професійних комунікацій, внутрішніх подій у бібліотеці. Так, зокрема відео-подкасти або телепередачі бібліотек регіону присвячені звітам про проведені події, зустрічам з літераторами, відзначенню історико-культурних дат, книжковим новинкам, навігації читачів серед електронних книг у мережі Інтернет, вибору професії. А цього, на наш погляд, недостатньо.

Прагнучи якнайширше розкрити проблеми бібліотеки і привернути до неї увагу читачів, бібліотекарі забувають про суспільно важливіший пласт проблем. Значна частина суміжних гуманітарних питань, які бібліотекарі можуть розкривати та інформувати про них населення, не розглядаються. Безліч проблем та інтересів громадян залишається поза увагою бібліотек. Для журналістики це неприпустимо. Необхідно висвітлювати всі соціально значимі проблеми, а не лише проблеми конкретної бібліотеки. Для цього бібліотечні фахівці мають всі можливості.

По-друге, бібліотекам необхідно активніше діяти у соціальних мережах не лише з підтримки власних акаунтів, а й з моніторингу інших груп і спільнот; інформувати їх учасників не лише про питання, цікаві бібліотекарям, а й про питання, що є цікавими для учасників цих груп,

тематика яких охоплює не лише літературу, а й історію, науку, політику, психологію тощо. Ця діяльність може включати в себе такі етапи:

1. Дослідження тематики, якою цікавляться користувачі соціальних мереж, особливостей спілкування, характерів учасників.

2. Спілкування, надання фахових консультацій із залученням експертів, за допомогою джерел із фондів бібліотек, використовуючи технології Веб 3.0.

3. Організація спеціалізованих та / або дискусійних клубів (психологічних, історичних, культурологічних, філософських, політичних та ін. клубів за інтересами) у бібліотеках, засідання яких має відбуватися в бібліотеці з метою психологічного контакту учасників, знайомства, пізнання одне одного та самого себе.

Використані джерела

1. Вартанова, Е. Л. К чему ведет конвергенция в СМИ / Е. Л. Вартанова. – Москва : Аспект-Пресс, 1999. – 78 с.

2. Ильганаева, В. А. Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность) : словарь-справочник / В. А. Ильганаева. – Харьков : Гор. типография, 2009. – 392 с.

3. Качкаева, А. Г. Журналистика и конвергенция. Почему и как традиционные СМИ превращаются в мультимедийные / А. Г. Качкаева. – Москва, 2010. – 172 с.

4. Косачева, О. А. Медиа-конвергенция и интернет-журналистика [Электронный ресурс] / О. А. Косачева // Перша Всеукраїнська школа бібліотечного журналіста : метод. матеріали ХДНБ ім. В. Г. Короленка, 21 – 24 жовт. 2013 р., м. Харків / Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка [та ін.]. – Харків : ХДНБ, 2013. – Режим доступа: 1 электрон. опт. диск (CD-ROM).

5. Рэндалл, Д. Универсальный журналист / Д. Рэндалл. – Санкт-Петербург : Нац. ин-т прессы, 2000. – 365 с.

6. Философия : Энциклопедический словарь [Электронный ресурс] / под ред. А. А. Ивина. – Москва : Гардарики, 2004. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/.

ФОРМУВАННЯ МЕДІА-ПРОСТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІСТОРИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ (ДОСВІД РОБОТИ)

Таранюк-Русанівський Кирило Геннадійович,
редактор науково-бібліографічного відділу
Національної історичної бібліотеки України, Київ,
e-mail: mail@kirillrusanovsky.com

Анотація. *Йдеться про використання соціальних мереж, веб-сервісів та технології хмарних обчислень у роботі Національної історичної бібліотеки України, спілкування з представниками ЗМІ, виробництво бібліотечного кінолітопису.*

Ключові слова: *соціальні мережі, хмарні обчислення, бібліотечна журналістика, кінолітопис, Національна історична бібліотека України.*

Національна історична бібліотека України (НІБУ) була заснована у 1939 р. Головним завданням Бібліотеки як скарбниці національного культурного надбання є збереження унікального фонду для прийдешніх поколінь. Фонд складає понад 800 000 одиниць зберігання 46 мовами світу. Штат – 127 співробітників. Станом на 1 січня 2013 р. кількість обслужених користувачів складала 43468 осіб, з них на сайті – 24834, загалом відвідувань – 202928, з них сайта – 143784.

Формування медіа-простору НІБУ здійснюється за кількома напрямками, а саме:

1. Ведення веб-сайту [1] і сторінок у соціальних мережах;
2. Використання допоміжних веб-сервісів та хмарних файлосховищ;
3. Спілкування з пресою;
4. Створення власного кінолітопису.

У серпні 2011 р. у Бібліотеці були створені власні сторінки у соціальних мережах Twitter [12], ВКонтакті [13] та Facebook [6], пізніше, Google+ [8], YouTube [14] та Pinterest [11]. Після ознайомлення з можливостями, що надають соціальні мережі, розпочалась публікація власного контенту. Сторінки мали стати офіційним джерелом інформації та доповнювати веб-сайт НІБУ. Першочерговим завданням стало розширення бібліотечної аудиторії, підтримка зворотного зв’язку з читачами, оперативне інформування про події, що відбуваються в Бібліотеці (конференції, семінари, тренінги, книжкові виставки, заходи

поза Бібліотекою, у яких беруть участь наші співробітники, публікація фотографій та відеоматеріалів). Перевагою соціальних медіа є безкоштовність, оперативність, доступність протягом доби, зручність інтерфейсу, наявність зворотного зв'язку, планування дати та часу публікації контенту, статистика переглядів.

Станом на 1 вересня 2013 р. загальна кількість друзів у соціальних медіа склала 633 (ВКонтакте – 163, Facebook – 213, Twittter – 207, YouTube – 8, Google+ – 34, Pinterest – 8). Така кількість обумовлена тим, що НІБУ є спеціалізованою бібліотекою з питань історії, суміжних історичних дисциплін та історичного краєзнавства. У першу чергу, Бібліотека робить акцент на якість поданої інформації та створення власної лояльної аудиторії. Найчастіше до сторінок НІБУ в соціальних мережах звертаються науковці, викладачі, вчителі, аспіранти, студенти, учні, працівники бібліотек, музеїв та краєзнавці як з України, так і зарубіжжя. Найбільш активними є користувачі вікової категорії 25 – 44 років (рис. 1, 2), які регулярно відвідують, ставлять позначку «мені подобається» та поширюють публікації на свої сторінки.

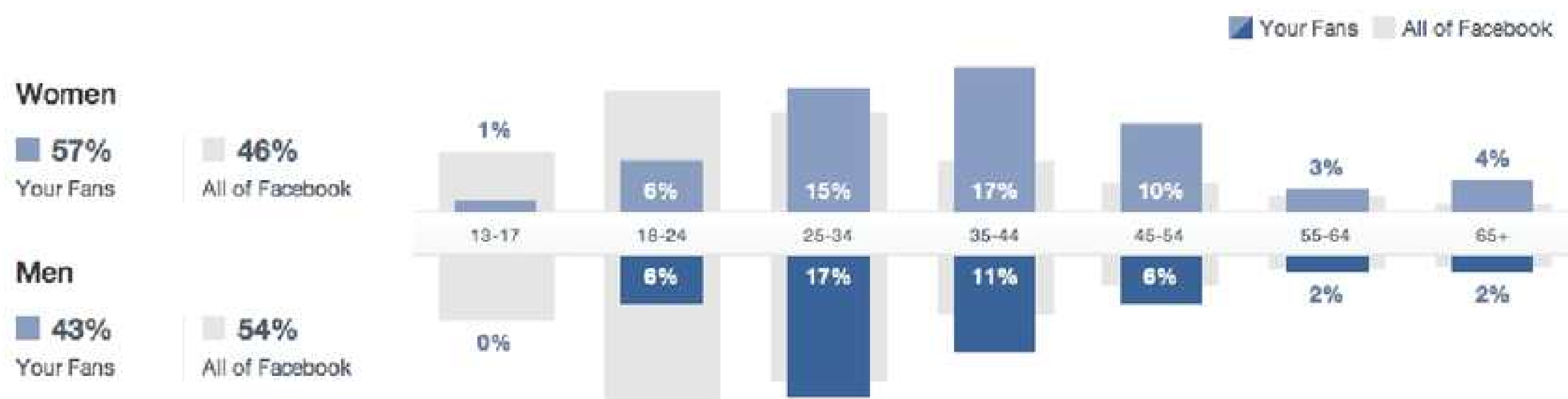

Рис 1. Співвідношення віку і статі користувачів сторінки НІБУ до загальної аудиторії на Facebook

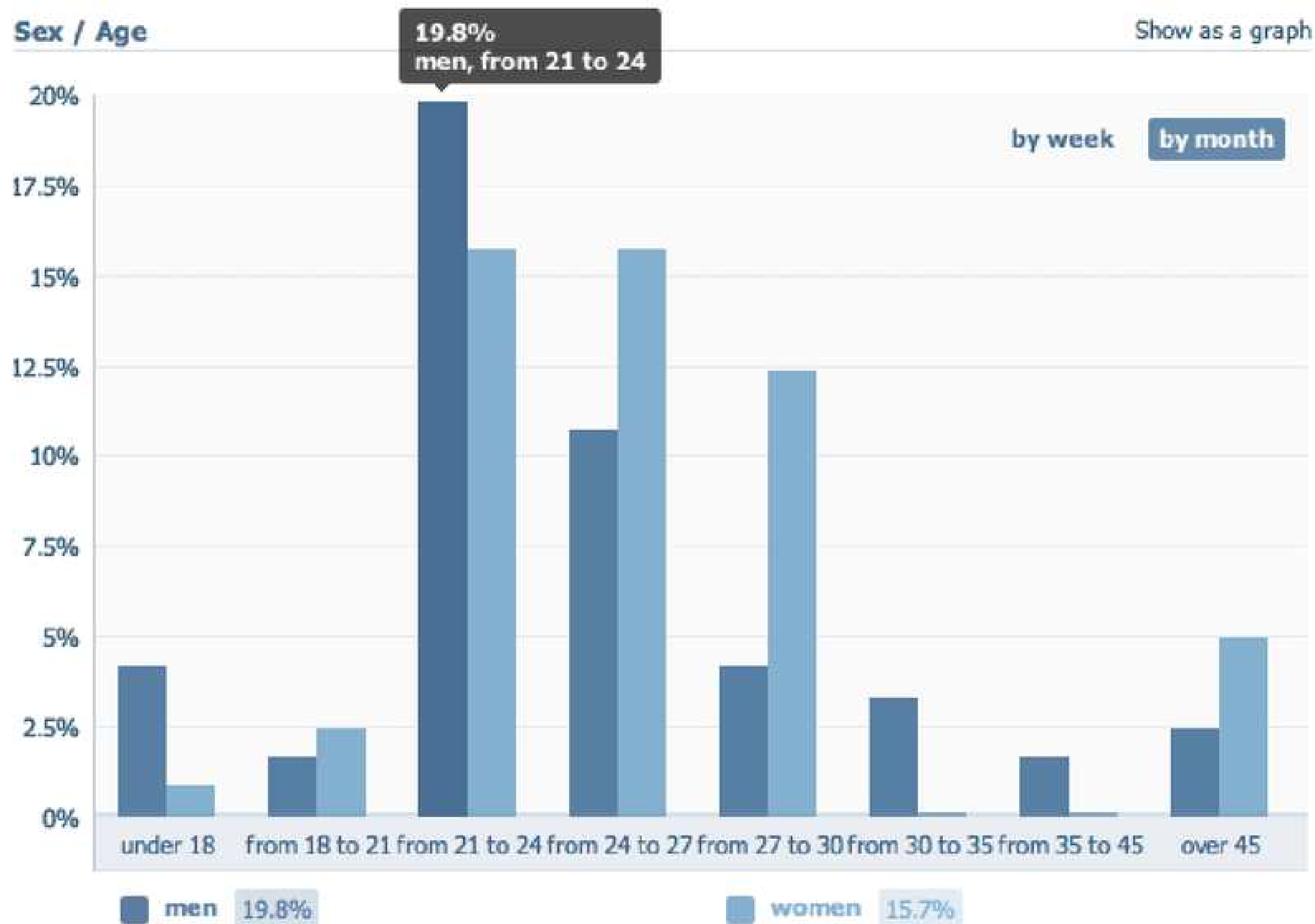

Рис 2. Дані про вік і стать друзів сторінки НІБУ у ВКонтакті

Нещодавно Бібліотека приєдналась до Foursquare [7] – гео-локаційного сервісу для користувачів смартфонів, створеного для ліпшого орієнтування на місцевості, обліку відвідуваності, обміну думками та фотографіями щодо певної локації. Так, зареєстрований у Foursquare користувач, розташований в радіусі 1 – 750 м від Бібліотеки, зможе знайти анкету у списку «місць поблизу», де вказані контактні дані, години роботи, посилання на веб-сайт, сторінку в Facebook та Twitter, найближчі події, фотографії. Утім, в Україні ця мережа тільки набирає популярності. Станом на 1 вересня 2013 р. маємо 81 чекін (електронні реєстрації) від 24 відвідувачів.

Серед веб-служб у роботі НІБУ використовується Google URL Shortener [7]. У першу чергу, він скорочує до 20 знаків багатосимвольні веб-посилання. Цей сервіс має можливість відслідковувати кількість кліків, з якого сайту, браузеру, якої платформи та країни був здійснений перехід. У результаті, можна дізнатися, яку кількість переглядів має той чи інший матеріал. У той самий час адміністративна панель веб-сайту (Joomla 1.0) показує лише кількість переглядів сторінки, де розміщено веб-посилання на матеріал.

Хмарні обчислення – це набір альтернативних інтернет-послуг, які провайдери надають на безкоштовній або платній основі, і скористатись якими можливо незалежно від операційної системи, пристрою чи місцерозташування користувача [10]. Варто зазначити, що хмарні обчислення мають страхове значення та доповнюють можливості Електронної бібліотеки НІБУ, наприклад, автоматичне резервне копіювання даних та публікація бібліографічної продукції, зокрема, бібліографічних покажчиків «Історія України» за 1996 – 2011 рр. [1]. Додатковими особливостями «хмари» є: цілодобова робота сервісу, наявність україномовного інтерфейсу, достатній обсяг пам'яті (2 – 10 ГБ безкоштовно), генерація веб-посилань для прямого публічного доступу до файлів, автоматична синхронізація файлів, висока швидкість скачування та завантаження файлів. Другий рік поспіль Бібліотека випробовує Яндекс.Диск [4] та Dropbox [5]. Ознайомитись з наявними у «хмарі» джерелами можна на bit.ly/historicallib (рис. 3) [2]. Завдяки соціальним мережам та хмарним обчисленням, покажчик «Історія України» або інший матеріал буде доступний користувачам, навіть, якщо веб-сайт та сервер Бібліотеки не працюватимуть.

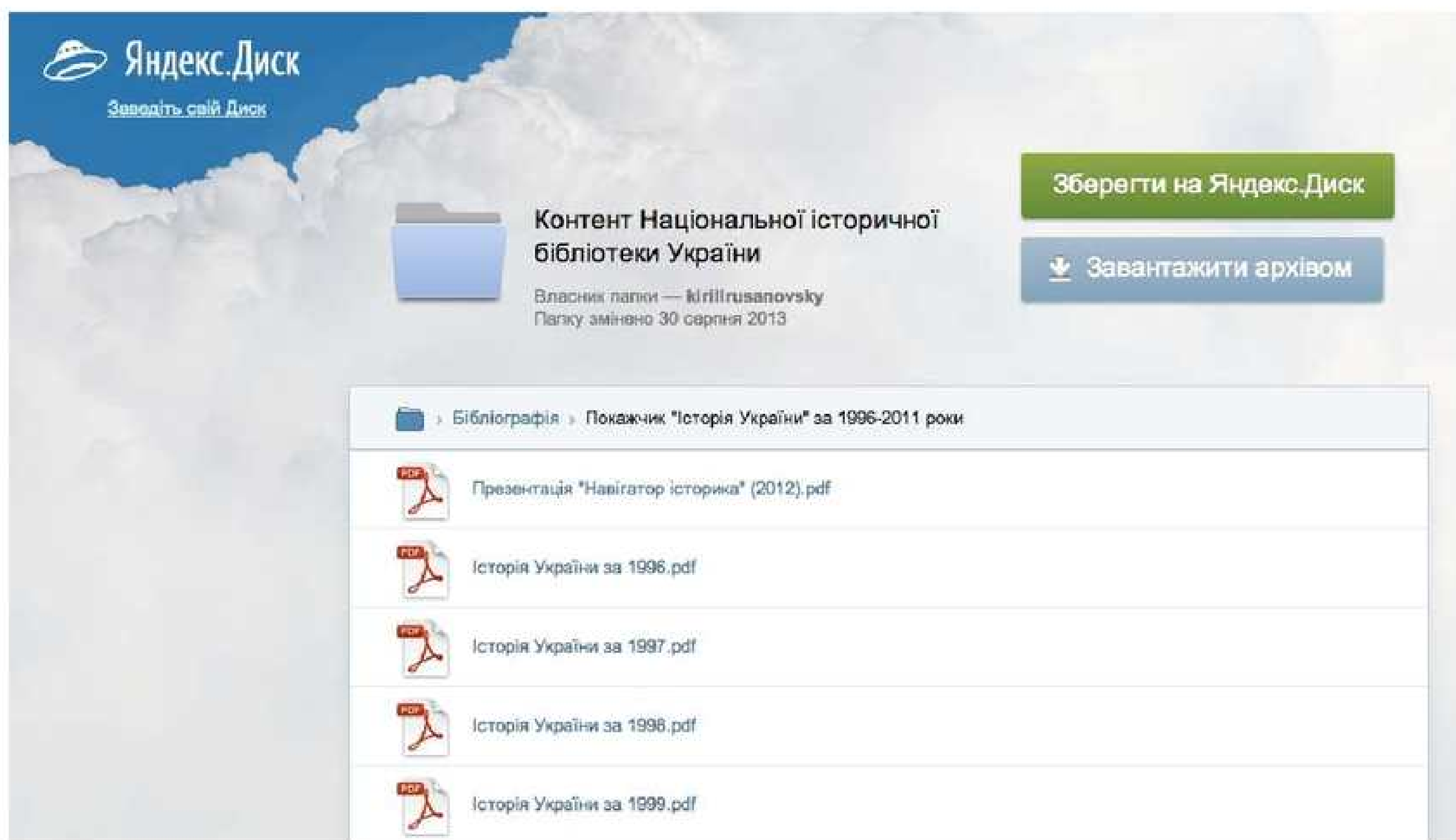

Рис 3. Контент НІБУ на Яндекс.Диску за адресою bit.ly/historicallib

Ще одним напрямком роботи у формуванні медіа-простору НІБУ є спілкування із засобами масової інформації (ЗМІ). Зокрема, 13 листопада 2012 р. відбувся **прес-тур** книгосховищами Бібліотеки у рамках реалізації другого етапу проекту «Історична спадщина України – світовий доступ в електронному форматі», який започаткували НІБУ та компанія «Електронні архіви України». У цій піар-акції взяли участь 28 представників ЗМІ, які побачили, в якому стані знаходиться унікальна література XVI – XVII ст.; дізналися про сучасні технології зберігання книг і ознайомилися з оцифрованими виданнями в електронній читальній залі. В інтерв'ю Генерального директора А. В. Скорохватової та співробітників НІБУ, що взяли у них працівники ЗМІ під час акції, йшлося про позитивні зміни, що відбулися в Бібліотеці останнім часом, а саме: створення імідж-каталогу, оцифрування стародрукованих видань, створення Центру дистанційного працевлаштування, облаштування електронної читальної зали.

У 2013 р. у Бібліотеці розпочалося складання власного **кінолітопису**. Нині готується сценарій документального фільму про НІБУ. Його робоча назва «Історична спадщина України». Прем'єра планується до 75-річчя з дня заснування Бібліотеки у вересні 2014 р.

Отже, продовжується формування медіа-простору НІБУ шляхом впровадження нових технічних засобів для комунікації з користувачами, створення власного якісного контенту та популяризації унікального фонду.

Використані джерела

1. Історія України : наук.-допом. бібліогр. покажчик [за 1996 – 2011 рр.] / Нац. іст. б-ка України. – Київ, 2000 – 2013.

2. Контент Національної історичної бібліотеки України [Електронний ресурс] / Нац. іст. б-ка України ; упоряд. К. Г. Таранюк-Русанівський. – Київ, 2013. – Режим доступу: http://bit.ly/historicallib.

3. Національна історична бібліотека України [Електронний ресурс]. – [Київ, 2011 – 2013]. – Режим доступу: http://nibu.kiev.com.

4. Яндекс. Диск [Електронний ресурс]. – [США, 2011 – 2012]. – Режим доступу: http://disk.yandex.com.

5. Dropbox [Електронний ресурс]. – [США, 2007 – 2012]. – Режим доступу: http://dropbox.com/. – Мова : англ., ісп., фр., нім., яп., кор.

6. Facebook. Національна історична бібліотека України [Електронний ресурс]. – [США, 2011 – 2013]. – Режим доступу: http://facebook.com/historicallib.

7. Foursquare. The National Historical Library Of Ukraine [Електронний ресурс]. – [США, 2011 – 2013]. – Режим доступу: http://foursquare.com/historicallib.

8. Google Plus. Національна історична бібліотека України [Електронний ресурс]. – [США, 2011 – 2013]. – Режим доступу: http://gplus.to/historicallib.

9. Google URL Shortener [Електронний ресурс]. – [США, 2011 – 2013]. – Режим доступу: http://goo.gl.

10. The NIST Definition of Cloud Computing : recommendations of the National Institute of Standards and Technology / [Електронний ресурс]. – Gaithersburg, 2011. – Режим доступу: http://goo.gl/Qw5Emi.

11. Pinterest. The National Historical Library Of Ukraine [Електронний ресурс]. – [США, 2013]. – Режим доступу: http://pinterest.com/historicallib.

12. Twitter. Національна історична бібліотека України [Електронний ресурс]. – [США, 2011 – 2013]. – Режим доступу: http://twitter.com/historicallib.

13. VK. Національна історична бібліотека України [Електронний ресурс]. – [Санкт-Петербург, 2011 – 2013]. – Режим доступу: http://vk.com/historicallib.

14. YouTube. The National Historical Library Of Ukraine [Електронний ресурс]. – [США, 2011 – 2013]. – Режим доступу: http://youtube.com/historicallib.

НАЦИОНАЛЬНАЯ БИБЛИОТЕКА ЭСТОНИИ В ПОИСКЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ПОВОДОВ

Орлов Виктор Владимирович,
доцент Санкт-Петербургского
государственного университета
культуры и искусств, канд. пед. наук,
Российская Федерация,
e-mail: viktor_orlov@inbox.ru

Аннотация. *О работе Национальной библиотеки Эстонии в области связей с общественностью. Рассматривается понятие «информационный повод», возможности его использования и создания крупными библиотеками на примере Национальной библиотеки Эстонии.*

Ключевые слова: *Национальная библиотека Эстонии, PR-деятельность, информационный повод, событийный менеджмент.*

Национальная библиотека Эстонии (НБЭ) была основана в 1918 г. В Таллинне Библиотеке принадлежат два здания. Историческое строение располагается в Старом городе, на улице Кохту, буквально в нескольких минутах ходьбы от здания Парламента Эстонии и русского храма. В старом помещении Библиотеки сейчас расположен гостевой домик, но планируется его продажа, т. к. очень дорого обслуживание. Новое здание времен СССР, заложенное в начале 1980-х годов, располагается на улице Тынисмяги (или Тонисмяге), печально знаменитой переносом Бронзового солдата – советского памятника воинам, павшим в Великой Отечественной войне. Как известно, национальные библиотеки интенсивно прирастают фондами. Поэтому их особенность заключается в том, что со временем приходится расширять площади, строить новые помещения для удовлетворения своих нужд и потребностей.

Отдельная тема – создание НБЭ информационных поводов.

Во-первых, что же такое информационный повод? Известно, что это событие или явление, которое явилось основанием для публичного упоминания в СМИ. Иными словами, то, что делает персону или организацию интересной для общественности. Причем информационным поводом может быть как историческая дата, торжественный юбилей и т. д., так и актуальная новость сегодняшнего дня – принятый закон, дискуссия в обществе по тому или иному вопросу, официальное заявление

правительства, событие международной политики и т. д. Фактически всю PR-деятельность можно рассматривать как бесконечную череду создания информационных поводов.

Во-вторых, внимание власти и общества к вопросам культуры, особенно к библиотекам в Эстонии, как и в большинстве других стран, традиционно трудно назвать повышенным. Эстонские библиотекари также говорят о невысоких зарплатах и недостаточном финансировании библиотечного дела. Хотя статус библиотечной профессии в Эстонии довольно высок и роль библиотеки и библиотекаря в сохранении культурного наследия и памяти нации хорошо понимается, местные власти и СМИ вспоминают о НБЭ весьма редко. Сотрудники шутят: чтобы привлечь внимание, необходимо что-то экстраординарное, например, пожар. Иными словами, если нет информационного повода, то его необходимо придумать. И надо отметить, что у креативных эстонских коллег это получается.

В новом здании НБЭ обращают на себя внимание нестандартные подходы к оформлению внутреннего пространства, такие, как указатель направления движения в виде женской фигуры и др. Для небольших европейских стран характерно, что каждый метр пространства используется творчески и с максимальной пользой. Жемчужина здания – театральная площадка, где проходят различные постановки и концерты. Это серьезное театральное пространство, а не просто сцена для демонстрации клубной самодеятельности. Всего один пример: знаменитый российский актер В. Смехов для показа своего спектакля в Таллинне выбрал именно НБЭ. А ведь в пяти минутах ходьбы от НБЭ находится знаменитый Русский театр Эстонии. Конечно, такая насыщенная театральная жизнь к профилю библиотеки не имеет непосредственного отношения, однако лишний информационный повод быть упомянутой в СМИ дает.

Еще одна привлекательная для публики площадка библиотеки – отдел редкой книги. Отдел имеет богатое книжное собрание: инкунабулы, прижизненные издания А. Пушкина, М. Лермонтова, Н. Гумилева и др. Сюда попали и русские книги, например, из дома купца Елисеева, а также библиотека А. Бобринского, сына императрицы Екатерины II. Сотрудники отдела регулярно проводят выставки, привлекая внимание публики.

Еще одно преимущество НБЭ – взаимоотношения библиотекарей с властью. Поскольку резиденция Президента Эстонии находится в соседнем Кадриорге (всего в четырех-пяти автобусных остановках от НБЭ), то в среднем он бывает в библиотеке более десяти раз в год. Его жена также любит посещать библиотеку, сама пишет книги по кулинарии. Конечно, было бы упущением не воспользоваться такой близостью к властной чете. Визиты президента, презентации книг становятся информационными поводами. Кстати, в библиотеке есть галерея портретов бывших президентов страны, выполненная в ироничной, даже слегка карикатурной манере.

НБЭ также является безусловным субъектом и объектом событийного менеджмента. На площадке Библиотеки постоянно проходят различные тематические мероприятия – традиционная книжная ярмарка, организуемая Союзом издательств Эстонии, выставки, семинары, День родного языка, День профессиональных языков и др.

В информационном пространстве Таллинна НБЭ есть с кем конкурировать – помимо великолепной городской библиотеки существует еще и Эстонский детский литературный центр, который при поддержке Министерства культуры Эстонии начал формироваться в 2008 г. в здании, расположенном в Старом городе и являющемся архитектурным памятником. Центр имеет собственное издательство и занимается популяризацией эстонских детских книг в мире. Сотрудники центра пребывают в постоянном поиске новых детских писателей и переводчиков. Деньги для существования Эстонский детский литературный центр черпает из государственного бюджета, различных проектов по привлечению средств и собственной коммерческой деятельности (выпуск и продажа календарей и т. д.). Центр участвует в основных городских праздниках, это «День города», «Детский книжный фестиваль» и др. Также имеется детский театр кукол и отдельные помещения для спектаклей, приглашаются профессиональные актеры, проданные билеты пополняют бюджет организации.

Находясь в такой конкурентной информационной среде, НБЭ вынуждена заниматься непрерывным поиском информационных поводов.

ПУБЛИЧНЫЕ БИБЛИОТЕКИ АВТОНОМНОЙ РЕСПУБЛИКИ КРЫМ И СМИ: ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ И СОТРУДНИЧЕСТВО

Кондратенко Олеся Олеговна,
зав.отделом научной организации
и методики библиотечной работы
Крымского республиканского учреждения
«Универсальная научная библиотека
им. И. Я. Франко», Украина, Симферополь,
e-mail: kondratenko@kruunb.org

Аннотация. *О результатах сотрудничества публичных библиотек системы Министерства культуры Автономной Республики Крым с республиканскими и всеукраинскими средствами массовой информации в 2011 – 2013 гг., реализуемых телепроектах.*

Ключевые слова: *средства массовой информации, публичные библиотеки Автономной Республики Крым, телепроект, медиа-пространство, социальное партнерство, продвижение имиджа библиотек, региональная ярмарка библиотечных инноваций, телепроект «Простір ідей».*

Чтобы уметь воспользоваться опытом, нужен опыт.

14,000 Quips & Quotes for Writers & Speakers by E.C. McKenzie (Dec 19, 1995). – 608 p.
(14 тысяч высказываний и цитат)

Взаимодействие публичных библиотек Автономной Республики Крым со средствами массовой информации (СМИ), позиционирование учреждений в современном медиа-пространстве является основным направлением библиотечной PR-деятельности и действенным инструментом продвижения имиджа библиотек.

Значительное место в развитии партнерства со СМИ на протяжении многих лет занимает Крымское республиканское учреждение (КРУ) «Универсальная научная библиотека им. И. Я. Франко», в которой ежегодно проводится более полутора тысяч социально значимых и имиджевых мероприятий. В республиканских и всеукраинских СМИ освещается около 70% этих мероприятий. Еженедельно сотрудники Библиотеки анонсируют предстоящие акции на радио ГТРК «Крым» в рубрике «Пять минут с библиотекой Франко», ежемесячно выступают на

телевидении, публикуют статьи в республиканских газетах, электронных СМИ, профессиональных изданиях.

С целью оперативного оповещения СМИ о предстоящих событиях, в Библиотеке актуализируется специализированная информационная база данных, в которой содержатся сведения о функционирующих на территории республики печатных и электронных СМИ. Перед проведением наиболее крупных мероприятий в республике пресс-анонсы и пресс-релизы направляются веерной рассылкой во все СМИ.

Следует отметить, что в 2013 г. КРУ «Универсальная научная библиотека им. И. Я. Франко» были проведены мероприятия республиканского значения, к освещению которых максимально привлекались СМИ. Информация транслировалась по телевидению, отражалась в печатных и электронных изданиях, на сайтах Совета Министров, Министерства культуры АР Крым, Украинской библиотечной ассоциации, Программы «Библиомост», республиканских и публичных библиотек автономии.

Наибольшее внимание СМИ было привлечено к Дню методиста в КРУ «УНБ им. И. Я. Франко» в марте 2013 г., проводившегося в форме секционных заседаний по следующим направлениям: использование информационно-коммуникационных технологий в библиотеках, психологические особенности работы с пользователями, проблемные вопросы взаимоотношений в коллективе, рекламная и имиджевая деятельность в библиотеках, современная роль руководителя в развитии и модернизации библиотек региона. К участию в Дне методиста были приглашены представители Министерства культуры Автономной Республики Крым, заведующая научно-методическим отделом Национальной парламентской библиотеки Украины И. Цурина, а также ведущие специалисты публичных, специальных и специализированных библиотек автономии различных систем и ведомств, студенты библиотечных факультетов крымских вузов культуры и искусств. Программа включала как виртуальные, так и реальные формы общения: было организовано скайп-общение с сотрудниками Государственной публичной научно-технической библиотеки России (ГПНТБ России) и Научно-технической библиотеки Национального технического Университета «Харьковский политехнический институт», специалистами Евпаторийской и Керченской централизованных библиотечных систем. Местные СМИ, узнав о проведении мероприятия, освещали его как «международный день методиста».

Большой резонанс среди жителей и гостей Симферополя вызвала работа Городка USAID, который действовал в июне в самом крупном городском парке Симферополя в рамках празднования Дня города. Представителей СМИ было много, вероятно, потому, что подобная акция в Крыму проводилась впервые и на ней присутствовали первые лица города и республики. Работа одной из палаток Городка была организована КРУ «Универсальная научная библиотека им. И. Я. Франко», Программой «Библиомост» и коллегами из КРУ «Юношеская библиотека», Симферопольской городской централизованной библиотечной системы для взрослых. Предоставлялись юридические и различные онлайн-услуги, проведена промо-акция «Библиотек@ – навигатор в мире информации», к участию были привлечены флористы, юристы, активисты, состоялись мастер-классы. В целом услугами нашей палатки воспользовалось около 500 человек. На сайтах и в социальных сетях учасники оставляли об этом восторженные отзывы. Проведение таких мероприятий предоставляет уникальную возможность популяризации библиотечных учреждений, привлечения внимания граждан к услугам и возможностям современных библиотек.

Еще одним не менее значимым событием для СМИ и библиотекарей на протяжении двадцати лет является проведение Международной конференции «Крым». В 2013 г. подготовка к ней длилась на протяжении полугода. В различных СМИ освещались мероприятия конференции, особенно те, в которых участвовали представители органов власти АР Крым.

В рамках этого научного форума ежегодно проводится пресс-конференция для аккредитованных журналистов. В среднем к началу «Крым 2013» было написано около сорока и распространено более 500 пресс-анонсов, пресс- и пост-релизов. Результаты двадцатилетнего участия библиотек автономии в Международной конференции «Крым» будут опубликованы в профессиональных изданиях России и Украины.

Особенностью 2013 года было проведение Дня Крыма, организованного Министерством культуры Автономной Республики Крым и республиканскими библиотеками в рамках конференции. Мероприятие посетили представители Министерства культуры Украины, Автономной Республики Крым, директора национальных, государственных, областных, городских, районных, сельских библиотек России и Украины. Почетным гостем был председатель оргкомитета конференции и генеральный директор ГПНТБ России Я. Л. Шрайберг. Республиканские библиотеки АР

Крым, Евпаторийская, Ялтинская, Бахчисарайская ЦБС представили инновационный опыт своей работы в рамках реализуемых проектов. Традиционно КРУ «Крымско-татарская библиотека им. И. Гаспринского» провела постоянный семинар «Библиотеки тюркоязычных стран и регионов: приоритеты взаимодействия и сотрудничества».

Особый интерес со стороны СМИ и общественности вызвало проведение на территории республики Межрегиональной конференции и ярмарки «Библиотечные инновации для громад: создаем будущее», организованной в июле 2013 г. Программой «Библиомост» при непосредственном участии Министерства культуры Автономной Республики Крым и КРУ «Универсальная научная библиотека им. И. Я. Франко». В мероприятии также приняли участие представители органов власти, бизнеса, СМИ, общественности, библиотечные специалисты пяти южных регионов Украины – участников ярмарки (Николаевской, Одесской, Запорожской, Херсонской областей, Автономной Республики Крым и г. Севастополя). Для участников и гостей ярмарки была подготовлена разнообразная и насыщенная профессиональная и развлекательная программа. Гостей встречали артисты Евпаторийского театра на ходулях и ярмарочные клоуны. Сотрудники КРУ «Детская библиотека им. В. Н. Орлова» приглашали всех желающих отдохнуть на БиблиоПоляне «Почитаем – поиграем!». Большой интерес вызвал мастер-класс по искусству живописи на воде – эбру. В сквере перед библиотекой, в «Городе мастеров» были представлены изделия умельцев Ремесленной палаты Крыма. В рамках ярмарки состоялась церемония награждения финалистов конкурса «БиблиоКиноФест 2.0. Современная библиотека – современным людям». Два первых места были отданы крымчанам. Ход ярмарки и ее итоги подробно освещались местными телеканалами.

С целью создания благоприятных условий для дальнейшего развития гражданского общества автономии с помощью библиотечно-информационных услуг, улучшения имиджа библиотек как современных культурно-информационных центров под эгидой Министерства культуры АР Крым были проведены республиканские общественные обсуждения «Библиотека в нашем регионе» (апрель – сентябрь 2013 г.). Итоги обсуждений подводились на «круглом столе» в рамках празднования Всеукраинского дня библиотек, на котором присутствовали представители ГТРК «Крым», ТРК «АТР», Черноморской ТРК. Библиотеками организованы участие в телевизионных передачах и освещение

результатов общественных обсуждений в печатных и электронных СМИ, сайтах органов власти, библиотек республики, их партнеров, социальных сетях, различных профессиональных форумах.

Для КРУ «Детская библиотека им. В. Н. Орлова» успешным стал республиканский телепроект «Известные крымчане читают детям», реализуемый с октября 2011 г. по ноябрь 2012 г. в рамках Национального проекта «Украина читает детям». Основная его цель – стимулирование интереса детей к чтению, стремление привить вкус к хорошей и качественной литературе, возрождение традиций семейного чтения. В ходе реализации телепроекта еженедельно транслировались ролики о любимых книгах и чтении известных писателей, политиков, бизнесменов, журналистов на телеканале ГТРК «Крым» в программах «Утро» и «Республика ДИ». В съемках приняли участие более 50 известных крымчан.

В 2013 г. стартовал телепроект «Прочитай – не пожалеешь», также инициированный КРУ «Детская библиотека им. В. Н. Орлова». Основная цель нового проекта – укрепить позиции детской книги, стимулировать интерес юных крымчан к чтению. В рамках его реализации еженедельно (по воскресеньям) на телеканале ГТРК «Крым» в детской программе «Республика ДИ» дети и подростки рассказывают о любимых книгах, делятся своими впечатлениями о прочитанном.

Активными участниками множества республиканских телепередач являются сотрудники Симферопольской городской ЦБС для взрослых. В своих выступлениях они освещают работу правовых приемных при библиотеках, пунктов свободного доступа к Интернету, мероприятия, проводимые в рамках Единого пушкинского пространства, и другие наиболее важные события, крайне необходимые местному сообществу.

Керченские и Феодосийские библиотеки стали участниками телепроекта «Простір ідей», стартовавшего по инициативе Программы «Библиомост» на Пятом канале национального телевидения. По словам редактора проекта Т. Терен, для создания телепередачи было отобрано двенадцать библиотек в разных уголках Украины, две из которых находятся в Крыму.

В марте съемочная группа Пятого канала побывала в Керчи, где главным героем программы стал украинский певец, музыкант, телеведущий М. Кувалдин, и в Феодосии, где состоялась встреча с украинским певцом – героем передачи А. Ярмолой.

В 2013 г. в Автономной Республике Крым проводился пресс-тур Программы «Библиомост» «Современные библиотеки – незаменимые помощники крымчан», основной целью которого является освещение эффективности новых услуг, предоставляемых публичными библиотеками автономии. В нем приняли участие библиотеки Симферополя и Бахчисарайского района. В октябре 2013 г. 25 представителей разных крымских СМИ посетили библиотеки Судакской, Феодосийской и Керченской ЦБС.

Для популяризации своей деятельности и продвижения библиотечно-информационных услуг библиотеки республики активно используют социальные сети, собственные блоги и интернет-сайты, сайты республиканских библиотек и Министерства культуры Автономной Республики Крым. В 2013 г. в библиотеках Крыма создано и актуализируется 42 сайта, 24 блога.

Безусловно, чтобы быть востребованной, библиотеке необходимо приспосабливаться к меняющимся условиям и предлагать своим пользователям те формы обслуживания и коммуникации, которых ждут от неё в данный момент. Расширяя границы медиа-пространства, крымские библиотеки используют все возможные средства для удовлетворения информационных потребностей местного сообщества и укрепления своего имиджа как социально значимых культурных и информационных учреждений.

СПІВПРАЦЯ БІБЛІОТЕК, ЩО НАДАЮТЬ СУЧАСНІ ПОСЛУГИ ВІДВІДУВАЧАМ, ІЗ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Гринько Валентина Володимирівна,
головний бібліотекар Полтавської
обласної бібліотеки для юнацтва
ім. Олеся Гончара, Україна,
e-mail: grsro@mail.ru

Анотація. *Проаналізовано ефективні практики та досвід співпраці бібліотеки з журналістами, описано підходи до ефективних стосунків з медіа.*

Ключові слова: *сучасна бібліотека, інноваційні послуги, співпраця із засобами масової інформації, інформаційні технології, громада, партнерство, неурядові організації.*

У сучасних умовах побудова та підтримання ефективних зв'язків та співпраці із засобами масової інформації (ЗМІ) є одним із основних напрямків роботи бібліотек. Аби залучати нових користувачів нових бібліотечних послуг (використання комп'ютерної техніки, вільний доступ до Інтернету, електронні сервіси тощо), так само, як нових партнерів із числа неурядових організацій або представників місцевої влади, співробітники бібліотек повинні вміти доносити до широкої аудиторії інформацію про суспільне значення своєї діяльності, її важливу роль у житті регіону і громади. Це, а також зміна традиційного сприйняття бібліотеки і донесення до населення ключового повідомлення про те, що бібліотеки модернізуються та надають користувачам нові види послуг на основі сучасних технологій, можливо тільки через ЗМІ регіонального та національного рівнів.

Оскільки ЗМІ є одним із ключових чинників, що формують громадську думку, співпраця із журналістами для успішного функціонування бібліотеки стала стратегічно важливою. Тому в січні 2013 р. у Полтавській обласній бібліотеці для юнацтва ім. Олеся Гончара був створений відділ соціокультурної роботи, одним з обов'язків якого є побудова ефективних відносин із журналістами, а також постійний моніторинг висвітлення нових і традиційних форм роботи Бібліотеки у медіа.

Для того, щоб ЗМІ перетворилися на партнерів бібліотек та ефективний канал для трансляції інформації про бібліотеку, слід активно і регулярно працювати. У штатах бібліотек мають бути співробітники, які займаються контактами із журналістами та редакторами і вміють позиціонувати свої установи як заклади, що надають користувачам комплекс традиційних та нових послуг для розвитку, освіти, організації дозвілля, вирішення соціальних та навіть економічних проблем.

Першою спробою використання новітніх телекомунікаційних технологій для залучення молоді до відкритого спілкування стали он-лайн зустрічі із сучасними молодими українськими поетами, громадськими діячами та цікавими людьми. Віртуальні зустрічі у Бібліотеці відбулися з Григорієм Семенчуком, Іриною Славінською, Катериною Бабкіною в рамках засідань молодіжного творчого об'єднання «Полтавська поетична спільнота». Співпрацюючи з місцевими ЗМІ, у т. ч. і з телерадіокомпаніями, розвиваючи партнерство з ними, співробітники Бібліотеки прагнуть зробити ці стосунки взаємовигідними. Була поставлена мета

зацікавити ЗМІ саме інноваційними підходами в наданні послуг та новими методами подачі інформації.

У Бібліотеці створені власні медіа-продукти з використанням сучасних способів просування книг та інших бібліотечних послуг, а саме: низка відеороликів та буктрейлерів. Новий імпульс отримало інформування користувачів, що допомагає зорієнтувати читача в потоці книжкової продукції. Акцент зроблено на соціально значущій літературі (близько 70 нових надходжень), визначених у 2012 р. комісією при Департаменті інформаційної діяльності та комунікації з громадськістю Полтавської ОДА й отриманих шляхом фінансування з обласного бюджету. Через обмежений тираж, згідно із законодавством України, ці книги не можуть розповсюджуватися через мережу книжкових магазинів. Бібліотека взяла на себе обов'язок проінформувати громаду про надходження таких видань до свого фонду. Першим досвідом стало створення буктрейлера до видання «Полтавщина: влада на історичних паралелях» (доступний на YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=_TYrOSnHCyA). Запис був продемонстрований у рамках презентації книги за участю представників ОДА та видавців. Серед соціально значущих видань першу обласну премію ім. І. Котляревського у номінації «Краща дитяча книга» отримав твір М. Семишкура «Пригоди Хрюнчика і Хрянчика» (https://www.youtube.com/watch?v=3Cr5NBHTfYk&feature=channel&list=UL). Бібліотека організувала свято книги, яке розпочалося переглядом буктрейлера. Почесним гостем заходу був начальник Управління інформаційної політики Полтавської ОДА О. І. Коробов. Діти стали активними учасниками театралізованого дійства, попередньо прочитавши книгу, а також дали інтерв'ю представникам телеканалу «Місто» (http://video.yandex.ua/users/misto-tv/view/4687).

У подальшому адміністрація Бібліотеки звернулася до директора Департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Полтавської ОДА з проханням про сприяння розміщенню буктрейлерів на телебаченні. П'ять відеороликів транслювалися обласним телебаченням «Лтава». Це сприяло тому, що місцеві журналісти зацікавилися Бібліотекою, адже подібної інформації не надавав ніхто.

У процесі трансформації буктрейлери (приклади: http://www.youtube.com/watch?v=7vo1h10NVXU ; http://www.youtube.com/watch?v=_z-2u97pPlw) почали використовуватися як соціальна реклама книги та читання. На підтримку Державної цільової

програми популяризації вітчизняної книговидавничої продукції з метою популяризації книги та читання серед юнацтва і молоді Департамент інформаційної діяльності та комунікації з громадськістю Полтавської ОДА спільно з Полтавською обласною бібліотекою для юнацтва ім. Олеся Гончара та інтернет-виданням «Новини Полтавщини» започаткував новий проект «Читаймо разом!». До цього часу досвіду створення подібних проектів вітчизняними бібліотеками не було.

Привертають увагу до Бібліотеки також організовані її працівниками масові заходи, пов'язані з ювілейними датами, що висвітлюються на телебаченні та радіо, в газетних публікаціях. На такі заходи запрошуються представники громадських організацій, церкви, визначні діячі міста, митці, письменники, що є запорукою широкого їх висвітлення в ЗМІ. Журналістів працівники Бібліотеки запрошують, телефонуючи до редакцій та надсилаючи прес-анонси.

Під час підготовки до відзначення 95-ї річниці від дня народження Олеся Гончара було створено творчу групу, що готувала відеоролик, присвячений видатному земляку. При підтримці організацій-партнерів – Полтавського обласного комунального підприємства передових інформаційних технологій «Освітаінфоком» та громадської організації «Благодійний фонд розвитку регіону "Синергія"», спільно з волонтерами – учнями професійного ліцею № 1 було створено ролик і розміщено на YouTube (http://www.youtube.com/watch?v=q0EN-YyM-zg. За два тижні ролик зібрав 1300 переглядів, зацікавивши також і представників мас-медіа своєю актуальністю та краєзнавчою спрямованістю. Дні Гончара у Бібліотеці та урочисте зібрання з нагоди ювілейної дати були широко висвітлені у засобах масової інформації (Полтавська телевізійна студія «Місто» (http://video.yandex.ua/users/misto-tv/view/5786).

Сучасна бібліотека має бути націлена і на партнерство з неурядовими організаціями. Однією з таких організацій став Аналітичний центр «Бюро економічних та соціальних досліджень». Вперше в Україні 1 серпня 2013 року експерти Центру провели в Полтавській обласній бібліотеці для юнацтва ім. Олеся Гончара польовий етап соціологічного опитування користувачів за методологією фокус-груп. Мета заходу – визначити потреби у нових послугах та виявити думки користувачів про наявні бібліотечні послуги. До фокус-групи за допомогою бібліотекарів було відібрано активних користувачів, які виявляють зацікавленість у подальшому удосконаленні бібліотечного сервісу. Під час опитування вони оцінили бібліотечні послуги за важливістю та висловили

свої рекомендації, пропозиції щодо поліпшення діючих та розширення асортименту бібліотечних послуг у майбутньому. Відеорепортаж про захід можна переглянути на сайті телеканалу «Місто» (http://video.yandex.ua/users/misto-tv/view/6538).

Першою з бібліотек міста Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олеся Гончара провела бібліотечний квест з використанням інноваційних методів роботи з підлітками. Одним із пунктів маршруту квесту став Інтернет-центр Бібліотеки. Гравцям потрібно було зуміти швидко зорієнтуватися в інформації на сайті Бібліотеки і виконати завдання. Захід поєднував різноманітні форми творчої діяльності. Сюжет телеканалу «Місто», у якому він висвітлювався, доступний за лінком: http://video.yandex.ua/users/misto-tv/view/5593.

Привертає увагу ЗМІ і те, що Бібліотека робить свій внесок у вирішення важливих для суспільства проблем. Відкриття на базі Бібліотеки громадської приймальні Всеукраїнської спеціальної колегії з питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю у Полтавській області для надання правової допомоги населенню і, насамперед користувачам Бібліотеки, стало важливою подією. Відеорепортаж каналу «ІРТ» про відкриття громадської приймальні з надання правової допомоги населенню, можна переглянути на YouTube (http://www.youtube.com/watch?v=FgWTK6tM4lQ).

Бібліотека може успішно виконувати роль осередку місцевої громади, бо саме тут полтавці мають вільний доступ до різних джерел інформації. Туристична діяльність є дуже популярною, тому наступним кроком стало укладення угоди з Відділом з питань туризму та курортів Полтавської ОДА та відкриття центру туристичної інформації. Центр розміщується в окремій кімнаті, де зібрано інформацію про туристичні об’єкти світу, України і зокрема Полтавщини. Це – поліграфічна продукція, періодичні видання, відеоролики. Тут також надається доступ до Інтернету, щоб, наприклад, забронювати місце проживання, ознайомитися з розташуванням та режимом роботи музеїв, закладів харчування і т. п. Ці послуги надаються безкоштовно. Відкриття центру висвітлювалося телеканалом «Місто» (http://www.misto-tv.poltava.ua/news/14144/). Бібліотека за цим напрямком також співпрацює з обласною щомісячною інформаційно-краєзнавчою газетою «Край».

«Бібліотеку Гончара усі сприймають на ура» – під таким девізом 13 серпня 2013 р. було проведено комплекс розважально-пізнавальних заходів для талановитих та обдарованих дітей табору «Еколог». Сюжет

про захід транслювався телеканалом «Місто» (http://www.misto-tv.poltava.ua/news/15000/). Відзняті матеріали передані також телеканалу «Тоніс».

Адміністрація Бібліотеки завжди відгукується на запрошення мас-медіа взяти участь у радіопередачах, круглих столах та інших заходах. Таким прикладом є участь директора І. В. Балибіної в постійній рубриці «Persona Grata» FM-радіостанції «Ваша хвиля» (http://www.poltava.pl.ua/project/438/).

Виходячи з досвіду співпраці зі ЗМІ, можемо дати рекомендації щодо прийомів, що довели свою ефективність, а саме:

- створення комфортних умов для журналістів: іменні місця на заходах, надання інформаційної продукції (календарики, блокноти, закладки, настінні календарі);
- постійні контакти з журналістами: привітання зі святами, цікаві та вчасно надіслані прес-анонси;
- запрошення представників мас-медіа на заходи влітку, адже саме в цей час у них може бути дефіцит матеріалу, і сюжет має шанс потрапити з місцевого телеканалу на всеукраїнський;
- логістичне забезпечення: при можливості на виїзні заходи варто пропонувати журналістам транспорт та супровід.

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ДИТЯЧОЇ БІБЛІОТЕКИ ТА НАДАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПОСЛУГ: ЗМІСТ, СПІВВІДНОШЕННЯ ТА КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Саліна Наталія Юріївна,
зав. сектором розвитку бібліотеки
та зв’язків з громадськістю Харківської
обласної бібліотеки для дітей, Україна,
e-mail: natsal@mail.ru

Анотація. *У доповіді-презентації розглядаються окремі аспекти створення власних електронних ресурсів дитячої бібліотеки (сайтів, блогів, презентацій, відеороликів тощо) з точки зору надання додаткових послуг користувачам. Метою такої діяльності є позитивний імідж закладу, розширення спектру бібліотечних послуг, задоволення сучасних потреб користувачів.*

Ключові слова: *сайт, блог, презентація, відеоролики, інтерактивна довідка, дитячі електронні ресурси.*

Сучасна бібліотека, що стала повноправною частиною віртуального простору, з кожним днем усе впевненіше рухається вперед в освоєнні інформаційних ресурсів. Безумовно, бібліотеки завжди були осередком інформації, але стрімкий розвиток інформаційних технологій в останні роки значно підвищив їх статус як освітніх, інформаційних та культурних центрів. Дитяча ж бібліотека – це взагалі унікальна установа культурного, інтелектуального і всебічного розвитку дитини, місце цікавих зустрічей і змістовного дозвілля і, звичайно, осередок просвіти. Тож вимоги до діяльності цих закладів досить серйозні і відповідальність, що лягає на плечі бібліотекарів, велика. Оперативне та якісне інформаційне обслуговування сьогодні – одна з найважливіших і в той же час найскладніших функцій бібліотеки. Бібліотекарі намагаються створити не тільки оперативний доступ до різноманітної інформації, але і систематизувати її, зробити зручнішою, кориснішою і, головне, що відрізняє дитячу бібліотеку від інших інформаційних установ, безпечною у використанні.

Комп'ютеризація дитячих бібліотек відкриває значні перспективи для створення й активного використання різноманітних інформаційних ресурсів. Формування інформаційної грамотності на базі традиційної бібліотечно-бібліографічної культури і комп'ютерних засобів стало однією з важливих функцій сучасної бібліотеки для дітей. Тому, говорячи про електронні ресурси, які використовуються в роботі, варто представити проект Харківської обласної бібліотеки для дітей (ХОБД) **«Інформаційно-комп'ютерні технології для громади»**, що складається з творчої дитячої лабораторії **«Комп'ютерний пензлик»** та проекту **«Комп'ютерні технології для людей з особливими потребами»**. Співробітники ХОБД, користуючись власними надбаннями, розробили навчальні програми для набуття навичок роботи на комп'ютері. **Творча дитяча лабораторія «Комп'ютерний пензлик»** – спільний проект ХОБД із Центрами соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді Київського і Дзержинського районів Харкова з безкоштовних систематичних індивідуальних занять з основ комп'ютерної грамотності для дітей 5–10 класів загальноосвітніх шкіл та дітей із соціально незахищених сімей, «важких» підлітків, а також дітей з вадами здоров'я, які стоять на обліку у цих Центрах. Навчання дітей проводиться індивідуально, іноді – в невеликих групах (не більше трьох осіб). Вважаємо, що це найбільш комфортні умови для учнів, заняття в таких умовах сприяють глибшому засвоєнню матеріалу.

«**Комп'ютерні технології для людей з особливими потребами**» – спільний проект ХОБД з Харківською міською громадською організацією інвалідів (ХМГОІ) «Креавіта» та Харківської обласної організації Українського товариства глухих (УТОГ) з безкоштовних систематичних занять в інтернет-класі з основ комп'ютерної грамотності для інвалідів на візках та людей з вадами слуху та мовлення із сурдоперекладачем. Зрозуміло, що коло спілкування людей з обмеженими фізичними можливостями становлять в основному люди з подібними проблемами, а також члени їхніх родин. Додатковою можливістю розширити це коло, особливо для людей, які мають труднощі пересування, є доступ до Інтернету. Тож Інтернет – це прекрасне місце для нових знайомств та спілкування. Якщо є бажання отримати поради або поговорити на певну тему, в Інтернеті є маса форумів будь-якої тематики. Також можна відкрити електронну скриньку для листування, налаштувати голосовий або відеозв'язок (ICQ, Skype, ooVoo), завести в Інтернеті особистий блог, щоденник тощо.

Усьому цьому навчають людей з обмеженими можливостями, адже перший крок до подолання бар'єрів – це соціальна робота, спрямована на інтеграцію інваліда в суспільство та адаптацію суспільства до його проблем, у даному випадку – за допомогою навчання в комп'ютерному класі бібліотеки. У ХОБД навчаються й інваліди I – III груп – кулінари, швачки, аспіранти, слюсарі-складальники…, дехто з них – учасники параолімпійських ігор. Але багато учнів – безробітні.

Інтернет сьогодні став, мабуть, найбільш зручним інструментом пошуку роботи. Такий висновок робить все більше число претендентів. За статистикою з десяти осіб, які шукають роботу, семеро використовують Інтернет. І цей спосіб дійсно має незаперечні переваги. Тому курс комп'ютерної грамотності спрямований на вдосконалення необхідних навичок, які допоможуть у подальшому працевлаштуванні, адаптації в нових умовах роботи, підвищенні якості та продуктивності праці. Протягом 2011 – 2013 рр. у ХОБД навчалися чотири групи (7 – 10 осіб у кожній) інвалідів на візках та шість груп (по 10 осіб) людей з вадами слуху та мовлення. Заняття в останніх групах проводилися за допомогою сурдоперекладача з ХОО «УТОГ» та ХМГОІ «Креавіта». Результатом

проведеної роботи стало придбання учнями навичок орієнтування в інформаційному просторі, отримування інформації й оперування нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного суспільства.

Проект ХОБД «**БібліоМістечко – дитячий простір**», який передбачав створення регіонального веб-порталу дитячих бібліотек Харківщини «БібліоМістечко», здобув перемогу у п'ятому раунді конкурсу проектів співпраці бібліотек з місцевими громадами програми «Бібліоміст» у 2011 р. За умовами конкурсу бібліотека-переможець отримала грант в розмірі 2,5 тис. доларів США на реалізацію свого задуму. Основні завдання проекту – формування єдиного інформаційного простору для спільної роботи бібліотекарів області, дітей, батьків та вчителів з метою залучення нових читачів до бібліотеки та навчання їх користуванню сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. Головна ідея – об'єднати діяльність усіх дитячих бібліотек Харківщини. Мета проекту – сприяння створенню позитивного іміджу дитячих бібліотек, залученню дітей та дорослих до бібліотек, демонстрація своєї професійної майстерності, досягнень. Для будь-якої бібліотеки Харкова та області регіональний портал – це нагода заявити місцевій громаді про себе та своїх талановитих читачів.

Партнерами проекту стали «Креавіта», Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Київського району Харківської міської ради, Харківський центр реабілітації молодих інвалідів та членів їхніх сімей «Право вибору», Міський центр реабілітації дітей-інвалідів «Промінь», Благодійний фонд «Інститут раннього втручання», Дитячий лікувально-профілактичний центр «Неболійко».

Рис. 1. Головна сторінка порталу «БібліоМістечко»

Портал розрахований на фахівців-бібліотекарів (розділ «Бібліотечна слобода»), дітей («Дитячий простір»), батьків («Таємний батьківський куточок»), учителів («Вчительська вежа»). Технічною родзинкою став розділ «Портфоліо бібліотек регіону», де завдяки інтерактивній карті дитячих бібліотек Харківського регіону можна знайти основні відомості про всі районні бібліотеки області, що обслуговують дітей (65 бібліотек) – http://bibliomiste4ko.kharkiv.ua/index/portfolio_bibliotek_regionu/0-9.

На сайті діє «**Віртуальна довідка**» (для дорослих) та «**Запитай у Бібліошки**» (для дітей). Скориставшись нею, читач може отримати відповіді на запитання або замовити необхідну літературу на конкретну дату. Матеріали для рубрик «**Консультує психолог**» (для батьків) та

«**Поради психолога**» (для підлітків) готує психолог бібліотеки, який консультує читачів з питань профорієнтації, взаємин між батьками і дітьми, міжособистісних стосунків. Крім того, бібліотечний психолог проводить комунікативні тренінги для молоді та розвиваючі і тестові заняття з дітьми та підлітками. Також в он-лайн режимі можна одержати консультацію психолога.

«Громадська правова приймальня» – спільний проект з фахівцями Харківського міського управління юстиції. У підрозділах «**Правова приймальня**» (для батьків), та «**Правова абетка**» (для підлітків) можна отримати консультації з правових та юридичних питань. Особливу увагу приділено дітям з особливими потребами, їхній соціалізації та інтеграції в суспільство. Бібліотекарі намагаються подолати бар'єри доступності, залучаючи до віртуальних відвідин бібліотеки нову категорію користувачів – дітей з особливими потребами, їхніх батьків та вихователів. Проект сприяє поширенню світового досвіду обслуговування у публічних бібліотеках людей з обмеженими можливостями, їхньої повноцінної адаптації до суспільного життя.

Електронний каталог (ЕК) інформує про всі типи видань, що надійшли до фонду Харківської обласної бібліотеки для дітей з 2002 р. і містить 150 тис. бібліографічних записів. Ретроспективні бібліографічні записи на фонд до 2002 р. створюються постійно. ЕК, доступ до якого є на сайті ХОБД та Регіональному порталі «БібліоМістечко», дозволяє відібрати літературу за автором, назвою, темою, роком видання та зробити он-лайн замовлення у розділі «**Віртуальна довідка**». Вагоме місце відведено інформації місцевого та краєзнавчого характеру, яка представлена у рубриці **«Моє місто»**. Це – «Історія Харкова та області», «Перлини Слобожанщини», «Видатні люди», «Літературний Харків», «Музеї», «Галереї», «Театри», «Що? Де? Коли?» (Афіша Харкова).

У рубриці «**Майстерня фантазії**» можна знайти твори юних поетів та письменників, художників та майстрів декоративно-прикладного мистецтва. У розділі «Залиш свій коментар» (форум читача) кожен охочий може поділитися враженнями щодо прочитаної книжки. Сайт ХОБД існує з 2008 р. Зараз проводиться його повна реконструкція, зокрема змінено концепцію та дизайн, здійснюється наповнення контенту сайта.

Рис. 2. Головна сторінка сайта Харківської обласної бібліотеки для дітей

Новий сайт ХОБД (http://bibl.kharkiv.ua/) орієнтується у першу чергу на задоволення інформаційних потреб дітей, підлітків та фахівців бібліотек. На сайті можна знайти: анонси заходів, бібліовісті з бібліотеки, оголошення про різноманітні конкурси в Україні (у рубриці «Мозаїка новин»), інформацію про періодичні видання для дітей молодшого і старшого віку, цікаві книжкові надходження до бібліотеки, електронні ресурси, віртуальні книжкові виставки, віртуальні фото- та художні виставки, медіа-проекти (рубрика «Наша власність»).

Рубрика для дітей «**Дитячий майданчик»** створена з метою популяризації читання. Тут можна подивитися буктрейлери **BookTreyler** або у «**Казковому дефіле**» підібрати собі книгу до душі. «**Один вдома**» розповідає про правила поведінки дітей, коли вони залишаються вдома наодинці. **«Світ очима дітей»** – це сторінки сайта про хобі дітей – літературу, мистецтво, поробки. **«Молодіжна тусовка (14+)»** – розділ для підлітків, де у підрозділі **«ПРОчитання**» можна знайти книги та журнали для душі; підрозділ «**Мета. Кар'єра. Вибір**» присвячений профорієнтації молоді; у рубриці **«SOS/HELP»** зібрані адреси, сайти та телефони організацій, куди можна звертатись за допомогою у скрутній ситуації.

У розділі **«Молодіжна субкультура»** зібрано довідкову інформацію щодо різноманітних напрямків молодіжних об'єднань, що мають власні елементи культури, а саме: мову (сленг), символіку (зовнішню атрибутику), традиції, норми і цінності (готи, емо, металісти, панки, скінхеди, хіпі та ін.).

На сайті в **Електронному каталозі** можна підібрати літературу за автором, назвою, темою та зробити он-лайн замовлення на будь-яку книгу, подовжити термін користування книжкою, скористатися «**Віртуальною довідкою»,** в он-лайн режимі одержати консультацію бібліотечного психолога або консультацію з правових питань від фахівців Харківського міського управління юстиції.

ХОБД є методичним центром для районних бібліотек області, що обслуговують дітей, тому в розділі «**Фахівцям**», що створений саме для працівників дитячих бібліотек, можна знайти такі відомості про усі бібліотеки Харківщини, що обслуговують дітей: офіційні матеріали (закони, укази, постанови…), що стосуються бібліотек, методичні матеріали та інформаційно-бібліографічні видання ХОБД, огляд діяльності бібліотеки (планування та звітність), аналітичний огляд діяльності бібліотек Харківської області, що обслуговують дітей, можна зазирнути у «Ярмарок творчих ідей», де представлені програми, проекти, конференції, семінари, наради, творчі лабораторії), у рубриці «**Парад порад»** – в он-лайн режимі поставити запитання методисту ХОБД.

«**Міні-довідник юного краєзнавця»** та «**Літературний Харків**» також займають вагоме місце на сайті. Сайт створений таким чином, що користувачі можуть залишати свої коментарі у різних розділах та з будь-якої тематики. Нові комп'ютерні технології дозволили бібліотеці піднятися на вищий і якісніший рівень зв'язків і розвитку. Довготривалий проект ХОБД «**Бібліотека без кордонів**» спрямований на організацію та проведення вебінарів: відеомостів, веб-конференцій, он-лайн семінарів, он-лайн зустрічей, он-лайн презентацій тощо для фахівців та читачів з різних регіонів України, а також близького та далекого зарубіжжя. Сьогодні, завдяки розвитку інформаційних технологій, люди все частіше віддають перевагу інтерактивному спілкуванню. Це зручно, цікаво, незвично, дозволяє економити час, відкриває можливості для контакту з різними людьми, віддаленими у просторі.

Для ХОБД доброю традицією стало проведення вебінарів через Інтернет у режимі реального часу, для чого використовується пакети програм – Skype та ooVoo. Бібліотеку об'єднують дружні зв'язки з

бібліотеками та навчальними закладами деяких регіонів Росії (Москва, Санкт-Петербург, Іжевськ, Перм, Новосибірськ, Красноярськ, Оренбург, Орськ, Курськ, Бєлгород), Казахстану, Молдови та Латвії (Рига, Даугавпілс). Підлітки та студенти цих країн виявляють зацікавленість у спілкуванні. Коло їхніх інтересів широке: як живуть, навчаються і проводять своє дозвілля, що читають однолітки з України. Відбувається обговорення різних нагальних питань, проведення он-лайн конкурсів та турнірів тощо.

Цілком природним є той факт, що юних харків'ян цікавить життя їхніх ровесників із закордону, про що свідчить досвід індивідуальної та групової роботи з підлітками. Працівники ХОБД завдяки застосуванню сучасної комп'ютерної і мультимедійної техніки, а також комунікативних програм організують **трансляцію** найбільш яскравих заходів в режимі он-лайн на сайтах «Культурная столица» та «Smotri.com». Отже, захід одночасно можуть подивитися сотні людей у будь-якому кінці світу, зокрема фахівці та відвідувачі усіх бібліотек міста та районів Харківської області, а також бібліотек інших міст України, які мають доступ до мережі Інтернет.

ХОБД має відео-канал на сервісі **YouTube**. На ньому зібрано близько 40 цікавих та корисних відеоматеріалів, які висвітлюють як традиційні, так і інноваційні бібліотечні послуги, репортажі співробітників бібліотеки на телеканалах міста. Також розміщено відеоролики, створені нашою бібліотекою спільно з Харківською обласною державною телерадіо-компанією (ХОДТРК): **«Без п'яти хвилин Всезнайко»** та **«Екслібрис».** Дитяча програма **«Без п'яти хвилин Всезнайко»** розповідає про навчання, мистецтво, кіно, бібліотеки тощо і сприяє формуванню світогляду дітей. У рамках цієї програми ось уже другий рік поспіль на базі нашої бібліотеки знімаються сюжети про дитячих письменників та героїв улюблених книжок. Співробітники ХОБД повністю готують матеріал для зйомок: пишуть сценарії, залучають до гри дітей (здійснюють підбір акторів), а самі виконують ролі ведучих та літературних персонажів у театралізованих постановках.

На каналі **YouTube** можна переглянути такі сюжети з програми **«Без п'яти хвилин Всезнайко»**: «Пеппі Довгапанчоха в гостях у бібліотеці», «Лисиця Аліса та кіт Базиліо», «Фрекен Бок у бібліотеці», «"День Книги" з Е. Булгаковою у Харківській обласній бібліотеці для дітей», «В. Катаєв. "Квітка-семицвітка"» тощо. «Екслібрис» – постійно діюча передача на каналі ОТБ – протягом п'яти років знайомить телеглядачів з книжковими

новинками ХОБД. Матеріали для наповнення програми готуються співробітниками бібліотеки. На YouTube представлено тільки п'ять передач.

Фахівці ХОБД створюють відеоролики різноманітної тематики. Так, у рамках міжрегіонального ярмарку в Луганську програма «Бібліоміст» проводила фестиваль-конкурс бібліотечних відеофільмів «БібліоКіноФест 2.0». ХОБД за відеоролик «Світ бібліотек» отримала перше місце. У сучасному світі комунікація за допомогою Інтернету давно перетворилися на норму повсякденного життя. Останнім часом соціальні мережі стали невід'ємною частиною віртуального простору, об'єднавши безліч людей з різних куточків світу. Однокласники, ВКонтакте, Facebook, Twitter… – аудиторії цих соціальних мереж дійсно величезні, саме тому для створення позитивного іміджу бібліотеки вони відіграють величезну роль.

Сьогодні неможливо уявити будь-який захід без мультимедійних презентацій, які включають графіку, текст, відео, фотографію, анімацію, звукові ефекти, звуковий супровід. Працівники ХОБД велику увагу приділяють створенню електронних презентацій різної тематики. Метою і результатом їх застосування є формування у читачів нових знань, умінь і навичок. Мультимедійні навчальні презентації дозволяють зручно та ефективно представити матеріал, поєднуючи динаміку, звук, барвисте зображення, що значно покращує сприйняття інформації. Майстерно зроблена презентація привертає увагу дітей і пробуджує інтерес до читання. Електронна презентація для дітей – те ж саме, що дитяча книжка, де на кожному аркуші є велика яскрава картинка з підписами, залишається тільки перегортати слайди (електронні сторінки). Найбільш яскраві презентації можна знайти на сайті бібліотеки. ХОБД із задоволенням користується послугами фотохостінгу програми **Picasa**, що дозволяє публікувати цифрові зображення в Інтернеті. Альбоми в **Picasa WEB** – це своєрідний звіт роботи бібліотеки у фотографіях, будь-яка людина, яка має доступ до Інтернету, може більше дізнатися про роботу дитячих бібліотек Харкова і області. На веб-сайті **Picasa WEB** розміщено понад 55 альбомів, у які увійшли фото з різних соціокультурних заходів, що проходили у ХОБД.

Отже, спектр застосування інформаційних ресурсів у бібліотеці – найрізноманітніший, але головне завдання дитячої бібліотеки полягає в тому, щоб використання інноваційних комп'ютерних технологій було спрямоване на всебічний розвиток особистості дитини і розкриття її творчих здібностей. Час формує нове покоління читачів, і бібліотека, як

сучасний інформаційно-комунікативний центр виховання культури, залишається надійним засобом підготовки юного покоління до життя в інформаційному суспільстві.

СПІВРОБІТНИЦТВО МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ ім. К. С. СТАНІСЛАВСЬКОГО ІЗ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Вострікова Марина Сергіївна,
методист Харківської спеціалізованої
музично-театральної бібліотеки
ім. К. С. Станіславського, Україна,
e-mail: artlib@vk.kharkov.ua

Анотація. *Висвітлено завдання і практичний досвід співробітників бібліотеки зі співпраці із засобами масової інформації (ЗМІ) в організації інноваційних видів діяльності та послуг, що надаються користувачам.*
Ключові слова: *мас-медіа, засоби масової інформації, преса, інновації, Харківська музично-театральна бібліотека ім. К. С. Станіславського.*

«Переступи поріг бібліотеки…», «Ода бібліотеці», «Красиві люди в красивому інтер'єрі», «Освідчення в коханні», «Із скарбниці знань», «Як слово наше відгукнеться…». Це кілька прикладів назв газетних публікацій, присвячених діяльності Харківської музично-театральної бібліотеки ім. К. С. Станіславського.

Засоби масової інформації (ЗМІ) є основним інструментом для співробітників бібліотек, які займаються рекламою послуг, інформуванням широкої громадськості про нові можливості бібліотек (нових послуг завдяки наявності сучасної техніки, доступу до Інтернету, новим формам роботи і т. ін.) і, кінець кінцем, залученням нових читачів і користувачів.

Розуміючи, які можливості діалогу з широкою аудиторією надають друковані видання, телебачення, радіо та он-лайн ЗМІ, співробітники Бібліотеки розробили ефективні форми донесення через журналістів до потенційних користувачів і партнерів ключового повідомлення про нові форми роботи. Протягом багатьох років планомірно вибудовуються поважливі, дружні і, що найважливіше, довгострокові відносини зі ЗМІ. Інформація регулярно надається тим журналістам, які висвітлюють новини і проблеми культури, їхні статті розміщуються на сайті, надсилаються

вітання зі святами, запрошення на заходи, презентується друкована продукція Бібліотеки (календарі, буклети, книжки та наукові праці співробітників). Представники ЗМІ, які отримують таку інформацію, стають прихильниками Бібліотеки, висвітлюють її роботу неформально і зацікавлено.

У списку важливих контактів значну частку складають номери телефонів редакцій, з якими співпрацює Бібліотека. Запрошуючи на заходи, працівники Бібліотеки анонсують їх, розсилають прес-релізи в електронному вигляді, що значно зменшує можливість викривлення імен, дат, цифр, фактів. У текстах прес-релізів стисло висвітлюються події, що заслуговують на увагу преси, а докладнішу інформацію вони отримують під час заходу. У ході самого заходу організовуються ексклюзивні інтерв'ю з письменниками, діячами культури, відомими людьми, що робить можливий репортаж цікавішим.

Часто новий проект або інновація проходить за підтримки департаменту культури Харківської міської ради (наприклад, фестиваль дитячого образотворчого мистецтва) або Харківського обласного навчально-методичного центру підвищення кваліфікації працівників культосвітніх закладів (Дельфійські ігри, олімпіади), і це є додатковим доказом важливості й актуальності події.

Відповідаючи вимогам часу, Бібліотека поступово перетворюється на сучасний інформаційний центр і доступний заклад дозвілля. Розроблено комплекс традиційних і нових бібліотечних послуг, а саме: можливості для спілкування, дискусій на актуальні теми, організації дозвілля, обробки інформаційних запитів, пошук в Інтернеті новин, роботи, проектів, ідей. Наприклад, можна поспілкуватися з поетами і драматургами з Німеччини та Канади (колишніми читачами Бібліотеки), побачити відеовітання художника з Америки, колишнього харків'янина, залучити до участі у заході людей, які не мають можливості приїхати до Харкова. Усе це знаходить відображення в пресі.

Нові послуги, що сьогодні пропонуються відвідувачам, вийшли далеко за межі традиційної бібліотечної роботи. Це квест-мандрівки відділами Бібліотеки, віртуальні виставки молодих художників, безкоштовний доступ до інтернет-ресурсів, консультації з комп'ютерної грамотності, робота клубів фотолюбителів і кіноманів з наступним обговоренням у соціальних мережах, де кожен користувач може не тільки отримати корисну для себе інформацію, але і сам стати джерелом цікавих новин.

Навряд чи знайдеться серед сьогоднішньої аудиторії хоча б одна людина, не зареєстрована в жодній соціальній мережі. У Бібліотеці є профілі й облікові записи в Одноклассниках, ВКонтакте і Facebook, за їх допомогою встановлюються контакти з читачами: обмінюються думками, бібліотекарі розповідають про власний досвід, анонсують нові книги, проводять он-лайн опитування, оголошують конкурси.

Комунікації через соціальні мережі – один з інструментів, завдяки якому не тільки потенційні відвідувачі, а й журналісти дізнаються про успішні проекти, звертаються до Бібліотеки по додаткову інформацію, запрошують до участі у телепрограмах. Останній за часом приклад – запуск у травні поточного року нового розважально-освітнього проекту «У пошуках мистецьких скарбів». Виник він з бажання запропонувати читачам влітку щось захоплююче і корисне. Традиційно Бібліотеку відвідує значна кількість учнівської молоді. Літо – час для розваг, але ж вони можуть бути корисними і сприяти саморозвитку. У відповідь на численні запити користувачів був створений проект «У пошуках мистецьких скарбів», складовими якого є:

- ✓ Квест-мандрівка «Стара мапа» (екскурсія-гра в одному з відділів Бібліотеки);
- ✓ «Скарб із скрині» (знайомство з раритетною книгою, аудіо- або відеозаписом);
- ✓ «Подорож містом майстрів» (майстер-клас від фахівця);
- ✓ «Таємничий острів» (мультимедійна презентація з обраної теми);
- ✓ «Пригода он-лайн» (комп'ютерна вікторина з використанням інтернет- ресурсів);
- ✓ «Поради веселого остров'янина» (консультації для батьків про правила безпеки при роботі в Інтернеті).

Щоб батьки, педагоги і діти обрали тему чергової пригоди, вони мають відвідати бібліотечний сайт, і зі значного списку пропонованих історій обрати ту, що найбільш їх зацікавить. І що надзвичайно важливо : поширити інформацію про новий проект допомогли Бібліотеці читачі. Висловлюючи свої враження й активно обговорюючи їх на своїх сторінках у мережі, вони привернули увагу журналістів, які слідкують за цими ресурсами. За інформацією і поясненнями до Бібліотеки звернулася ведуча телепрограми «Харків online» з пропозицією розповісти широкій аудиторії глядачів про проект, що викликав зацікавлення дітей і дорослих. Директор Бібліотеки І. О. Аввакумова була запрошена до студії для розповіді про

нові форми бібліотечної роботи і запросила телеглядачів стати учасниками пізнавальної і незвичайної пригоди.

Цей приклад доводить: якщо робота виконана із знанням потреб аудиторії, що на неї розрахована, зроблена з любов'ю, організована захоплююче, працівники ЗМІ самі запропонують свої майданчики і нададуть ресурси. У липні поточного року цей проект демонструвався на ярмарку, організованому програмою «Бібліоміст» у. Луганську.

Три роки у Бібліотеці працює безкоштовний абонемент вихідного дня для відвідувачів будь-якого віку, його назва «Хочу дізнатися ...» говорить сама за себе: допитливі й активні мешканці Харкова знайомляться з мистецтвом і історією рідної Слобожанщини, дивляться унікальні відеофрагменти зі скарбів медіатеки, слухають оцифровані раритетні записи. На думку журналістів, це активізує культурне життя міста, допомагає організувати дозвілля школярів, людей середнього та похилого віку, поширює інформацію про культуру Харкова і створює позитивний імідж міста.

Досвід цієї роботи надав можливість представити на Всеукраїнському ярмарку бібліотечних інновацій у Києві масштабний краєзнавчий проект «I love Kharkiv», в основі якого були мультимедійні лекції абонемента тематичні вечори, концерти, зустрічі та свята. Проект мав успіх у харків'ян. Натхненні успіхом, працівники Бібліотеки вирішили не зупинятися і рухатися далі. У подальших планах – організація телемостів з учнями шкіл області, які через віддаленість від міста не можуть стати учасниками проектів Бібліотеки. Для них на сайті презентовані рекламні ролики найбільш популярних тем, переглянувши які, можна визначитися з вибором.

Реальний бібліотечний простір вже міцно поєднаний з віртуальним. До переліку традиційних функцій бібліотеки – освітньої, інформаційної, просвітницької, розважальної – із розвитком комп'ютерних технологій на перший план виходять інформаційна та комунікаційна функції. У віртуальному середовищі звичні методи не працюють – тут потрібні нові форми, нова мова, новий стиль спілкування. Щоб не втратити сьогоднішнього читача, бібліотекарі готові бути активними, відкритими і сміливими. Якщо наші ідеї будуть цікаві й корисні людям, ми будемо розповідати про свій досвід на будь-яких медіа майданчиках та інтернет-сторінках.

Використані джерела

1. Аввакумова, І. О. Інтерв'ю з директором Харківської спеціалізованої музично-театральної бібліотеки ім. К. С. Станіславського І. О. Аввакумовою [Електронний ресурс] / ведуча О. Кравець // Харьков online : телепередача. – Режим доступу : http://youtu.be/G_9DA4mCT38.

2. Вострікова, М. С. Інтерв'ю з методистом Харківської спеціалізованої музично-театральної бібліотеки ім. К. С. Станіславського М. С. Вострiковою [Електронний ресурс] / ведуча С. Мареніч // Новини : канал ОТБ. – Режим доступу : http://youtu.be/XbxrTRdRyco.

БІБЛІОТЕКА НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ УКРАЇНИ ім. ЯРОСЛАВА МУДРОГО У СУЧАСНОМУ МЕДІА-ПРОСТОРІ

Пасмор Надія Петрівна,
директор наукової бібліотеки Національного юридичного університету України ім. Ярослава Мудрого,
канд. пед. наук, Україна, Харків,
Самофал Ольга Іванівна,
зав. відділом наукової бібліотеки
Національного юридичного університету
України ім. Ярослава Мудрого, Україна, Харків,
e-mail: jur_libr@mail.ru

Анотація. *Розглядаються окремі питання щодо місця бібліотеки вишу в сучасному медіа-просторі. Представлено досвід наукової бібліотеки Національного юридичного університету України ім. Ярослава Мудрого зі створення веб-ресурсів з правознавства: електронного архіву-репозитарію, іміджевої електронної колекції рідкісних видань, електронних персональних бібліографічних покажчиків відомих учених – представників харківської правової школи.*

Ключові слова: *медіа-простір, відкритий доступ, веб-сайти бібліотек, електронні каталоги, електронні архіви-репозитарії, електронні колекції рідкісних видань, електронні персональні бібліографічні покажчики.*

У глобальному світі засоби масової комунікації (ЗМК) є активним учасником формування соціального простору. Вони служать не тільки способом передачі важливої інформації, а й своєрідним механізмом

формування особливої реальності, яка створює картину світу сучасної людини, її мислення, впливає на її світогляд, сприйняття навколишнього середовища. Цей феномен, який виникає в результаті взаємодії ЗМК і користувачів, що здатен пронизувати час та простір, визначається як медіа-простір [1]. Отже, медіа-простір можна розглядати як вищу форму розвитку соціальних комунікацій у суспільстві [4, с. 193].

Нині мультимедіа та численні електронні ресурси акумулюють величезний інформаційний масив і характеризують сучасну фазу еволюції медіа-простору. У соціумі, коли відбувається перехід від інформаційного суспільства до суспільства знань, актуалізується питання якнайшвидшого створення мережевого розподіленого середовища для забезпечення доступу до ресурсів бібліотек, архівів, музеїв та інших інформаційних систем, зокрема, сфери науки та освіти. Досвід інформаційної діяльності підтверджує, що саме бібліотечним установам належить ініціатива у вирішенні цих проблем.

Наприклад, інформаційний портал та веб-сайт наукової бібліотеки Національного юридичного університету України ім. Ярослава Мудрого (http://library.nulau.edu.ua) є важливою складовою освітнього контенту мережі Інтернет, інтерактивною формою представлення галузевої інформації у просторі вузу. До того ж їх перевага у тому, що вони включають власні та передплачені електронні ресурси для освіти і науки [2].

Базовою основою інформаційного середовища університету є електронний каталог (ЕК). Він містить близько 500000 бібліографічних записів книг, статей, збірників наукових праць, рідкісних видань, дисертацій, авторефератів, електронних документів тощо. На контенуальному рівні ЕК дозволяє користувачеві знайти майже всю потрібну інформацію щодо забезпечення літературою окремих навчальних дисциплін, допомагає здійснювати багатоаспектний інформаційний пошук. Відкритість і доступність ЕК, електронних освітньо-наукових ресурсів в інтернет-просторі дає можливість користувачам працювати з інформаційним контентом цілодобово та за необхідності замовляти книги дистанційно. ЕК бібліотеки університету став переможцем Все-українського конкурсу електронних каталогів на сайтах бібліотек України 2013 р. у номінації «Кращий електронний каталог на сайті бібліотеки

навчального закладу» та посів перше місце у ТОП-10 електронних каталогів на сайтах бібліотек України за рейтингом в абсолютному заліку [3].

Особливу роль у створенні і розвитку публічного доступу до Інтернету відіграють e-Library, Knowledge Centers та офіційні інституційні репозитарії. Електронні наукові архіви-репозитарії забезпечують можливості вільного публікування результатів наукової творчості викладачів, співробітників та студентів [5].

Репозитарій наукової бібліотеки Національного юридичного університету України ім. Ярослава Мудрого eNULAUIR (http://dspace.nulau.edu.ua) створено у 2012 р. з метою інтеграції науково-освітніх ресурсів у світовий інформаційний простір, популяризації та актуалізації досліджень з проблем правознавства шляхом представлення наукової продукції університету в глобальній мережі. Тематичний склад репозитарію визначений відповідно до наукових і навчальних процесів університету без хронологічних обмежень. Структурно-функціонально репозитарій сформовано як універсальне за змістом електронне наукове зібрання праць учених університету, що включає такі розділи та колекції: «Наукові видання» (збірники наукових праць, матеріали конференцій, колективні монографії, періодичні видання), «Праці вчених кафедр та інститутів» (монографії, наукові статті, тези та доповіді), «Праці співробітників бібліотеки» (бібліографічні видання, матеріали конференцій та «круглих столів», наукові статті, регламентуюча документація), «Фонди навчальних видань» (підручники, навчальні, навчально-методичні посібники, програми навчальних дисциплін), «Фонди рідкісних видань» (колекції рідкісних книг «Стародруки», «Харківська правова школа»).

Особливо популярним електронним ресурсом відкритого доступу можна сміливо назвати іміджеву колекцію рідкісних видань XIX – початку XX ст., яка популяризує раритетні фонди та праці відомих представників харківської правової школи: М. С. Бокаріуса, В. М. Гордона, М. М. Гродзинського, В. П. Даневського, М. Й. Куплеватського, М. І. Палієнка, М. О. Таубе, А. М. Фатєєва, П. П. Цитовича, К. М, Яроша та інших. Оцифровані рідкісні книги та журнали в майбутньому стануть частиною бібліотеки електронних копій раритетних видань, яка створюється з

ініціативи ректора Національного юридичного університету України ім. Ярослава Мудрого В. Я. Тація [2].

Працівниками бібліотеки університету укладаються та розміщуються на інформаційному порталі електронні біобібліографічні видання серії «Харківська правова школа», у яких якомога повно відображена наукова спадщина представників харківської школи правознавців, матеріали про їх життєвий шлях та науково-педагогічну діяльність. Зокрема, електронний персональний бібліографічний покажчик, присвячений одному із засновників харківської правової школи, доктору цивільного права, академіку Української академії наук В М. Гордону (1871 – 1926). Джерелознавчою базою бібліографічного видання стали фонди наукової бібліотеки Національного юридичного університету України ім. Ярослава Мудрого, Центральної наукової бібліотеки ХНУ ім. В. Н. Каразіна, ХДНБ ім. В. Г. Короленка, електронна бібліотека Російської державної бібліотеки, електронні каталоги, енциклопедії та інші матеріали. Покажчик включає описи дисертацій, монографій, статей, окремих відбитків із наукових журналів, відгуків на дисертації, рецензії, літературні огляди, роз'яснення до Уставу цивільного судочинства, коментарів до рішень Цивільного касаційного департаменту Правлячого Сенату, електронних ресурсів та інших видань (1894 – 2011). Бібліографічний опис матеріалів, здійснений мовою оригіналу відповідно до чинних стандартів, включає відомості про наявність електронного аналога документа. Науково-довідковий апарат складається зі змісту, передмови, вступної статті, інформації про основні дати життя та діяльності вченого, основної частини, алфавітного покажчика назв творів. Використовується система гіперпосилань на електронні версії праць В. М. Гордона і публікацій про його життя, наукову та педагогічну діяльність.

Наступний електронний персональний бібліографічний покажчик із серії «Харківська правова школа» буде присвячений доктору права, професору, академіку Всеукраїнської академії наук, одному з авторів Конституції Української РСР М. І. Палієнку (1869 – 1937). Можна з упевненістю сказати, що електронні копії раритетних видань – це скарбниця і гордість медіа-простору нашого університету, вона стане доступною у світовій глобальній мережі.

Отже, в сучасній бібліотечній практиці на тлі інноваційних комп'ютерних технологій значно поширюються можливості віртуалізації середовища знань за рахунок розробки і представлення на сайтах бібліотек вебліографічних ресурсів, віртуальних виставок, блогів, корисних лінків тощо. Це сприяє вільному розповсюдженню інформації у сучасному глобальному світі.

Це повідомлення лише частково висвітлює досвід наукової бібліотеки Національного юридичного університету України ім. Ярослава Мудрого з представлення електронних ресурсів в Інтернет-мережі. Виконуючи свою головну місію, за допомогою подальшого розвитку веб-ресурсів, створення нових баз даних, електронних архівів, наукова бібліотека забезпечуватиме необмежений доступ до знань, будь-якої інформації з правознавства в медіа-просторі.

Використані джерела

1. Ним, Е. Г. Медиапространство: основные направления исследований / Е. Г. Ним // Бизнес. Общество. Власть. – 2013. – № 14. – С. 31–41.

2. Пасмор, Н. Бібліотека в електронно-освітньому інформаційному середовищі вищого навчального закладу / Н. Пасмор // Новий Колегіум. – 2012. – № 4. – С. 43 – 50.

3. Протокол УБА № 6 від 26.09.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ula.org.ua/fileadmin/images/images_for_news/2013/Konkurs_2013_3.doc

4. Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность) : слов.-справ. / авт.-сост. В. А. Ильганаева. – Харьков : Гор. тип., 2009. – 392 с.

5. Ярошенко, Т. Зелений шлях відкритого доступу. Репозитарії та їх роль у науковій комунікації: перші двадцять років / Т. Ярошенко // Бібл. вісн. – 2011. – № 5. – С. 3 – 10.

ПРОСВІТНИЦЬКА ТА ІМІДЖЕВА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІДДІЛУ НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ДЗЕРКАЛІ МЕДІА-ПРОСТОРУ РЕГІОНУ

Прохорова Віра Григорівна,
зав. відділом науково-інформаційного
забезпечення інноваційних процесів
ХДНБ ім. В. Г. Короленка,
засл. працівник культури України, Харків,
e-mail: vip_otl@mail.ru

Анотація. *Висвітлюються питання підвищення іміджевої діяльності ХДНБ ім. В. Г. Короленка за допомогою преси, радіо, телебачення, соціальних мереж та технологій Веб 2.0 на прикладах просвітницької діяльності відділу науково-інформаційного забезпечення інноваційних процесів.*

Ключові слова: *імідж бібліотеки, засоби масової інформації, соціальні мережі, Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка.*

Імідж бібліотеки будується на реальних досягненнях і не є «застиглим» поняттям, його потрібно постійно підтримувати та корегувати з урахуванням внутрішніх та зовнішніх умов. Робота в координації зі ЗМІ – важлива складова рекламної та інформаційно-іміджевої політики сучасної бібліотеки, оскільки саме ЗМІ є дієвим інструментом формування громадської думки. Радіо, телебачення, преса – найбільш популярні і доступні джерела отримання інформації.

Організовуючи співпрацю зі ЗМІ, працівники бібліотек визначають коло періодичних видань, радіо та телепрограм. Для висвітлення просвітницьких заходів (відкриття виставок, проведення фестивалів, конференцій, ювілеїв) та інших знакових подій бібліотеки організовують прес-конференції. Для ЗМІ готуються прес-релізи, які містять відомості про проведення заходів для подальшого використання його в ЗМІ. Висвітлення в ЗМІ просвітницької діяльності Центру інформаційної підтримки винахідництва, що є складовою частиною відділу науково-інформаційного забезпечення інноваційних процесів (ВІП) ХДНБ ім. В. Г. Короленка, є пріоритетним завданням та важливою складовою створення іміджу відділу та закладу в цілому. Найактивніше співпрацюють з обласним радіо. Просвітницькі заходи Центру часто відвідує журналіст І. Яворський – автор програми «Інновації. Технології. Рішення», мета

якої – інформувати про досягнення лідерів промислового та наукового секторів Слобожанщини, впровадження ноу-хау, технічне вирішення виробничих проблем. Тому після відвідування щорічної науково-практичної конференції «Проблеми винахідницької та раціоналізаторської діяльності в Харківській області» або Фестивалю науки та інших заходів І. Яворський бере інтерв'ю у завідуючої відділом В. Г. Прохорової та учасників заходу і на цьому матеріалі готує цикл передач.

Заходи з циклу «Екологія довкілля» відвідує журналіст Ф. Нищета – автор програми «Агросектор». Цього року він побував на «круглому столі» «Інтеграція навчально-освітнього процесу у розвиток екомережі Харківського регіону» та науково-практичній конференції, що проходила під час декади екологічної культури й охорони навколишнього середовища. Заходи, присвячені винахідницькій діяльності в спорті, висвітлює І. Житіньова – журналіст програми «100% спорту». Вона брала інтерв'ю в учасників під час презентації винаходів харків'ян «Стрілкові тренажери для спорту та силових структур», а також «круглого столу» з нагоди «Євро 2012» – «Заради іміджу держави. Винахідники для спорту». На презентації винаходів до харків'ян завітали також журналісти І. Мироненко – автор програми «Полотно долі» та працівник національного радіо С. Кублицька. Творчі зустрічі відвідували журналісти Р. Кривко та В. Кульчицька.

Працівники відділу вдячні журналістам обласного державного радіо за інформаційну підтримку та вважають їх своїми медіа-партнерами. Велика кількість передач, що готується журналістами обласного радіо, це не тільки реклама інформаційного забезпечення науки, освіти, виробництва, це підвищення престижу усієї Бібліотеки. Центр інформаційної підтримки винахідництва щотижня організовує в читальному залі відділу просвітницькі заходи для студентської молоді, науковців, винахідників, патентознавців. Передусім, це заходи Школи молодого винахідника. Найбільш вагомі завжди знаходять відображення в ЗМІ. Так, наприклад, у 2012 році до ювілею В. І. Вернадського для відвідувачів Школи та запрошених науковців і користувачів відділу популяризатором науки Е. І. Городецькою була прочитана лекція «В. І. Вернадський – засновник вчення про ноосферу. До 150-річчя від дня народження».

Журналісти обласного телебачення (програма «Дзеркало науки») вели зйомку заходу. Присутні користувачі та науковці давали інтерв'ю: читач І. А. Поддубний, який подарував бібліотеці та лектору

Е. І. Городецькій свою книгу «Наступит ли XXII век? (Перейдет ли биосфера в ноосферу?)», а також науковець Харківської національної академії міського господарства Т. О. Мамаєва, яка запросила молодь на майстер-класи з ноосферної освіти. Заходи Школи молодого винахідника сприяють розвитку творчих здібностей та комунікативних можливостей молоді. Це, зокрема, майстер-класи з методології технічної творчості та творчі зустрічі з науковцями, винахідниками. Таку творчу зустріч з винахідником, завідуючим кафедрою біотехнології та аналітичної хімії НТУ «ХПІ» професором М. Ф. Клещовим відзняла журналіст ОТБ, автор програми «Дзеркало науки», Л. Смірнова. Захід відбувся напередодні 75-річного ювілею професора, і розповідь про його творчий шлях, наукові здобутки та винахідницьку діяльність стала прикладом для молоді, сприяла зміні її ставлення до науково-дослідної роботи, залученню до винахідницької діяльності. Ювіляр висловив велику подяку Бібліотеці, читачем якої є протягом 55 років.

Усі просвітницькі заходи анонсуються на сайті Бібліотеки. Використання сайта – це також участь у формуванні позитивного іміджу закладу, привернення уваги до фондів, надання послуг, залучення нових користувачів. На спеціалізованих екскурсіях та практичних заняттях Школи молодого винахідника повідомляється про сайт Бібліотеки, де міститься інформація про бази даних (БД) патентів, стандартів та створену працівниками ВІП базу даних статей з періодичних видань з питань інтелектуальної власності, віртуальні виставки, віртуальні екскурсії та консультації патентного повіреного про просвітницькі заходи, що мають відбутися, і таке інше.

Оскільки в Бібліотеці є Wi-fi-підключення до Інтернету, на практичні заняття з патентними БД запрошуються студенти з власними ноутбуками, планшетами, телефонами, що мають вихід в Інтернет. Зараз працівники відділу створюють ролик «Майстер-клас з технічної творчості» на прикладі винаходів користувача відділу Б. Лактіонова. Такі форми роботи сприяють формуванню медіа- та інформаційної грамотності суспільства. Як влучно відзначив Я. Л. Шрайберг: *«Библиотеки используют Интернет уже не только для информационного обслуживания своих пользователей, но и сами становятся частью Интернета, обеспечивая его информационную и интеллектуальную мощь. …Появилась новая платформа и даже новая идеология Интернет – Веб 2.0 по сути являющаяся новым поколением интерактивного Интернета, Интернета*

«с человеческим лицом». Веб 2.0 создает новые условия развития библиотечно-информационных технологий» [3].

У поточному році з нагоди відзначення Дня науки у відділі вперше проводився інтерактивний «круглий стіл» за темою «Вплив наукових досліджень та винаходів на життя людини». Інформація про захід, який відбувся в онлайновому режимі, як завжди, була розміщена в соціальних мережах, на сайті Бібліотеки, у пресі («Комсомольская правда в Украине», «Теленеделя», «Телескоп»). Запрошення електронною поштою надсилались науковцям, освітянам, студентам, ЗМІ. У читальному залі був аншлаг і до заходу он-лайн приєдналося багато користувачів. Програма «круглого столу» охопила всі пріоритетні напрямки науки, а ведучим був постійний користувач відділу, неперевершений популяризатор науки професор НТУ «ХПІ» В. В. Россіхін. На заході були присутні журналісти обласного радіо та телебачення: давній медіа-партнер відділу, ведуча телепрограми «Фабрика ідей» Г. Прокаєва, яка взяла інтерв'ю у В. В. Россіхіна та голови Харківського регіонального центру розвитку науки, освіти, виробництва О. П. Мазуренка. «Фабрика ідей» – це телевізійний проект, що акумулює новини з усіх галузей науки і техніки та демонструється не тільки в ефірі ОТБ, але й он-лайн в Інтернеті. Постійний медіа-партнер відділу, журналіст обласного радіо І. Яворський, взяв інтерв'ю у завідуючої відділом, заслуженого працівника культури України В. Г. Прохорової, у науковців, які брали участь в обговоренні проблем науки, та підготував цикл передач у своїй авторській програмі «Інновації. Технології. Рішення».

У 2011 р., під час проведення першого Фестивалю науки журналісти ОТБ Г. Прокаєва та М. Бондарева вели зйомку заходів, брали інтерв'ю у науковців та молоді, створили фільм. У новинах ОТБ був показаний сюжет, де директор Бібліотеки, заслужений працівник культури України В. Д. Ракитянська розповіла про проведення Фестивалю. Інформація про захід лунала також на обласному і національному радіо, у газеті «Комсомольская правда в Украине» про нього розповіла журналіст А. Шляхова. У газеті «Освіта і право» опублікована стаття В. Г. Прохорової «Майбутнє Харкова та України – разом із наукою і молоддю». Інформаційні звіти про проведення Фестивалю науки містилися не тільки на сайті ХДНБ, але і на сайтах партнерів – Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва і Державного управління охорони навколишнього середовища у Харківській області.

«Бібліотека в епоху Web 2.0 руйнує бар'єри (фізичні, географічні, часові, просторові), стає «повсюдною» для користувачів і, що дуже важливо, необхідною їм. Бібліотекарі у своїй практиці використовують діючи робочі інструменти технології Веб 2.0, користуються RSS, ведуть свої блоги, використовують соціальні мережі [1]. Використання соціальних медіа сьогодні – найпопулярніше заняття інтернет-аудиторії. Тому позиціонування Бібліотеки, просування її послуг є одним з головних завдань працівників ВІП. Соціальні медіа – це чудова можливість миттєво донести до величезної аудиторії інформацію про конкурси, просвітницькі заходи, що організовуються у відділі. Інформація про заходи висвітлюється на Facebook, Twitter, ВКонтакте. Завдяки спілкуванню в Інтернеті працівники відділу не тільки залучають користувачів, але і знаходять однодумців та партнерів. Таким чином були знайдені партнери для проведення Фестивалю науки. Члени громадської організації «Центр розвитку екосфери» спільно з ХДНБ організували та провели парковий Фестиваль та надалі продовжили партнерські стосунки. У поточному році спільно організовувалася Декада екологічної культури й охорони навколишнього середовища.

Журналісти, які відвідують просвітницькі заходи ВІП, відзняті ролики викладають на YouTube в Інтернет. Ролик про «круглий стіл» «70 років визволення Харкова від німецько-фашистських загарбників. Внесок фармацевтів та біотехнологів у Перемогу» розміщений на сайті громадської організації «Оплот», яка підтримала пропозицію політолога, журналіста, громадського і політичного діяча Г. В. Макарова про надання Харкову звання «Місто бойової та трудової слави». Журналісти спілкувалися з молоддю, присутньою на цьому заході, брали інтерв'ю у студентів Мереф'янського медичного коледжу .

У розвитку зв'язків з громадськістю значну роль відіграють спеціальні видання, в яких відображається діяльність Бібліотеки, публікуються звіти. Отже, ВІП подає інформацію про діяльність Центру інформаційної підтримки винахідництва в такі періодичні відання, як «Інтелектуальна власність», «Винахідник і раціоналізатор», «Освіта і право». Так, після публікації статті «Від винаходів Леонардо да Вінчі до інноваційних розробок сьогодення» [2], присвяченої просвітницьким заходам Центру інформаційної підтримки винахідництва, до відділу зателефонував відповідальний за раціоналізаторську діяльність Одеської залізниці О. П. Горбунов, який високо оцінив діяльність Центру та виявив

бажання відвідувати його заходи. Він попросив надсилати йому повідомлення про заходи електронною поштою або факсом.

Особливе місце у роботі ВІП належить видавничий діяльності, котра за останні роки значно розширилась як за кількістю найменувань, так і за видами видань. Кілька років поспіль працівники відділу готували каталоги виставок до Міжнародної конференції «Сотрудничество для решения проблемы отходов», що розповсюджувалися серед учасників конференції, а це фахівці не тільки з різних міст України, а і з країн СНД. Збірники доповідей конференції містять розгорнуту рекламну інформацію про фонди Бібліотеки та послуги, що надає ВІП. У відділі укладаються науково-допоміжні бібліографічні покажчики з актуальної тематики, які створюються на замовлення науково-дослідних інститутів та інших установ міста, а також біобібліографічні посібники з циклу «Винахідники Харківщини», присвячені винахідникам – користувачам ВІП. Схвальні відгуки від бібліотечних фахівців відділ одержав за підготовку бібліографічного покажчика «Фонди ХДНБ ім. В. Г. Короленка на допомогу інформаційній діяльності, бібліотечній та видавничий справі». Усі бібліографічні посібники розміщуються на сайті Бібліотеки і працівники відділу завжди пропонують користувачам скористатися цією інформацією.

Безперечно, використання ЗМІ, сайта Бібліотеки, соціальних медіа – це гарна нагода заявити про себе величезній аудиторії, бути центром залучення науковців, творчої молоді – нової хвилі користувачів, а також друзів та партнерів.

Використані джерела

1. Библиотека в медиапространстве : метод. рекомендации / Крым. республик. учреждение «Универс. науч. б-ка им. И. Я. Франко» ; [сост. И. В. Нижник]. – Симферополь, 2012. – 19 с. : ил.

2. Прохорова, В. Від винаходів Леонардо да Вінчі до інноваційних розробок сьогодення / В. Прохорова, В. Кривошей, Є. Стогній // Винахідник і раціоналізатор. – 2012. – № 4. – С. 5 – 8.

3. Шрайберг, Я. Л. Первое 10-летие информационного века: влияние информационной среды на роль и позицию библиотек в развивающемся обществе / Я. Л. Шрайберг. – Москва : ГПНТБ России, 2010. – 77 с.

EDUKACJA CZYTELNICZA I MEDIALNA POLSKIEJ MŁODZIEŻY SZKOLNEJ. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH

ЧИТАЦЬКА ТА МЕДІА-ОСВІТА ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ ПОЛЬЩІ. РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТУВАННЯ

Войцеховська Марія,
д-р Університету Гданська, Польща
e-mail: maja.wojciechowska@gmail.com

Анотація *(переклад). Представлено проблеми керування читанням та медіа-культурою польських школярів. Обґрунтовано необхідність навчання молоді з метою формування читацької компетенції.Привернуто увагу до проблем і перешкод, які виникають у читачів наймолодших соціальних груп. Виокремлено найбільш важливі серед них: соціальні, організаційні, психологічні, фізичні, інтелектуальні.*

Представлено підсумки досліджень, проведених у 2012 р. серед 400 учнів середніх шкіл. Висновки розподілено за тематичними блоками:

- *Навички читання, пов'язані з навчальним процесом, накопиченням інформації, культурою проведення дозвілля, формами відпочинку;*
- *використання засобів масової інформації (телебачення, Інтернет, преса);*
- *читання;*
- *засоби реклами.*

Сформульовано основні положення програми керування читанням та медіа-культурою в польських школах.

Rozwój nowych mediów oraz ich konwergencja w znaczący sposób wpływają na sposób komunikowania się społeczeństwa. Zachowania informacyjne młodzieży oraz dorosłych powinny być świadomie kształtowane poprzez szereg działań i programów wprowadzanych przez państwo i częściowo realizowanych przez biblioteki. Brak objęcia opieką informacyjną młodzieży szkolnej może prowadzić do pojawiania się szeregu patologii w sposobie użytkowania informacji. W przypadku osób starszych może zaś pojawić się problem różnorakich barier informacyjnych, do których zalicza się m.in.:

- bariery społeczne, które utrudniają dostępność źródeł potrzebnych do zaspokojenia potrzeb w systemie społecznym;
- bariery instytucjonalne – niezdolność lub niechęć w dostarczaniu informacji przez instytucje powołane do tego celu;
- bariery psychologiczne – niezdolność jednostki do zdobycia informacji, nieuświadomienie własnej potrzeby informacyjnej;

- bariery fizyczne – np. brak dostępności dla osób niepełnosprawnych;
- intelektualne – brak koniecznych umiejętności w zdobywaniu informacji [2, s. 27].

W celu przygotowania polskiej młodzieży szkolnej do użytkowania nowych mediów w 1999 r., na podstawie Rozporządzania Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego, dla sześcioletnich szkół podstawowych i gimnazjów, wprowadzono tzw. ścieżki edukacyjne. Obok takich przedmiotów jak: edukacja filozoficzna, edukacja prozdrowotna, edukacja ekologiczna, regionalna, cywilna i europejska, w prowadzono również edukację czytelniczą i medialną. Był to blok zajęć, który w założeniu miał zwiększyć kompetencje dzieci i młodzieży w zakresie korzystania z nowych mediów. W proces kształcenia młodzieży bardzo często włączano biblioteki szkolne i pracujących w nich bibliotekarzy, którzy mieli stanowić wykwalifikowany personel niwelujący bariery informacyjne oraz uczący jak zachować zasady higieny pracy umysłowej podczas użytkowania np. mediów elektronicznych. W wytycznych ministerialnych określono cele realizacji ścieżki Edukacja czytelnicza i medialna, zadania szkoły, treści edukacyjne oraz osiągnięcia, które powinien osiągnąć uczeń w wyniku przebytego kształcenia. Przez edukację czytelniczą i medialną rozumie się edukację komunikacyjną, informacyjną, kulturalną, twórczą oraz samokształceniową, zaś do jej podstawowych celów zaliczono:

- uczestnictwo w komunikacji interpersonalnej i zbiorowej (społecznej) w charakterze nadawców i odbiorców komunikatów;
- korzystanie z informacji w warunkach społeczeństwa informacyjnego – posługiwanie się technologią informacyjną;
- uczestnictwo w kulturze literackiej, teatralnej, plastycznej, muzycznej, filmowej, naukowej;
- rozwój indywidualnej kultury czytelniczej i medialnej;
- twórczą działalność w różnych dziedzinach życia i sztuki;
- ustawiczne kształcenie się – głównie poprzez samokształcenie [1, s. 1].

Podsumowując wymienione cele, można stwierdzić, że zadaniem ścieżki Edukacji czytelniczej i medialnej miało być ukształtowanie kompetencji świadomego uczestnika społeczeństwa informacyjnego.

Po wejściu nowej podstawy programowej do polskich szkół, ścieżka Edukacja czytelnicza i medialna była stopniowo wycofywana, a elementy jej

treści programowych zostały przeniesione do innych przedmiotów. W 2012 r. ukazało się kolejne Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, które do zadań szkoły przypisało przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym, a do zadań nauczycieli, w tym nauczycieli-biliotekarzy – stworzenie uczniom warunków do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, na zajęciach z różnych przedmiotów. Przed biblioteką szkolną postawiono zadanie wspierania nauczycieli przedmiotowych oraz gromadzenie zbiorów również w postaci zasobów multimedialnych. Podkreślono rolę współpracy nauczycieli przedmiotowych z bibliotekarzami. Treści, do tej pory zintegrowane w jednym przedmiocie, który realizować miały przede wszystkim biblioteki szkolne, zostały rozproszone i umieszczone częściowo w innych przedmiotach, takich jak:

- Język polski – zawiera częściowo treści dotyczące edukacji czytelniczej;
- Informatyka – zawiera częściowo treści dotyczące edukacji informacyjnej;
- Wiedza o społeczeństwie – zawiera częściowo treści dotyczące edukacji medialnej.

Przeprowadzone w systemie kształcenia zmiany, środowisko bibliotekarzy odebrało jako negatywne, blokujące proces rozwoju kompetencji informacyjnych młodzieży, w sytuacji kiedy nabywanie tych umiejętności wydaje się szczególnie potrzebne.

W celu zbadania kompetencji młodzieży szkół średnich w zakresie wykorzystania mediów oraz higieny pracy umysłowej w 2012 r. na grupie 400 uczniów przeprowadzono badania ankietowe w kilku blokach tematycznych:

1. Nawyki związane z procesem uczenia się, gromadzenia informacji, gospodarowania czasem wolnym, formami odpoczynku.
2. Użytkowanie mediów (telewizja, Internet, prasa).
3. Czytelnictwo.
4. Przekazy perswazyjne – reklama.

Przeprowadzone badania pozwalają na sformułowanie pewnych wniosków, do których należą:

• Prawie 50% uczniów liceów w ogóle nie czyta książek lub czyta mniej niż jedną książkę na miesiąc.

• Po gazetę przynajmniej raz w tygodniu sięga 44% uczniów, najczęściej traktując ją jako rozrywkę.

• Zaledwie 2% uczniów liceów przeznacza w ciągu dnia godzinę czasu na czynność czytania.

• Dla 46% młodzieży czytanie jest przymusem, dla 31% przyjemnością. Zapytana o zagospodarowanie czasu wolnego odpowiada, że gdyby dysponowała większą jego ilością i tak nie chciałaby więcej czytać (71%).

• Najczęściej czytana przez uczniów literatura to beletrystyka (59%). Kolejne miejsce zajmuje komiks (11%).

• Wśród ulubionych gatunków literackich młodzieży szkolnej pierwsze miejsce zajmują powieści fantasy i science fiction (45%).

• Młodzież szkolna najchętniej czas wolny spędza: oglądając telewizję (33%), bawiąc się na komputerze (32%), spotykając się ze znajomymi (17%), czytając (12%), słuchając muzyki (2,3%), chodząc do kina, teatru, muzeum, galerii, na koncerty (0%).

• Ponad 1/3 młodzieży ogląda telewizję bez umiaru, wskazując iż odbiornik jest włączony od godziny 15-tej do późnych godzin nocnych, również w czasie nauki (zawsze 23%, czasami 39%), a telewizja najczęściej oglądana jest z nudów (40%) lub dla przyjemności (39%).

• Największą popularnością wśród młodzieży szkół średnich cieszą się: programy rozrywkowe (26%), seriale (21%), programy sportowe (20%), programy informacyjne (16%) i programy muzyczne (15%).

• Zaledwie 32% młodzieży uprawia jakiś sport lub znajduje w ciągu dnia czas na spacer. Również sposób planowania nauki można określić jako chaotyczny i niezaplanowany, tj. wielu uczniów uczy się wyłącznie przed sprawdzianami (zawsze 31% i czasami 62%), rzadko utrwalając wiedzę w sposób systematyczny (68%), jako źródło wiedzy wykorzystując najchętniej Internet (85% zawsze, 14% czasami).

• Młodzież korzystając codziennie przez wiele godzin z telewizji i Internetu ma coraz większy kontakt z komunikatami perswazyjnymi. Ponad 80% ankietowanych twierdzi, że jest odporna na mechanizmy reklamy i zna jej konstrukcję, podczas gdy badania empiryczne pokazały, że zaledwie 50% jest w stanie bardzo ogólnie określić zastosowane w reklamie zabiegi.

Podsumowując przedstawione wyniki badań, można skonstatować, że aktualny model wykorzystywania nowych mediów przez młodzież wymaga zmiany poprzez edukację w zakresie higieny pracy umysłowej oraz kształtowania w społeczeństwie pożądanych wzorców kulturowo-społecznych. Przeprowadzone badania pokazują niewielką rangę biblioteki i lektury w życiu współczesnego nastolatka (ani jeden uczeń nie wskazał biblioteki jako podstawowego źródła informacji do pracy szkolnej, zaś Internet wskazało aż 85% uczniów). Sposób spędzania wolnego czasu wskazuje na coraz większą alienacje społeczną i ograniczanie kontaktów bezpośrednich na rzecz społeczności internetowych, co odbywa się również kosztem zdrowia fizycznego i życia rodzinnego. Edukacja czytelnicza i medialna polskiej młodzieży szkolnej ciągle przebiega na niezadawalającym poziomie i nie zapobiega rozwijaniu się negatywnych modeli spędzania wolnego czasu. Liczne badania dotyczące kompetencji informacyjnych nastolatków pokazują ponadto, że pomimo przeznaczania wielu godzin w ciągu dnia na aktywność związaną z komputerem, ich umiejętności w zakresie wyszukiwania relewantnych informacji są powierzchowne i ograniczają się do stosowania podstawowych mechanizmów wyszukiwania.

Literatura

1. Andrzejewska, J. Edukacja czytelnicza i medialna: tablice dydaktyczne dla szkół ponadpodstawowych / J. Andrzejewska. – Warszawa : Wydawnictwo SBP, 2006.

2. Świgoń, M. Bariery informacyjne: podstawy teoretyczne i próba badań w środowisku naukowym / M. Świgoń. – Warszawa : Wydawnictwo SBP, 2006.

3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego // Dz. U. – 1999. – № 14. – Poz. 129.

4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół // Dz. U. – 2012, № 10. – Poz. 977.

E-LEARNING DLA BIBLIOTEKARZY

ЕЛЕКТРОННЕ НАВЧАННЯ ДЛЯ БІБЛІОТЕКАРІВ

Суйковська Івона,
керівник відділу бібліотеки Технічного університету,
дипломований кустош, канд. наук, Польща, Лодзь
Гайда Ізабелла,
керівник відділу бібліотеки Технічного університету,
магістр, кустош, Польща, Лодзь

Streszczenie. *Referat przedstawia rozwój zdalnej formy doskonalenia zawodowego bibliotekarzy. Prezentuje instytucje, który podjęły się organizacji kursów e-learningowych oraz zakres tematyczny tych kursów. Omawia warunki korzystania z kursów i korzyści, jakie wynikają z uczestnictwa w nich. Popularyzuje ideę kształcenia permanentnego, zachęca do podnoszenia kwalifikacji i kompetencji informacyjnych.*
Słowa kluczowe: *biblioteka, bibliotekarz, e-learning.*

Анотація *(переклад). Йдеться про розвиток віддаленої форми підвищення кваліфікації бібліотекарів. Названо організації і бібліотеки, які організовують електронні курси, та їхню тематичну спрямованість. Повідомляється про умови навчання на курсах і користь, яку приносить участь у них. Популяризується ідея безперервного навчання, заохочується до підвищення кваліфікації та інформаційної компетенції бібліотекарів.*
Ключові слова: *бібліотека, бібліотекар, електронне навчання, підвищення кваліфікації.*

Abstract. *The paper presents the development of remote forms of librarians vocational education. Numerous institutions which organized such e-learning courses and their scopes are described. The paper discusses the terms of courses and the benefits of participating in them. Its main aim is to promote the lifelong learning idea and encourage the skills and information literacy continuous development.*
Keywords: *library, librarian, e-learning.*

Wymagania stawiane bibliotekarzom zarówno przez kadrę zarządzającą, jak i czytelników powodują, że wiedza zdobyta podczas studiów bibliotekoznawczych i doświadczenie wynikające z codziennej pracy są niewystarczające. Coraz częściej dostrzega się potrzebę permanentnego doskonalenia zawodowego, aby sprostać potrzebom czytelników i świadczyć usługi na miarę nowoczesnych bibliotek, które w sposób kompleksowy i wyczerpujący udostępniają źródła informacji i zasoby wiedzy. Wobec

ograniczonych możliwości finansowych macierzystych jednostek doskonałą formą uzupełniania kwalifikacji wydaje się być e-learning. Korzystając z formy kształcenia na odległość bibliotekarze mogą zdobyć potrzebną wiedzę w wolnym czasie (zarówno w pracy, jak i w domu) nie narażając swoich pracodawców na koszty związane ze szkoleniem.

Przygotowaniem zdalnych kursów dla bibliotekarzy w Polsce zajmuje się kilka instytucji. Z czego największy ciężar obsługi edukacyjnej spoczywa na Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Pedagogicznej w Elblągu. Uzupełnieniem oferty tej biblioteki jest Otwarta Platforma Edukacyjna tworzona przez Stowarzyszenie EBIB.

Kursy e-learningowe WMBP w Elblągu

Kursy e-learningowe przygotowywane w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Pedagogicznej im. Karola Wojtyły w Elblągu zamieszczane są na platformie Moodle w ramach Bibliotecznego Centrum Zdalnej Edukacji (http://moodle.wmbp.edu.pl/). Na stronie internetowej można znaleźć informację o 33 kursach podzielonych na sześć grup:

- kursy komputerowe z prowadzącym,
- kursy komputerowe samokształceniowe,
- sieci współpracy i samokształcenia,
- materiały do lekcji,
- materiały konferencyjne
- materiały dla bibliotekarzy.

Kursy adresowane są do wszystkich zainteresowanych osób, a szczególnie do bibliotekarzy, nauczycieli, dyrektorów szkół oraz uczestników warsztatów stacjonarnych oraz kursu kwalifikacyjnego z bibliotekoznawstwa organizowanego przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu (te ostatnie wymagają klucza dostępu do kursu). Dwa kursy są dostępne dla gości, z pozostałych można korzystać po założeniu konta na platformie.

Rys. 1. Kursy oferowane przez Warmińsko-Mazurską Bibliotekę Pedagogiczną.
Źródło: Biblioteczne Centrum Zdalnej Edukacji [on-line]. [Dostęp 05.10.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://moodle.wmbp.edu.pl.

Najważniejsze jest to, że kursy są bezpłatne. Większość ma nieograniczony czas trwania i liczbę uczestników. Wyjątek stanowią kursy komputerowe z prowadzącym, który ocenia nadesłane zadania. Kursy trwają od jednego do ośmiu tygodni i powtarzane są cyklicznie co kilka miesięcy. Każdy z uczestników ma dostęp do kursu jeszcze przez pewien czas po jego zakończeniu.

Spośród obszernej oferty kursów warto zwrócić uwagę na kursy komputerowe realizowane pod opieką osoby prowadzącej:

- HotPotatoes,
- Tworzenie dokumentów od A do Z,
- Prezi - nowe oblicze prezentacji,
- Przygotowanie materiałów promocyjnych w programie MS Publisher 2010,
- Przetwarzanie obrazów cyfrowych za pomocą programu GIMP,
- Tworzenie kursów e-learningowych na platformie Moodle,
- E-learning XML editor,

- Tworzenie arkusza kalkulacyjnego – podstawy,
- Wykorzystanie programu MS Publisher 2003 / 2007 w działaniach na rzecz promocji organizacji,
- Kursy e-learningowe – nowoczesna forma poszerzania kompetencji zawodowych (kurs wymaga klucza dostępu),
- Obsługa programu MS PowerPoint 2003

oraz kursy komputerowe samokształceniowe:

- Jak korzystać z Platformy Zdalnej Edukacji (w tym kursie mogą uczestniczyć również goście),
- Adobe Photoshop CS4/CS5 Pl – podstawy pracy.

Większość kursów podzielona jest na bloki tematyczne z materiałami szkoleniowymi, prezentacjami, zdjęciami, filmami oraz z zadaniami do wykonania. Dokładny opis kursów tzn. czas trwania, cele operacyjne, metody, wymagania techniczne (potrzebne oprogramowanie i sprzęt np. słuchawki i mikrofon), kontakt do prowadzącego nauczyciela, podane są dla każdej edycji kursów na stronie biblioteki (http://wmbp.edu.pl/uploads/File/oferta_szkoleniowa/e-learning_oferta_13_14.pdf).

Po ukończeniu kursu i zaliczeniu testów uczestnicy otrzymują certyfikat.

Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB.

W 1999 r. rozpoczął się proces budowania portalu Elektroniczna Biblioteka EBIB (http://www.ebib.pl). W jego tworzenie zaangażowali się bibliotekarze-wolontariusze poświęcając czas, poza etatem zawodowym, pracom na rzecz swojego środowiska zawodowego. W ciągu 14 lat EBIB zaangażował się w wydawanie czasopisma fachowego «Biuletyn EBIB», publikowanie serii «Materiały Konferencyjne „EBIB”», dostarczanie najnowszych i ważnych informacji dla bibliotekarzy. Ponadto Elektroniczna Biblioteka EBIB tworzy i udostępnia serwisy przydatne w codziennej pracy (np. prawo, biblioteki cyfrowe, baza bibliotek), organizuje konferencje dla bibliotekarzy, wydawców i naukowców, a ostatnio realizuje także działalność edukacyjną.

Rys. 2. Elektroniczna Biblioteka EBIB.
Źródło: EBIB [on-line]. [Dostęp 04.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ebib.pl/.

W 2013 r. Stowarzyszenie EBIB otrzymało grant Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na utworzenie Otwartej Platformy Edukacyjnej EBIB (http://moodle.ebib/pl), której celem jest rozwijanie umiejętności związanych z tworzeniem elektronicznych zasobów wiedzy i korzystaniem z zasobów informacyjnych, w tym m.in. szukaniem źródeł informacji, krytyczną oceną, efektywnym wykorzystaniem źródeł elektronicznych. Dzięki pozyskanym pieniądzom możliwe stało się utworzenie trzech kursów e-learningowych, posadowionych na platformie Moodle:

- «Redakcja publikacji elektronicznych»,
- «Wyszukiwanie informacji w otwartych zasobach Internetu»,
- «Głęboki Internet (bazy danych) i możliwości jego przeszukiwania».

Rys. 3. Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB.
Źródło: Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB [on-line]. [Dostęp 06.10.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://moodle.ebib.pl/.

Kursy e-learningowe przeznaczone są przede wszystkim dla bibliotekarzy, kulturoznawców, specjalistów informacji naukowej, ale również dla wszystkich zainteresowanych korzystaniem z nowych technologii i nabyciem wiedzy z zakresu źródeł informacji, ich wykorzystania, oceny, gromadzenia i przetwarzania.

Kurs «Redakcja publikacji elektronicznych» ma ukształtować umiejętność przygotowania publikacji naukowych i wydawania ich w otwartym dostępie w Internecie. Treści prezentowane w kursie omawiają takie zagadnienia jak: Internet jako nowe medium publikowania treści, przygotowanie tekstów naukowych i fachowych przez redaktorów naukowych i technicznych, uzupełnienie tekstów grafiką i multimediami.

Kurs «Głęboki Internet (bazy danych) i możliwości jego przeszukiwania» przybliża zjawisko zasobów niewidocznych dla uniwersalnych wyszukiwarek typu Google. Wskazuje rodzaje zasobów nieindeksowanych przez te wyszukiwarki (np. bazy danych), narzędzia odkrywania tych zasobów (m.in. wyszukiwarki specjalistyczne, katalogi tematyczne), a także metody wyszukiwania ukrytych materiałów.

Z kolei kurs «Wyszukiwanie informacji w otwartych zasobach Internetu» przybliża zaawansowane funkcje uniwersalnych wyszukiwarek, kształtuje umiejętność selekcji i oceny informacji dostępnych w Internecie.

Proste, otwarte kursy pozwalają uzyskać umiejętności niezależnie od wieku, wykształcenia czy miejsca zamieszkania. Szczególnie w przypadku bibliotekarzy – kształtowanie kompetencji cyfrowych (również z małych bibliotek wiejskich) stwarza szansę dalszej dystrybucji informacji i wiedzy

dostępnej on-line wśród osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym, dla których lokalna biblioteka jest jedynym łącznikiem z nowoczesną rzeczywistością. Bibliotekarze we współczesnym świecie stanowią główne ogniwo w budowaniu kompetencji cyfrowych. W społeczeństwie informacyjnym przekazują nie tylko informacje, ale także wiedzę, jak tą informację pozyskać. Dlatego stała edukacja tej grupy zawodowej stanowi podstawę edukacji medialnej i kulturalnej społeczeństwa.

Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB oferuje kursy stanowiące materiał szkoleniowy, z którym można się w każdej chwili zapoznać i w dowolnym momencie do niego powrócić. Wszystkie kursy wpisują się w ideę Open Access, w krzewienie której Elektroniczna Biblioteka EBIB włączyła się od początku swojej działalności, wspierając ruch otwartego dostępu. Zgodnie z ideą otwartości kursy są ogólnodostępne i bezpłatne. Jedynym wymogiem dla uczestników jest konieczność założenia konta i logowania się do kursów. Pozwoli to także organizatorowi – Stowarzyszeniu EBIB przygotować certyfikaty uczestnictwa dla osób, które zdecydują się zakończyć kursy, poprawnie rozwiązując testy.

Kursy e-learningowe innych instytucji

Jeden z pierwszych w Polsce kursów internetowych dla bibliotekarzy – «bibweb» (http://www.bibweb.pl) powstał w 2003 r. przy współpracy Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Komisji Wydawnictw Elektronicznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Kurs jest nadal aktywny, a jego celem jest przekazanie uczestnikom praktycznej wiedzy na temat wykorzystania Internetu w pracy biblioteki. Kurs podzielony jest na trzy moduły o różnym stopniu trudności: podstawy Internetu, systematyczne wyszukiwanie informacji oraz najbardziej zaawansowany: planowanie i tworzenie własnej strony internetowej. Kurs można rozpocząć w dowolnym momencie. W odróżnieniu od kursów dostępnych za pośrednictwem Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej i Otwartej Platformy Edukacyjnej EBIB kurs «bibweb» jest odpłatny (dla bibliotekarzy cena wynosi 100 zł za moduł).

Innym przykładem są kursy dostępne w projekcie «Login: biblioteka» (http://e-learning.biblioteki.org/mod/resource/view.php?id=442) przygotowane na zlecenie Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego przez pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie

(twórców «bibweba»). Pierwszy moduł kursu udostępniono 15.02.2011 r. Od tego czasu opracowano jeszcze dwa moduły.

Moduł «Planowanie pracy biblioteki» adresowany jest do pracowników bibliotek gminnych (gmina to po województwie i powiecie III stopień podziału administracyjnego w Polsce – 87% gmin obejmuje tereny wiejskie). Jego celem jest ukształtowanie umiejętności aktywnego promowania usług i działań biblioteki w zakresie integracji społeczności lokalnej i współpracy z miejscowymi organizacjami i instytucjami.

Moduł drugi «Specjalista informacji» pozwala uzupełnić fachową wiedzę z zakresu technologii informatycznych, sprzętu i urządzeń, ale także pracy z użytkownikiem informacji w oparciu o dostępne narzędzia informacyjno-komunikacyjne. Z kursu mogą korzystać również pracownicy szkół, ośrodków metodycznych i ośrodków kultury.

W najnowszym module «Wyszukiwanie bez tajemnic», skierowanym do pracowników małych bibliotek, przedstawiono elektroniczne środowisko informacyjne, w którym oprócz dominującej w Internecie wyszukiwarki Google omówiono inne przydatne i bardziej wyspecjalizowane narzędzia wyszukiwawcze.

Kurs «Login: biblioteka» trwa 90 dni, jest odpłatny (50 zł od osoby) i wymaga formalnej umowy.

Specjalistyczne kursy dla pracowników małych instytucji kultury, takich jak biblioteki publiczne czy muzea regionalne oferuje Federacja Bibliotek Cyfrowych prowadzona przez Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe (http://fbc.pionier.net.pl/elearning/pl/). Uczestnicy pierwszego z nich «Cyfrowe repozytoria dla małych instytucji kultury» zyskują wiedzę m.in. o przebiegu procesu cyfryzacji, oprogramowaniu, sprzęcie, podstawowych zagadnieniach dotyczących praw własności intelektualnej, wykorzystywanych na świecie standardach metadanych czy wreszcie publikacji cyfrowych dokumentów w sieci i ich promocji. Drugi kurs «Współpraca z Europeaną» przybliża zagadnienia związane z korzystaniem i współpracą z portalem Europeana. Oba kursy są bezpłatne, w październiku 2013 r. zakończyła się ich trzecia edycja.

Zakończenie

Bibliotekarze mogą wybierać spośród oferowanych kursów e-learningowych te, które są im najbardziej potrzebne lub te, które ich interesują. Zakres tematyczny jest dość rozległy – kursy dotyczą sposobów skutecznego wyszukiwania informacji w Internecie, integracji społeczności lokalnej, przedstawiają programy do tworzenia stron internetowych,

wykonywania materiałów promujących bibliotekę, obróbki zdjęć czy tworzenia bibliotek cyfrowych. Trwają od kilku dni do paru miesięcy. Mają różne stopnie trudności, przeznaczone są dla nie tylko dla bibliotekarzy, ale i dla pracowników ośrodków metodycznych, instytucji kultury, muzeów oraz innych zainteresowanych osób. Większość kończy się certyfikatem, który może być pomocny przy ubieganiu się o awans zawodowy.

E-learning to nowoczesny sposób uzupełniania wiedzy, z którego korzysta coraz więcej osób z różnych grup zawodowych. Zdalne kursy dla bibliotekarzy mogą stanowić swego rodzaju przewodniki po internetowych zasobach przydatnych w codziennej, aktywnej pracy. Spełniają funkcje edukacyjne i informacyjne, a dzięki otwartemu dostępowi w większości nie narażają na koszty ani pracodawców, ani uczestniczących w nich bibliotekarzy.

Bibliografia

1. Bednarek-Michalska, B. EBIB – hybryda czy nowa forma komunikacji elektronicznej. W: Działalność wydawnicza bibliotek w czasach konwergencji mediów [Dokument elektroniczny]. – Lublin, 2009. – 1 dysk optyczny (CD-ROM).

2. Biblioteczne Centrum Zdalnej Edukacji [on-line]. – Dostępny w World Wide Web: http://moodle.wmbp.edu.pl (dostęp: 18.09.2013).

3. EBIB [on-line]. – Dostępny w World Wide Web: http://www.ebib.pl (dostęp: 04.07.2013).

4. E-learning – nowe aspekty : materiały z II ogólnopolskiej konferencji, Warszawa 14-15 września 2010 r. Warszawa. – Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2011.

5. Federacja Bibliotek Cyfrowych [on-line]. – Dostępny w World Wide Web: http://fbc.pionier.net.pl/elearning/pl/mod/forum/discuss.php?d=2 (dostęp 18.09.2013).

6. Login: biblioteka [on-line]. – Dostępny w World Wide Web: http://e-learning.biblioteki.org/mod/resource/view.php?id=442 (dostęp 18.09.2013).

7. Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB [on-line]. – Dostępny w World Wide Web: http://moodle.ebib.pl/ (dostęp 06.10.2013).

8. Projekt bibweb – kurs internetowy dla bibliotekarzy w Polsce [on-line]. – Dostępny w World Wide Web: http://www.bibweb.pl (dostęp 18.09.2013).

9. Sójkowska, I. EBIB – Elektroniczna Biblioteka – platforma cyfrowa SBP / I. Sójkowska // Forum Bibliotek Medycznych. – 2009. – R. 2, № 2. – S. 77 – 83.

ФОРМУВАННЯ МЕДІА-ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ

Павленко Тетяна Борисівна,
заст. директора з інформаційних технологій
наукової бібліотеки Харківського
національного медичного університету, Україна,
e-mail: libr.pavlenko@gmail.com

Анотація. *Підкреслено значення медіа-інформаційної культури фахівця в сучасних умовах. Виявлено дисбаланс між основними складовими медіа-інформаційної культури сучасних користувачів як негативну глобальну тенденцію. Наголошено на необхідності комплексного підходу як чинника успішного вирішення цієї проблеми з урахуванням досвіду наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету. Запропоновано комплексну програму з підвищення медіа-інформаційної культури в умовах вишу, розкрито її бібліотечну складову.*

Ключові слова: *медіа-інформаційна культура, вища медична освіта, Інтернет-покоління, медіа-інформаційна освіта.*

Розвиток сучасних комунікаційних технологій, бурхливе зростання інформаційних масивів глобальної мережі та поширення інтерактивних електронних медіа висувають на перший план здатність людини до компетентної оцінки, вибору та цілеспрямованого використання інформації. Медіа-інформаційна культура водночас із професійною підготовкою фахівця стає вирішальним чинником його успішності і конкурентоспроможності в умовах інтегрованого медіа-простору.

Важливого значення медіа-інформаційна компетентність набуває в системі вищої медичної освіти. Творча та інтелектуальна діяльність з різноманітними, часом суперечливими даними в сфері охорони здоров’я неможлива без критичного аналізу на базі принципів авторитетності і достовірності медичної інформації. Використання унікальних професійних мультимедіа-ресурсів, діалогових сервісів, платформ та інструментів потребує ефективної взаємодії та адекватної поведінки.

У 2012 р. в Харківському національному медичному університеті (ХНМУ) було проведене опитування студентів, молодих науковців та

лікарів-інтернів з метою дослідження особливостей використання електронних ресурсів та баз даних і технічних засобів доступу до них. Зроблені висновки підтверджують результати попередніх соціологічних досліджень щодо вивчення інформаційних потреб користувачів, ініційованих науковою бібліотекою ХНМУ у 2007 р. та 2010 р. Дослідження дозволили визначити рівень медіа-інформаційної культури респондентів, виявити окремі проблеми та намітити шляхи їх подолання.

Вікова категорія опитуваних – молоді люди від 19 до 24 років, яких можна віднести до так званого інтернет-покоління. Аналіз виявив деякі особливості, що відповідають глобальним тенденціям поведінки сучасної молоді в процесі отримання інформації та знань, адже вони:

– комфортно почуваються в глобальній мережі, вільно і без особливих зусиль працюють з медіа-технологіями;

– вважають електронну інформацію більш значущою;

– вважають дуже складним пошук в бібліотечних каталогах і спеціалізованих базах даних;

– нехтують чіткими правилами і здійснюють навігацію в Інтернеті методом проб і помилок;

– прагнуть отримати єдиний ресурс і не обтяжують себе пошуком;

– вважають за достовірне все, що викладене в мережі, не особливо цікавлячись етичним і правовим аспектом роботи з цифровим контентом. Таким чином, головна проблема майбутніх та молодих лікарів полягає в дисбалансі між основними складовими їхньої медіа-інформаційної культури – достатньо високим рівнем комп'ютерної грамотності та низьким рівнем бібліотечно-бібліографічної компетентності, культури читання і спілкування.

Як свідчить досвід, подібна ситуація характерна сьогодні для більшості розвинених країн. Сучасні користувачі долучаються до інноваційних технологій, але не здатні добре орієнтуватися в світовому медіа-просторі, не володіють результативними прийомами пошуку та аналітико-синтетичної обробки інформації з урахуванням особливостей сприймання мови різноманітних медіа. При цьому вони схильні до самовпевненості та завищеної оцінки якості своєї інформаційної діяльності.

Можемо визнати, що молоде покоління стає все більш ерудованим, але, на жаль, все менш мислячим. Певно і далі ця негативна тенденція буде посилюватись, вельми турбуючи світову спільноту. Викладачі усього світу

дотримуються одностайної думки, що навчальні заклади несуть величезну відповідальність за підготовку майбутніх фахівців до життя і професійної діяльності в інформаційному середовищі, тобто навчання їх самостійно діяти в цьому середовищі, ефективно використовувати його можливості і захищатися від негативних впливів.

В Україні виховання медіа-інформаційної культури традиційно покладено на навчальні заклади та бібліотеки. Але недієвість багатьох державних ініціатив щодо розвитку інформатизації та медіа-освіти суспільства перешкоджає процесу формування медіа-інформаційної культури особистості, що змушує до пошуку шляхів самостійного вирішення проблеми на місцях.

Наукова бібліотека ХНМУ виходить з того, що розвиток медіа-інформаційних компетенцій медика, орієнтований на проблемний аналіз, наукові дослідження та творчість, є невід'ємною складовою його безперервної професійної освіти. Щоб уникнути таких проблем, як недоступність інформації, її недостатність або надлишок, або дезінформація, змістовний алгоритм *знаю що шукати* має бути доповнений технологічним алгоритмом *знаю де шукати* та інструментним алгоритмом *знаю як шукати*.

Як осередок інформаційної культури вишу бібліотека надає індивідуальні і групові консультації, готує інформаційні буклети, слайд-лекції та навчально-методичні видання, проводить семінари-презентації, тренінги та майстер-класи, надає матеріали для публікації в періодичних виданнях університету, використовує мультимедіа- та web-технології… Проте, як свідчить практика, цих заходів недостатньо.

Вважаємо, що успішне розв'язання цієї проблеми можливе за умови комплексного підходу. Медіа-інформаційна культура є частиною загальної культури особистості, тому її формування є міждисциплінарною проблемою. Медіа-інформаційна підготовка має передбачати широкий спектр знань і умінь у сфері інформаційного самозабезпечення, причому не тільки технологічного, а й інтелектуального і світоглядного характеру, що й забезпечує необхідну цілісність медіа-інформаційної культури. Отже, на оптимальне задоволення особистих інформаційних потреб повинна «працювати» кожна навчальна дисципліна. Кожен викладач покликаний навчати вчитися, у тому числі надавати практичні навички самостійно знаходити і критично осмислювати інформацію. Тому якість медіа-інформаційної культури студента багато в чому залежить від рівня

відповідної компетентності викладача. Але і серед останніх, на жаль, спостерігається дефіцит спеціальних знань зі взаємодії з інформацією.

Очевидно назріла необхідність єдиної системи медіа-інформаційної освіти в умовах університету і для тих, хто вчиться, і для тих, хто вчить. Як пілотний проект за результатами дослідження підготовлено комплексну програму з підвищення медіа-інформаційної культури в ХНМУ, якою передбачається:

– впровадження курсу з основ медіа-інформаційної культури;
– організацію системи підвищення медіа-інформаційної компетентності науково-педагогічних кадрів;
– підготовка необхідного навчально-методичного забезпечення;
– підвищення кваліфікації кадрів, здатних на професійній основі викладати основи медіа-інформаційної культури;
– просвітницька діяльність з виховання інформаційного світогляду особистості;
– створення сучасного розподіленого інформаційно-освітнього середовища університету.

Запропонований бібліотекою комплекс заходів прийнятий до уваги керівництвом університету як основа для розробки наскрізної освітньої програми «Інформаційна освіта» для викладачів та студентів. Реалізацію її бібліотечної складової (як програми-мінімум) розпочато вже у 2013 р. і розраховано на перспективу. Так, підготовлено та передано до друку навчально-методичний посібник українською та російською мовами з теорії і практики інформаційного пошуку та використання сучасних технологій доступу до Інтернет-ресурсів біомедичного контенту. Структура посібника передбачає можливість його використання студентами, лікарями-інтернами, викладачами та науковцями як самостійно, так і при організації традиційного навчального процесу.

На базі посібника підготовлено відповідну слайд-лекцію, яку планується щороку викладати студентам другого курсу в рамках навчальної дисципліни «Медична інформатика». Для професорсько-викладацького складу проведено цикл семінарів «Надійні інформаційні ресурси для медичної освіти та науки» з видачею іменних сертифікатів учасникам. Розроблено анкету для соціологічного опитування цієї категорії користувачів з метою вивчення кола їхніх інформаційних потреб та особливостей інформаційної поведінки. Вважаємо, що результати дослідження, проведення якого планується на вересень-жовтень 2013 р.,

дозволять визначити шляхи плідної співпраці бібліотеки з викладачами кафедр.

З 2006 р. триває проведення традиційних семінарів для молодих науковців з набуття практичних навичок цілеспрямованої самостійної роботи з мережевими ресурсами та знайомства з новими можливостями доступу до них. На часі підготовка інтерактивного заходу для фахівців за основними науковими напрямками діяльності університету та його розміщення на сайті бібліотеки.

Таким чином, бібліотека має певний потенціал до розв'язання навчально-педагогічних завдань, який реалізується через подальшу інтеграцію її продуктів і послуг у науково-освітній процес. Змістовний аспект форм і методів роботи бібліотеки, їх адресний і діалоговий характер сприяють просуванню інноваційних технологій навчання у сфері інформаційного самозабезпечення. Виховання інформаційного світогляду в цілому та алгоритмів професійної інформаційної поведінки зокрема має стати об'єднуючим принципом узгодженого партнерства між різними учасниками освітнього процесу з формування медіа-інформаційної культури сучасного фахівця.

Використані джерела

1. Гендина, Н. И. Информационная культура в информационном обществе: взгляд из России / Н. И. Гендина // ЮНЕСКО между двумя этапами Всемирного саммита по информационному обществу : тр. Междунар. конф., Санкт-Петербург, 17 – 19 мая 2005 г. – Санкт-Петербург, 2005. – С. 112 – 122.

2. Информационная грамотность: международные перспективы / под ред. Х. Лау. – Москва : МЦБС, 2010. – 240 с. – Электрон. аналог: режим доступа: http://ifapcom.ru/365/929/.

3. Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив [Електронний ресурс] : зб. ст. методол. семінару, 3 квіт. 2013 р., м. Київ / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. – Київ, 2013. – 741 с. – Режим доступу: http://ispp.org.ua/files/1369216397.pdf.

4. О Всероссийской конференции «Медиа- и информационная грамотность в информационном обществе» (Москва, 24 – 27 апреля 2013 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: HTTP://WWW.UNESCO.MID.RU/PR_270.HTML.

5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : схвалена Указом Президента України від 25 черв. 2013 р. № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page.

6. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 трав. 2013 р. № 386-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p.

КЛУБ ЖУРНАЛІСТИКИ В БІБЛІОТЕЦІ: ДОСВІД ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ЮНАЦТВА

Медведська Марія Сергіївна,
методист Харківської обласної
бібліотеки для юнацтва, Україна,
e-mail: mariamedvedskaya1990@gmail.com

Анотація. *Повідомлення містить загальні методичні рекомендації з організації та функціонування клубу журналістики з урахуванням досвіду роботи Харківської обласної бібліотеки для юнацтва. Автор розглядає проект «smART stART» як втілення ідей lifelong learning та неформальної освіти.*

Ключові слова: *клуб журналістики, творчість, lifelong learning, неформальна освіта, активні форми навчання, Харківська обласна бібліотека для юнацтва.*

У «Маніфесті ІФЛА/ЮНЕСКО про публічну бібліотеку» йдеться про те, що *«публічна бібліотека, що відкриває шлях до знань на місцевому рівні, є невід'ємною умовою забезпечення безперервного навчання, самостійного прийняття рішень і культурного розвитку громадян і соціальних груп»* [1]. Отже, в цьому документі засвідчується суттєва роль сучасних бібліотек у створенні сприятливих умов для **lifelong learning** (навчання протягом життя) та **неформальної освіти**.

На практичному рівні це вимагає від бібліотек запровадження низки пізнавальних, освітніх, соціокультурних проектів, спрямованих на *«надання підтримки індивідуальній і самостійній освіті»* [1] та формування умов для розвитку творчого потенціалу особистості. Саме з такою метою у 2013 р. на базі Харківської обласної бібліотеки для юнацтва почав функціонувати **клуб журналістики «smART stART»**. Цей проект спрямований на заохочення підлітків і молоді до творчості та надання цій цільовій аудиторії знань з основ журналістики.

Актуальність проекту пов'язана із сучасними вимогами життя, продиктованими умовами інформаційного суспільства і постмодерного типу культури. Оскільки інтенсивність інформаційних комунікацій зростає в геометричній прогресії, все більшого значення набуває вміння ефективно аналізувати інформацію і трансформувати її в найбільш зручні для сприйняття форми. А заняття журналістикою допоможе молоді отримати це вміння.

Організація клубу журналістики на базі Харківської обласної бібліотеки для юнацтва покликана здійснювати такий **позитивний вплив:**

- сприяти гармонійному особистісному розвитку учасників як активних, креативних, ініціативних, відповідальних особистостей, здатних ефективно реалізовувати свій інтелектуальний потенціал;
- формувати інтелектуальну й естетичну культуру;
- підтримувати обдарованих підлітків у реалізації їхніх творчих проектів та ідей;
- сприяти профорієнтаційному напрямку роботи бібліотеки шляхом розповсюдження інформації про найбільш затребувані та актуальні медіа-професії.

Формат роботи – клуб – було обрано зовсім не випадково. Цьому сприяло декілька суттєвих **факторів, а саме:**

- клуб надає можливості для неформального, невимушеного **спілкування** заради взаємного збагачення знаннями та ідеями, обміну думками і враженнями;
- такий формат роботи створює умови для **систематичного навчання** певної групи користувачів, об'єднаних спільними інтересами та цілями;
- клубне об'єднання є дієвим способом **самоорганізації** учасників, які можуть самостійно, згідно з власними потребами, визначати періодичність зустрічей, тематику, форми роботи тощо;
- клуб дозволяє **диверсифікувати пізнавальну діяльність** поєднанням різних форм роботи;
- учасники клубу мають реальні інструменти для ефективного **коворкінгу**, тобто реалізації спільних проектів: налагоджену неформальну комунікацію, спільний простір (бібліотечне приміщення), експертну практичну підтримку координатора тощо.

Очевидно, що організація клубу передбачає наявність **координатора** цього проекту. Він в жодному разі не повинен одноосібно вирішувати

питання стосовно функціонування клубу. Адже координувати означає узгоджувати, ув'язувати, співвідносити, скеровувати.

Отож, **функціями координатора клубу журналістики** є:

- організація засідань клубу, що передбачає узгодження часу, тематики, форм роботи, забезпечення учасників необхідними вихідними матеріалами;
- налагодження діалогу між учасниками клубу, створення сприятливих умов для невимушеного, необтяжливого спілкування. Координатор відповідає за знайомство учасників, за доцільне ситуативне розподілення рольових моделей між ними (наприклад, доповідач і опонент), формування груп для виконання спільних проектів;
- підготовка лекційних матеріалів і презентацій з різних аспектів журналістської діяльності;
- модерування дискусій, інтерактивних вправ, ігор;
- мотивування учасників до творчості під час створення індивідуальних або колективних проектів;
- аналіз і коментування виконаних учасниками завдань задля надання експертної оцінки якості цих робіт, виявлення їхніх позитивних сторін і помилок;
- практична та консультаційна допомога учасникам у реалізації творчих проектів;
- інформування користувачів про діяльність клубу (індивідуальні консультації, інформація на сайті, розповсюдження рекламної друкованої продукції) задля розширення кола учасників проекту.

Діяльність клубу має базуватися на **системі принципів**, тобто своєрідній «філософії», яка об'єднує учасників спільними ідеями. Так, в основі роботи клубу журналістики «smART stART» лежать такі **«меседжі»**:

1. Журналістика є престижною нині професією, оскільки все більше видів діяльності пов'язані з активним розвитком медіа-середовища.
2. Журналістика є сферою самореалізації та дієвою формою соціальної активності. Це стосується, зокрема, і непрофесійної (громадянської) журналістики.
3. Якою б не була професія людини, сьогодні важливо навчитися грамотно представляти себе та позиціонувати як універсального спеціаліста. Заняття з журналістики якнайліпше цьому сприяють.

4. Творче навчання може та має приносити задоволення. Особливо сьогодні, коли уміння навчатися стає однією з базових вимог до професіонала.

5. У клубі навчаються всі разом і разом організовують процес навчання, що, зрештою, актуалізує проблему вибору та самостійності.

Це цілком логічно вписується в концепцію освіти, описану американським філософом-футурологом **Е. Тоффлером**. Він вважав, що в інформаційному (або суперіндустріальному, як він його називав) суспільстві *«знадобляться нові вміння та навички у трьох ключових сферах: умінні вчитися, умінні спілкуватися та умінні обирати»* [1, с. 450]. Дослідник підкреслив, що вміння людини вчитися та переучуватися є її найважливішим адаптивним механізмом у сучасному світі. Ідеї Тоффлера надзвичайно співзвучні з концепціями lifelong learning та неформальної освіти.

Можна дати декілька **загальних рекомендацій щодо змістовного наповнення занять клубу журналістики.**

- Вчити потрібно не тільки і не стільки теорії, скільки практиці. Сьогодні навички застосування знань є важливішими за самі знання. Важливо, щоб здобуті знання стали частиною функціонального (операціонального) досвіду людини.
- Будь-яке знання варто вписувати в контекст корисних життєвих навичок. Метою клубу має бути мотивування до творчості та виховання відповідної інтелектуальної культури – культури мислити, презентувати свої думки, проекти тощо.
- Необхідно мотивувати, а іноді навіть провокувати до дискусії. Сучасна освіта передбачає не пасивне отримання готового до вживання знання, а активне його здобуття в процесі осмислення та обміну думками.
- Варто зосередити увагу на ефективному застосуванні Інтернет-технологій для пошуку інформації, її трансформації та подальшого транслювання. Зрештою, це сприятиме формуванню відповідного рівня інформаційної компетентності учасників клубу, що також є далекосяжним стратегічним завданням клубу.

Усьому викладеному якнайкраще сприяють **активні форми навчання**, які мають превалювати в пізнавальному процесі. Це проблемні лекції, ігри, вікторини, мозкові штурми, дискусії, тренінги тощо. Можна відзначити значний пізнавальний потенціал цих форм роботи, оскільки

вони забезпечують такі необхідні критерії процесу пізнання, як суб'єкт-суб'єктний підхід, інтерактивність, відкритість, гнучкість, адаптованість.

Але, незважаючи на безліч переваг клубу як формату навчання й спілкування, є певні **проблеми**, які можуть з'явитися у координатора подібних проектів у бібліотеці, а саме:

- недостатня активність учасників, після піднесеного настрою перших зустрічей може наступити період мотиваційного спаду, коли зацікавленість членів клубу різко знижується. Це має спонукати координатора вдатися до додаткових способів заохочення, наприклад, організація творчої зустрічі з професійним журналістом, екскурсії до видавництва або будь-які інші способи урізноманітнення зустрічей;
- «низькі» показники ефективності роботи клубу. Звичайно, йдеться про формальні показники. Проте це може знітити організаторів-початківців. Тому варто враховувати, що результати роботи клубу неупереджено виміряти можна лише якісними показниками. А це насамперед творча активність учасників клубу, їхні реалізовані проекти. Варто враховувати і такий невимірний фактор віддачі від роботи клубу, як імідж бібліотеки як центру неформальної освіти, майданчика для реалізації творчих ідей і простору для цікавого спілкування;
- конкуренція з іншими установами, що надають послуги з неформальної освіти (підготовчі курси, навчальні програми, тренінги тощо). Користувачам необхідні чіткі пояснення переваг клубу в порівнянні з іншими установами. Отож, готуйтеся переконувати. Бібліотечний журналістський клуб має кілька переваг, на яких потрібно наголошувати, це: безкоштовність, можливість неформального спілкування, само-організація процесу навчання тощо.

Отже, клуб журналістики в бібліотеці може стати суттєвим кроком до реалізації таких сучасних підходів до організації процесу трансляції знань, як lifelong learning і неформальна освіта.

Використані джерела

1. Манифест ИФЛА/ЮНЕСКО о публичной библиотеке [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ifap.ru/ofdocs/ifla/ifla09.pdf.
2. Тоффлер, Э. Шок будущего : пер. с англ. / Э. Тоффлер. – Москва : АСТ, 2002. – 557 с.

СЕСІЯ «МЕДІА-РЕСУРСИ І МОЖЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ»

ВОЗМОЖНОСТИ БИБЛИОТЕКИ В РАБОТЕ С СЕТЕВОЙ ЛИТЕРАТУРОЙ

Маркова Виктория Анатольевна,
зав. каф. библиографоведения и
информационно-библиографической
деятельности Харьковской государственной
академии культуры, д-р наук по социальным
коммуникациям, Украина,
e-mail: vicmark1@yandex.ru

Аннотация. *Рассмотрены возможности библиотеки в работе с сетевой литературой.*

Ключевые слова: *сетевая литература, информационная культура, электронная коммуникация.*

Сокращение жизненного цикла электронного документа, распространение которого может происходить без коммуникативных посредников, заставляет библиотеку расширять свои традиционные функции, трансформировать их с учетом работы в условиях электронной коммуникации. Поэтому в настоящее время одной из основных функций библиотеки в описаннях условиях становится навигаторская, проявляющаяся в том, что библиотека по своему кадровому потенциалу способна быть проводником в недостаточно упорядоченной среде Интернета. Библиотекари могут отбирать и рекомендовать своим пользователям достоверные, качественные информационные ресурсы. Кроме того, сами способны производить и продвигать как первичные, так и вторичные электронные информационные ресурсы. И на сегодняшний день, те библиотеки, которым позволяет материально-техническая база, успешно справляются с подобными задачами.

Одним из важных направлений в деятельности библиотек была и остается работа с художественной литературой, ведь не секрет, что первые навыки чтения мы получаем, знакомясь именно с ней. И в дальнейшем привычка систематического, вдумчивого, «диалогичного» чтения рождается именно в соприкосновении с лучшими образцами

художественной словесности. В настоящее время библиотеки активно осваивают это направление работы в электронном пространстве путем создания электронных коллекций и предоставления электронных библиографических ресурсов в области художественной литературы и литературоведения.

Примерами крупных проектов в этой области могут быть: «Изборник» (библиотека древней украинской литературы) – http://izbornik.org.ua/, «Библиотека украинской литературы Uklib» http://www.uklib.com.ua, «Библиотека украинской поэзии» http://poetry.uazone.net. Однако в данном случае речь идет об оцифрованных изданиях, но существует еще и такой неосвоенный пласт художественной словесности, как сетевая литература. Средой создания и потребления сетевой литературы является электронное пространство, и при переводе ее в традиционное издание, она теряет свои сущностные черты.

К основным чертам сетевой литературы относят:

- нелинейность;
- мультимедийность;
- интерактивность.

В настоящее время сетевая литература является предметом интенсивных исследований как на Западе, так и на постсоветском пространстве: защищаются диссертации по теории сетевой литературы, выходят монографии и научные сборники, проводятся конференции, посвященные этому новому явлению. Примечательным является тот факт, что эти процессы проходят синхронно. Так, с 1999 г. существует некоммерческая Организация электронной литературы, основанная при Массачусетском Технологическом институте (Кэмбридж, США), целью которой является поддержка создания, публикации и чтения электронной литературы. А с 1997 г. на Рунете существует лаборатория сетевой литературы «Сетевая словесность», занимающаяся теорией и практикой этого вида литературы. Украинский сегмент Интернета также представляет целый ряд сетевых проектов. Так, с 2000 г. существует литературный портал samvydav.net, а в 2005 г. «по мотивам» работы этого сайта во вновь созданном издательстве «Буква и цифра» была издана первая антология сетевой литературы. Во Львове в 2008 г. на Форуме издателей прошли «Первые гипертекстовые чтения». Это является свидетельством того, что сетевая литература состоялась как эстетический феномен и стала неотъемлемой частью современного культурного пространства.

В то же время исследователи отмечают определенные трудности, которые возникают с продвижением этой новой формы творчества. Так, Э. Бэлл в монографии «Возможные миры гипертекстовой литературы» указывает на возникновение дискомфорта при чтении гипертекстовой литературы, ввиду того, что читатель, привыкший к линейному непротиворечивому повествованию, теряется, сталкиваясь с вариативностью сетевой словесности. А Уордрип-Фруин в работе «Чтение движущихся букв» пишет о необходимости учить студентов и учиться самим чтению цифровой литературы. Хейлс в монографии «Электронная литература. Новые горизонты для литературы» отмечает, что читатели склонны читать цифровой текст поверхностным, «диагональным» способом, проистекающим не из литературного, а из повседневного, преимущественно коммуникационного чтения в Интернете, олицетворяющего их (наше) отношение к кибертексту. И подчеркивает важность обучения новым способам чтения, *«которые ломали бы эти привычки и способствовали обретению навыков чтения цифровой литературы — и способности ценить литературные системы и структуры, созданные в эпоху, когда литература становится по-современному трансмедийной».*

Очевидно, что в данном случае мы имеем дело с такой коммуникативной стратегией как чтение-игра. И для того, чтобы быть хорошим игроком надо, по крайней мере, знать правила игры. Обучение этим правилам может быть одним из направлений деятельности библиотеки в работе с сетевой литературой. Библиотека может предоставлять свою платформу для сетевых проектов, быть их куратором, проводить мастер-классы как виртуально, так и в своих стенах, устраивать различного рода фестивали, чтения сетевых произведений, создавать веблиографические пособия сетевых проектов.

На заре электронной коммуникации в 1991 г. Р. Лэнэм в работе «Электронное слово» вдохновенно писал: *«Представим студентку, воспитанную на компьютерах, которые интерактивно взаимодействуют с изменчивым текстом…Она привыкла к передвижению текста до того, чтобы вступить с ним в игру, прибавляя к нему иллюстрации и анимацию… Представим, как она отмечает виды риторических оборотов, выделяя их особым шрифтом, делает их диаграммы и списки, а далее еще и гипертекстовую анимацию, чтобы показать, как они употребляются. Она использует другую программу, которая уже сейчас есть в продаже, для того, чтобы сделать собственную постановку пьесы, напишет режиссерский сценарий, сделает эскизы костюмов и т. д.*

А затем применит звуковую программу, чтобы показать, как именно необходимо читать определенные строки. Или скомпилирует собственное издание, добавляя иллюстрации из современных пособий. Или создаст кинофильм. Или просто будет дурачиться, презирая авторитеты, что всегда является привилегией первокурсников, подрисовывая усы Джоконде, только потому, что так захотелось». Дальнейшие 20 лет применения гипертекстовых технологий свидетельствуют, что большинство обычных пользователей скорее возьмутся за последнее. И гипертекстовые технологии являются лишь средством творчества, которые, безусловно, способствуют демократизации этого процесса, но ни в коем случае не могут стать его алгоритмом. Поэтому задача библиотеки, как социального института, заключается в формировании информационной культуры своих читателей, позволяющей в полной мере осваивать возможности новой коммуникативной реальности.

ПОТЕНЦИАЛ МЕДИЙНОЙ ПОДДЕРЖКИ ДЛЯ ПРОДВИЖЕНИЯ КНИГИ И ЧТЕНИЯ

Матвеева Ирина Юрьевна,
зав. каф. библиотечно-информационной
деятельности Челябинской государственной академии
культуры и искусств, доцент, канд. пед. наук,
Российская Федерация
e-mail: tveeva matveeva@chgaki.ru

Аннотация. *Освещен потенциал основных средств медийной поддержки чтения: литературной критики, рекомендательной библиографии, сетевых форм читательских коммуникаций.*

Ключевые слова: *медийная поддержка чтения, продвижение книги и чтения, социальные сети поддержки чтения, рекомендательная библиография, литературная критика.*

Современное развитие культуры ученые характеризуют высоким уровнем медийности. Термином «медиа» в последнее десятилетие обозначают средства массовой коммуникации: печать, радиовещание, телевещание, Интернет, кино, продукцию мультимедиа и т. д., которые способны в кратчайшие сроки проникнуть в любую социальную среду и оказать влияние на когнитивную, эмоциональную, ценностную и мотивационную стороны личности. Кризисные явления в сфере чтения и

его поддержки обусловили необходимость анализа возможностей медийного воздействия на читательскую активность людей.

Поддержка чтения – важное направление деятельности образовательных учреждений, литературоведения, журналистики, институтов библиотечного, книжного дела и др., непосредственно заинтересованных в использовании книги социумом. Основная цель поддержки чтения – создание распространенного среди общественности позитивного мнения о чтении на основе избирательного отношения человека к материальным и духовным ценностям, системы его установок, убеждений, предпочтений. Технологии продвижения чтения имеют целью сформировать общественное мнение (суждения людей) и смоделировать и реализовать определенные стратегии индивидуального или группового поведения. Например, в образовании – это формирование высокого уровня читательской компетенции, в издательском и книготорговом бизнесе – стимулирование приобретения книги, в библиотечно-библиографической деятельности – привлечение читателя в библиотеку для использования предоставляемых продуктов и услуг и т. д.

Остановимся на содержании и особенностях развития основных форм медийной поддержки и продвижения чтения.

Литературная критика рассматривает произведения текущего литературного процесса и ранее созданных произведений в свете проблем современности. Ей как культурному явлению присущи две основные функции: 1) аналитическая – анализ, исследование объекта для проникновения в его сущность; 2) оценочная – формулировка квалифицированного заключения о состоянии объекта на основании проведенного анализа.

Общеизвестно, что критика оказывает влияние на формирование общественного сознания потенциальных и реальных читателей. Критик в своей работе обращается к читателю, стремится формировать его литературный вкус, оказать определенное нравственное воздействие, влиять на его общественную позицию, побуждать к чтению и сопереживанию эмоциям автора и критика. Критика, несмотря на свою субъективность, должна стремиться к объективному анализу и оценке произведения и поэтому требует профессионального подхода.

Современная литературная критика представлена в сетевом и «традиционном» режимах. Коммерциализация культуры меньше чем за десять лет привела к упадку «толстых» журналов, которые были основным местом публикации литературной критики. С 1992 г. произошло ее

перемещение в ежедневные и еженедельные газеты, а со второй половины 1990-х – в сеть Интернет.

В сети представлено два вида критики: аналитический – внутрисайтовое представление критики и отдельные проекты литературной критики: кумулятивные сайты (Интернет-проект «Журнальный зал», «Русская литературная критика», интернет-журнал «Русский переплет», «Журнал литературной критики и словесности» А. К. Углицких и др.), персональные страницы критиков (А. Агеева, В. Каплана, В. Кожинова, В. Курицына, А. Немзера и др.), сайты «бумажных» версий литературно-художественной периодики («Книжное обозрение», «Литературная газета», «Литературная Россия», «Наш современник» и др.).

Сетевая критика имеет свой стиль, темп и оперативность, открывает виртуальное пространство и возможности для литературной коммуникации с широкой аудиторией читателей. В ее объект входит не только традиционная художественная, но и сетевая литература. Вместе с тем она способствует и появлению поверхностного стиля, отказу от основательного анализа. Современное состояние критики специалистами оценивается как кризисное. Помимо объективных внешних причин, имеются и внутренние: коммерциализация деятельности критика и утрата объективности оценки для читателя.

Библиографическая периодика. Современные исследователи провозглашают информационную функцию библиографии, видя ее цель в информировании, основанном на принципе качественного отбора информации с учетом конкретного читательского адреса.

К библиографической периодике следует относить текущие библиографические пособия (в том числе электронные) и библиографические журналы. Печатные формы библиографической информации традиционно являются основным источником получения информации об отраслевых книжных новинках и публикациях художественной литературы, однако в 1990-х годах большинство библиотек отказалось от создания рекомендательных, профессионально- и научно-вспомогательных библиографических указателей, ограничиваясь лишь малыми формами и жанрами пособий. Несмотря на эту негативную тенденцию для экспертной оценки потока книжных новинок, субъекты книжного рынка стали возрождать традицию подготовки и выпуска критико-библиографических журналов (журнал «У книжной полки» Некоммерческого фонда «Пушкинская библиотека», альманах «Библиогид.

Книги и дети», сетевой журнал «ПИТЕРbook плюс», журнал «Читаем вместе», ежемесячный журнал Издательского дома «Книжное обозрение» «Что читать. Обо всем на свете через книги» и др.).

Эти издания сочетают в себе литературоведческие, критические, библиографические, художественные, публицистические, журналистские, рекламные материалы, целиком и полностью направленные на информирование читателей об интереснейших книжных новинках, персонах истории литературы и современного литературного процесса, тенденциях развития последнего, читательской моде и т. д. Ни одно из указанных изданий не отражает полно репертуар издаваемой литературы, однако все они пользуются успехом у читателей. Библиографическая информация в большей степени, чем литературная критика, объективна, однако и этой форме присуще состояние кризиса. Он связан, прежде всего, с финансовыми, кадровыми и организационными ограничениями библиотек, издательств и книготорговых организаций.

Диалоговые формы читательской коммуникации. Для обмена информацией по вопросам книг и чтения в Интернете используются различные компьютерные приложения (форумы, чаты, интернет-пейджеры и др.). Для исследования структуры и содержания чтения представляют интерес специализированные социальные сети продвижения книги и чтения («BookMix.ru», «Imhonet», «LiveLib», «Reader2», «X-libris» и др.) и сообщества универсальных социальных сетей (ВКонтакте, Мой Круг, Мой Мир@mail.ru, Одноклассники.ru, Живой Журнал (ЖЖ) и др.).

Если сообщества последних лишь организуют общение пользователей о книгах и чтении (обмен мнениями об авторах и книгах, уточнение данных о книге и установление её местонахождения, объявления о купле-продаже и обмене, рекомендации книг к опубликованию, вовлечение пользователей в современный литературный процесс), то специализированные социальные сети продвижения предоставляют целый спектр дополнительных услуг пользователям: индивидуальные высокоточные рекомендации, организация интеллектуальных знакомств, формирование виртуальной библиотеки, цитатника, читательского дневника, доски объявлений и др.

Отзывы читателей в сети приближены к критике, но не могут претендовать на статус профессиональных рекомендаций, они характеризуют в большей степени самого читателя, обеспечивая контент для выявления читательских предпочтений, социальной роли чтения и читательской культуры отдельного человека и всего социума. Анализ

содержания общения читателей в сети позволяет увидеть их острую потребность в поддержке собственной читательской деятельности: в получении рекомендаций по содержанию чтения и поиска книг, в организации общения по поводу прочитанного.

Напрашивается вывод, что развивается вынужденная форма саморегуляции читательской деятельности в отсутствие адекватной системы культурного посредничества между читателем и книгой. Самоорганизующиеся читательские сообщества фактически заменяют деятельность социально-коммуникационных институтов поддержки и продвижения чтения. Выполнение уточняющих, фактографических, тематических и адресных справок, организация текущего и справочного обслуживания с использованием интернет-приложений – рассылок и форумов, налаживание коммуникационных контактов по обсуждению прочитанного, взаимная рекомендация публикаций в рамках сообществ и социальных сетей – вот основные направления активного развития форм продвижения чтения самими читателями.

Сопоставляя выявленный медийный материал с широко тиражируемыми в профессиональной среде суждениями о современном кризисе чтения, мы пришли к выводу, что в этой связи правильнее говорить о кризисных явлениях деятельности институтов инфраструктуры поддержки и развития чтения, на которые возложена функция экспертизы, массовой и дифференцированной рекомендации книги.

Если говорить о сфере литературной критики, рекламы книги, очевидна проблема утраты доверия потребителей информации (потенциальных читателей); поскольку для них всё более явными становятся интересы заказчиков: производителей товаров и услуг, художеств; правящей элиты; социально-политических группировок; влиятельных кланов и т. п. В библиографии существует проблема профессиональной рекомендации литературного произведения на понятном в читательской среде языке, с акцентированием значимых для нее ценностей.

Все социально-коммуникационные институты заинтересованы в нахождении адекватных форм поддержки и продвижения чтения, самой благоприятной средой для которых являются средства массовой информации.

Понимание продвижения чтения как коммуникативного процесса позволяет видеть и использовать возможности информационного влияния на ценностную систему личности, групп и массовых совокупностей.

Любой социально-коммуникационный институт, так или иначе связанный с книжным делом, воспитательной и образовательной деятельностью, разработкой и реализацией культурной политики, может использовать методы продвижения книги и чтения для реализации собственных и социальных интересов. Это может стать эффективным способом преодоления «кризиса чтения» и основой модернизации и развития книгоиздания, книжной торговли, библиотечно-библиографического дела.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СЕРВІС У БІБЛІОТЕКАХ: ПОГЛЯД КОРИСТУВАЧА

Поліщук Роман Валентинович,
мол. наук. співробітник
відділу бібліотекознавства Інституту
науково-методичного забезпечення
бібліотечно-інформаційної роботи,
Національної бібліотеки України
ім. В. І. Вернадського, Київ,
ropoluk@ukr.net

Анотація. *Розглядаються основні методи вивчення онлайнових користувачів бібліотек України. Дослідження проводяться фрагментарно, і робота зі створення електронних ресурсів заснована лише на думці розробників ресурсів, що не завжди враховуються потреби користувачів.*

Ключові слова: *електронні бібліотеки, користувач, методи вивчення, інформаційні потреби, електронні ресурси.*

Взаємодія з користувачами у формуванні інформаційних ресурсів має бути одним з головних напрямків у діяльності бібліотек України. З метою вивчення та аналізу проводяться онлайнові соціологічні дослідження користувачів щодо зацікавленості електронними та друкованими ресурсами бібліотек.

Цінність електронних ресурсів бібліотек – це поняття, яке може досліджуватися на основі вивчення потреб користувачів. Показники і критерії, за допомогою яких слід оцінювати цінність ресурсів, повинні в першу чергу показувати, яку користь приносять користувачам бібліотек електронні ресурси. Потреби в доступі до інформації можуть бути різними і стосуватися професійної, соціально-культурної інформації тощо. До факторів, які визначають інформаційні потреби, варто віднести характер і

спрямованість інформаційних ресурсів бібліотеки, їхню доступність та засоби інформаційного забезпечення.

Зі збільшенням кількості електронних ресурсів збільшується обсяг досліджень та публікацій з цього питання, однак дослідження, присвячені онлайновим користувачам електронних ресурсів, нечисленні. У центрі уваги дослідників електронних ресурсів бібліотек частіше опиняються технічні проблеми, аніж проблеми, пов'язані з користувачами та їхніми потребами.

Багато бібліотечних установ вказують на важливу роль зв'язку «бібліотека – користувач» у політиці створення електронних ресурсів. Проте питання про створення ресурсів найчастіше вирішується без урахування даних про самих користувачів та їхні інтереси. Бібліотеки при створенні електронних ресурсів намагаються задовольнити потреби користувачів, відповідно до яких відбираються і створюються ресурси. Бібліотеки підтримують зворотний зв'язок як з реальними, так і з віртуальними користувачами, за допомогою онлайнових опитувань, структурованої оцінки та веб-метрик.

У «Стратегії розвитку» бібліотек України, якщо узагальнити, йдеться про розвиток системи інформаційного забезпечення; розвиток інформаційного забезпечення читачів; створення електронної бібліотеки; застосування нових інноваційних рішень та технологічних процесів в організації комплектування необхідними для бібліотеки друкованими та електронними документами тощо.

Бібліотеки намагаються зберігати постійну обізнаність у потребах користувачів різних категорій (у т.ч. потенційних) шляхом вивчення ринку, консультацій та залучення самих же користувачів з метою вдосконалення сфери послуг, що відповідає їхнім потребам.

Інформаційні потреби можна згрупувати таким чином:

– за змістом (потреби в економічній інформації, потреби в технічній інформації тощо);

– за сферою діяльності, що обумовила інформаційні потреби (наукові, виробничі, навчальні та ін.);

– за ступенем новизни (потреби в новій інформації, потреби в ретроспективній інформації);

– за статусом користувача (потреби керівника, потреби головного спеціаліста, потреби рядового службовця та ін.);

– за видом документа (потреби в нотних виданнях, потреби в патентній інформації та ін).

Користувача розкривають не тільки інформаційні потреби, але й інформаційні інтереси, тобто необхідність отримати інформацію, що є для нього емоційно привабливою. Інформаційні інтереси можуть бути стійкими та нестійкими, широкими та вузькими. Якщо у користувача бібліотеки з'являється інформаційна зацікавленість до джерел інформації, що представлені на сторінках, то це спонукає до більш активно обміну інформацією між двома сторонами.

Дослідження користувачів – це сучасна область знання, що розвивається. Уся сукупність призначених для них потреб, очікувань, особливостей досі не вивчалася системно. Більш ґрунтовні знання про зв'язок між користувацьким розумінням цінності та впливом ресурсу, як складової забезпечення задоволення потреб користувача, і свідомо вираженими потребами в поєднанні з очікуваннями мають першочергове значення для розробки ресурсів, підтримуючи до них інтерес спільноти.

ЕЛЕКТРОННЕ ЗВЕРНЕННЯ – ІННОВАТИКА У ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ БІБЛІОТЕК

Ржеуський Антоній Валентинович,
бібліотекар науково-технічної бібліотеки
Національного університету
«Львівська політехніка», Україна
e-mail: prorokanton@yandex.ru
Кунанець Наталія Едуардівна,
доцент кафедри «Інформаційні системи та мережі»
Національного університету «Львівська
політехніка», ст. наук. співробітник,
канд. іст. наук, Україна,
e-mail: n_kunan@yahoo.com

Анотація. *Розглянуто трансформацію звернення користувача до бібліотеки з використанням медіа-технологій. Запропоновано комплексний підхід до реалізації системи «електронне звернення до бібліотеки» у веб-середовищі Науково-технічної бібліотеки (НТБ) Національного університету «Львівська політехніка».*

Ключові слова: *електронне звернення, довідково-бібліографічне обслуговування, віртуальна довідка, веб-сайт.*

Свідченням змін у традиційному довідково-бібліографічному обслуговуванні вітчизняних бібліотек є створення та запровадження

віртуальних довідкових служб у формі електронного звернення, які часто називають «віртуальною довідкою» [4]. Запровадження нової генерації веб-сервісів бібліотечними соціальними інститутами XXI століття пояснюється:

- збільшенням Інтернет-ресурсів, що використовуються при задоволенні інформаційних потреб користувачів;
- формуванням нової аудиторії користувачів, що відчуває потребу в цілодобовому доступі до електронних каталогів бібліотек у режимі он-лайн;
- наявністю електронних повнотекстових документів і фахової допомоги висококваліфікованих бібліотечних працівників;
- готовністю до інтеграції професійного співтовариства у корпоративну мережу задля освоєння нових форм обслуговування користувачів.

Про актуальність електронної довідкової служби бібліотеки, як складової віртуального довідково-бібліографічного обслуговування засобами інформаційно-коммунікаційних технологій, свідчить постійно зростаючий потік публікацій у професійній літературі. Цій тематиці присвячено праці дослідників О. Д. Жабко [4; 5], Л.Ф. Трачук [10], Ю. В. Кормильця [7], Л. І. Альошина [1], Т.О. Колесникової [6], О. В. Бикової [2], О. О. Лебедюк [8].

Метою публікації є представлення новаторства Науково-технічної бібліотеки (НТБ) Національного університету «Львівська політехніка» у сфері надання довідок з переходом окремих напрямів бібліотечно-бібліографічного обслуговування на дистанційну основу.

Сервіс «Віртуальна бібліографічна довідка» – це інтерактивна послуга, за допомогою якої можна отримати відповіді на разові запити віддалених (індивідуальних та колективних) користувачів [3], як у вигляді посилань на наявні мережеві ресурси, так і у звичній для користувачів формі – у вигляді бібліографічних списків та фактографічних даних. На веб-сайті НТБ Національного університету «Львівська політехніка» у випадному вікні розділу «Електронні ресурси» розміщено пункт «сервіси бібліотеки». Серед реєстру послуг, спрямованих на комфортність бібліотечного обслуговування студентів та працівників Львівської політехніки введено у користування інноваційну послугу – електронне звернення. Це забезпечує новаторський підхід до безпосереднього двостороннього безперервного зв’язку між бібліотечним працівником

(адміністратором) та віддаленим користувачем. Запровадження цього сервісу дозволяє уникнути низки бар'єрів під час комунікації та отримати необхідну інформацію за максимально короткий проміжок часу.

Рис. 1. Інтерфейс «електронне звернення» на веб-сайті
Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка».

Запропонований НТБ Національного університету «Львівська політехніка» інтерфейс «електронного звернення до бібліотеки» (http://library.lp.edu.ua/query) інформаційно не перевантажений, досить простий для сприйняття та оперування. Потенційному користувачу необхідно заповнити електронну заявку, в якій він подає відомості про себе і може викласти зміст запитання чи пропозиції в окремому, доволі просторому полі.

Рис. 2. Реєстраційна форма сервісу «електронне звернення».

Електронне звернення скеровується до адміністратора, який його аналізує. Після цього на вказану електронну скриньку надсилається відповідь у мінімально можливі терміни. Обов'язковою умовою налагодження комунікування – є надання відповіді. Це забезпечує завершеність інформування через формування другого контуру – зворотного зв'язку.

Варто відзначити, що віртуальні служби такого напрямку працюють в двох режимах: синхронно чи асинхронно. Електронне звернення до НТБ Національного університету «Львівська політехніка» працює асинхронно, проте запит опрацьовується і надходить до реципієнта впродовж доби. Дана форма комунікації технічно відтворює direct mail, що є вагомим маркетинговим інструментом. Це індивідуальне «письмове спілкування» з кожною людиною [9], що виходить за межі кодифікованої форми спілкування «face to face».Задля прискорення роботи адміністратора із системою «електронного звернення до бібліотеки» користувачу бібліотеки пропонується послуга – «запитання-відповідь», що розміщена на інтерфейсі сайта у випадному вікні розділу «Користувачу».

Унікальність впровадження послуги електронного звернення до бібліотеки НТБ Львівської політехніки полягає в інтеграції університетської бібліотеки з академічним середовищем вищого навчального закладу. Веб-сайт НТБ Львівської політехніки функціонує у корпоративному стилі з Національним університетом «Львівська

політехніка», тому через систему електронної приймальні Львівської політехніки (http://helpdesk.lp.edu.ua/) можливе транслювання модулю електронного звернення до НТБ. Специфічною особливістю є те, що форма цієї послуги має універсальний характер, оскільки:

● перш ніж звернутися до цього сервісу, користувач має можливість переглянути «базу знань», що містить реєстр питань, з яких виокремлено найпопулярніші;

● після кожного запитання розміщено відповідь – скерування до контенту веб-сайту НТБ Львівської політехніки або до штатного підрозділу книгозбірні.

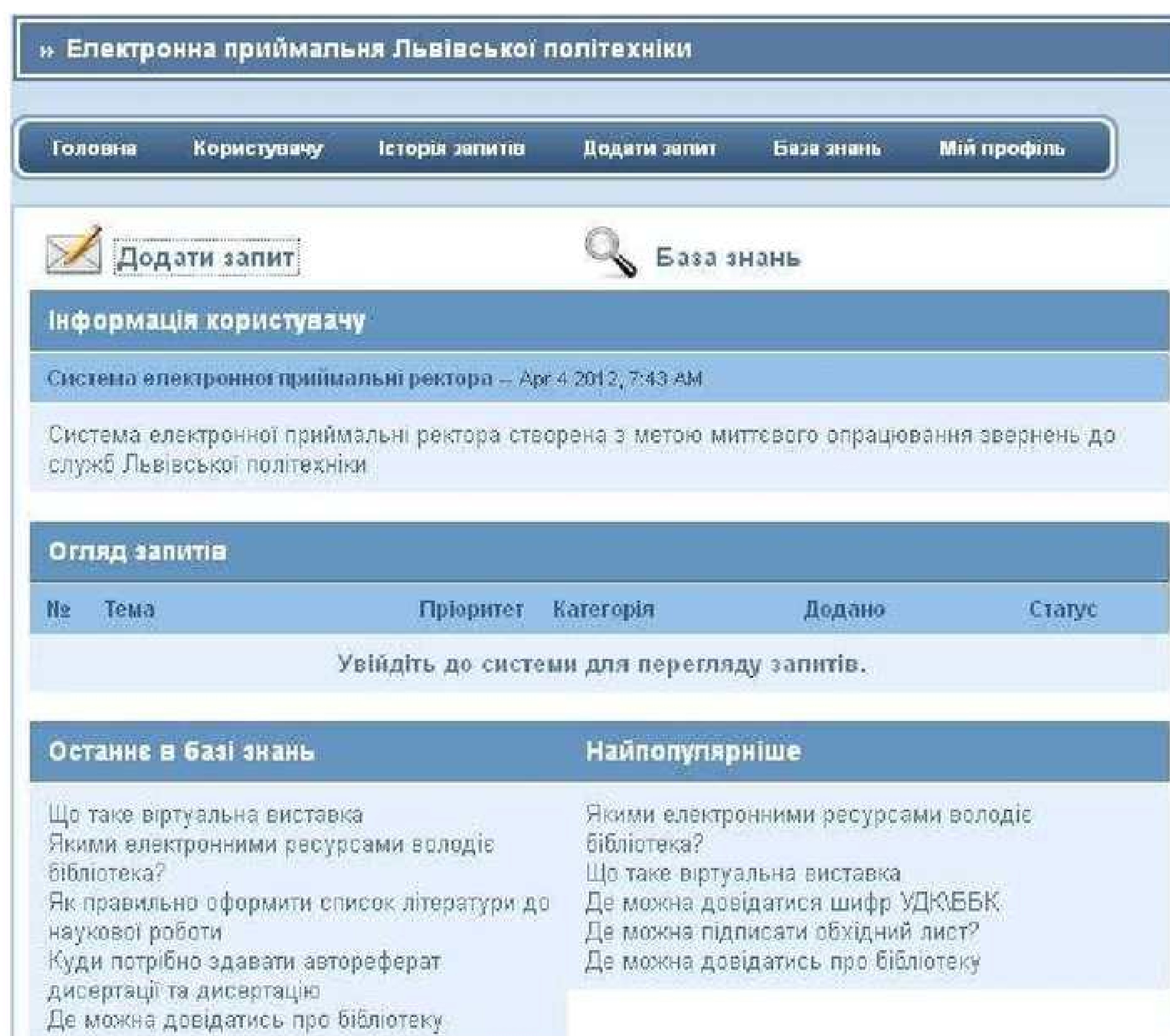

Рис. 3. Інтерфейс сервісу «електронне звернення до бібліотеки» на веб-сайті Національного університету «Львівська політехніка».

Таким чином, реалії сьогоднішнього розвитку суспільства вимагають від бібліотечного інституту вищого навчального закладу впровадження у практику інноваційних дистанційних послуг, що забезпечують

комунікаційну кооперацію бібліотечного середовища та споживача бібліотечних ресурсів.

Серед вітчизняних наукових бібліотек набуває поширення розглянутий вище сервіс у різноманітних його формах, але з однотипною віртуальною сутністю. НТБ Національного університету «Львівська політехніка» запропоновано форму віртуального надання довідок, яка функціонує за принципом системності, оперативності та лінійності. Такі переваги досягаються через інтеграцію веб-сайту. Визначальну роль в цьому відіграє архітектурна модель веб-сайту НТБ.

Підсумовуючи, слід зазначити, що послуга «електронне звернення до бібліотеки», яка надається НТБ Національного університету «Львівська політехніка» вирізняється:

- універсальністю характеру та тематикою виконання запитів користувачів;
- загальнодоступністю в обслуговуванні користувачів;
- оперативністю виконання запитів у відповідності до їх складності;
- максимальною коректністю та релевантністю у наданні інформації, відомостей про джерело чи локалізовані ресурси;
- корпоративністю і гнучкістю сервісу;
- об’єктивністю у наданні інформації.

Використані джерела

1. Алёшин, Л. И. Электронная библиотека и проблемы обеспеченности в вузе / Л. И. Алёшин // Библиография. – 2006. – № 5. – С. 6 – 10.
2. Бикова, О. В. Віртуальне довідково-бібліографічне обслуговування (досвід бібліотеки ЛНУ ім. Т. Шевченка) / О. В. Бикова, З. Ф. Ковальова // Сучасна бібліотека в інноваційному освітньому просторі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 12 – 13 берез. 2011 р., м. Луганськ. – Луганськ, 2011. – С. 155 – 163.
3. Віртуальна бібліографічна довідка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/info_lib.html.
4. Жабко, Е. Д. Онлайновое справочно-библиографическое обслуживание: особенности развития / Е. Д. Жабко // Библиография – 2005. – № 3. – С. 3 – 11.
5. Жабко, Е. Д. Справочное обслуживание в сетевой среде: от локального обслуживания к национальным корпоративным служ-

бам / Е. Д. Жабко // Библиотечные компьютерные сети: Россия и Запад. – Москва, 2003. – Вып. 2. – С. 147 – 158.

6. Колесникова, Т. Інформатизація бібліотек вищої школи: шляхи еволюції та сучасний стан / Т. Колесникова // Вісн. Кн. палати. – 2010. – № 2. – С. 25 – 28.

7. Кормилець, Ю. В. Довідково-бібліографічне обслуговування засобами інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотеці сучасного вищого навчального закладу / Ю. В. Кормилець // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ, 2012. – Вип. 3 : Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан та перспективи. – С. 262 – 268.

8. Лебедюк, О. Бібліотека ВНЗ як центр довідково-інформаційного обслуговування студентів / О. Лебедюк // Вісн. Кн. палати. – 2008. – № 11. – С. 15 – 17.

9. Секреты direct mail [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://metrodom.com.ua/component/content/article/23.html

10. Трачук, Л. Віртуальне довідково-бібліографічне обслуговування в українських бібліотеках / Л. Трачук // Вісн. Кн. палати. – 2006. – № 8. – С. 16 – 18.

БІБЛІОТЕЧНА БЛОГОСФЕРА. БЛОГІНГ ЯК ВИД ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сафонова Вікторія Володимирівна,
головний бібліотекар науково-методичного
відділу ХДНБ им. В. Г. Короленка, Україна,
e-mail: nmo.hdnb@yandex.ua

Анотація. *Представлено огляд сучасної бібліотечної блогосфери України з попереднім розглядом історії її формування. Розглядається типологія бібліоблогів, виокремлюються характеристики, що зближують і розрізняють блоги та ЗМІ. Аналізуються можливості блогів як інструменту бібліотечної журналістики та вплив блогінгу на професійну самореалізацію бібліотекарів.*

Ключові слова: *бібліоблогосфера, блоги, блогінг, бібліотечна публіцистика, журналістика.*

На сьогодні блоги посідають одне із провідних місць серед соціальних медіа, що успішно використовуються бібліотеками у

практичній діяльності. З урахуванням того, що кількість і тематично-цільова спрямованість блогів у цілому помітно зростає і розширюється, вони стають цікавішими для використання у все нових напрямах бібліотечної діяльності.

Мета цього дослідження – проаналізувати основні напрацювання української бібліотечної блогосфери: визначити кількість блогів, видову структуру з урахуванням журналістських аспектів блогерської діяльності (тобто вирізнити блоги за цільовим призначенням, формою надання матеріалів, тематикою, а також навести аргументацію щодо доречності розгляду блогінгу як виду журналістської діяльності). **Об'єкт дослідження** – сукупність бібліотечних блогів України (бібліотечна блогосфера або бібліоблогосфера України). **Предмет дослідження** – можливості блогів як інструменту бібліотечної журналістики і ЗМІ.

Нагадаємо, що **блог** (скорочено від weblog) – це різновид веб-сайту, мережевий, електронний щоденник, персональний он-лайн журнал, який дає змогу користувачу вести записи з будь-якої теми та отримати в ньому коментарі щодо власних дописів. Є і така дефініція – веб-лог (або просто блог) – це неформальний гібрид щоденника та журналістики), який ведеться в онлайновому режимі, містить постійно оновлювані повідомлення, зображення та засоби мультимедіа [14]. Записи у блозі згруповані у зворотно-хронологічному порядку: найсвіжіші публікуються вгорі. Авторський запис або повідомлення блогерською мовою – пост. **Блогер** – автор, ведучий блогу. **Блогінг** – ведення блогу, написання постів. Сьогодні існує усталене поняття **«бібліотечна блогосфера»,** що означає сукупність усіх бібліотечних блогів як спільноту або соціальну мережу [22].

Простежимо, як змінювалися і розширювалися функції блогів, спробуємо також визначити **типологію бібліотечних блогів**. Певна близькість блогінгу до журналістики дозволяє також умовно виокремити його як підвид журналістської діяльності. Хоча питання про це є досить дискусійним, невирішеним. Відзначимо також, що все частіше спеціалісти констатують, що саме блоги і подкасти стали основними інструментами реалізації громадської журналістики [8]. І навіть більше – йдеться про стирання кордонів між традиційною журналістикою й інтернет журналістикою. Іноді йдеться навіть про тенденцію до поступового витіснення блогами традиційних ЗМІ. Але наводяться й інші точки зору з цього приводу, як-от: блоги – не загроза для журналістики, це просто ще один вид медіа [23]. Водночас блоги виокремлюються як безпосереднє

джерело інформації для професійного журналіста. Блоги фактично перероджуються у найоперативніші ЗМІ, принаймні часто себе так позиціонують. Блогер нерідко користується технічною можливістю швидкого викладення матеріалу в Інтернет, значно випереджуючи журналістські новини і статті [23]. Блоги – це захоплення влади там, де журналісти не можуть або не змогли бути [6].

Фахівці, які досліджують сучасне медіа-середовище, констатують, що аудиторія також перестала бути просто пасивним спостерігачем або споживачем інформації, а стає партнером журналістів, самостійною одиницею у створенні контенту. І не в останню чергу цей процес відбувається завдяки розвитку блогосфери [6]. Окрім того, зазначається: на відміну від традиційної журналістики, блогерська впевнено підтримує контакт із суспільством, який традиційна журналістика на сьогодні втратила. Те ж саме ймовірно можна сказати і про можливості бібліотечних блогів – вони спроможні залучати хоча іноді і не велику аудиторію, але впливати на уявлення користувачів про бібліотеку як більш відкритий і лояльний до соціуму інститут.

За оцінкою фахівців, блоги сьогодні розвиваються як окремий **комунікативний жанр ЗМІ.** А головна ознака блогу як ЗМІ полягає саме в його медійності, можливості впливу на соціум, громадську думку. Відмінною рисою блогів у цьому контексті зазначається їх відносна суб'єктивність. Тексти блогів не адаптуються під читачів, що є характерним для електронних ЗМІ, вони є більш емоційними [8].

Мабуть, найбільш точно й об'єктивно блогінг можна визначити як **аматорську журналістику**, звичайно, якщо він не здійснюється професійним журналістом. Звідси – різні цілі блогів, не завжди зрозумілі та визначені мотиви такого виду журналістики [6]. Блогожурналістика часто розуміється як блогінг, що здійснюється саме професіональними журналістами як форма конвергенції традиційної журналістики і блогінгу.

Більшість бібліотечних блогів початково народжувались як інструмент самовираження бібліотекарів, оскільки це є характерним для всіх блогерів.На сьогодні бібліотечні блоги – ефективна віртуальна форма просування послуг бібліотеки, читання і книги, сучасна форма взаємодії з читачами, незамінний інструмент для зв'язків із громадськістю (PR) [18, 22]. Водночас це є також і вихід на ЗМІ, що одержують необхідні відомості «із перших вуст», уточнюють факти та проводять віртуальні інтерв'ю. Активне обговорення будь-якої теми у блозі підказує інформаційні інтереси аудиторії та дає тему для подальших публікацій та репортажів. Як

правило, блог є неофіційним обличчям бібліотеки. Як оперативний інструмент надання інформації він успішно використовується для реклами бібліотеки та інтерактивного зв'язку з читачами [18]. Особливо потужними є можливості блогів як засобу PR. Отже, блоги – вагомий інструмент маркетингової діяльності, проте є сенс проаналізувати блогерські матеріали з точки зору журналістики.

Оперативність надання інформації, регулярність оновлення (як правило, не менше одного разу на тиждень) та певна полемічність питань, що порушуються в них, значною мірою наближує блоги до ЗМІ. У багатьох блогах присутня також рубрикація (у бібліотечних – «бібліоновини», «колегам», «найцікавіше», «технології», «професіоналам», часто виокремлюються найпопулярніші публікації). Тому іноді говорять про типоутворювальні ознаки блогів, що притаманні ЗМІ:

- характер аудиторії (вік, професійна належність);
- предметно-тематична спрямованість;
- цільове призначення;
- періодичність (регулярне оновлення матеріалів) [8; 19].

Впливовою для формування уявлення про блогінг як журналістику виступає головна відмінна ознака блогу від сайту, яка полягає в наступному. Сайт – офіційний ресурс і дещо статичний, блог – «одушевленный» і завдяки наявності коментарів дає можливість вести полеміку [22]. Окрім того, користувачі більше довіряють інформації, яку знаходять у блогах, бо вона є менш офіційною, рідко підлягає цензурі [21; 22]. Можливість почути незалежну думку або самому прокоментувати, висловити власну точку зору приваблює користувачів. Звичайно це більше стосується авторських професійних блогів. Отже, можна сказати, що **блог – це різновид сайта, що містить авторську позицію, оцінку, повідомляє, анонсує, аналізує, закликає.** Навіть новини можна подати цікаво – через сприйняття автора і тоді вони наближаються до репортажу. Це може бути думка автора з приводу прочитаної книги (есе-рецензія); іноді – авторська реакція на будь-яку проблему (і тоді завдяки можливості інтерактивного включення – коментарів – виникає дискусія). За попередніми ознаками, блог наближається до ЗМІ, а його матеріали із таким жанровим розмаїттям – це по суті журналістські матеріали. Журналістський блогінг (блогова журналістика, блогожурналістика) – це фактично онлайнова реалізація авторських колонок у газеті – такі блоги ведуться професійними журналістами, часто – це складова електронного ЗМІ [23].

Бібліотеки для створення блогів, як правило, користуються безкоштовними блог-платформами, одна з найпопулярніших – Blogger. Будь-який користувач може створити блог не звертаючись до програмування та не турбуючись про встановлення та налаштування програмного забезпечення. Для цього достатньо зареєструватися на сайті www.blogger.com (створити акаунт, ознайомитися з роботою у Blogger – вся інформація представлена на інформаційній панелі служби, надати блогу ім'я, URL-адресу та обрати шаблон). Через елементи бічної панелі – гаджети – здійснюється реалізація різних технічних функцій. Це може бути – статистика блогу, прихильники, популярні публікації, панель відео тощо.

Хоча фахівці вважають, що платні сервіси надають безліч можливостей для професійного блогінгу, бібліотекарі з властивою їм креативністю можуть достатньо змістовно використовувати WordPress, Blogger, LiveJournal та інші безкоштовні платформи. У цьому може переконатися кожен, хто відвідує бібліотечні блоги. Якщо говорити про блоги в цілому, то їхня структура дещо схожа на «дошку оголошень», проте частіше вони використовуються авторами як особисті сторінки [8]. На головній сторінці вгорі вказано назву блогу, праворуч – архів записів (групування за датою), ліворуч – основна інформаційна частина, представлена записами автора блогу. Під кожним постом фіксується логін блогера, який опублікував запис, час публікації, розділ із коментарями.

Типологія блогів. Часто типологія блогів визначається в залежності від типу матеріалу, який блогери розміщують на своєму ресурсі. Тоді розрізняють:

- текстові блоги;
- фото- і відеоблоги;
- подкастинг (звукові файли, персональна радіопередача);
- мультимедійні блоги [22].

За характером записів це можуть бути **особисті блоги** (щоденник власного життя), **експертні** (автор – фахівець у вузькій тематичній сфері), блоги **думок, поглядів** – оцінка та інтерпретація чужих тематичних статей, **роз'яснювальні**, що допомагають зорієнтуватися в інформаційному просторі в умовах перенасичення інформацією [22]. За тематикою і цільовою спрямованістю блоги іноді поділяють на політичні, наукові, освітні, розважальні, творчі, спеціалізовані блоги новин, бізнес-блоги тощо [21].

За авторством блоги поділяють на **авторські**, групові (**колективні**), серед яких іноді виокремлюють також **блоги-комьюніті** (блогерська спільнота, об'єднана спільним інтересом). Іноді наводять таку класифікацію: **персональні, групові, публічні** блоги [5]. Для бібліотечних блогів також є певна класифікація, яка буде характеризуватися пізніше.

Простежимо, яким чином формувалась українська бібліотечна блогосфера. Оскільки кінець 1990-х – це період активного розвитку блогів у світі, то на той же час припадає поява перших бібліотечних блогів – вони з'являються за кордоном [21]. У 2008 р. в Україні було 260 тис. різних блогів. На вересень 2008 р. в усьому світі налічувалось 133 млн блогів, бібліотечні ж вітчизняні блоги тільки почали народжуватись [7] .

Серед спроб дослідити українську бібліотечну блогосферу можна назвати публікацію доцента кафедри бібліотекознавства і бібліографії Рівненського державного гуманітарного університету Л. Трачук «Бібліотечний блог як прояв концепції "Бібліотека 2.0"» [21]. Автор наводить відомості та власні висновки щодо розвитку бібліоблогосфери станом на кінець березня 2012 р. Торкаючись історії виникнення явища бібліотечного блогу, дослідниця наводить дату появи першого російського бібліоблогу – 2007 р., яка, мабуть, відома більшості блогерів. Проте автор не згадує про дату народження української бібліотечної блогосфери.

Історія українських бібліотечних блогів. Бібліотечна блогосфера України почала формуватися приблизно шість років тому. Про появу першого бібліотечного блогу в Україні згадується в одному з перших постів блогу Кіровоградської ОУНБ ім. Д. І. Чижевського «Чижевка починає власний блог», ним називається блог Херсонської обласної бібліотеки для дітей, який започаткований у травні 2007 р. [24]. Отже, дата народження української бібліоблогосфери – також **2007 рік**. На сьогодні ця бібліотека має вісім блогів різного призначення – це і новини для читачів та окремо для бібліотекарів, і блоги деяких клубів бібліотеки, блоги, присвячені окремим проектам чи відділам бібліотеки. Блог Кіровоградської ОУНБ ім. Д. І. Чижевського – також один із перших, дата народження – січень 2008 р.

Серед перших українських бібліотечних блогів – російськомовний блог «Библиотека без барьеров» Центру для читачів зі спецпотребами Херсонської ОУНБ ім. Олеся Гончара, створений у вересні 2008 р. Блог Решетилівської ЦРБ (Полтавська область) з'явився також у вересні 2008 р. З 2009 р. кількість бібліотечних блогів починає зростати, з'являються такі: «Творчість та інновації в українських бібліотеках» (лютий 2009 р.), блог

Тульчинської ЦРБ (Вінницька область, лютий 2009 р.), блог Долинської ЦРБ «Слово молодих» (квітень 2009 р.), «Методист библиотеки» (блог науково-методичного відділу ХДНБ ім. В. Г. Короленка, квітень 2009 р.), «Пан Бібліотекар» (вересень 2009 р.).

У 2010 р. сталося масове «народження» українських бібліотечних блогів. Тенденція до зростання підтримувалася і в наступні роки. Попередні дослідники вказують кількість бібліотечних блогів на кінець березня 2012 р. [21]; за цими даними на той час вона становила 53 українських бібліоблоги. На сьогодні, наскільки нам відомо, найповніший список українських блогів, із розміщених на вітчизняних ресурсах, можна знайти на сайті програми «Бібліоміст» [2]. Але ймовірно, що він не вичерпний, проте можна з упевненістю говорити, що українських бібліоблогів за цими даними не менше 180. На блозі «Творчість та інновації в українських бібліотеках» (модератор віце-президент Української бібліотечної асоціації В. С. Пашкова) також ведеться стрічка бібліотечних блогів з 2009 р. [10]. Список **блогів дитячих бібліотек** представлено на сайті Національної бібліотеки України для дітей [4]. Автори блогів «Бібліотечний автобан», «Библиотека без барьеров» також відслідковують появу нових блогів, просуваючи таким чином спільну блогерську справу [3]. На сайті Library.ru існує стрічка бібліотечних блогів, до якої потрапила значна кількість українських [16].

Має сенс доповнити цю інформацію новими відомостями, що з'явилися в Інтернеті у листопаді 2013 р. Російські колеги у 2010 р. розпочали перепис бібліотечних блогів – на блозі «Миры библиотек» надана можливість самостійно зареєструватися у переліку, що створила автор блогу російська дослідниця і блогер Л. Брюхова. До участі запрошувались і запрошуються всі блогери, отже, українські блогери також реєструються [1, 9]. У переліку блогів України спочатку представлені російськомовні, а потім – блоги українською мовою. На сьогодні за результатами перепису, наданими його ініціатором Л. Брюховою, можемо спостерігати найновіші дані. Вони були представлені і на III неКонференції блогерів (новий, але вже став традицією, креативний формат спілкування російської бібліотечної блогерської спільноти, до якої долучаються і блогери з інших країн), та розміщені у мережі. За даними Л. Брюхової, **кількість українських бібліотечних блогів перевищує 300** [9]. На слайдах, представлених ініціатором такої хорошої ідеї (перепису бібліотечних блогів), добре відстежена і динаміка бібліотечної блогосфери (її розвиток за 2010 –

2013 рр.), в якій присутні не тільки російські й українські блоги, але й Білорусі, Молдови, Естонії і, навіть, США. Автор виокремила блоги за видами, серед яких є і блоги-проекти, блоги-акції. Автор проекту також запрошує брати участь у переписі 2014 р.

На жаль, українські блогери не здійснювали подібного заходу. Сенс перепису також у тому, що блогерська субкультура передбачає певну взаємну підтримку, а отже, перепис рекламує маловідомі блоги та допомагає створити цілісну картину бібліотечної блогосфери України. Взагалі російські блогери у справі підтримки та суцільного розвитку блогосфери виглядають дещо дружнішими і більш згуртованими, що є вагомим чинником для розвитку блогерської спільноти в цілому. Вони ініціюють різні проекти на підтримку блогерського середовища. Російські колеги неодноразово проводили блогоестафети з метою підтримати маловідомі блоги, блоги-новачки, залучаючи до таких не дуже серйозних, проте об’єднуючих взаємин, і українських блогерів. До більш впливових заходів на підтримку блогерського руху можна віднести конкурси блогерів, їхні форуми. НеКонференція блогерів, про яку згадувалось, – блогерський форум, де обговорюються питання сучасності та майбутнього бібліотечних блогів у медіа-просторі, є констатацією того, що бібліотечне блогерство набуває потужності [9]. Воно є повноправною і, мабуть, найкреативнішою частиною професіонального співтовариства.

Корисною формою просування блогерського руху є проведення відповідних конкурсів. Російські колеги останній конкурс бібліотечних блогів проводили у 2012 р. [17]. Українські блогери змагались у 2011 р. (конкурс «Зірки бібліотечної блогосфери», організований програмою «Бібліоміст») [26]. Сьогодні зустрічаємо інформацію і про обласні конкурси для бібліотекарів, в яких присутні номінації для блогерів [12].

Характерні ознаки, функції і критерії оцінки блогів. Зазвичай блогам притаманні деякі функції, які виконує будь-який сайт – інформаційні, комунікативні. Проте є і ті, що властиві саме блогам. Це функції самопрезентації, саморозвитку, навіть рефлексії (найбільш характерні для авторських блогів) [18]. Виокремлюється також розважальна, мемуарна. Або називаються такі: самовираження (це насамперед – блоги-щоденники), самоствердження, розширення світогляду, знайомства [5]. Так чи інакше і відповідно до основного призначення блогу, уподобань його автора (для блогу суб’єктивність є провідною ознакою, вона не тільки допускається, але й заохочується) –

бібліотечним блогам, здебільшого це стосується авторських, певною мірою притаманні ці функції.

Існують причини, з яких бібліотеки створюють блоги, а саме:

1) відносна простота створення і ведення;

2) відсутність сайта бібліотеки;

3) необхідність доповнення сайта за змістом (сприяє розширенню аудиторії) [15].

Персоналізація є однією з головних ознак блогів. Отже, характерна риса блогінгу – особистісна, персональна спрямованість. Проте це не означає, що блог є особистим ресурсом співробітника бібліотеки, скоріше він – професійний блог бібліотекаря. Виходячи з цього, розрізняють **офіційні блоги** при бібліотеках (що більше виконують рекламну і піарну функцію) і **професійні блоги співробітників** бібліотеки, що, як правило, є засобом вираження авторського враження, демонстрації власних ідей тощо. Таким чином, блогосфера – це ще і співтовариство вільних думок [22]. Від ЗМІ блог також відрізняється авторською свободою та інтерактивністю [6]. Читачами блогів є інші блогери, бібліотекарі та «віддані читачі» [15].

Оцінка популярності блогів здійснюється за наступними критеріями:

- ✓ кількість передплатників, прихильників;
- ✓ кількість коментарів;
- ✓ кількість зворотних посилань;
- ✓ кількість щоденних відвідувачів;
- ✓ будь-які оптимізаційні показники сайту.

Якщо кількість щоденних відвідувань представлена на головній сторінці не завжди, іноді вона доступна для огляду лише для блогера, то така характеристика як коментарі відкрита для будь-якого відвідувача блогу і одразу ж, переглянувши декілька постів, можна одержати уявлення про цікавість блогу для інтернет-аудиторії. Хоча зростання кількості коментарів іноді можна спостерігати і без збільшення кількості прихильників. Найбільш коментованими частіше є авторські блоги. Серед українських – «Пан бібліотекар», «Могилянська бібліотекарка», «Бібліотечний гопак», «Я – бібліотекарка». Чимала кількість коментарів супроводжує пости блогу «Творчість та інновації в українських бібліотеках», «Бібліотечний автобан». Серед добре коментованих блогів – також «Методична служба публічних бібліотек Києва».

Звичайно, коментарі – це не завжди полеміка, часто – просто спілкування, обмін думками або уточнення інформації (про участь у конкурсах, наприклад). Обговорення у блогах також викликає факт ухвалення різних документів, що стосуються бібліотечної діяльності, а практики більше ніж будь-хто зацікавлені у тому, як це позначиться на подальшій роботі. Серед полемічних питань – майбутнє бібліотечної професії, бібліотека в електронному середовищі, свобода думок і блогерство. Самі пости написані в живій блогерській манері, часто з характерною іронією, зверненнями та запитаннями, на які аудиторія реагує в дописах до посту. Матеріали таких авторських блогів, як «Пан бібліотекар» (автор – найвідоміший бібліотечний блогер, співробітник Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка» С. Назаровець), який у конкурсі «Зірки бібліотечної блогосфери» одержав нагороду за значний внесок у розвиток української бібліоблогосфери; «Могилянська бібліотекарка» (автор – директор Наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія» Т. Ярошенко) можна назвати зразками блогерської бібліотечної публіцистики. Навіть деякі заголовки постів **відрізняються публіцистичністю:** *«Хто там крокує правою?» (знову про оцифрування), «Газети в бібліотеках? А було би гарно в хмарах...»* («Могилянська бібліотекарка»)*; «Майбутнє видавничої справи, або Всі журнали рівні, але деякі журнали рівніші за інші», «Доповідь на конференцію: наша пісня гарна й нова»* («Пан бібліотекар»).

Особистісність блогерських матеріалів, їх часта рефлексія виявляється у відгуках на різні події, прочитані книги. Прикладом, що наближає пост до художньої публіцистики, можуть слугувати тексти, викладені у дещо есеїстичній формі у блозі «Я – бібліотекарка» (бібліотека с. Грем'яче Острозького району, автор – Л. Лаптєва) [25]. Не менш цікавим у цьому сенсі є авторський блог Т. Кущук «Спокушаючи книгою…». Іноді бібліотекарі в блогах також публікують власні вірші. Особистий світ автора стає свого роду перепусткою до довірливої розмови, активного коментування блогу. Проте блогерська журналістика не обмежується публіцистикою, часто блоги виконують і інші функції, про які йшлося вище. Розглянемо, як можна визначити видову структуру саме українських бібліотечних блогів.

Типологія бібліотечних блогів України. Питання типології бібліотечних блогів розглядали попередні дослідники [21]. Відомості подібного характеру подає в своїй презентації Л. Брюхова [9]. За її даними,

досить велику частку складають блоги шкільних бібліотек (це переважно стосується російських блогів). Тільки найбільша частина блогів («інші») не розкрита. Проте вказаний такий вид, як блоги-проекти, блоги-акції.

Видова структура української блогосфери має свою специфіку. Українська дослідниця Л. Трачук спочатку розподіляє блоги на авторські і корпоративні [21]. І саме така градація, на наш погляд, є найбільш точною. Далі вона розглядає групу, що складають блоги відділів або секторів мистецтв, яка і на сьогодні представляє значну частину українських бібліоблогів. Окремо виділяються блоги, призначені для професійного розвитку бібліотекарів, потім – блоги, орієнтовані на молодь та батьків, учителів. І, нарешті, найбільша частина – блоги ЦБС, районних, сільських, селищних бібліотек. Такий зріз з аналізом характерних особливостей дає картину української бібліотечної блогосфери на березень 2012 р. Певні тенденції збереглись і на сьогодні. Проте є сенс поновити дані і дещо уточнити.

Якщо спиратись на найбільш повний перелік блогів – список у блозі Л. Брюхової «Миры библиотек», то українська бібліоблогосфера (із зареєстрованих блогів) налічує 302 блоги, правда, в презентації за підсумками перепису їх дещо більше – **312** [1; 9]. Звичайно, тенденція до зростання кількості блогів зберігається, і цей перелік також не є повним. За мовною ознакою, більшу частину складають блоги україномовні. Приблизно 8% української бібліоблогосфери – блоги російськомовні (серед яких – «Методист библиотеки», «BOOKитека», «Библиотека города N та інші), ще стільки ж – двома мовами (і російською, і українською).

Бібліотечну блогосферу України складають блоги, які різняться також **тематичною спрямованістю і цільовим призначенням**. Загальна картина виглядає таким чином. По-перше, блоги можна поділити на дві основні групи:

- ✓ авторські блоги (професійні блоги, що ведуться бібліотекарями);
- ✓ корпоративні блоги (бібліотек або їх підрозділів).

Перша група не потребує особливої диференціації, хоча, навіть серед авторських блогів можна виділити окремо ті, що спрямовані на професійний розвиток, мають прикладне значення (звертаються до проблемних питань, інформують про новітні технології, що застосовуються у світі і можуть бути використані у бібліотечній роботі) і ті, що більше націлені на міжособистісне спілкування, яке може відбутися, наприклад, в процесі обговорення прочитаної літератури – стосуються більшою мірою не самої професії, а читання, книги, іншої «суміжної»

тематики. Іноді до авторських блогів відносять також ті, які ведуть кілька авторів. Таким є, наприклад, блог «Blog-ово литературной волчицы» Херсонської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Б. А. Лавреньова. Автори висловлюють свої міркування про книги, літературних героїв, музику.

Друга група, тобто корпоративні блоги, значно переважає за кількістю. Корпоративними блогами, як правило, вважаються ті, що ведуться працівниками однієї організації, тобто бібліотеки. Можна також віднести до них блоги об’єднань бібліотек [21]. Групу корпоративних блогів, у свою чергу, можна поділити на блоги для професіоналів і блоги для читачів.

Таблиця 1

Розподіл блогів за видами та цільовим призначенням

Авторські	**За цільовим призначенням**
прикладна спрямованість (професійний розвиток)	✓ для професіоналів
опосередкований зв’язок із професією (суміжна тематика)	✓ можуть бути цікавими для широкої аудиторії
Корпоративні	✓ для читачів (користувачів) ✓ для професіоналів
ЦБС, ЦРБ, бібліотек-філій, сільських та селищних бібліотек	
ОУНБ, бібліотек для дітей, юнацтва	
підрозділів бібліотек: відділів мистецтв, краєзнавства, методичних та ін. відділів	
бібліотек навчальних закладів, наукових бібліотек	
об’єднань, спільнот	
інші (наприклад, деякі блоги-проекти)	

Корпоративні блоги ЦБС, ЦРБ (та структурних підрозділів) становлять значну частину бібліоблогосфери України. Основний жанр – замітка, іноді есе, короткі фоторепортажі, тематика – часто матеріали

краєзнавчого характеру, зустрічається поезія, інформація про заходи, які відбулись у бібліотеках або у яких бібліотека брала участь, конкурси, знаменні дати. Серед таких – блог «Новосанжарська ЦБС», «Бібліовіконце Олевщини» Олевської ЦБС, блог Крижопільської ЦБС, Мистецька палітра Чортківщини – блог Чортківської ЦБС, блог Центральної бібліотеки Жидачівської РЦБС та багато інших. До речі, Жидачівська РЦБС – дуже активна в блогосфері, окрім Центральної бібліотеки, свої блоги мають Центральна дитяча бібліотека, бібліотека-філія для дорослих у м. Ходорів, бібліотека-філія села Млиниська, бібліотека-філія смт Гніздичів та ін.

Блоги районних бібліотек складають чисельну групу. Серед них – блог Решетилівської ЦРБ, блог Тульчинської ЦРБ, блог Долинської ЦРБ, Іршавської ЦРБ. Зустрічаємо також чимало блогів із гучними, виразними або ласкавими назвами: «Книжкова павутинка» (Андрушівська ЦРБ), «Бібліотечний острів» (Новоград-Волинська ЦРБ), «Бібліотечне асорті» (Коростенська ЦРБ), «Бібліотечна муза» (Брусилівська ЦРБ), «Обличчям до читача» (Баранівська ЦРБ), «Бібліотечний лабіринт» (Любарська ЦРБ), «Чарівна Полісянка» (Радомишльська ЦРБ), блог методико-бібліографічного відділу «Бібліоперлинки» (Великоолександрівська ЦРБ), блог Лисичанської центральної бібліотеки «БиблиоЛисичка». «Бібліотечні посиденьки» – під такою назвою веде свій блог і відділ обслуговування Теребовлянської ЦРБ, де представлена інформація про виставки, в тому числі художні.

Не менш «закликличні» назви мають і деякі блоги бібліотек-філій: «Вас вітає край Роксолани – Потіцька бібліотека-філіал». Якщо звернутися до журналістського аспекту, то чимале значення має саме назва ресурсу, оскільки привертає увагу читача. Креативна назва – це вже перша сходинка до успіху блогу.

Блоги сільських, селищних бібліотек. Доступність, достатньо простий спосіб організації блогу і його ведення – оновлення матеріалів – дозволяє невеликим бібліотекам мати власний інтернет-ресурс. Отже, сільські, селищні бібліотеки також ведуть блоги. Серед них – «Велдіж бібліотечний», блог Шевченківської сільської бібліотеки-філії, блог Княжолуцької сільської бібліотеки-філії, блог Вигодської селищної публічної бібліотеки-філії «Бібліомандри», блог Новопавлівської сільської бібліотеки.

Блоги обласних універсальних наукових бібліотек та їх підрозділів – наступна група українських бібліотечних блогів. Для них характерним є, по-перше, достатньо широкий спектр представлених тем.

Іноді обласні бібліотеки мають декілька блогів (ведуть окремі підрозділи, відповідно до функцій відділу). Так, Тернопільська обласна бібліотека має п'ять блогів різної тематики і цільового призначення («Бібліотека. Книга. Читач», «Art-світлиця», «Світ очима технічної книги» та ін.). Чернігівська ОУНБ ім. В. Г. Короленка має блог техніко-економічного відділу «Світ науки, техніки та економіки». Відділ краєзнавчої літератури і бібліографії Одеської ОУНБ ім. М. Грушевського також веде власний блог «Одесский краевед».

Окрема категорія **– блоги бібліотек для дітей, юнацтва (молоді).** Їх «внесок» до загальної структури бібліоблогосфери достатньо помітний. Мабуть, найвідоміші – це «НБУшка» (блог Національної Бібліотеки України для дітей), «Веб-спілкування, нетикет» (блог Державної бібліотеки України для юнацтва). Тематика блогів спрямована на популяризацію знань, захист (безпеку) дітей у соціальному середовищі, їхню орієнтацію на здоровий спосіб життя та вирішення питань, пов'язаних із виховною роботою. Наприклад, блог Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей «Бібліотечний клуб "АРТ-світ"» спрямований на підтримку естетичного розвитку дітей та їхнього спілкування. Цікаво представлені матеріали у блозі «Библиотека города N» (Центральна бібліотека для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка м. Миколаєва). Часто на таких блогах розміщується інформація про конкурси, що залучають дітей до творчої активності. А от Житомирська обласна бібліотека для юнацтва у своєму блозі запрошує молодь до демотеки – відділу бібліотеки, де користувачі можуть залишити свої творчі роботи – «демки» в галузі музики, літератури, фотографії, фільмів, графіки, тощо [13].

Нерідко блоги цієї групи також більш орієнтовані на реалізацію функції дозвілля, залучають не тільки дітей, але й їхніх батьків, як-от: блог «Нінтешк@. Клуб сімейного дозвілля Рівненської обласної бібліотеки для дітей». Серед цієї групи блогів також можна виділити блог-проект «Увімкни бібліотеку» Херсонської обласної бібліотеки для дітей, що націлений на професіоналів – спеціалістів дитячих і шкільних бібліотек (у підзаголовку блогу зазначено «Дитячим і шкільним бібліотекарям на замітку»). У блозі публікується чимало матеріалів прикладного характеру (сценарії, статті із досвіду роботи бібліотеки, інформація про конкурси тощо). Блоги методичних відділів цієї групи бібліотек – також не рідкість. Районні, міські бібліотеки теж мають свої блоги. Серед них Лозівська юнацька бібліотека, бібліотека-філія № 13 ЦСБД м. Дніпропетровська.

Пости, розміщені у блогах, свідчать про достатньо високу активність бібліотекарів – участь у бібліотечних конкурсах інфографіки, буктрейлерів, проведення інтерактивних заходів для дітей тощо. Окремо слід зазначити, що якісні і цікаві фото, особливо ті, де представлені творчі роботи дітей, мають більше впливати і на перегляд блогу, і на залучення прихильників (адже не тільки дітям, але й їхнім батькам приємно побачити результати втілення дитячої творчої енергії, що представлені для широкого загалу в Інтернеті).

Блог «Юношеские библиотеки Украïни» (Державної бібліотеки України для юнацтва) представляє відповідну мережу бібліотек і може слугувати прикладом **бібліоблогу об'єднання**.

Не дуже чисельна група **блогів бібліотек навчальних закладів** у порівнянні з публічними (як-от: блог бібліотеки Одеського національного медичного університету, блог бібліотеки Української медичної стоматологічної академії, блог «Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. Шкарівська ЗОШ І – ІІІ ступенів» та ін.) все ж таки представляє окрему категорію, оскільки має свої особливості. Ці блоги, як правило, спрямовані на допомогу студентам або учням у навчальному процесі, інформування викладачів, підтримку наукової і педагогічної роботи (зокрема, рекламують електронні бібліотеки та бази даних відповідно до профілю). Блоги часто коментують самі студенти. Частими є пости з рекламою новинок у бібліотечному фонді, різні тексти з метою залучити до бібліотеки першокурсників, де спеціалісти бібліотек намагаються максимально використати свій «письменницький» талант («Бібліотека СНУ читачам – інформаційні ресурси для науки та освіти», блог Бібліотеки Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки; «Могилянська бібліотека», Наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія» та ін.). Ось приклад тексту такого гатунку:

Вересневі новинки у фонді бібліотеки, http://kmalibrary.wordpress.com/ (уривок):

«*Вересень місяць завжди дуже цікавий для комплектування бібліотечного фонду – українські видавці, готуючись до Львівського форуму, видають багато новинок. Бібліотека, зі свого боку, намагається якомога швидше отримати ці книги. Та, як звичайно, процес замовлення-оплати-доставки займає пристойну кількість часу. Тому поки замовлені видання чекають своєї черги, щоб бути оплаченими через казначейство,*

бібліотекарі швиденько з'їздили до Львова, щоб привезти найсвіжіших книжечок.

І так, з пилу – з жару, серед новинок – переможці ґран-прі цьогорічного Форуму видавців «П'ятикнижжя» Грицька Чубая та «Фізика майбутнього» Мічіо Кайку, а також новий роман Юрія Макарова «За чверть десята», збірник української жіночої прози «З непокритою головою», переклад зі шведської «Ще раз, капітане!» Ейвінда Юнсона та інші. Загалом більше двох десятків книг були придбані на Форумі.

Проте, як знаєте, придбання книг – це не основна стаття поповнення фонду бібліотеки НаУКМА. Більшість книг ми отримуємо як дарунки чи через різноманітні ґранти...» і так далі.

Іноді – це суто інформаційні блоги, в яких також присутня інформація для колег-бібліотекарів. На блогах **наукових бібліотек** іноді розміщуються звіти про конференції. На жаль, у бібліотечних блогах рідко використовується такий журналістський жанр, як репортаж для звітування та розповідь про будь-які заходи, що завдяки наочності матеріалу та емоційності викладення додає шансів на підвищення кількості переглядів.

За цільовим призначенням певна частина бібліотечних блогів може бути націлена як на читачів, так і на професіоналів (або навпаки) – це часто вже вказані корпоративні блоги і бібліотек, і їхніх підрозділів. Але є блоги, що безпосередньо призначені читачам – найчастіше рекламують нові книги, активно використовуючи буктрейлери («Bookworm» – блог для читачів бібліотеки м. Суми, де представляються новинки літератури). Такі блоги виконують, функцію популяризації читання.

Серед блогів для читачів – блоги для осіб з обмеженими можливостями («Библиотека без барьеров» – неофіційний блог Центру для читачів зі спеціальними потребами Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олеся Гончара, «Мир без звуков. Блог для глухих и про глухих» – блог Кіровоградської міської ЦБС). Блог «Бібліотечна палата» розвиває тему бібліотерапії; людям з особливими потребами присвячена окрема рубрика, висвітлюється і тема виховання дітей. Часто межа, що розділяє блоги для читачів і професіоналів, умовна. Проте, скажімо, блоги, що ведуться **методичними відділами,** звичайно, можна віднести до другої категорії.

Серед блогів для професіоналів на окрему увагу заслуговує блог «Методична служба публічних бібліотек Києва» (відділ науково-методичної роботи Публічної бібліотеки ім. Лесі Українки), що не лише інформує, а й дійсно допомагає в практичній діяльності, порушуючи,

зокрема, проблемні питання. В цілому, група корпоративних блогів, спрямованих на професійний розвиток, значно розширюється. Окрім згадуваних – це «Методист OBU Херсон» (блог науково-методичного відділу обласної бібліотеки для юнацтва ім. Б. Лавреньова), «БлоГнот Методиста», що веде методичний відділ Львівської обласної бібліотеки для дітей. Серед цієї групи блогів виділимо і новий блог Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка «Школа бібліотечного журналіста», що стартував у жовтні 2013 р. і націлений на підтримку однойменного навчально-інноваційного проекту.

І повертаючись до відносно невеликої групи блогів – **авторських,** зазначимо: саме вони відіграють найвпливовішу роль у бібліотечній блогосфері, значно стимулюють розвиток професії. Вже йшлося про публіцистичність та наближеність їх матеріалів до журналістики. Адже блогінг – це оперативне і дещо індивідуалістичне реагування на факти чи події, власний погляд з будь-якого приводу, частіше – оригінальний, живий, відкритий до інтеракції. Блог виступає в такому разі не просто як форма публічної комунікації, на перший план виходить категорія суб'єктивності, що накладає певний відбиток на текст та інші компоненти контенту [8].

Отже, **авторські професійні блоги – це виражена публіцистичність, гострота теми, звернення до аудиторії, як правило, велика кількість коментарів.** І саме авторські блоги дозволяють дізнатися неофіційну точку зору і незаангажований погляд на проблему бібліотекаря-практика (закликати професіональне співтовариство до обговорення злободенних питань). Найвидатнішими в цій категорії блогів більша частина бібліотечної спільноти, мабуть, визнала б згадувані блоги «Пан бібліотекар» та «Могилянська бібліотекарка». Дуже пізнавальним є блог «Бібліотечний гопак» (розмаїття тем завжди привертає увагу).

Цікавим і по-справжньому авторським є блог Г. Нежурбіди «Інженерна думка бібліотекаря». Свої міркування, відгуки про книги представляє у блозі «Я – бібліотекарка» Л. Лаптєва. Не може не викликати зацікавлення щоденник Т. Кущук («Спокушаючи книгою…»). Авторка справді захоплює читача своїми «думками, планами і мріями». Авторські блоги навіть, коли призначені на допомогу навчальному процесу, мають відтінок неповторності (блог О. Кудрявцевої «Ex Libris Mrs Librarian», «Бібліотечний етюд») Г. Симоненко).

За формою представлення матеріалів: у чистому вигляді текстових блогів майже не існує. Фото, відео присутні фактично в кожному блозі.

Використання мультимедійних матеріалів як провідної складової контенту стає досить частим. **Відеоблоги** представлені такими ресурсами, як «BiblioTemaTV» Національної бібліотеки України для дітей (якісно зроблені фото, до відео-матеріалів і фото додані пояснювальні тексти, відеоінформація); **«**Столична бібліотека**»** (Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва). **Фотоблоги:** «Бібліородзинки» (Львівська обласна бібліотека для дітей), «Бібліородзинки 365» – українсько-польський проект, започаткований Львівською обласною бібліотекою для дітей, Публічною бібліотекою міста Кросно та Херсонською обласною бібліотекою для дітей, представляє яскраві репортажі з цікавих подій.

Аналізуючи видовий склад української бібліотечної блогосфери як свого роду підсумок, узагальнення, можна надати визначення блогів за **тематикою**:

1. **Бібліотеки та IT** («Пан бібліотекар», «Могилянська бібліотекарка», «Інженерна думка бібліотекаря», опосередковано інші).

2. **Методична робота.** Блоги методистів («Методична служба публічних бібліотек Києва», «Методист библиотеки», «Методист OBU Херсон», «БлоГнот методиста» та ін.).

3. **Новини** (можна поєднати із **інформаційними** блогами) – часто це блоги ЦРБ, в яких бібліотеки звітують про проведені заходи, або участь у конкурсах – виконують піарну, самопрезентаційну функцію.

4. **Веб-спілкування**, правильна поведінка в Інтернеті («Веб-спілкування, нетикет»).

5. **Мистецтво.** Як правило, при відділах мистецтв, численна група: «Життя в мистецтві» (блог відділу літератури з питань мистецтв Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки), «LIBRARY ART BLOG» (блог відділу мистецтв Київської міської спеціалізованої молодіжної бібліотеки «Молода гвардія»), «Art-світлиця» (Тернопільська ОУНБ), «У світі прекрасного» (блог сектору мистецтв Тернопільської обласної бібліотеки для молоді), «Місто муз» (відділ мистецтв Херсонської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Б. Лавреньова), «Мистецька палітра Чортківщини» (Чортківська ЦБС) та ін.

6. **Література** («Новини «Літературної вежі», «Слово молодих» та ін.).

7. **Книга і читання** («Bookworm», блог для читачів бібліотеки м. Суми).

8. **Краєзнавство** («Жидачівщина бібліотечна», «Відділ краєзнавства ВОУНБ ім. К. А. імірязєва», «Одесский краевед» та ін.).

9. **Інформаційні.** На блогах бібліотек навчальних закладів: частіше інформація для студентів – нова література, замітки про заходи тощо, вітання студентів з початком року тощо; студенти іноді пишуть коментарі – так бібліотеки виконують і педагогічні, і інформаційні функції.

Часто тематика змішана, і блог не можна віднести до однієї категорії. Незважаючи на те, що українській бібліоблогосфері притаманне таке розмаїття блогів за їх читацьким, цільовим призначенням, і незалежно від того, що головне в блозі – обговорення нової літератури, робота з читачем, методична проблематика, інформування про ІТ у бібліотеках або вирішення злободенних питань бібліотечної практики – всі блоги прямо чи опосередковано слугують професійному та особистісному розвитку бібліотекарів. Окрім того, дозволимо ремарку для бібліотечних блогерів, які ведуть корпоративні блоги: те, чого часто нам бракує, але необхідно, на наш погляд, для журналістського рівня матеріалів – навчитися дещо емоційно викладати новини (подія варта того), в анонс вкладати душу, репортажні елементи заміняти повноцінним репортажем. Оскільки мова блогів, на відміну від більшості електронних ЗМІ, дозволяє і навіть передбачає подібний стиль викладення, то це цілком можливо.

Таким чином, можна стверджувати, що бібліотечні блоги України, здійснюючи комунікативну, самопрезентаційну та інформаційну функції відповідно до свого основного цільового призначення, і на сьогодні є потужною складовою соціальних медіа, бібліотечна блогосфера України продовжує розвиватись. За своїми функціями, завданнями, формою представлення матеріалів та іншими характеристиками вони часто наближаються до ЗМІ. Блогінг, що став таким популярним серед бібліотекарів, можна вважати провідним жанром бібліотечної журналістики, а бібліотечні блоги – одним з найоперативніших і креативних джерел професійної інформації.

Проте, як би не модіфікувалися функції блогів та не зростала їх кількість, найцікавішими залишаються авторські блоги, де яскраво проступає особистість автора, його особиста думка, емоції, почуття. Особистісність блогів, їх персоналізм були і, напевне, будуть найбільш характерними відмінними рисами цього різновиду соціальних медіа. Звичайно, в бібліотечній блогосфері також можливий поступовий розвиток і зацікавленість аудиторії у зростанні корпоративних блогів у разі насиченості і якості контенту з точки зору постановки та обговорення проблемних питань бібліотечної практики, а не лише як платформи для реклами і піару бібліотеки. Тим паче, що високий професійний рівень

представлених матеріалів є найкращою візитною карткою будь-якої організації.

Використані джерела

1. Библиотечные блоги и сайты: самый полный перечень библиотечных блогов [Электронный ресурс] // Миры библиотек : блог школьного библиотекаря. – Режим доступа: http://myblogluba.blogspot.com/p/blog-page_3686.html.

2. Бібліотечні блоги: корисні посилання – список бібліотечних блогів [Електронний ресурс] // Бібліоміст : [сайт]. – Режим доступу: http://www.bibliomist.org/ua/resursi/bibliotechni-blogi.

3. Бібліотечні блоги: нас дедалі більше [Електронний ресурс] // Бібліотечний автобан : блог. – Режим доступу: http://bibliote4nyj-autoban.blogspot.com/2012/04/blog-post.html.

4. Блоги дитячих бібліотек України [Електронний ресурс] // Національна бібліотека України для дітей : [сайт]. – Режим доступу: http://www.chl.kiev.ua/Default.aspx?id=5821.

5. Вернік, Ю. Блоги як новітні джерела біографічної інформації / Ю. Вернік // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – Вип. 31. – С. 626 – 632.

6. Виговська, Н. Використання блогів у структурі традиційних медіа (на прикладі регіональних ЗМІ) / Н. Виговська // Магістеріум / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». – Київ, 2012. – Вип. 49. – С. 60 – 65. – (Журналістика).

7. Волнухин, А. Украинская блогосфера [BlogCampCEE, Киев 2008] [Электронный ресурс] /А. Волнухин. – Режим доступа: http://download.yandex.ru/company/Yandex_Research_Ukrainian_blogs.pdf.

8. Досенко, А. К. До питання типізації блогів / А. К. Досенко // Регіональні ЗМІ: історія, сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали ІІ Міжнар. наук. конф. (23 березня 2012 р.). – Луганськ, 2012. – Т. 2. – С. 179 – 185.

9. Итоги переписи библиотечных блогов 2013 // III неКонференция библиотечных блогеров [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://neconference.ru/?p=159.

10. Корисні посилання [Електронний ресурс] // Творчість та інновації в українських бібліотеках : блог. – Режим доступу: http://libinnovate.wordpress.com.

11. Кохан, Ю. В. Роль і популярність блогів як особливого типу студентської журналістики / Ю. В. Кохан // Нова філологія : [зб. наук. пр.] / Запорізьк. нац. ун-т. – Запоріжжя, 2008. – № 5. – С. 74 – 78.

12. Кращий бібліотечний блог «Blog – The Best!» – «Василівська бібліотека» [Електронний ресурс] // Тульчинська центральна районна бібліотека : [блог]. – Режим доступу: http://tulchlb.blogspot.com/2013/10/blog-best.html.

13. Креативу зелене світло! [Електронний ресурс] // Натхненні юністю: блог Житомирської обласної бібліотеки для юнацтва. – Режим доступу: http://junbiblzt.blogspot.com/2013/10/blog-post_30.html.

14.Лобузіна, К. В. Онлайнові бібліотечні послуги: нові підходи та технології / К. В. Лобузіна // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2011. – № 4. – С. 30 – 35.

15.Мельников, Н. Е. Обзор библиотечной блогосферы. Онлайн карта блогов [Электронный ресурс] / Н. Е. Мельников // Slideshare. – Режим доступа: http://www.slideshare.net/nemolinero/melnikov-blogs-arbicon-7345204.

16. Мир библиотек. Каталог библиотечных сайтов. [Библиотечные блоги] [Электронный ресурс] // Library.ru.3.6.Biblionet. – Режим доступа: http://www.library.ru/3/biblionet/?rub=35.

17.Объявлены итоги Всероссийского конкурса библиотечных блогов! [Электронный ресурс] // Библиотечные штучки : блог. – Режим доступа: http://blog.shikate.ru/3029/itogi-konkursbb/.

18.Огнева, И. Социальные медиа как среда для продвижения и развития библиотеки / И. Огнева // Библ. дело. – 2012. – № 6. – С. 32 – 33.

19.Савончак, В. Я. Особливості структури журналістського сайту : на прикладі порталу risu.org.ua / В. Я. Савончак // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – 2012. – № 1027. – С. 73 – 77. – (Соціальні комунікації ; вип. 4).

20.Сокол, І. Технологія веб 2.0. Сайти, блоги, фотосервіси, карти знань / І. Сокіл. – Київ : Шкіл світ, 2011. – С. 78 – 89. – (Бібліотека «Шкільного світу»).

21.Трачук, Л. Бібліотечний блог як прояв концепції «Бібліотека 2.0» / Л. Трачук // Вісн. Книжк. палати. – 2012. – № 9. – С. 22 – 25. – Відомості доступні також з Інтернету: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vkp/2012_9/st_8_09.pdf.

22. Федоров, А. О. Библиотечная блогосфера. В чем феномен библиотечного блога? / А. О. Федоров ; Рос. гос. б-ка. – Москва : Пашков дом, 2013. – 87 с.

23. Цветаєва, О. В. Блог як віддзеркалення журналістики XXI століття / О. В. Цветаєва // Регіональні ЗМІ: історія, сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали II Міжнар. наук. конф. (23 берез. 2012 р.). – Луганськ, 2012. – Т. 2. – С. 196 – 204.

24. Чижевка починає власний блог [Електронний ресурс] // Блог Кіровоградської ОУНБ : неофіц. вісн. ОУНБ ім. Д. І. Чижевского. – Режим доступу: http://blog.library.kr.ua/2008/01/blog-post.html.

25. Чудо-юдо-книжка [Електронний ресурс] // Я – бібліотекарка : блог бібліотеки Грем'яче Острозького району. – Режим доступу: http://gremyachebibl.blogspot.com/p/blog-page_7109.html

26. Ще раз – вітаємо наших Зірок бібліотечної блогосфери! [Електронний ресурс] // Бібліотечний автобан : блог. – Режим доступу: http://bibliote4nyj-autoban.blogspot.com/2011/04/blog-post_1536.html.

ВИКОРИСТАННЯ ПОДКАСТІВ БІБЛІОТЕКАМИ УКРАЇНИ: ВИДОВИЙ ТА ЗМІСТОВНИЙ СКЛАД

Тіщенко Антоніна Анатоліївна,
провідний бібліотекар науково-методичного відділу
ХДНБ ім. В. Г. Короленка, голова Молодіжної секції
Української бібліотечної асоціації, Україна,
e-mail: nifertiti0587@gmail.com

Анотація. *Подано результати дослідження стану використання подкастів бібліотеками загальнодержавного значення, республіканськими та обласними універсальними науковими, спеціалізованими бібліотеками для дітей і юнацтва. За основу взято видовий та змістовний склад бібліотечних подкастів.*

Ключові слова: *бібліотечні подкасти, види подкастів.*

В умовах глобалізації світового господарства бібліотеки прагнуть голосно заявити про себе у всесвітній мережі. Одним із засобів просування бібліотечного сервісу, іміджевим засобом є використання подкастів.

Важко уявити сучасного бібліотекаря, який ніколи не стикався у своїй професійній діяльності з поняттями «подкастинг» та «подкасти».

Подкастинг – процес створення і поширення аудіо/відеопередач (тобто подкастів) в Інтернеті (зазвичай, у форматі MP3 для аудіопередач і Flash – для відеопередач). Цільова аудиторія подкастингу – користувачі персональних або портативних комп'ютерів, а також власники інших гаджетів [2]. Подкасти – це окремий аудіо/відеофайл, який розповсюджується безкоштовно через Інтернет для масового прослуховування чи перегляду, або серія ресурсів в Інтернеті, що регулярно оновлюються. Здебільшого подкасти мають певну тематику і періодичність видання. Подкаст є своєрідною еволюцією в передачі інформації у мережі, адже він надає можливість не тільки прочитати, але й побачити чи послухати. Саме тому бібліотекарі почали активно використовувати подкасти – з'явилась можливість донести інформацію до більш широкої аудиторії. Тепер «бібліотечними повідомленнями» охоплені люди з вадами зору (аудіоподкасти), з вадами слуху (відеоподкасти), або просто зайняті люди, які можуть у вільний час ознайомлюватись з інформацією, що надають бібліотеки. Ці форми передачі візуальної чи аудіальної інформації сприяють підвищенню ролі бібліотек як ресурсних інформаційних центрів.

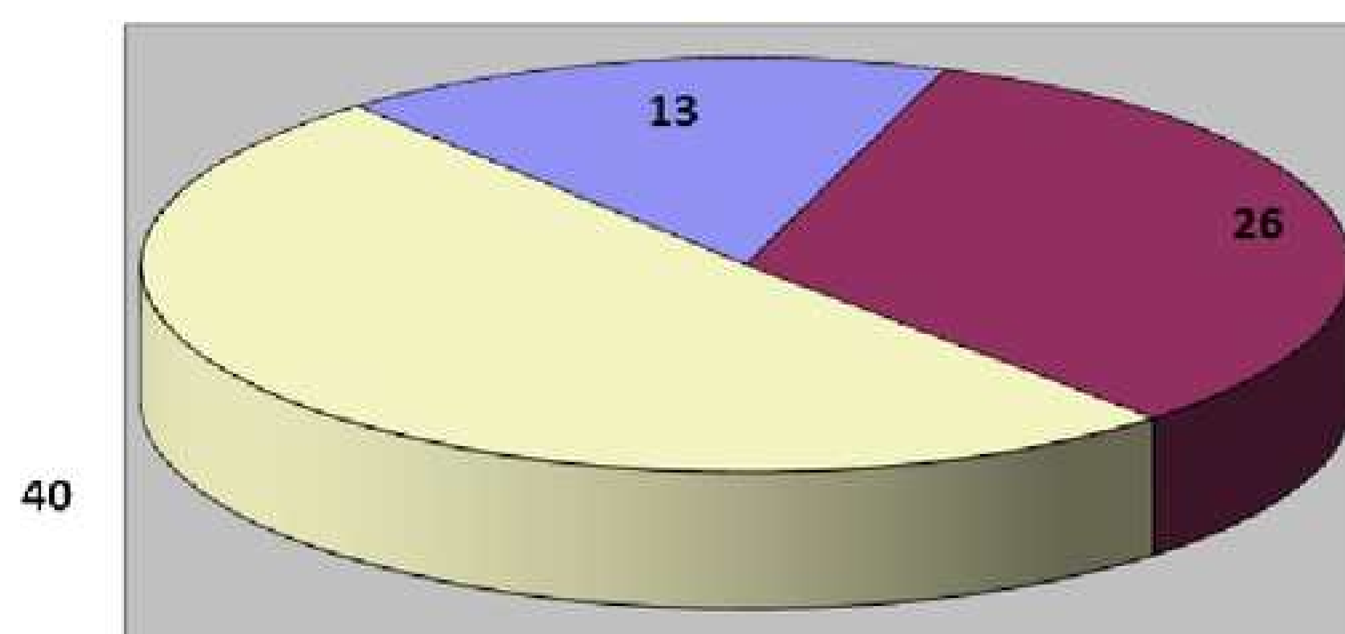
Використання подкастів надає бібліотекарю можливість впливати на користувачів не тільки ідеями в текстовій формі, а й емоціями, які передаються через аудіо- та відеоряд. Для багатьох користувачів більш цікаво слухати чи переглядати відео з «живим» бібліотекарем. Створення подкастів перетворює бібліотекаря на режисера, автора і ведучого своїх радіо- та відеопрограм. Явною перевагою, зокрема, аудіоподкасту є те, що його слухач може паралельно робити свої побутові справи. Інтонація голосу в аудіоподкастах часто безпосередньо впливає на особисті переконання слухача. Таким чином можна впливати на користувачів і змінювати імідж бібліотекаря, бібліотек в цілому, виховувати загальнолюдські цінності, прищеплювати любов до читання, книг та ін. Відеоподкасти та скрінкасти можуть передавати певну невербальну мотиваційну інформацію, досвід людини, що в більшості випадків не дозволяє зробити звичайний текст.

Темою для створення подкасту може стати геніальна думка, яку записано на диктофон; аудіо/відеоінтерв'ю з цікавою людиною, або новина у бібліотечній галузі; методичні матеріали, рекомендації, передовий досвід, цікавий та необхідний для аудиторії бібліотечного блогу чи сайту. Залишається тільки підключити творчу фантазію, тому що можливості подкастингу необмежені. Головне – пам'ятати і дотримуватися

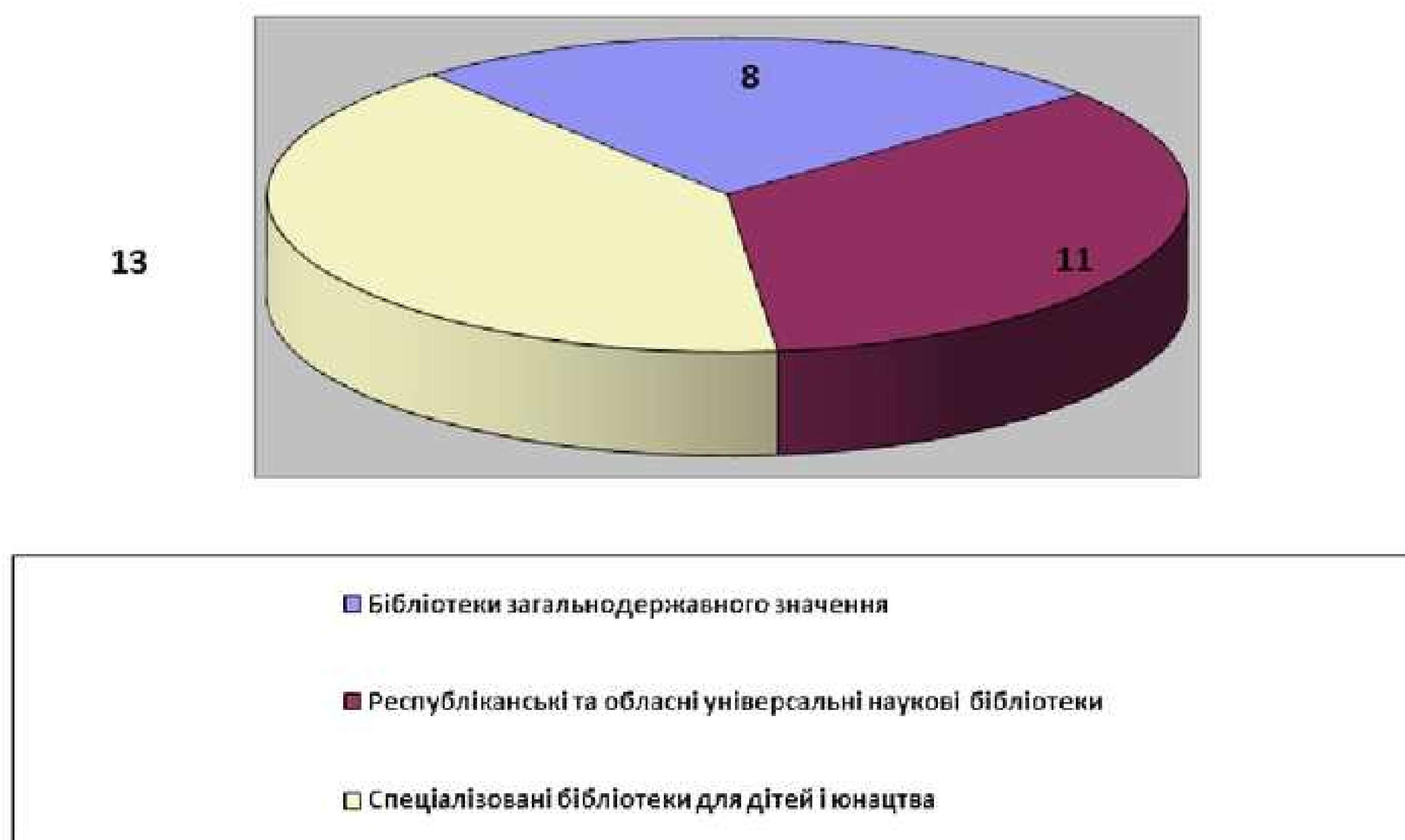
найголовнішого принципу – подкаст повинен мати інформаційну цінність для слухача чи глядача!

В окремих випадках подкасти можуть стати вірусним контентом або залучати додатковий трафік на ваш сайт. Використання подкастів також дозволяє вирішити проблему низької відвідуваності сайту. Такий маркетинговий хід ще нікого не підводив. Цікаві подкасти привертають увагу великої кількості користувачів до сайту, на якому вони розміщені. Відвідувачі можуть не тільки дивитися цікаві відеоролики або слухати оригінальну аудіозапис, розміщені на сайті, а й переглядати інші розділи. Відеоподкасти можуть містити невеликий рекламний блок бібліотечного сервісу, який розміщується на початку подкасту перед основною змістовною частиною. Оптимальна тривалість реклами в подкасті – 20 секунд (затягнута може відвернути користувача, який закриє подкаст, так і не дочекавшись основної частини).

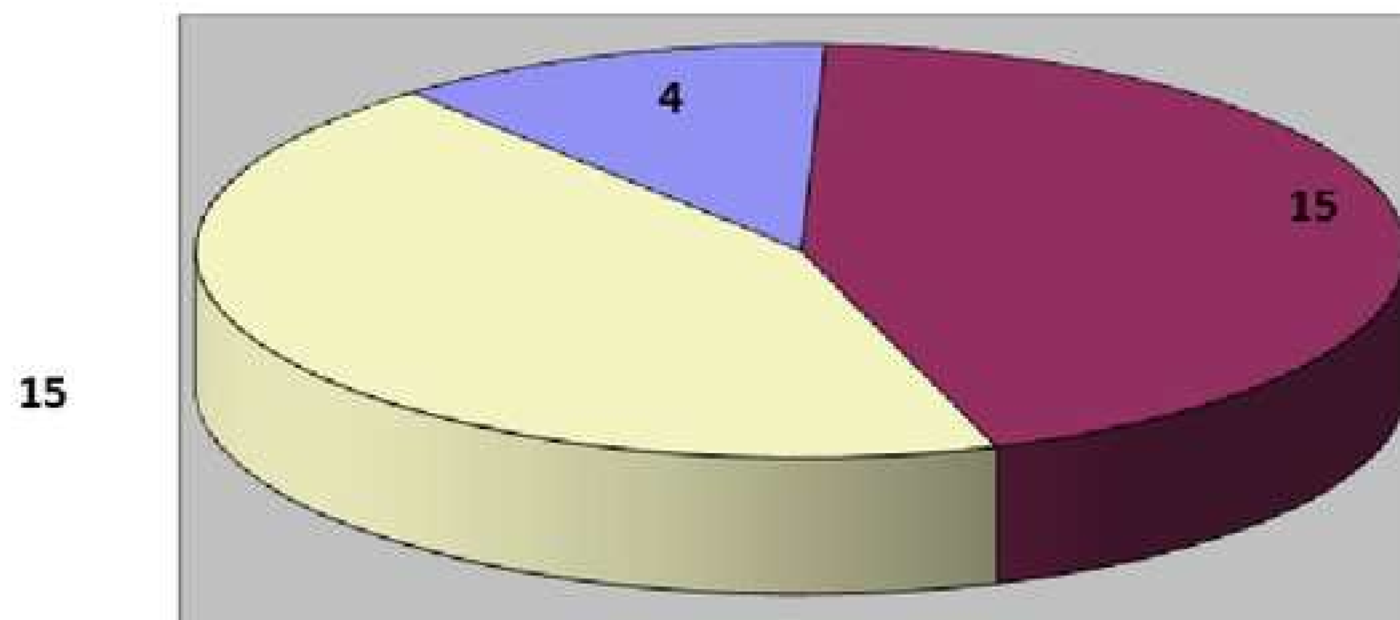
Наскільки дана форма впливу на суспільство використовується бібліотеками України, вдалося виявити завдяки аналізу їхніх веб-сайтів станом на серпень 2013 р. Всього було досліджено 79 веб-сайтів бібліотек загальнодержавного значення, республіканських та обласних універсальних наукових, спеціалізованих бібліотек (для дітей і юнацтва). За основу було взято список бібліотек, поданий Національною бібліотекою України ім. В. І. Вернадського [1].

Під час аналізу веб-сайтів бібліотек України виявилось, що 32 бібліотеки не використовують подкасти. Причини нехтування даного виду популяризації бібліотек, бібліотечного сервісу, сайту не виявлені. Можна зробити припущення, що причина – низька технічна забезпеченість бібліотек. Ситуацію можна відобразити таким чином:

У межах даного дослідження було проаналізовано веб-сайти бібліотек стосовно наявності посилання на канали, де розміщуються подкасти, чи наявності спеціальних розділів з подкастами. Найпоширенішим засобом розміщення подкастів є опублікування їх у створеному каналі на відеохостингу YouTube. Тільки Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Гмирьова зовсім не використовує відеохостинг YouTube, звертається до іншого порталу – longtailvideo (відео у форматі jwpleyer). Загалом тільки 34 бібліотеки не надають такі посилання.

Бібліотеки загальнодержавного значення

Республіканські та обласні універсальні наукові бібліотеки

Спеціалізовані бібліотеки для дітей і юнацтва

Бібліотеки України використовують весь видовий спектр подкастів [2, 3, 4]:

✓ відеоподкасти (відеозапис виступу на якусь тему, пов'язану безпосередньо з тематикою інформаційного ресурсу, на якому буде розміщуватися),

✓ слайдкасти (вид подкастів, у якому аудіозапис синхронізується з візуальним рядом, який уявляє собою слайди, створені в PowerPoint чи аналогічному додатку та конвертовані у формат SWF чи FLV);

✓ буктрейлери (невеликий відеоролик, що розповідає у довільній художній формі про якусь цікаву книгу);

✓ хаукасти (подкасти, які навчають за допомогою демонстрації);

✓ аудіоподкасти (аудіозапис закінчених ідей, думок, лекцій, новин, презентацій, який буде цікавим і корисним для заданої цільової аудиторії);

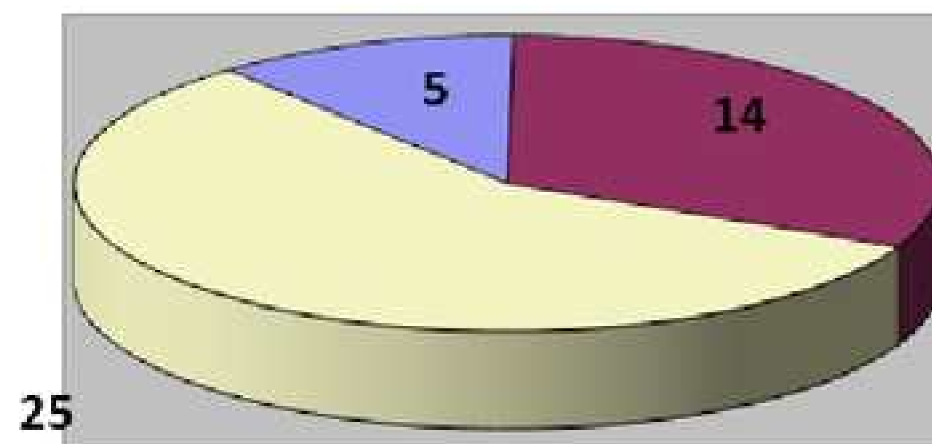
✓ скрінкаст (запис відео з екрану монітора за допомогою спеціальних програм).

Найбільш поширеним є створення та опублікування відеоподкастів (використовують 44 бібліотеки). Також бібліотеки застосовують слайдкасти (18 бібліотек), буктрейлери (19 бібліотек), хаукасти (тільки 3 бібліотеки), аудіокасти (8 бібліотек), скрінкасти (2 бібліотеки). Можна зробити висновок, що дуже рідко використовуються такі види, як хаукасти та скрінкасти. Хаукасти використовує Державна бібліотека України для юнацтва, КРУ «Юнацька бібліотека» та КРУ «Дитяча бібліотека ім.

В. Н. Орлова». Скрінкасти застосовують у своїй діяльності також тільки дві бібліотеки – Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського та Тернопільська обласна бібліотека для молоді. Ці види подкастів на даному етапі розвитку не усвідомлюються бібліотеками як провідні у такому напрямку діяльності, як навчання та виховання користувачів. У свою чергу, мінімальне використання хаукастів та скрінкастів свідчить про те, що у майбутньому їх переваги неодмінно будуть гідно оцінені і кількість бібліотек, які будуть використовувати даний вид навчання користувачів, набуде широкого розповсюдження.

Розглянемо детальніше стан використання бібліотеками різних видів подкастів.

Відеоподкасти

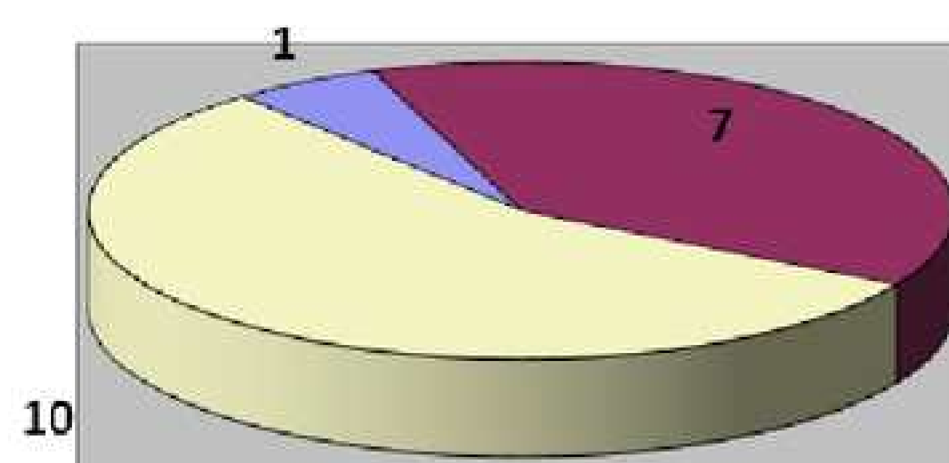

Бібліотеки загальнодержавного значення

Республіканські та обласні універсальні наукові бібліотеки

Спеціалізовані бібліотеки для дітей і юнацтва

Слайдкасти

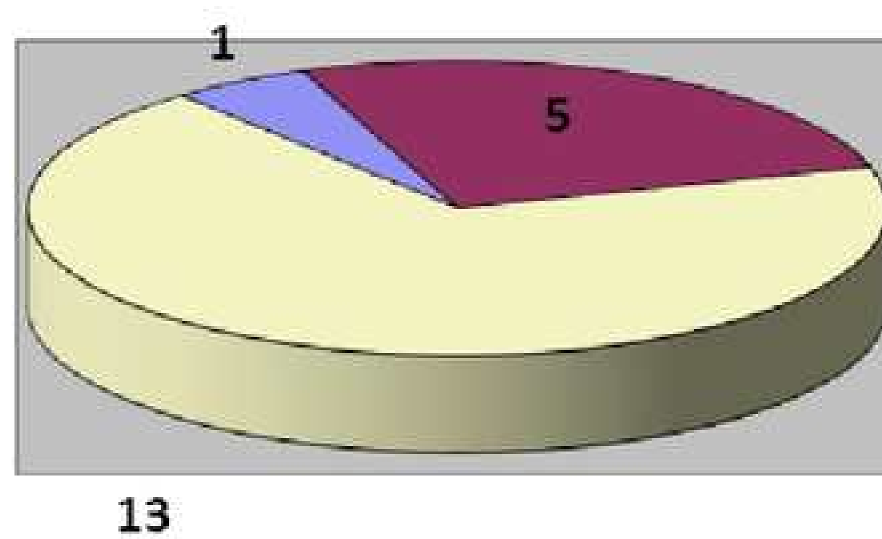

Бібліотеки загальнодержавного значення

Республіканські та обласні універсальні наукові бібліотеки

Спеціалізовані бібліотеки для дітей і юнацтва

Буктрейлери

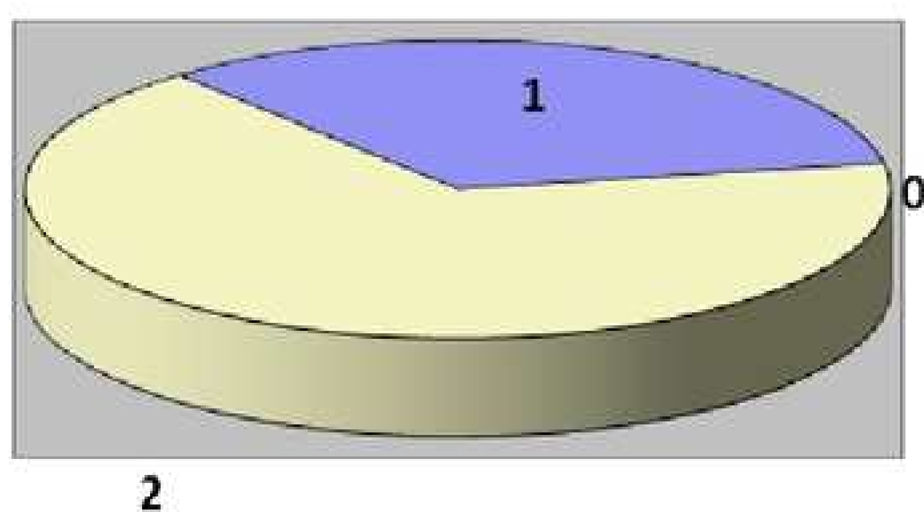

Бібліотеки загальнодержавного значення

Республіканські та обласні універсальні наукові бібліотеки

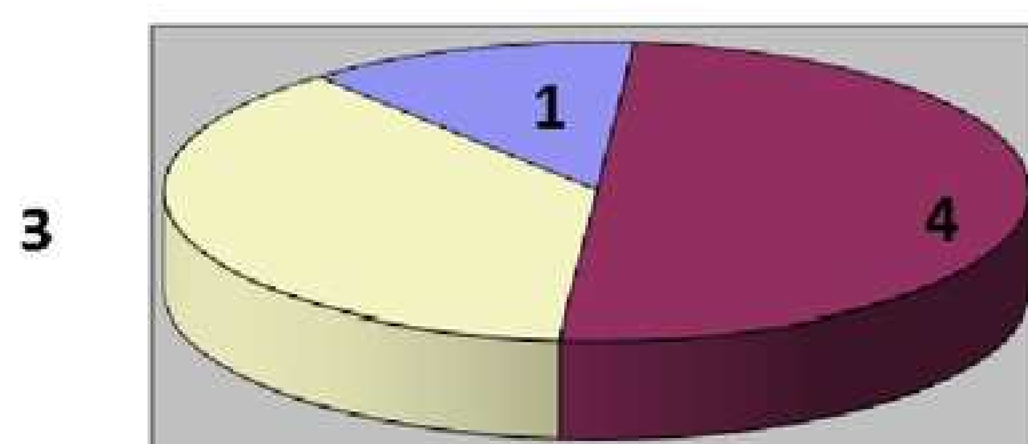
Спеціалізовані бібліотеки для дітей і юнацтва

Хаукасти

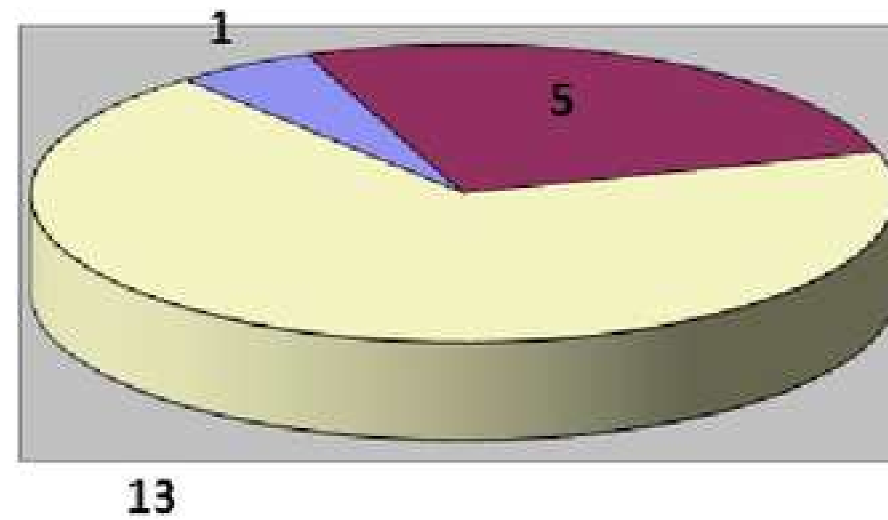
- Бібліотеки загальнодержавного значення
- Республіканські та обласні універсальні наукові бібліотеки
- Спеціалізовані бібліотеки для дітей і юнацтва

Аудіоподкасти

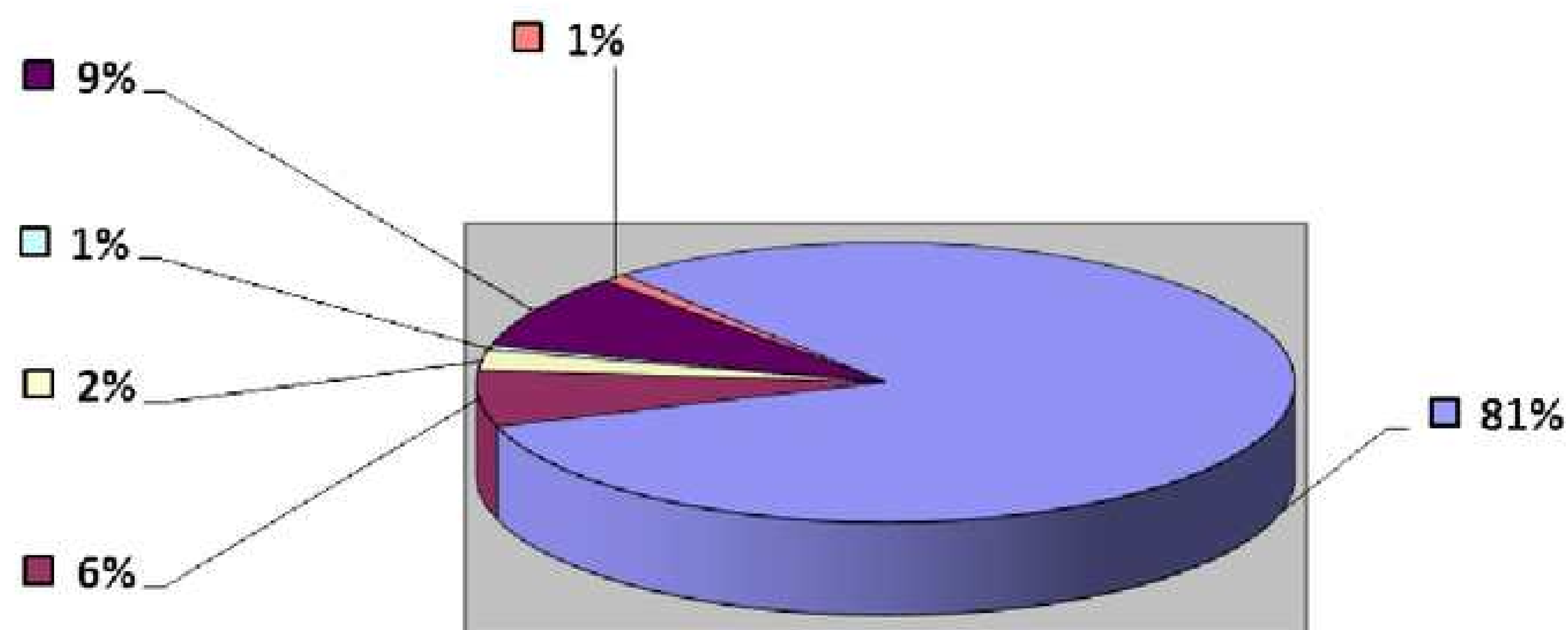

- Бібліотеки загальнодержавного значення
- Республіканські та обласні універсальні наукові бібліотеки
- Спеціалізовані бібліотеки для дітей і юнацтва

Скрінкасти

Крім кількості бібліотек, які застосовують у своїй діяльності подкасти, важливим показником, що сприяє кращому розумінню стану використання подкастів бібліотеками України, є видова кількість подкастів, що створені та представлені для ознайомлення на сайтах та каналах бібліотек. Загальна кількість виявлених подкастів становить **1797**. Бібліотеками України створено та опубліковано 1456 відеоподкастів, 116 слайдкастів, 42 буктрейлера, 9 хаукастів, 157 аудіоподкастів, 17 скрінкастів. Ці показники можна відобразити за допомогою такої діаграми:

За тематикою подкасти розподіляються таким чином:

✓ рекламні (про бібліотеку, бібліотечні послуги, популяризація читання);

✓ подієві (про заходи, що проводить чи планує проводити бібліотека (анонси заходів);

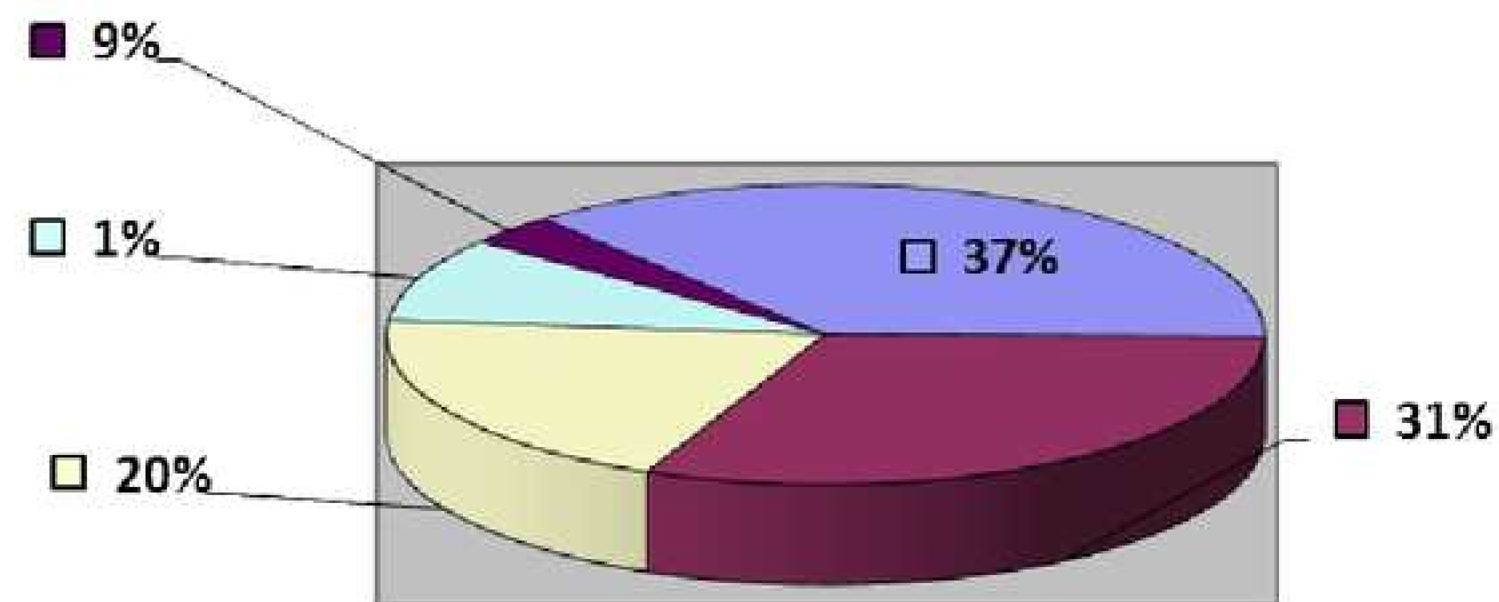
✓ тематичні, виховні;

✓ краєзнавчі;

✓ «зворотній зв'язок» (інтерв'ю з читачами).

Необхідно зазначити, що поділ подкастів, які створюють бібліотеки, за тематикою досить приблизний, що обумовлено вимогами часу, практичними напрацюваннями бібліотек. Не завжди можна чітко визначити, до якого типу за тематикою належать подкасти, адже один подкаст рекламує бібліотеку і одночасно розповідає про заходи, що проводились у бібліотеці, подкаст може містити інтерв'ю з читачами, відомими людьми, а також мати краєзнавчий характер та ін.

Найбільше бібліотек загальнодержавного значення, республіканських та обласних універсальних наукових, спеціалізованих бібліотек (для дітей і юнацтва) створюють рекламні подкасти (44% від загальної кількості), а також подієві (38%).

інформаційні/рекламні про бібліотеку, бібліотечні послуги, популяризація читання;

інформація про заходи, що проводить чи планує проводити бібліотека (анонси заходів);

тематичні, виховні;

краєзнавчі;

інтерв'ю з читачами

Використання подкастів провідними бібліотеками України – це революція в обслуговуванні користувачів. Тепер познайомитись з діяльністю бібліотеки, її сервісами можуть й люди з обмеженими можливостями. Крім того, подкасти дозволяють обслуговувати користувачів, які не мають часу ознайомитись з текстовою інформацію про бібліотеки. Розуміючи переваги використання подкастів, більшість бібліотек активно працюють за цим напрямком. Однак на сьогодні ще залишається досить велика кількість бібліотек, що не звертаються до цього виду комунікації з існуючими та потенційними користувачами. Дане явище має право на існування у період становлення та розвитку подкастингу. Питання технічного забезпечення бібліотек залишається не вирішеним у повній мірі, що гальмує використання подкастів. Не менше значення щодо використання подкастів мають певні психологічні бар'єри бібліотечних фахівців. Зазначені фактори перешкоджають розвитку подкастингу у бібліотечній галузі. Бібліотеки, які активно використовують та поширюють усі можливі види подкастів, охоплюють різноманітну за рівнем інформаційної культури, уподобаннями цільову аудиторію.

Подкасти набувають все більшої популярності. Дане дослідження – яскравий приклад. На момент проведення дослідження залишалось багато бібліотек України з числа найбільших, які з тих чи інших причин не використовували подкасти у своїй діяльності. Однак масштаби сьогоденного використання подкастів свідчать про невпинне зростання цього показника у майбутньому. Після закінчення дослідження перегляд каналів бібліотек в YouTube дозволив зробити висновки, що за останній місяць кількість подкастів якісно збільшилась. Можна припустити, що у майбутньому не залишиться жодної бібліотеки загальнодержавного значення, республіканських та обласних універсальних наукових, спеціалізованих бібліотек (для дітей і юнацтва), які не використовуватимуть подкасти, та не залишиться таких видів подкастів, які бібліотеки оминатимуть. Дана тенденція сприятиме поширенню інформації про бібліотеки, формуванню розуміння бібліотеки як сучасного інформаційно-культурного, дозвільного центру, без якого суспільство не зможе розвиватись.

Використані джерела

1. Бібліотеки та інформаційні центри України сайт НБУВ [Електронний ресурс] : сайт НБУВ / НБУВ // Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html

2. Бобрин, А. Что такое подкаст (podcast)? Какие бывают типы и как создать подкаст? [Электронный ресурс] / Александр Бобрин // Блог Александра Бобрина: Блоггинг, заработок в интернете, личностный рост. – Режим доступа : asbseo.ru/optimizaciya-i-prodvizhenie-bloga/chto-takoe-podkast-podcast-kakie-byvayut-tipy-i-kak-sozdat-podkast.html#ixzz2XxaMmDRt

3. Буров, Д. Подкастинг и сервис правильных подкастов [Электронный ресурс] / Даниил Буров // Hostinfo : справочная информация и практические советы. – Режим доступа : http://hostinfo.ru/articles/events/1407/

4. Люблянская, Е. Профессиональный словарь современного библиотекаря [Электронный ресурс] : сайт Slideshare / Е. Люблянская // Сайт Slideshare. – Режим доступа : http://www.slideshare.net/lenamay/ss-12649031

ФОРМУЛА ЭФФЕКТА: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В БИБЛИОТЕКЕ TWITTER, YOUTUBE, PINTEREST

Огнева Ирина Николаевна,
зав. методическим отделом
Муниципального учреждения культуры
«Централизованная библиотечная система
г. Арзамаса Нижегородской области»,
Российская Федрация
e-mail: arz-metodist@yandex.ru

Аннотация. *О применении в библиотеках сервисов Twitter, YouTube, Pinterest.*
Ключевые слова: *блоги библиотечные, социальные сети.*

Современные технологии многое меняют в способах общения и получения информации, поэтому нужно использовать различные инструменты для продвижения книги и чтения. Сегодня библиотеке важно научиться применять в виртуальном пространстве дополнительные возможности, в том числе сервисы Twitter, YouTube, Pinterest.

Twitter. Входит в десятку самых популярных социальных медиа в России (данные TNS Russia на август 2013 г.). Это удобный и бесплатный сервис микроблогов, в котором можно публиковать сообщения длиной до 140 символов. Его достоинствами являются оперативность, простота, открытость, лаконичность, мобильность. Сервис помогает оперативно распространять информацию и формулировать основные идеи кратко и конкретно, удобен при онлайн-трансляции и для одновременного обсуждения группой людей темы или выступления.

Эффективность сервиса во многом зависит от twitter-окружения. Существуют различные варианты создания своих сообществ: контакты из электронной почты, ссылки на твиттер-аккаунты, размещенные на веб-страницах, уже созданные списки других людей, подписка на тех, кого вы заметили по интересным сообщениям. Twitter-подписки помогают в информационной работе, создании рекомендательных пособий, расширении круга профессионального общения и т. д.

Сервис позволяет систематизировать подписки и предоставляет более удобный способ чтения твиттер-ленты: списки. В зависимости от интересов и потребностей списки могут включать: образовательные ресурсы, библиотечных специалистов, местное сообщество, писателей и т.п. Для того, чтобы познакомиться с сообщениями людей (аккаунтов) из конкретного списка, достаточно его открыть. Списки могут быть личными или публичными, в этом случае на них сможет подписаться любой пользователь Twitter.

Библиотека может использовать Twitter для онлайн-консультирования, обратной связи, нетворкинга, рекламной деятельности, продвижения библиотечного сайта, получения новостей и т. д. При помощи сервиса можно проводить опросы и викторины для читателей, планировать события и организовывать конкурсы, использовать его как совместную записную книжку и информационный стенд, проводить интерактивные лекции и репортажи в реальном времени. Примеры работы в Twitter:

• @kraevushka https://twitter.com/kraevushka. Государственная универсальная научная библиотека Красноярского края. Новости библиотеки и книжного мира. Интересные ссылки.

• @Csl_By https://twitter.com/Csl_By. Центральная научная библиотека им. Я. Коласа Национальной академии наук Беларуси: прошлое, настоящее, будущее науки вместе с нами.

• @vorotbibl https://twitter.com/vorotbibl Библиотекари Воротынской ЦБС и мы хотим заявить о себе! (п. Воротынец Нижегородской обл.).

YouTube. Многие библиотеки начали использовать YouTube – сервис, предоставляющий услуги видеохостинга. В 2013 г. ежемесячная аудитория YouTube достигла одного миллиарда человек. Сервис возглавляет рейтинг видеоресурсов Рунета. Библиотеками наиболее востребованы функции добавления и просмотра видеозаписей, распространения роликов в социальных сетях, встраивания в блоги и сайты, комментирования. Сервис постоянно развивается, предоставляя новые возможности. Сегодня можно:

• редактировать ролики он-лайн, не прибегая к специальным программам видеомонтажа (добавлять аннотации и титры, обрезать видео, объединять несколько роликов в один, добавлять аудиотреки и т.д.);

• создавать плейлисты, позволяющие объединять контент (собственный или размещенный на других каналах) по темам, например, «Буктрейлеры», «Я прочитал и вам советую (отзывы читателей)», «Обучающие материалы» и др. Плейлисты можно отправлять другим пользователям и встраивать на других сайтах;

• составлять оглавления для видеороликов, указывая начало каждого фрагмента;

• проводить видеовстречи в прямом эфире, например, мастер-классы, встречи с авторами или методические консультации. YouTube позволяет сохранить эту запись для дальнейшей работы.

Примеры работы на YouTube:

• Исторический лекторий http://www.youtube.com/user/histlectures – канал совместного культурно-просветительского проекта Библиотеки-читальни им. И. С. Тургенева и Всеобщего просветительского общества «Исторический лекторий»);

• Ангелы чтения http://www.youtube.com/user/ilicha20 – канал библиотеки им. А. М. Горького (г. Екатеринбург), представляющий книжные новинки;

• Библиотека Лермонтовка http://www.youtube.com/user/liblermont -– официальный канал Пензенской областной библиотеки им. М. Ю. Лермонтова.

• Линевская детская библиотека http://www.youtube.com/user/liblnevo.

Pinterest. Известно, что многие пользователи предпочитают визуальную информацию. Одним из сервисов, которые могут использовать библиотеки, является Pinterest, ставший одним из открытий 2011 г. в сфере социальных медиа, хотя сам сервис появился в 2009 г. Уже в январе 2012 г. был преодолен 10-миллионный порог, за всю историю существования социальных медиа такого уровня посещаемости за такой короткий срок не достигала ни одна платформа. Русскоязычный сегмент Pinterest только начинает формироваться (в 2013 г. здесь больше 1 млн активных русскоязычных пользователей), но уровень его популярности постоянно растет.

Название сервиса построено на базе двух слов: Pin (пришпилить) и Interest (интерес) – «пришпилить» интерес. Pinterest – сервис, позволяющий добавлять в закладки изображения, проставлять теги, создавать тематические коллекции (доски) и делиться ими с другими пользователями. Сервис характеризуется исключительно простым пользовательским интерфейсом, лаконичностью входных сообщений и механизмом социальных связей типа «читающий вас – читаемый вами». Pinterest часто называют социальной сетью, так как здесь можно следовать за другими людьми на основе общих интересов, отмечать понравившиеся фотографии, оставлять комментарии, делиться контентом. Библиотека может использовать Pinterest для:

• создания тематических коллекций книг (например, «Наши новинки», «Лауреаты литературных премий», «Книги, которые стоит прочитать»);

• размещения коллекций материалов (буктрейлеры, интерактивные плакаты, инфографика, «Город на фотографиях», «Библиотека, скрытая от глаз читателя» и т.д.);

• размещения коллекций материалов для определенной категории читателей (например, молодых мам);

• рекламы мероприятий (например, красочные листовки с объявлениями);

• создания совместных альбомов с читателями (например, «Мои любимые книги», «Как мы провели лето с книгой»);

• упорядоченного хранения веб-ссылок в наглядном формате изображений с удобной возможностью обмена такими ссылками.

Особенность Pinterest состоит в том, что, независимо от того, сколько человек поделится конкретным изображением, каждый раз, когда пользователь будет «кликать» по картинке, он будет попадать на сайт-первоисточник. Таким образом, Pinterest может способствовать увеличению посещаемости библиотечного сайта.

Примеры работы в Pinterest:

• Украинская библиотечная ассоциация http://www.pinterest.com/ukrlib/;

• Государственная библиотека Украины для юношества http://www.pinterest.com/lib4uth/;

• «PRO-движение чтения» 2013 http://www.pinterest.com/Chtenie21/. Образовательная программа «PRO-движение чтения», организованная Некоммерческим фондом «Пушкинская библиотека» и Интернет-порталом «Чтение-21».

• «BigBook – 2012. О книгах и авторах Литературной премии «Большая книга» http://www.pinterest.com/galinaegorova/bigbook-2012/).

Использованные источники

1. Авдулова, К. Н. Pinterest – визуальная социальная сеть для креативных маркетологов / К. Н. Авдулова // Интернет-маркетинг. – 2012. – № 3. – С. 144 – 163.

2. Маркетинг в социальных медиа. Интернет-маркетинговые коммуникации : учеб. пособие / под ред. Л. А. Данченок. – Санкт-Петербург, 2013. – 288 с. : ил.

3. Огнева, И. Н. Twitter в деятельности школьного библиотекаря / И. Н. Огнева // Школ. б-ка: сегодня и завтра. – 2013. – № 1. – С. 13 – 15.

4. Огнева, И. Эффект сарафанного радио / И. Огнева // Библиотека. – 2013. – № 3. – С. 28 – 35.

5. Федоров, А. О. Как продвигать библиотеку в Твиттер. Секреты «кухни» библиотечного микроблога / А. О. Федоров, И. В. Юрик ; Рос. гос. б-ка. – Москва : Пашков дом, 2013. – 80 с.

6. Хайден, Б. Pinterest для бизнеса. Как привлечь целевой трафик из самой быстрорастущей социальной сети в мире / Б. Хайден ; пер. с с англ. С. Чигринец. – Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 208 с.

7. Шефер, М. Маркетинг в твиттере. Используйте инструмент, который многие недооценивают / М. Шефер ; пер. с англ. О. Медведь. – Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 224 с.

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ БІБЛІОТЕКИ З КОРИСТУВАЧАМИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ХДНБ ім. В. Г. КОРОЛЕНКА)

Богданов Кирило Юрійович,
бібліотекар соціокультурного центру
ХДНБ ім. В. Г. Короленка, Україна,
e-mail: KirillBogdanov@ukr.net

Анотація. *Аналізується набутий досвід, розглядаються механізми використання новітніх технологій у створенні іміджу ХДНБ ім. В. Г. Короленка.*

Ключові слова: *Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка, віртуальні співтовариства, комунікація, соціальні медіа, соціальні мережі, соціальні сервіси.*

Соціальні мережі як складова сучасного Інтернету набувають сьогодні дуже стрімкого розвитку. Мабуть, немає людини, яка б не знала про Facebook, Twitter, ВКонтакті. Цей соціально орієнтований проект став найбільш популярним засобом комунікації не тільки як віртуальний простір для знайомств, спілкування, але і середовищем для розміщення й обміну інформацією, зокрема для бібліотек.

Соціальна мережа – платформа, онлайн-сервіс або веб-сайт, призначена для побудови, відображення й організації соціальних взаємовідносин.

Характерними особливостями соціальних мереж є:

• надання практично повного спектру можливостей для обміну інформацією (фото + відео + сервіс блогів + сервіс мікроблогів + (співтовариства) + С/чат + можливість позначити місцезнаходження і т. д.);

• створення профілів, в яких слід вказати реальне прізвище, ім’я по-батькові та максимум інформації про себе;

• спілкування більшості користувачів у соціальних мережах – це пошук не віртуальних друзів за інтересами, а зв’язок з реальними друзями, родичами, колегами.

Наведені характеристики визначають спрямованість на побудову в Інтернеті співтовариств з людей зі схожими інтересами або діяльністю. Такі характеристики завжди були ознаками одного з найбільш поширених соціальних інститутів, яким є бібліотека, але у новому, створеному часом і новітніми технологіями сучасному інформаційному просторі, вони суттєво змінились. Сьогодні розвиток майже кожної книгозбірні пов'язують з концепцією віртуальної бібліотеки, з новими методами взаємодії з користувачами. Що важливо: новітні технології не потребують значних фінансових витрат, сприяючи просуванню бібліотеки у віртуальному середовищі.

Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка намагається збагатити себе такими інформаційними технологіями, як комунікація в соціальних мережах саме заради встановлення тісного контакту із користувачем з метою ефективного використання багатого інформаційного ресурсу, яким є її фонд. Працівники Бібліотеки намагаються наблизитись до нового покоління користувачів, для якого характерним є використання на професійному рівні інформаційних технологій у будь-якій сфері. Саме вони потребують надання інформації в електронному вигляді як найбільш зручному у використанні і застосуванні. Користувач XXI ст. – це людина, яка шукає дійсно швидкий доступ до якісної інформації. Суттєво змінилася і сама культура читання. Об'єми інформації штучно зменшено та адаптовано під потреби конкретного читача. Місце громадських сайтів з купою інформації зайняли блоги з короткими меседжами.

Соціальні мережі стають у цьому плані важливим чинником діяльності бібліотеки. Представляючи в них Бібліотеку, працівники керуються такими завданнями:

- спілкування в зручний та звичний для користувачів спосіб;
- найшвидше чи оперативне надання інформації;
- виявлення інтересів користувачів, насамперед, молоді;
- сприяння на базі інформаційних технологій розвитку творчого потенціалу користувачів;
- встановлення партнерських відносин;
- розвиток віртуальних послуг у віртуальному середовищі.

Робота в соціальних мережах розпочата ХДНБ у 2011 р.

Таблиця 1

Представництво ХДНБ у соціальних мережах

Соціальна мережа	Домашня сторінка ХДНБ	Друзів (станом на 01.09.2013)	Записів (станом на 01.09.2013)
Twitter	http://twitter.com/hgnb_korolenko	412	455
FaceBook	http://www.facebook.com/hgnbk	4997	1457
Friend Feed	http://friendfeed.com/emydsmel	47	98
ВКонтакті	http://vk.com/id185094199	1313	1280

Твіттер – соціальна мережа мікроблогів, що дає змогу користувачам надсилати короткі текстові повідомлення (до 140 символів), використовуючи SMS, служби миттєвих повідомлень і сторонні програми-клієнти.

Таблиця 2

Контент-план мікроблогу ХДНБ

Тип контенту	Тема публікацій
Офіційні новини Бібліотеки	Щодня
Огляди та анонси заходів	За фактом проведення заходу
Корисні поради про те, як користуватися бібліотекою, її ресурсами та послугами: каталогами, картотеками, платними послугами, сайтом, електронними послугами	Щонеділі
Фотозвіти про заходи	За фактом проведення заходу
Відповіді на запити користувачів	В міру надходження
Цікаві факти про Бібліотеку	Щомісяця

Facebook (http://uk.wikipedia.org/wiki/Facebook) – веб-сайт популярної соціальної мережі, що почав працювати 4 лютого 2004 р. Засновником сервісу є М. Цукерберг. Станом на вересень 2012 р. сайтом активно користується понад 1 млрд користувачів.

Функціональні можливості цього ресурсу максимально відповідають потребам користувачів ХДНБ. Facebook – ресурс найбільш пристосований для просування бібліотеки, тому що спілкуватися, організовувати і підтримувати професійні та особисті контакти за допомогою Facebook найзручніше. Досвід ХДНБ свідчить, що бібліотечне співтовариство в основному спілкується в Facebook. Це і сторінки бібліотек, і профілі бібліотекарів, і тематичні бібліотечні групи.

ВКонтакте (http://uk.wikipedia.org/wiki/ВКонтакті) – найбільша соціальна мережа на теренах СНД. Сайт спочатку позиціонував себе як соціальна мережа студентів і випускників, пізніше – як універсальний засіб зв'язку для всіх соціальних груп і віків. Зараз ВКонтакті є беззаперечним лідером серед соціальних мереж в Україні та Росії за відвідуваністю. На сайті зареєстрована переважна більшість української молоді, яка використовує його як універсальний засіб для спілкування та обміну даними. На сторінці ХДНБ понад 1000 друзів, щодня оновлюються новини, надаються консультації користувачам, які потребують допомоги.

Соціальні мережі використовуються в ХДНБ для досягнення наступних цілей:

- просування основних бібліотечних послуг (електронний каталог; перелік онлайн-ресурсів, які надаються Бібліотекою; Інтернет послуги);
- оперативне інформування користувачів про новинки бібліотечного сервісу;
- творче, цілеспрямоване дублювання повідомлень з головного сайта (анонси подій, віртуальні виставки літератури, бюлетені нових надходжень);
- залучення користувачів соціальних мереж на сайт ХДНБ;
- вихід на нові аудиторії;
- вивчення досвіду колег, опублікований в новинних стрічках.

Групи та сторінки в соціальних мережах дозволяють залучити користувачів до діяльності бібліотек, надають можливість достатньо швидко встановити неформальний контакт. На сторінці сайта ХДНБ є віджет –контент-модуль, що вбудовується у веб-сторінку або у браузер з посиланням на профілі ХДНБ у соціальних мережах. В свою чергу, в кожному профілі ХДНБ в соціальних мережах надається посилання на її сайт.

При оцінці роботу з групою пріоритетом вважається активність користувачів, критеріями якої є:

- відвідуваність;
- кількість тем і повідомлень в обговореннях;
- кількість повідомлень на стіні, де адміністратори і користувачі можуть викладати фото, аудіо та відео, ставити запитання, ділитися інформацією тощо;
- частота нових повідомлень, кількості коментарів до запису і «лайків»;
- участь в опитуваннях.

Як показує досвід, ефективність просування Бібліотеки в соціальних мережах, особливо серед молоді, є досить значною. Читачі охоче підписуються на стрічку повідомлень та переходять за посиланнями на сайт Бібліотеки.

Одним з головних завдань спілкування бібліотеки з користувачем є просування бібліотечних послуг, арсенал яких у ХДНБ різноманітний. Але робота бібліотеки оцінюється не за загальною кількістю бібліотечно-бібліографічних послуг, а за кількістю затребуваних (використаних користувачами послуг і продуктів бібліотечно-бібліографічної праці). Тому необхідна професійна популяризація структурними підрозділами запитів і оцінок користувачів задля мобільного реагування на них, вивчення потреб і впливу на використання.

Важко переоцінити значення соціальних мереж для підтримки творчих зв'язків ХДНБ з фахівцями провідних бібліотек існуючої бібліотечної мережі. Загальна активність бібліотек у соціальних мережах за останні роки значно зросла. Бібліотекарі цікаво пишуть про заходи, постійно анонсують щось нове, діляться на своїх сторінках цікавими посиланнями на бібліотечні блоги тощо. Ця інформація гідна відстеження і вибіркового використання. Необхідно відзначити, що проблема адаптування, зокрема публічних бібліотек, у соціальних мережах розроблена недостатньо і потребує себічного змістовного осмислення, вивчення накопиченого досвіду, форм, методів і ефективності їх використання.

Використані джерела

1. Харьковская государственная научная библиотека [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.facebook.com/hgnbk

2. Анисимов М. Что такое социальные интернет-сети [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://21cent.ru/734.

3. Библиотечные штучки: самое интересное о библиотеках и не только [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://blog.shikate.ru.

4. Википедия: Свободная энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ru.wikipedia.org.

5. Библиотека Короленко [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://vk.com/id185094199.

«БІБЛІОФОКУС»: РОЗДУМИ ПРО ТЕ, ЧИ ПОТРІБНО БІБЛІОТЕЦІ ВНУТРІШНЄ ІНФОРМАЦІЙНЕ ВИДАННЯ

Самотий Рената Стефанівна,
зав. відділом науково-технічної бібліотеки
Національного університету «Львівська політехніка»,
канд. наук із соціальних комунікацій,Україна,
e-mail: rsamotyj@gmail.com

Анотація. *Розглянуто роль електронного корпоративного видання для розвитку менеджменту персоналу, іміджу та організаційної культури бібліотеки в цілому.*

Ключові слова: *бібліотека, корпоративне видання, внутрішній менеджмент, електронне видання.*

Створення і розроблення інформаційного органу бібліотеки – важливий етап організації системи внутрішньої комунікації. Газета (бюлетень) або інший внутрішній (корпоративний) інформаційний орган – це додатковий засіб піару, про який потрібно пам'ятати і використовувати навіть у невеликих бібліотеках. Використання електронної форми втілення внутрішнього видання – доступний та економічний інструмент позиціонування у професійному середовищі, що є повноцінною складовою іміджу бібліотеки.

Для того, щоб краще зрозуміти значення використання інформаційного видання для моделювання стратегії організаційної культури бібліотеки, доцільно нагадати декілька фрагментів історії видання корпоративної преси. Перші спроби випуску внутрішніх видань фірм з'явилися у далеких 30-х роках XIX ст. у Німеччині. Але перше повноцінне корпоративне видання – це журнал «Furrow» (1895 р.), який випустила

американська компанія сільськогосподарського обладнання Дж. Діра. Згадаймо, якими популярними були заводські газети у добу розвинутого соціалізму.

Торкнемося деяких теоретичних аспектів типології внутрішніх корпоративних видань. У залежності від спрямованості, вони поділяються на внутрішні – для працівників (business-to-personnel), і зовнішні для партнерів (business-to-business), або користувачів (business-to-client). Зауважимо, що корпоративна преса поділяється на рекламну (буклети, каталоги) та інформаційні видання (газети, бюлетені, журнали, вісники організації).

«Ньюслеттер», таку сучасну назву сьогодні отримав вид преси, який за характером цільової аудиторії орієнтований на персонал організацій. Він продовжує традиції корпоративних видань, але має нові якісні характеристики, які покликані виконувати завдання внутрішньої комунікації.

Уже протягом десяти років тираж корпоративних видань усіх типів випереджає тираж звичайних засобів масової інформації, що свідчить про популярність цього виду преси.

Спробуємо поміркувати, навіщо потрібно створювати корпоративне видання у бібліотеці, яку користь воно може принести у формуванні стратегії розвитку, чи є ефективним інструментом внутрішнього менеджменту. На нашу думку, зусилля, спрямовані на підготовку та випуск інформаційного органа (бюлетеня, газети) здатні підтримувати корпоративну культуру серед працівників, впливати на покращення психологічного клімату в колективі, допомагати управляти іміджем бібліотеки, лобіювати інтереси бібліотеки у професійному середовищі, виконувати розважальну функцію.

Якісне подання інформації у корпоративному виданні сприяє:

- інформуванню персоналу бібліотеки про усі заходи, події, що відбуваються у різних відділах;
- формуванню культури взаємодії між працівниками, поглибленню двосторонніх комунікацій;
- зміцнює довіру до керівництва;
- стимулює та заохочує до кращої роботи;
- посилює відповідальність усіх працюючих за престиж бібліотеки;
- підкреслює здібності окремих працівників;

• зміцнює позиції бібліотеки і бібліотекаря у професійному середовищі.

Використовуючи теоретичну базу, наукові напрацювання у дослідженні корпоративної преси, спираючись на публікації О. В. Гнєдаш, О. В. Тодорової, Д. О. Олтаржевського [1; 4; 5], російських дослідників А. Ю. Горчевої, Д. А. Мурзіна [2; 3] та ін., а також на матеріали мережі Інтернет [6] спробуємо визначити основні функції, які виконує інформаційний орган у бібліотеці.

Репрезентативність – корпоративне видання відображає стратегію та перспективи розвитку бібліотеки, демонструє важливість проведених заходів. Дає змогу керівництву донести корисну інформацію до всього колективу.

Представницька функція – на макрорівні, інформаційний орган підготовлений бібліотекою, як підрозділом вищого навчального закладу – представляє університет. На мікрорівні у ньому оприлюднюються результати роботи підрозділів, біографічні довідки про працівників з нагоди особистих професійних досягнень, ювілеїв.

Діалогічність – інформаційне видання дає змогу висловлювати думки. Сприяє контакту між керівництвом і персоналом, що впливає на формування ставлення колективу до подій, які відбуваються у бібліотеці, громадської думки про майбутні або заплановані зміни.

Професіоналізація – корпоративне видання відображає повсякденне життя організації, специфіку окремих завдань, отримані результати, спонукає до підвищення кваліфікації та навчання працівників.

Престижність – охоплює низку емоційних мотивів таких, як: формування почуття професійної гордості, а саме: можливість отримати відзнаку на сторінках інформаційного органа за якість роботи; почуття приналежності до спільної справи конкретної особи через усвідомлення важливості виконуваної роботи; усвідомлення працівниками своєї причетності до бібліотеки підкріплюється використанням візуальних елементів фірмової символіки: фірмового знаку, девізу, які легко пізнаються і ототожнюються з бібліотекою і сприяють утвердженню її іміджу; престиж працювати саме у цій бібліотеці формується через публікації про роль бібліотеки серед інших бібліотек міста (країни).

Співучасть – відображається у здійсненні паралельної або вторинної діяльності бібліотеки, наприклад, долучення до загальноуніверситетських заходів, її участь у зовнішніх позабібліотечних програмах, меценатство.

Відвертість – публікація жартівливої інформації, пізнавальних заміток задля розваги.

Пропонуємо колегам свій досвід з підготовки інформаційного вісника науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка» – «Бібліофокус».

Усвідомлюючи переваги та значення такого видання для покращення організаційної культури бібліотеки, працівники бібліотеки спробували створити власний інформаційний орган. Визначивши мету і цільову аудиторію, якою є колектив бібліотеки, розпочали розглядати спосіб реалізації, тобто формат видання (друковане чи електронне). Вибір втілення задуму – електронне видання – дав змогу не турбуватися про наклад. Нелегкими були пошуки лаконічної назви. Розуміли, наскільки важливо обрати милозвучну назву, яка привертає увагу, заохочує до читання і викликає позитивні емоції. До того ж назва має нести смислове навантаження, відображати загальну інформаційну концепцію.

Наступним питанням, з яким слід було визначитися – це періодичність. Практика підготовки і випуску вісника переконує, що важливо дотримуватися періодичності виходу. Однак це не завжди вдається, оскільки потрібно знайти оптимальний варіант, щоби читачі очікували наступного номера, і щоб зміст кожного числа і його наповнення були актуальними і цікавими. Обсяг кожного випуску залежить від кількості підготовленого матеріалу.

Дуже важливим завданням став пошук особливостей художнього оформлення. На першому, найбільш важкому етапі підготовки, постала проблема розроблення загальної концепції електронного видання. Не менш складним і трудомістким було створення макету (вибір дизайну, шрифтів, розташування ілюстративних матеріалів), на основі якого планувалося виготовляти кожний номер. Розроблялася структура випуску, де визначалася кількість рубрик, їхнє розміщення на сторінках. На початку – анонси публікацій, потім – основні рубрики: тема номера, новини, фоторепортаж, наостанок – матеріали розважального характеру. Пильно розглядався підхід до форми подання матеріалів (статей, заміток), їхнього обсягу. Окремо слід наголосити на стилістиці, адже усі тексти мають бути написані доступною, популярною мовою. Основні жанри: замітка, стаття або звернення керівництва бібліотеки, редакційна стаття, іміджева (головна) одна або кілька статей, поздоровлення, звіт.

При підготовці чергових випусків має значення дисципліна у часі (періоді) збору матеріалів, у тому числі ілюстрацій, і сам процес

підготовки статей/заміток. Наступний етап – редагування готового випуску, а також технічне редагування і форматування вісника. За випуск відповідають двоє людей. Усі члени колективу можуть приносити свої замітки або статті, які завжди публікуються. Нам приємно, коли окремі працівники виявляють бажання бути дописувачами вісника.

«Бібліофокус» перебуває у стадії розвитку, здійснюється творчий пошук у структурі, використанні нових жанрів. Пропонуємо кілька найцікавіших акцентів щодо контенту випусків інформаційного вісника.

Перший випуск розпочинали з вміщення на першій полосі вітального слова заступника директора бібліотеки. У тому ж числі створено рубрики, матеріали яких розповідали про події, що відбувалися у бібліотеці. Спробували ввести рубрику *«Одним рядком»* – короткі новини з відділів, розмістили рубрику *«Оголошення»*, фоторубрику *«Світлина випуску»*.

Нами підготовлено два спеціальних випуски. Перший – за результатами участі у семінарі і наукового відрядження до бібліотек Польщі, який містить багато ілюстративного матеріалу. Введено рубрики: *«У записник»*, де читачам пропонуються приклади з досвіду інших бібліотек, а також кінцеву рубрику *«NOTA BENE»*. Наступний спеціальний випуск (третє число) підготовлений до Всеукраїнського дня бібліотек.

Другий номер вміщує події і новини бібліотеки. Для нього характерно використання великої кількості ілюстративного матеріалу з наукового відрядження до бібліотек Чехії. У четвертому номері новинкою став дайджест новин з бібліотечного світу.

Основною темою п'ятого числа обрано річний звіт про роботу бібліотеки. Першу полосу зайняло поздоровлення з Новим роком та вітання усім ювілярам року, що минув. Розповіли про нашу участь у загальноміській благодійній акції *«Подаруй сільській бібліотеці книгу»*. Щоб додати інтриги і святковості та розважальну «нотку» підготовлено замітку *«Долаючи стереотипи»* і розповідь про туристичні подорожі членів нашого колективу у статті *«Terra inccognita»*. У наступному, шостому номері, головною темою стало відзначення ювілею директора бібліотеки – Олександра Володимировича Шишки. Володіючи практичним досвідом, бачимо над чим треба працювати. У подальших планах – розширення тематичної палітри, прагнемо до вісника включати не тільки новини бібліотеки, але й готувати дайджест нових трендів у бібліотечній справі, досягнень окремих бібліотек як в Україні, так і за кордоном.

Як сприяти вихованню патріотизму і вищезгаданому почуттю приналежності? Напевно, цьому допоможе публікація коротких нарисів

про історію бібліотеки. Ще однією важливою темою, яку слід висвітлювати, є плани на майбутнє. Для того щоб впевнено розвиватися, інформаційний вісник потребує розширення структури шляхом включення таких рубрик, як *«Плани», «Інтерв'ю», «Гумор», «Анонси подій».*

Досвід показав, що потрібно приділяти велику увагу вибору тем, що мають зацікавити читачів. Можливо, слід замислитися над розширенням «інтерактивних» елементів у структурі, включити рубрику *«Питання–відповідь»*. Або спробувати оголосити конкурс на розповідь, а переможців нагородити. Відкриттям рубрики *«Пошта»* спробувати почути думки членів колективу. Непогано було б увести нові жанри, такі як нарис, інтерв'ю, лист.

Як можна зацікавити працівників бібліотеки читати власний інформаційний бюлетень? Пропонувати невеликі пізнавальні замітки з розважальною метою. Ще одним із засобів популяризації є публікування розповідей про подорожі бібліотекарів або їхні хобі.

Отже, внутрішнє інформаційне видання є дієвим інструментом менеджменту персоналу та внутрішньобібліотечної комунікації, одним з методів мотивації співробітників, допомагає корпоративно мислити, пробуджує зацікавлення роботою, рекламує бібліотеку, впливає на зростання її іміджу серед колег. Електронні версії таких видань повністю замінюють друковані видання, до того ж створювати їх легше й економічно вигідніше.

Використані джерела

1. Гнєдаш, О. В. Студентська газета як корпоративне видання вищого навчального закладу / О. В. Гнєдаш // Учен. зап Тавр. нац. ун-та им. В. И. Вернадского. Сер. «Филология. Социальная коммуникация». – 2008. – Т. 21, № 1. – С. 34 – 38.

2. Горчева, А. Ю. Корпоративная журналистика / А. Ю. Горчева. – Москва : Вест-консалтинг, 2008. – 220 с.

3. Мурзин, Д. Феномен корпоративной прессы / Д. Мурзин. – Москва : Хроникер, 2005. – 192 с.

4. Олтаржевский, Д. О. Корпоративні медіа: поняття, типи та функції / Д. О. Олтаржевский // Інформ. сусп-во. – 2009. – Вип. 10. – С. 27 – 30.

5. Тодорова, О. В. Корпоративное издание на 200% / О. В. Тодорова. – Одесса : СМИЛ, 2007. – 256 с.

6. Sternal, J. 16 ways to spice up email newsletters [Electronic resource] / J. Sternal. – URL : http://understandingmarketing.com/2009/09/09/email-newsletters.

АВТОРСЬКА СТОРІНКА НА САЙТІ БІБЛІОТЕКИ: РОЗШИРЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Кудлач Володимир Андрійович,
провідний бібліотекар Одеської національної
наукової бібліотеки ім. М. Горького, Україна,
e-mail: artvlad@ukr.net

Анотація. *Серед інноваційних проектів, які через мережу Інтернет покликані інтегрувати бібліотеку в ширший соціокультурний простір, є авторська сторінка на сайті Одеської національної наукової бібліотеки ім. М. Горького, що складається з розділів, присвячених мистецькому життю міста. Сторінка діє на корпоративній основі в межах інтернет-порталу офіційного мас-медіа. Ідея виникла як наслідок широких контактів бібліотеки з науковими та культурними закладами міста та як дія людського фактору. Заснована 2012 р. (http://odnb.odessa.ua/view_artGlry.php).*

Ключові слова: *віртуальна галерея «На Херсонській», Національний одеський філармонійний оркестр (НОФО), Володимир Кудлач.*

Подібний медіа-ресурс, що належить до розряду **засобів індивідуальної інформації (ЗІІ),** надає додаткові можливості інформувати користувачів у мережі Інтернет про культурне життя міста. Його контент дозволяє формувати електронний архів, який у перспективі може використовуватися в краєзнавчих пошуках. Він також дозволяє підсумувати мій раніше набутий власний досвід як художника, мистецтвознавця та журналіста. Якщо дивитися на проблему ширше, то це і спосіб самоідентифікації журналіста в соціумі [3].

Авторська сторінка дозволяє розширювати зв'язки в мережі Інтернет, оскільки містить посилання на ті матеріали, які одночасно публікуються автором в друкованих обласних, міських та загальноукраїнських ЗМІ. У такому разі на сторінці додається бібліографічний опис джерела та посилання на електронний ресурс в Інтернет-мережі. Додаткові можливості поширення інформації дає популяризація розміщених матеріалів через власний аккаунт на Facebook.

Поширюючи інформацію про події культурного життя міста, таким чином популяризуються і друковані видання, зміцнюються зв'язки громадськості з бібліотечним закладом. Цим також певною мірою знімається антагонізм між електронними та паперовими засобами комунікації. *«Блоги і традиційні ЗМІ, які змушені діяти в одному інформаційному полі, у подальшому будуть взаємодіяти, взаємодоповнювати один одного, переймати схеми, принципи роботи, щоб удосконалювати свої»*, – пише з цього приводу І. М. Артамонова [1]. Щоправда, виходячи з власного досвіду, переконуюся, що далеко не всі регіональні друковані ЗМІ готові до такої взаємодії, і вважають, що електронні медіа-ресурси послаблюють їхні позиції. На кожній з двох авторських сторінок наводиться анотація, у якій автор мотивує свою ініціативу, прив'язує проект до специфіки роботи бібліотечного закладу, його традицій.

На науковому рівні вперше проект був представлений на Всеукраїнській конференції «Бібліотека у соціокультурному просторі: інноваційні проекти», що проводилася в Одеській національній науковій бібліотеці (ОННБ) 18 – 19 жовтня 2012 р. (http://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=593).

Параметри сторінки. Авторська сторінка представлена в розділі «Проекти» як авторський проект співробітника бібліотеки, діяльність якого має розгалужені горизонтальні зв'язки у соціумі. Технічні характеристики цього проекту на цей час не дозволяють авторизуватися користувачам, давати коментарі. Тобто відсутній зворотний зв'язок, що обмежує можливості професійного спілкування. Цей недолік компенсує, певним чином, републікація матеріалів на власному аккаунті на Facebook. Теги (ключові слова) сторінки прописані так, що уможливлюють широкий доступ до цього розділу (українською, російською, англійською мовами). У перспективі планується забезпечити зворотний зв'язок з користувачем: статистику відвідувань, реєстрацію симпатиків, можливість авторизуватися для коментаря. З технічного боку важливе також спрощення адміністративної панелі, поширення тег на кожну публікацію.

Структура. Структура сторінки багаторівнева, містить два розділи: перший – **«Віртуальна галерея «На Херсонській»,** присвячений мистецькому життю Одеси, а також виставковим проектам, зокрема віртуальним, пов'язаним з діяльністю Бібліотеки. Назва галереї походить від колишньої назви вулиці Пастера – Херсонська, на якій з початку XX ст. знаходиться національна книгозбірня. Розділ має чотири рубрики:

«Ретроспекція», «Наш вернісаж», «Наша енциклопедія. Автори» та «Виставки Одеси». Поштовх до заснування віртуальної галереї дала благодійна виставкова акція «Добрий янгол», яка відбулася 2010 р. у Бібліотеці. У результаті книгозбірня отримала колекцію творів сучасних одеських майстрів живопису і графіки. Матеріали рубрики «Ретроспекція» знайомлять користувачів із цією подією.

Продовжує цю тему рубрика «Наша енциклопедія. Автори», де представлені біографії митців, які брали участь в акції. У подальшому вона поповнюється іншими іменами, що згадуються на авторській сторінці у процесі розширення контенту. В окремих випадках представлені на сайті біографії одеських художників є найбільш повними серед тих, що містяться в мережі Інтернет. Цьому сприяє також додаткова інформація – посилання на інші електронні ресурси, де подана інформація про кожного окремого автора.

«Наш вернісаж» включає як віртуальні тематичні виставки, так і ті, що періодично влаштовуються в головному читальному залі Бібліотеки. Найактивніше поповнюється остання рубрика – «Виставки Одеси», у якій подаються відомості про цікаві виставкові проекти музеїв та галерей міста. Тексти рубрики супроводжуються ілюстративним матеріалом, атрибуцією творів тощо.

Другий розділ – **«Концертний майданчик. НОФО»** присвячений музичному життю Одеси, і висвітлює виключно діяльність Національного одеського філармонійного оркестру (НОФО) – унікального колективу, першого серед регіональних, який двічі підвищив свій статус, ставши Державним (1993) і згодом – Національним (2002). Таке обмеження викликане як бажанням повніше інформувати громадськість про роботу і досягнення провідного оркестру України, так і особистими прерогативами автора. Розділ містить дві рубрики й архів, а також посилання на офіційний сайт НОФО.

У першій рубриці дається найбільш повна на сьогодні інформація про історію оркестру, його склад, диригентів та художніх керівників, які очолювали колектив протягом останніх 76 років, репертуар та географію виступів НОФО. Рубрика створена завдяки партнерству з адміністрацією оркестру, використанням документів Державного архіву Одеської області. Додається також список використаної літератури.

Друга рубрика – «Новини. Наші публікації» присвячена концертній діяльності оркестру. Якщо використовуються фото з інших сайтів, міститься посилання на джерело. В архіві вибірково наводиться

бібліографія та електронні ресурси інших авторських матеріалів, опубліковані в пресі раніше, до започаткування авторської сторінки. Згодом певна частина опублікованих на сторінці матеріалів з цієї теми буде також перенесена в архів. Розміщення посилання на сайт НОФО дозволяє легко отримувати доступ до новин оркестру, слідкувати за перебігом концертів, а також отримувати додаткову інформацію про цей колектив.

Оформлення. В оформленні сторінки використані авторські дизайн-розробки – логотипи віртуальної галереї «На Херсонській» та «Концертного майданчика. НОФО». Клік на логотипі забезпечує перехід на відповідну сторінку. На першій сторінці розміщене також фото автора, дається перелік періодичних видань, з якими він співпрацює (рис. 1).

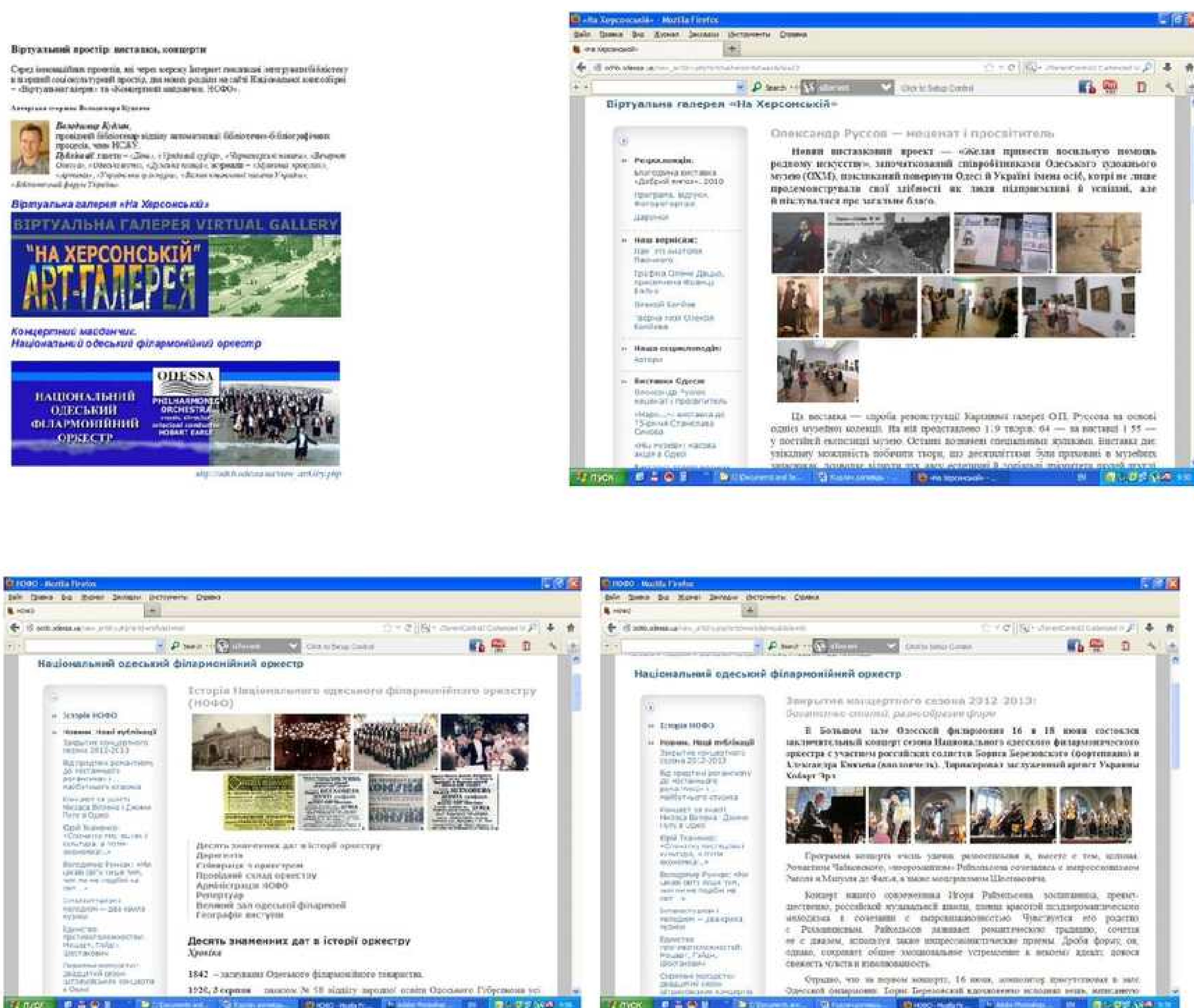

Рис. 1. Авторська сторінка на сайті Одеської національної наукової бібліотеки ім. М. Горького

Використані джерела

1. Артамонова, І. М. Блог як публічна автокомунікація [Електронний ресурс] / І. М. Артамонова. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./Dtr_sk/2010_2/files/SC210_01.pdf.

2. Зоріна, О. Блоги та блогерство в українській інтернет-журналістиці / О. Зоріна // Журналістика : збірник. – 2013. – Вип. 12. – С. 76 – 82. – Електрон. аналог: режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/zhur/2013_12/Zorina.pdf.

3. Нагорний, А. І. Самоідентифікація як спосіб запобігання особистій кризі [Електронний ресурс] / А. І. Нагорний. – Режим доступу : rchive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_sk/2010_2/files/SC210_11.pdf.

Додаток

Перелік публікацій на авторській сторінці

Віртуальна галерея «На Херсонській»

(http://odnb.odessa.ua/view_artGlry.php?artid=kherson&st=da2010)

1. Благодійна виставка «Добрий янгол». 2010. Програма. Відгуки. Фоторепортаж : ретроспекція Благодійна виставка «Добрий янгол». 2010 : дарунки.

2. Творча місія Олексія Копрова : наш вернісаж : [про презентацію альбому-каталогу в стінах ОННБ].

3. Олексій Копйов [дарунки майстра ОННБ] : наш вернісаж. Графіка Олени Дацьо, присвячена Францу Кафці : [віртуал. вист. до 130-річчя від дня народж. письменника].

4. Пам’яті Анатолія Пасічного : наш вернісаж. Автори : наша енцикл. [біогр. відомості про одес. митців].

5. «Місто сонця» Віктора Маринюка : вист. Одеси [Одес. музей захід. і схід. мистецтва].

6. Міфологеми Віктора Павлова : вист. Одеси [галерея NT-Art].

7. Степан Химочка: «Усе це я робив із задоволенням» : вист. Одеси [галерея «Сади Перемоги].

8. «Пташиний базар» Зої Пасічної : вист. Одеси [Муніцип. музей приват. колекцій ім. Блєщунова].

9. Микола Овсійко: пишу красу... : вист. Одеси.

10. У минулому наше майбутнє. Проект Анатолія і Галини Кравченків : вист. Одеси [салон Одес. ОО НСХУ].

11. Выставка к 80-летию Виктора Ефименко : вист. Одеси [посмерт. вист. в ОДАБА].

12. Виставка творів родини Котлярових : вист. Одеси [Одес. літ. музей].

13. «Ніч музеїв»: мас. акція в Одесі : вист. Одеси.

14. Виставка до 75-річчя Станіслава Сичова : вист. Одеси [твори з приват. колекцій в Музеї захід. і схід. мистецтва].

15. Олександр Руссов – меценат і просвітитель : вист. Одеси [реконструкція Галереї Руссова в ОХМ].

Віртуальна галерея «На Херсонській»: матеріали авторської сторінки в регіональний пресі

1. Кудлач, В. А. Творча місія Олексія Копйова. З презентації альбому-каталогу відомого скульптора // Чорномор. новини. – 2012. – 22 верес. – Електрон. аналог : режим доступу : http://chornomorka.com/archive/a-1334.html.

2. Кудлач, В. А. Степан Химочка: «Усе це робив із задоволенням...» [з нагоди 75-річчя майстра] // Дум. площа. – 2012. – 21 груд.

3. Кудлач, В. А. Микола Овсійко: пишу красу… : [різдв. вист. у Южному] // Чорномор. новини. – 2013. – 19 січ. – Електрон. аналог : режим доступу : http://chornomorka.com/archive/a-1860.html.

4. Кудлач, В. «О Руская земле! Уже за шеломянемъ еси…» // Вечер. Одесса. – 2013. – 27 апр. – Электрон. Аналог : режим доступа : http://vo.od.ua/rubrics/kultura/25231.php.

5. Кудлач, В. А. Музеї залюднила ніч // Чорномор. новини. – 2013. – 25 трав. – Електрон. аналог : режим доступу : http://chornomorka.com/archive/a-2366.html.

6. Кудлач, В. А. Потужна енергетика «Наро...» // Чорномор. новини. – 2013. – 6 черв. – Електрон. аналог : режим доступу : http://chornomorka.com/archive/a-2415.html.

7. Кудлач, В. А. Олександр Руссов – меценат і просвітитель // Чорномор. новини. – 2013. – 11 лип. – Електрон. аналог : режим доступу : http://chornomorka.com/archive/a-2557.html.

8. Кудлач, В. А. Три грації одеського мистецтва. Виставка родини Котлярових // Чорномор. новини. – 2013. – 16 трав. – Електрон. аналог : режим доступу : http://chornomorka.com/archive/a-2323.html.

9. Кудлач, В. А. Міра відповідальності Анатолія Пасічного // Дум. площа. – 2013. – 26 лип. – С. 7.

Перелік публікацій на авторській сторінці
Концертний майданчик. НОФО
(http://odnb.odessa.ua/view_artGlry.php?artid=nofo&st=hist)

1. Історія НОФО.
2. Новий сезон у ювілейний рік.
3. Концерт за участі віденських майстрів : Гюнтер Нойхольд і Емма Шмідт.
4. Вечір музики від Олександра Князєва. Враження.
5. Класичний репертуар: заворожене коло чи золота середина. Виступ в Одесі Дмитра Логвіна.
6. Музичне вітання із «міста Лева». Концерт за участю Мирона Юсиповича та Наталі Дитюк.
7. Чайковський-гала – музика щастя. Різдвяний концерт НОФО.
8. Окрилені молодістю: двадцятий сезон Штраусівських концертів в Одесі.
9. Единство противоположностей : Моцарт, Гайдн, Шостакович.
10. Інтелектуалізм і мелодизм – два крила музики. Володимир Шейко: «Сьогодні наша задача – повернути слухачів у філармонію...».
11. Володимир Рунчак: «Ми цікаві світу лише тим, чим ми не подібні на світ …». Юрій Ткаченко: «Спочатку мистецтво і культура, а потім економіка!..». Концерт за участі Нікласа Віллена і Джини Пулу в Одесі.
12. Від предтечі романтизму до «останнього романтика» і … майбутнього класика : [диригент М. Сукач, Чернігів].
13. Закрытие концертного сезона 2012 – 2013 : [солісти Б. Березовський, О. Князєв].

Концертний майданчик. НОФО.
Матеріали авторської сторінки в регіональний пресі

1. Кудлач, В. А. Новий сезон у ювілейний рік [до 75-річчя НОФО] // Чорномор. новини. – 2012. – 27 верес.

2. Кудлач, В. А. Олександр Князєв: «Творчий процес абсолютно містичний, ірраціональний…» [анонс] // Чорномор. новини. – 2012. – 1 листоп.

3. Кудлач, В. А. Класичний репертуар – зачароване коло чи золота середина? Наш гість – Дмитро Логвін [враження від концерту, інтерв'ю] // Чорномор. новини. – 2012. – 22 листоп.

4. Кудлач, В. А. Не змовкають дзвони… // Чорномор. новини. – 2012. – 29 листоп.

5. Кудлач, В. А. Музичне вітання від «міста Лева» [концерт за участю М. Юсиповича та Н. Дитюк] // Чорномор. новини. – 2012. – 8 груд. – Електрон. аналог : режим доступу : http://chornomorka.com/archive/a-1684.html.

6. Кудлач, В. А. Чайковський-гала – музика щастя : [різдвян. концерт за участю Х. Ерла] // Чорномор. новини. – 2013. – 5 січ.

7. Кудлач, В. А. Двадцятий сезон концертів Йоганна Штрауса // Чорномор. новини. – 2013. – 24 січ. – Електрон. аналог: режим доступу: http://chornomorka.com/archive/a-1876.html.

8. Кудлач, В. А. От Моцарта до Шостаковича: единство противоположностей // Вечер. Одесса. – 2013. – 2 февр. – Електрон. аналог: режим доступу: http://vo.od.ua/rubrics/kultura/24280.php.

9. Кудлач, В. А. Гумор, любов і … спротив злу : твори Гайдна, Моцарта, Шостаковича [концерт до дня народж. Моцарта] // Чорномор. новини. – 2013. – 2 лют.

10. Кудлач, В. А. Інтелектуалізм і мелодизм – два крила музики [концерт за участю В Шейка та Д. Ткаченка] // Чорномор. новини. – 2013. – 28 лют. – Електрон. аналог : режим доступу : http://chornomorka.com/archive/a-2034.html.

11. Кудлач, В. А. Володимир Рунчак: «Ми цікаві світу лише тим, чим ми не подібні на світ...» // Чорномор. новини. – 2013. – 30 берез. – Електрон. аналог : режим доступу : http://chornomorka.com/archive/a-2160.html

12. Кудлач, В. А. Юрій Ткаченко: Спочатку – культура, а потім – економіка!.. // Чорномор. новини. – 2013. – 6 квіт. – Електрон. аналог : режим доступу : http://chornomorka.com/archive/a-2199.html.

13. http://vo.od.ua/rubrics/kultura/25765.php.

СПРАВОЧНИК «БИБЛИОТЕКИ ХАРЬКОВА»: ПРЕЗЕНТАЦИЯ ИЗДАНИЯ

Волошина Людмила Витальевна,
главный библиотекарь
научно-исследовательского отдела
библиотековедения и библиографоведения
ХГНБ им. В. Г. Короленко, Украина,
e-mail:oonir.hdnb@yandex.ua

Аннотация. *Раскрыто содержание справочника «Библиотеки Харькова», подготовленного сотрудниками научно-исследовательского отдела библиотековедения и библиографоведения ХГНБ им. В. Г. Короленко.*

Ключевые слова: *библиотеки Харькова, справочники, информационные ресурсы, библиотечные фонды, информационные потребности.*

Одним из важнейших факторов, влияющих на формирование и становление информационного общества, является текущее состояние информационных ресурсов страны, то есть массивов документов и отдельных документов в таких информационных системах, как библиотеки.

В течение 2009 – 2012 гг. сотрудниками научно-исследовательского отдела библиотековедения и библиографоведения ХГНБ им. В. Г. Короленко проводилось межведомственное региональное исследование «Информационные ресурсы Харькова», направленное на оптимизацию управления библиотечным обслуживанием в регионе. Цель исследования – комплексное изучение структуры информационных ресурсов, независимо от ведомственной принадлежности библиотек и видов ресурсов. В ходе исследования были созданы справочник «Библиотеки Харькова» и одноименная БД, которая ежегодно обновляется и пополняется. Основное назначение ресурса – представить полную картину совокупного информационного потенциала города, специфику услуг и краткую историю библиотек.

Опыт создания такого ресурса был предпринят в 1995 г., когда было подготовлено первое издание. Справочник 2012 г. существенно отличается от изданного в 1995 г. В нем представлены сведения о библиотеках высших учебных заведений (военных, частных); некоммерческих организаций – музеев, домов культуры, общественных объединений

(Культурный центр им. Н. К. Ре-риха, общество «Спадщина» и др.); библиотеки, основанные иностранными юридическими лицами, международными организациями; библиотеки религиозных конфессий. Впервые описан широкий спектр услуг, предлагаемый библиотеками города.

Справочник создан на основе паспортов, предоставленных сотрудниками библиотек. Информация о каждой библиотеке содержит такие сведения: полное официальное название; адрес, номера телефонов, факсов, адрес электронной почты и сайта (если есть); читательская доступность, режим работы; год основания или краткая история библиотеки; обслуживающие структурные подразделения; объем фонда; профиль комплектования; наличие редких и ценных изданий, коллекций; состав фонда по видам и языкам изданий; справочно-поисковый аппарат (каталоги, картотеки), наличие электронных ресурсов; перечень услуг; наличие клубов и кружков; список основных публикаций о библиотеке. Стандартные библиотечные услуги в справочнике не раскрываются, включены лишь те, что мало используются в общей практике.

Для сбора информации о библиотеках было опрошено около 500 сотрудников учреждений и организаций города. Не имеют библиотек 122 организации, 95 – не предоставили сведений о своих библиотеках.

Справочник «Библиотеки Харькова» содержит информацию о 250 учреждениях и организациях по состоянию на 1.01.2012 г. и является вторым дополненным и переработанным изданием. За прошедшие семнадцать лет после выхода первого издания произошли значительные изменения не только в количестве, структуре, объемах фондов библиотек, но и в их типологии, статусе, технологии и услугах. В первом издании справочника представлено 511 библиотек. В презентуемом справочнике количество библиотек-участниц заметно уменьшилось (на 260). За время сбора информации (2009 – 2012 гг.) количество библиотек сократилось еще на 10 вследствие ликвидации, слияния фондов и образования из двух библиотек одной (например, библиотеки семейного чтения).

Сведения о библиотеках в справочнике сосредоточены в шести разделах.

1. Библіотеки Министерства культуры Украини, среди которых выделены учреждения государственного значения; областные и городские

библиотеки, централизованнные библиотечные системы (по районам города).

2. Библиотеки государственного значения других министерств.

3. Библиотеки учреждений Национальной академии наук Украины.

4. Библиотеки учебных заведений: библиотеки высших учебных заведений III – IV уровней аккредитации, библиотеки высших учебных заведений I – II уровней аккредитации; библиотеки специалзированных профессионально-технических учебных заведений; библиотеки институтов повышения квалификации.

5. Библиотеки научно-исследовательских институтов, предприятий, учреждений. Представлена информация о библиотеках профсюзов; впервые подана информация о библиотеках некоммерческих организаций та библиотеках, основанных иностранными юридическими лицами, международными организациями.

6. Бібліотеки религиозных конфессий.

Первый раздел включает информацию о 83 государственных библиотеках Министерства культуры Украины, а именно: ХГНБ им. В. Г. Короленко; трех областных (универсальная научная, юношеская, детская); специализированная музыкально-театральная библиотека им. К. С. Станиславского, центральной городской им. В. Г. Белинского и девяти Централизованных библиотечных систем районов города, в которых 67 библиотек-филиалов, среди них 37 для взрослых (одна из них специализированная, для слепых), 32 детские, 2 юношеские, 13 библиотек семейного чтения возникших при объединении библиотек для сохранения фондов и пользователей.

Во **второй раздел** вошли сведения об одной государственной библиотеке – коммунальном учреждении охраны здоровья Харьковской областной государственной администрации, старейшей медицинской библиотеке Украины и СНГ – Харьковской научной медицинской библиотеке.

Третий раздел знакомит с 19 библиотеками учреждений Национальной академии наук Украины, среди которых: «Институт микробиологии и иммунологии им. И . И. Мечникова НАМН Украины», «Институт патологии позвоночника и суставов им. М. И. Ситенко НАМН Украины» и др.

В четвертом разделе помещены сведения о библиотеках учебных заведений, а именно:

- 40 библиотек высших учебных заведений III – IV уровней аккредитации (университеты, академии, институты);
- 28 библиотек высших учебных заведений I – II уровней аккредитации (техникумы, колледжи, училища);
- 24 библиотеки профессионально-технических учебных заведений (лицеи, училища);
- 2 библиотеки институтов повышения квалификации (в первом издании в самостоятельный раздел не выделялись).

В пятом разделе представлены данные о библиотеках научно-исследовательских институтов, научно-исследовательских организаций, предприятий, учреждений. Раздел содержит также информацию о профсоюзных библиотеках и о библиотеках некоммерческих организаций (Дома культуры, Дворцы детского и юношеского творчества, музеи, общество «Спадщина», Культурный центр им. М. К. Рериха, больницы и др.); библиотеках, основанных иностранными юридическими лицами, международными организациями.

В шестой раздел вошла информация о шести библиотеках религиозных конфессий.

Для поиска информации справочник снабжен такими вспомогательными указателями:

- алфавитный указатель библиотек по районам города;
- алфавитный указатель предприятий и организаций, где есть библиотеки;
- алфавитный указатель отраслевых библиотек;
- алфавитный указатель специальных библиотек (детских, юношеских, семейного чтения и библиотек для пользователей с ограниченными возможностями).

Сведения о библиотеках общеобразовательных школ, школ-интернатов, воинских частей в справочнике отсутствуют.

Справочник «Библиотеки Харькова» рассчитан специалистов в сфере документальных коммуникаций: библиотекарей-библиографов, библиотековедов, книговедов, издателей и книгораспространителей, а также на широкий круг пользователей.

Создание справочника такого масштаба – один из шагов по реализации «Комплексной городской программы развития культуры в г. Харькове на 2011 – 2016 гг.», которой предусматривается качественное обслуживание населения путем обеспечения равного для всех доступа к библиотечно-информационным ресурсам.

ЕЛЕКТРОННА БАЗА ДАНИХ «БІБЛІОТЕКИ ХАРКОВА»: ДОСВІД СТВОРЕННЯ

Капустіна Наталія Іванівна,
зав. науково-дослідним відділом
бібліотекознавства і бібліографознавства
ХДНБ ім. В. Г. Короленка, Україна,
e-mail: voonir@gmail.com.
Непочатова Оксана Володимирівна,
бібліотекар ХДНБ ім. В. Г. Короленка,
Україна,
e-mail: oonir.hdnb@yandex.ua

Анотація. *Презентація електронної бази даних (ЕБД) «Бібліотеки Харкова» містить опис та структуру регіонального інформаційного ресурсу – ЕБД «Бібліотеки Харкова», яка не має аналогів в Україні. Мета створення – розкриття загального ресурсного потенціалу бібліотек міста; реалізація повноцінного доступу до інформації про бібліотеки міста, їх інформаційні ресурси і послуги, незалежно від відомчої підпорядкованості. За типом ЕБД є змішаною і містить довідкову, фактографічну, адресну інформацію, повні тексти документів та фотографії.*

Ключові слова: *інформаційні ресурси, електронні бази даних, бібліотеки Харкова.*

Сучасна бібліотека має сприйматися населенням як суб'єкт безбар'єрного середовища. Сьогодні бібліотеки Харкова прагнуть стати відкритими і затребуваними, адже оснащені технічними та програмними засобами, активно впроваджують нові інформаційні технології, володіють актуальними інформаційними ресурсами, використовують сучасні комунікаційні канали зв'язку та мають достатньо кваліфікований штат фахівців. У місті сформувалася складна інфраструктура, що об'єднує книгозбірні різної відомчої підпорядкованості. Для ефективної реалізації принципу відкритості, який передбачає забезпечення повноцінного

доступу до інформації про бібліотеки регіону, у 2012 р. працівниками науково-дослідного відділу бібліотекознавства і бібліографознавства ХДНБ ім. В. Г. Короленка підготовлено **електронну версію довідника «Бібліотеки Харкова»**, який містить інформацію про 250 закладів культури станом на 01.01.2012. Але сучасні бібліотеки – це мобільні системи, що змінюються і розвиваються. Тож виникла необхідність у створенні більш динамічного та постійно оновлюваного джерела інформування про бібліотеки, на основі якого можна генерувати різноманітну вихідну довідкову інформацію. Таким джерелом є регіональний інформаційний ресурс – ЕБД «Бібліотеки Харкова».

Під час підготовки до створення ЕБД було проведено аналіз інформаційних ресурсів України з метою виявлення аналогічних джерел. Переважна більшість власних електронних ресурсів бібліотеками України створюється та підтримується самостійно, без належної взаємодії та координації. Обласні універсальні наукові бібліотеки України формують інформаційні ресурси переважно про публічні бібліотеки своїх міст та регіонів. Інформація міститься на сайтах ОУНБ, на сторінках науково-методичних відділів бібліотек і орієнтована більше на фахівців, ніж на пересічних користувачів. Ці інформаційні ресурси подано у вигляді переліку бібліотек та (або) централізованих бібліотечних систем. Наводяться стислі довідки про бібліотеки, що містять назву, номери телефону, адреси (місцезнаходження, сайта, електронної пошти), прізвище та ім’я по-батькові директора. За допомогою гіперпосилань здійснюється доступ до сайтів бібліотек та (або) централізованих бібліотечних систем, де користувачі можуть детальніше ознайомитися з діяльністю бібліотек.

Яскравим прикладом того, як на сайті бібліотеки віддзеркалюються відомості про книгозбірні регіону різної відомчої підпорядкованості, збільшуються і розширюються можливості користувачів у пошуку за назвою, характером фонду, населеним пунктом, є **довідкова-інформаційна база «Бібліотеки Кіровоградщини»** Кіровоградської ОУНБ (http://library.kr.ua/formkir.html), що містить інформацію про 1279 бібліотек. Оригінальним є інформаційний ресурс Української бібліотечної асоціації (УБА) **«Бібліотеки міста Києва»** («Київ бібліотечний або як пройти в бібліотеку»; бібліотеки: національні, державні, центральні, районні; http://ula.org.ua/fileadmin/images/images_for_publications/mapKIevLib.pdf); **«Бібліотеки міста Львова»** («Львів бібліотечний»; бібліотеки: наукові,

університетські, для дітей, дорослих і молоді, Українського товариства сліпих; http://ula.org.ua/fileadmin/images/images_for_publications/map_lviv.pdf). Цей ресурс теж розроблений у вигляді списку бібліотек з гіперпосиланнями на сайти. Але до списку додається карта міста, де кольоровими маркерами за видами бібліотек показано їх розташування. Також місцезнаходження установ на карті області відображає інформаційний ресурс **«Бібліотеки Харківської області»** (http://all.lib.kh.ua/), який знайомить з публічними бібліотеками Харківської області, їхньою діяльністю та досягненнями. Ресурс містить статистичні дані про книгозбірні області, інформацію про адреси (електронної пошти, сайта, блогу), технічне забезпечення та можливість підключення до мережі Інтернет тощо.

Цікавими ресурсами є портал **«Весь Харків на Link.ua»** (розділ «Бібліотеки в Харкові», http://kharkov.link.ua/list/library/); **«Харківський міський довідник»** (розділ «Каталог найкращих бібліотек міста Харкова», http://kharkov.moygorod.ua/ru/biblioteka/?page=4&print); каталог **«Харків Торговий»** (розділ «Громадські бібліотеки Харкова та Харківської області», http://www.shops.kharkov.ua/ktinfo.php?info=free165). Ці ресурси також можуть допомогти оперативно знайти точну інформацію про бібліотеки міста.

Мета створення **регіонального інформаційного ресурсу «Бібліотеки Харкова»** – реалізація повноцінного доступу до інформації про бібліотеки міста, їх інформаційні ресурси та послуги, незалежно від відомчої підпорядкованості. Таким чином, увазі користувача пропонується унікальний за своєю значущістю продукт. ЕБД розкриває ресурсний потенціал бібліотек міста й уможливлює багатоаспектний пошук. Під час створення ЕБД необхідно було вирішити такі завдання:

- видобування з довідника «Бібліотеки Харкова» найбільш цінної інформації про бібліотеки;
- доопрацювання паспорта бібліотеки;
- розробка пілотного проекту ЕБД, її структури, шляхів збирання та впровадження інформації;
- проведення моніторингу інформаційних ресурсів бібліотек Харкова;
- узгодження організаційних питань щодо створення регіональної розподіленої ЕБД.

Звернення до зазначеного проекту насамперед пов'язане з прагненням працівників ХДНБ підвищити якість інформаційно-бібліотечного обслуговування громадян, а також з реалізацією науково-дослідного проекту «Інформаційні ресурси бібліотек Харкова». У підготовчій роботі брали участь представники головних методичних центрів бібліотек різних систем та відомств за підтримки секції науково-методичної та науково-дослідної діяльності Харківського обласного відділення УБА. Як джерела інформації використовувалися результати проведеного у 2013 р. ХДНБ моніторингу інформаційних ресурсів бібліотек, а саме: інформація, надана самими бібліотеками. Завдяки паспортам бібліотек, вона є концентрацією інформації про нові можливості та послуги.

Таким чином, ЕБД формується в ХДНБ ім. В. Г. Короленка; містить достовірну й цінну інформацію, оскільки унеможливлює проникнення «інформаційного шуму», що значно підвищує довіру користувачів. За типом ЕБД є змішаною і містить довідкову, фактографічну, адресну інформацію, повні тексти документів та фотографії, вона доступна широкому колу користувачів і функціонує в режимі відкритого доступу.

База виконує як довідкову, так і інформаційно-аналітичну функцію, що дозволяє проводити тематичний пошук з підтримкою різних наборів пошукових атрибутів; отримувати інформацію, фактографічні дані для практичної, наукової та методичної роботи; виявляти коло джерел, у яких друкуються матеріали про бібліотеки. Для ведення ЕБД використовується програмне забезпечення «ІРБІС 64». В обліковому записі наводиться така інформація:

- повна назва бібліотеки; вид за призначенням; назва організації або установи, якій вона підпорядкована;
- координати бібліотеки (район міста, поштова адреса, телефон, телефакс, електронна адреса, URL-адреса, режим роботи);
- навігатор картою міста («Яндекс.Карт», «Google Карты»);
- доступність для користувача;
- інформаційні ресурси бібліотеки (тематика і склад фонду за видами та мовами документів; каталоги, картотеки; електронні ресурси);
- послуги бібліотеки (основні, у т.ч. електронні, додаткові);
- фотографії бібліотеки.

В ЕБД також розміщена рубрика «Повний опис», яка пропонує показати, скачати повні тексти паспортів бібліотек (рис. 1).

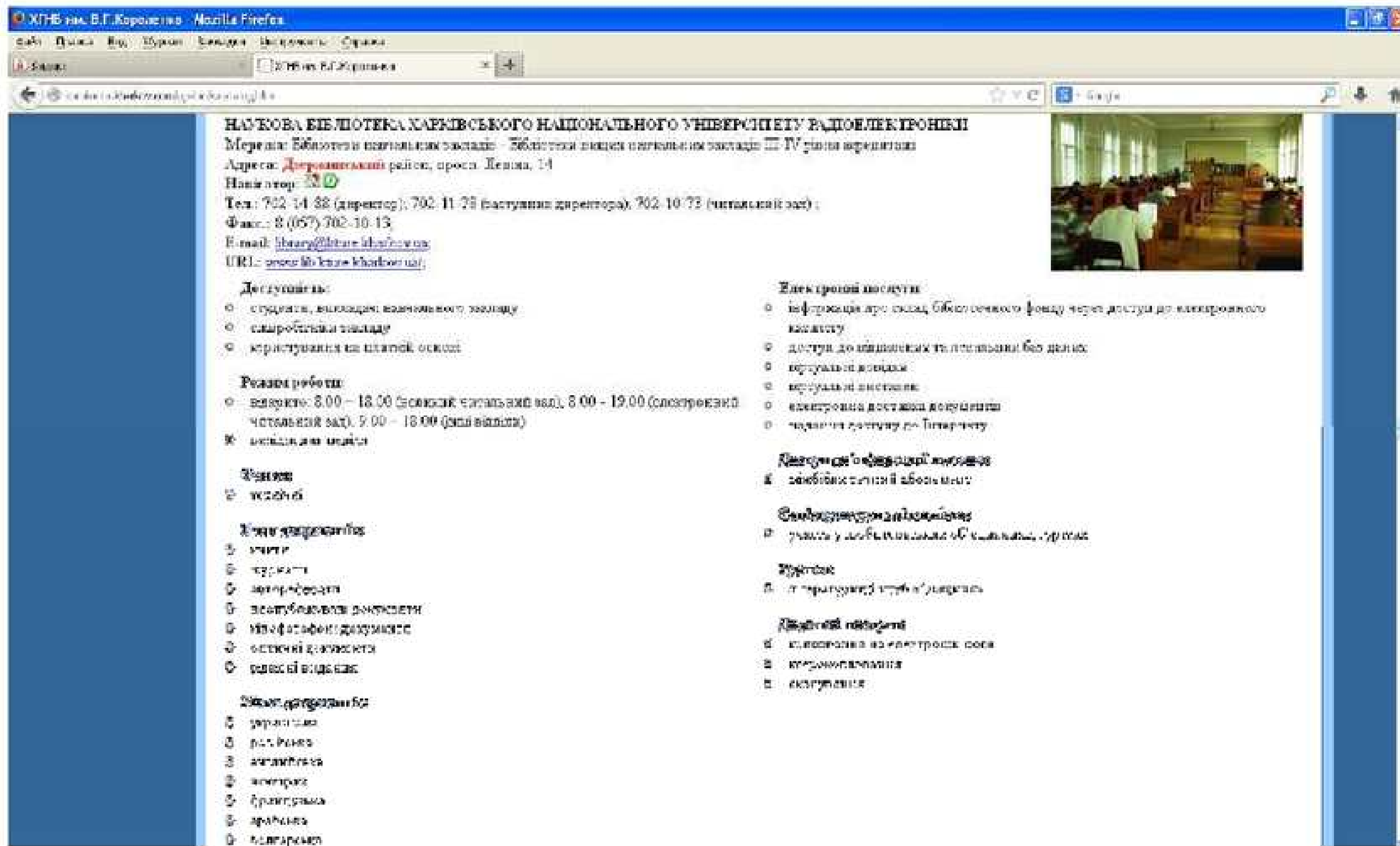

Рис. 1. Паспорт бібліотеки

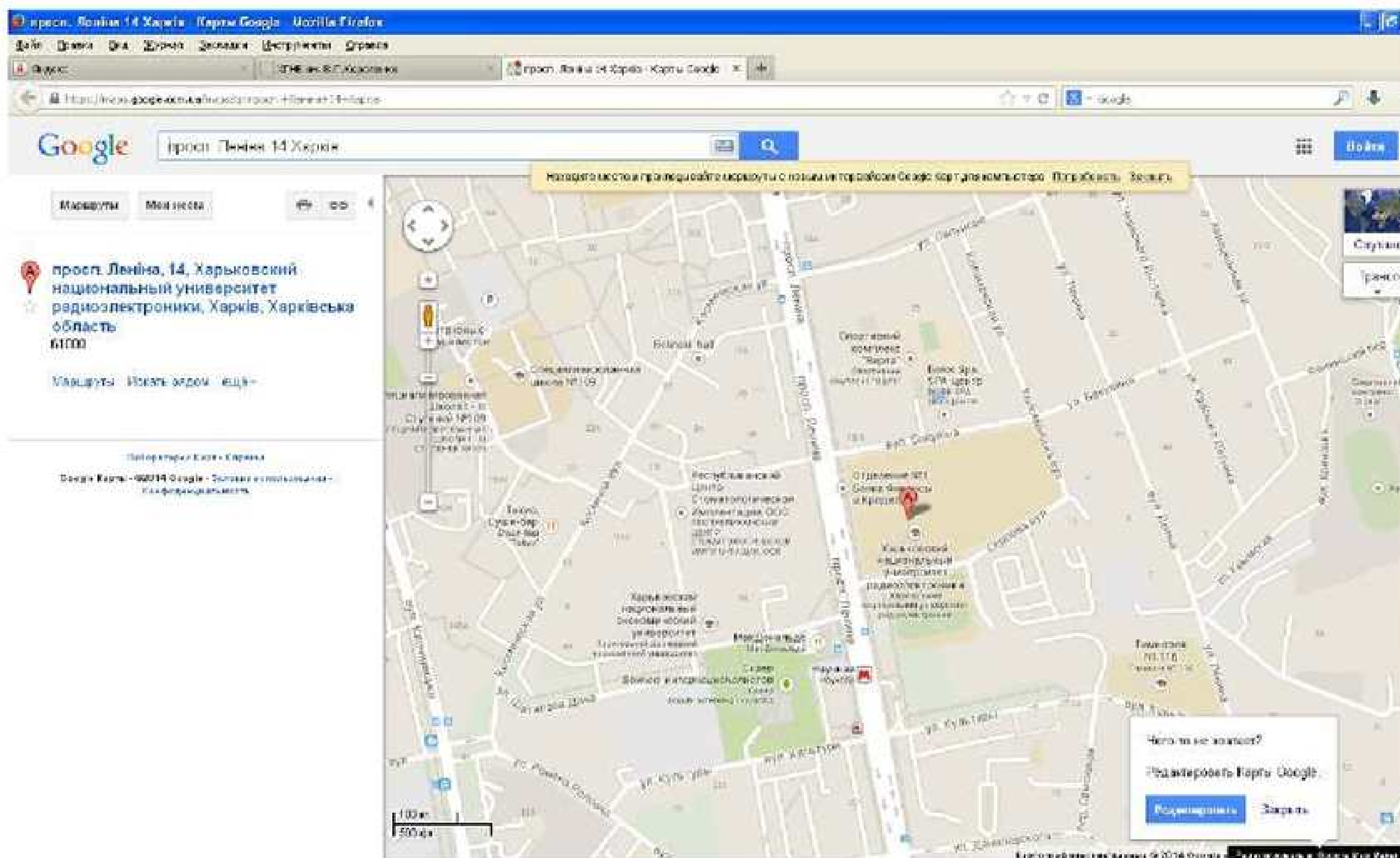

Рис. 2. Навігатор

Уся інформація заноситься в спеціально запрограмовану форму за полями: «Райони міста», «Доступність», «Фонди», «Види документів», «Мова документів», «Каталоги», «Картотеки», «Електронні ресурси», «Послуги», «Додаткові послуги», «Ключові слова» (рис. 3). До кожної області прикріплюється випадне меню, яке призначене для вибору пошукового вислову, за яким передбачається вести пошук.

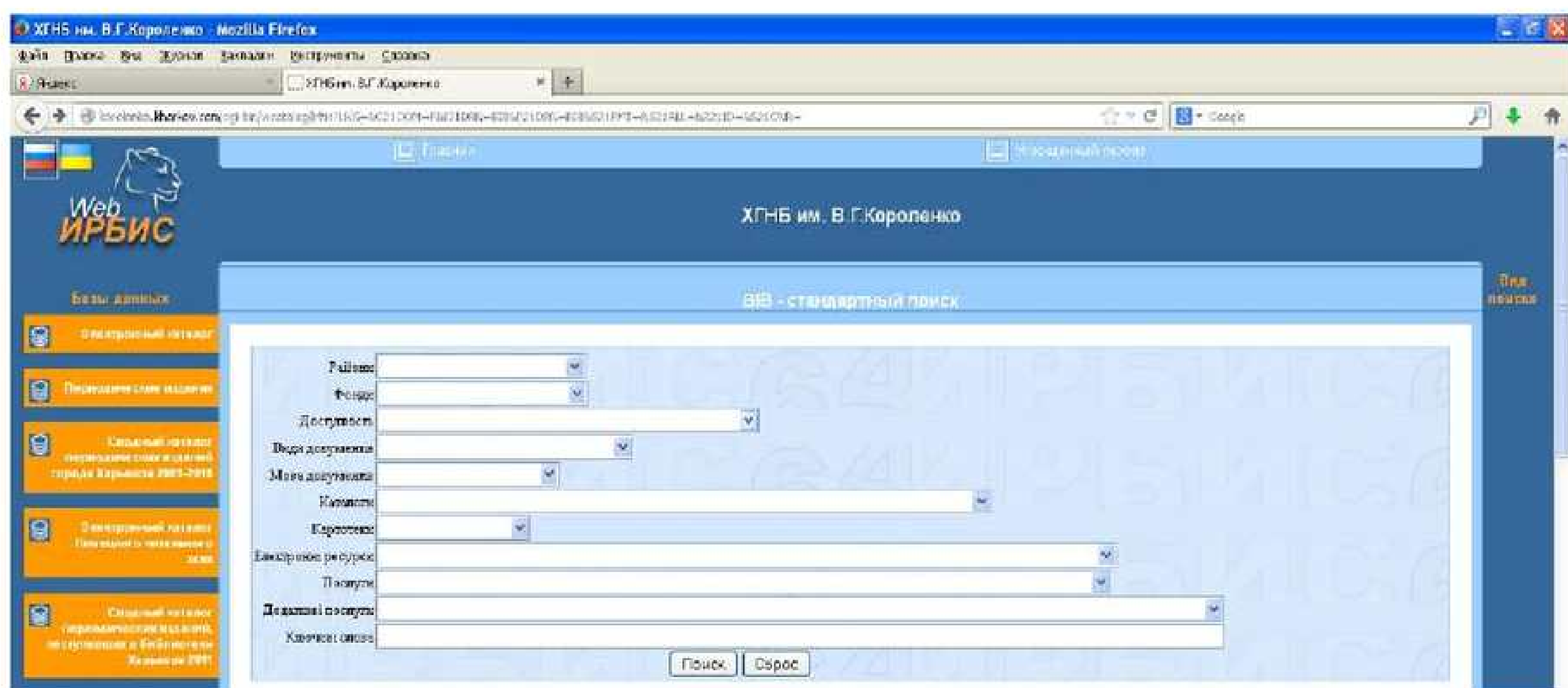

Рис 3. Пошуковий інтерфейс ЕБД

Окрім словників, пошук у ЕБД можна здійснювати за рубрикатором, кожен тематичний розділ якого має уніфіковані структуру й інтерфейс (рис. 4).

Рис. 4. Рубрикатор ЕБД

Дещо про основні розділи та рубрики рубрикатора. Розділ **«Доступність для користувача»** поділений на рубрики**:** загальнодоступні; співробітніки закладу; студенти, викладачі навчального закладу; фахівці певної галузі; користування на платній основі. Другий блок систематизує інформаційні ресурси бібліотеки за основними тематичними розділами за тематикою, складом, видами та мовами документів, складом каталогів, картотек; електронних ресурсів.

У розділі «**Електронні ресурси**» представлений весь спектр електронних ресурсів: електронний каталог, електронна картотека, електронні бази даних, електронні бібліотеки та колекції, інтранет, інтернет.

Інформаційна структура розділу «**Послуги**» відрізняється від інших розділів. За основу формування рубрик використано Державний стандарт України «Надання безоплатних послуг клубними та бібліотечними закладами культури державної та комунальної форм власності», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 19 листопада 2013 р. за № 1966/24498. Основними рубриками є такі: «Доступ до інформації»,

«Бібліографічно-інформаційні послуги», «Соціокультурна діяльність», «Консультаційна допомога психолога, соціолога, юриста», «Освітні послуги». Розділ містить посилання лише на ті послуги, які наявні в окремих бібліотеках міста та малопоширені в загальній практиці (рис. 5).

Рис. 5. Структура рубрики «Послуги»

Структура розділу «**Електроннії послуги»** предствлена такими рубриками: надання доступу до електронного каталогу, віддалених та локальних баз даних, електронних бібліотек і колекцій, інтернету; віртуальні довідки, віртуальні виставки, інформування по e-mail, електронне замовлення, on-line доступ до електронного формуляра, електронна доставка документів.

На особливу увагу заслуговує розділ «**Додаткові послуги**», до якого ввійшли такі рубрики: актуалізація нормативних документів, актуалізація стандартів, наукова експертиза історико-культурної цінності рідкісних видань і рукописів, організації та/або проведення культурно-масових та наукових заходів, палітурні роботи, перегляд кінофільмів французькою мовою, надання приміщень бібліотеки в оренду, продаж книг, ремонт та реставрація друкованих видань, ксерокопіювання, сканування, роздруковування, користування ПК, тиражування, копіювання на

електронні носії, ламінування, розповсюдження літератури, складання каталогів і картотек для бібліотек установ, організацій, підприємств та приватних осіб, виконання комп'ютерного дизайну, фото-, теле- і кінозйомки експозицій.

Таким чином, у ХДНБ успішно проводиться робота зі створення затребуваної ЕБД, що дозволяє розкрити традиційні та нові можливості бібліотек, а саме: доступність; покращення інформованості населення; простота та оперативність отримування інформації; формування інформаційної культури користувача.

Структура ЕБД передбачає її постійне вдосконалення: збільшення кількості розділів, їх тематичної різноманітності та обсягу інформації. База надає можливість будь-якій бібліотеці міста будь-якого відомства розмістити інформацію про свою діяльність. Наявність подібної ЕБД створює підґрунтя для професійного спілкування та обміну досвідом; консолідує зусилля бібліотек у просуванні послуг, тим самим підвищуючи значущість бібліотек в очах громадськості міста. Особливої уваги заслуговує вирішення проблеми покращення якості інформації (у т.ч. віртуальна допомога користувачу, створення у формі запиту), відпрацювання технології передачі інформації для оновлення, узгодження організаційних питань створення регіональної **розподіленої** ЕБД «Бібліотеки Харкова».

Нові технології дозволили зробити доступ до інформації про ресурси бібліотек Харкова більш оперативним і глибоким, що значно вплине на задоволення інформаційних потреб користувачів.

ПОГЛЯД ЧИТАЧА

(РУБРИКА)

На конференції традиційно виступають користувачі ХДНБ ім. В. Г. Короленка.
Повідомлення декого з них наводяться нижче.

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗНАЧЕННЯ КАТАЛОГІВ КНИЖКОВИХ ВИСТАВОК В ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВІЙ РОБОТІ

Древаль Юрій Дмитрович,
співробітник Національного університету
цивільного захисту України,
д-р наук з державного управління,
м. Харків, Україна

Анотація. *Про значення каталогів книжкових виставок в інформаційно-пошуковій роботі.*

Ключові слова: *каталог, інформаційно-пошукова робота, книжкові виставки.*

Каталогом (від грецької *katalogos*) називається перелік якихось предметів (книг, експонатів, товарів), складений у певному порядку. Бібліотечним каталогом називається упорядкований перелік творів друку, наявних у фонді однієї або кількох бібліотек, що розкриває зміст або порядок утримання бібліотечних фондів (алфавітний, систематичний, предметний тощо). Каталог може мати карткову або електронну форму, існувати на мікроносіях або у формі книжкового видання.

Бібліотечні каталоги, як будь-яка інформаційно-пошукова система, виконують знаково-комунікативну, фондовідображаючу, інформаційно-пошукову, пізнавальну і педагогічну функції. Знаково-комунікативна функція бібліотечних каталогів допомагає дистанційному спілкуванню у зв’язці «споживач – каталог – автор». Сутність фондовідображаючої функції полягає в розкритті складу та змісту бібліотечних фондів. Каталогізатор є інтерпретатором інформації, що міститься в документі, та володіє методами створення бібліотечного каталогу, за допомогою якого здійснюється дистанційне спілкування розділених в просторі, а часто і в часі, автора і читача. Інформаційно-пошукова функція реалізується в процесі розвідки документів у відповідь на запит читача. Пізнавальна функція ґрунтується на пізнавальних можливостях інформаційно-

пошукового масиву. Водночас бібліотечні каталоги виконують і педагогічну функцію, сприяючи інтелектуальному та професійному розвитку особистості читача [1, с. 3].

У Харківській державній наукові бібліотеці імені В. Г. Короленка (ХДНБ) практикується і така форма каталогізації, як каталоги книжкових виставок. Привертають увагу фахівців, наприклад, підготовка та видання таких каталогів суспільствознавчого спрямування. Це, зокрема, видання *«З історії української багатопартійності»* (1994), *«Історико-правова спадщина України»* (1996), *«Український парламентаризм: витоки та історичний досвід»* (1997), *«Україна на шляхах трансформації: від авторитарного режиму до демократії»* (2002), *«Глобалізм і глобалістика: проблеми міжнародного співробітництва і наднаціональних корпорацій»* (2003), *«Влада і суспільство»* (2004), *«Україна в процесах європейської інтеграції»* (2005), *«Народне представництво і демократія: у пошуках гармонії»* (2005), *«Влада і управління»* (2008), *«Конституція і конституціоналізм: політико-правовий аспект»* (2009), *«Конфлікт і консенсус в українському суспільстві»* (2010).

Усі названі каталоги вийшли друком, деякі розміщені на сайті ХДНБ. Останнім часом, щоправда, перевага надається виключно електронним виданням каталогів (наприклад, *«Управлінські відносини у сфері охорони праці та промислової безпеки»*, 2013).

До позитивних якостей такої форми бібліографічних ресурсів першочергово слід віднести чітке тематичне спрямування, належне упорядкування, врахування запитів читачів щодо необхідності бібліографічного упорядкування найбільш важливих суспільствознавчих проблем та оперативне відображення останніх видань. Таких каталоги є і значним інформаційним ресурсом, який розглядається як систематизована інформація або знання, що мають цінність у певній предметній області і можуть бути використані людиною у своїй діяльності для досягнення певної мети. А це, у свою чергу, оптимально узгоджується з основними принципами Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. [2].

Слід також відзначити і тісну співпрацю бібліотечних працівників та науковців при підготовці таких видань. Відомо, що формування каталогів базується на досягненнях різноманітних наукових знань, насамперед бібліотечного каталогознавства, суміжних із ним дисциплін та наук методологічного спрямування. У даному ж разі консультування фахівців-

суспільствознавців триває не лише на підготовчій стадії, адже всі згадані видання розпочинаються зі вступних статей, що редагуються (це, звичайно ж, полегшує читачам ознайомлення з каталогами). Відтак досягається максимальна реалізація вимог, що надаються до такого типу робіт, які полягають в необхідності дотримання гармонійного співвідношення науковості, доступності та оперативності.

Використані джерела

1. Сєдих, В. В. Бібліотечні каталоги як інформаційно-пошукові системи : навч. посіб. / В. В. Сєдих, Г. П. Терентьєва, В. К. Удалова. – Харків : ХДАК, 2003. – 193 с.

2. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 р. № 386-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80.

3. Эйдельман, Б. Ю. Библиотечная классификация и систематический каталог : учеб. пособие для библ. ф-тов ин-тов культуры / Б. Ю. Эйдельман. – Москва : Книга, 1977. – 311 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВУЗІВСЬКИХ БІБЛІОТЕК ТА ВПРОВАДЖЕННЯ МАРКЕТИНГУ В ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ

Лінецький Л. М.,
доцент кафедри ЮНЕСКО
«Філософія людського спілкування»
філософії та історії України Харківського
національного технічного університету
сільського господарства ім. П. Василенка,
канд. іст. наук, м. Харків, Україна

Анотація. *Про застосування бібліотечного маркетингу у вузівській бібліотеці.*

Ключові слова: *інформаційно-бібліотечні системи, вузівські бібліотеки, маркетинг, комерційний маркетинг, некомерційний маркетинг.*

Інновації у промисловому виробництві сьогодні потребують забезпечення якісної підготовки висококваліфікованих спеціалістів, яких

щороку випускає велика кількість вузів України. Активне включення їх в Болонський процес передбачає як один з основних напрямків індивідуалізацію навчання, зменшення кількості аудиторних годин і збільшення долі самостійної роботи студентів. Як правило, саме цю самостійну роботу студенти повинні виконувати у бібліотеках.

Бібліотеки, незалежно від розміру їх фонду, спеціалізації і обслуговуючого контингенту користувачів, є особливим соціальним інститутом, наявність якого є умовою для нормального розвитку науки і культури. Вони є центром забезпечення доступу читачів до електронних ресурсів. У них, поряд із збереженням традиційних бібліотечних фондів (друкована продукція) відбувається процес модернізації організаційних, інформаційних і технологічних інфраструктур на основі мережевих автоматизованих інформаційно-бібліотечних систем, орієнтованих на входження у глобальний простір Інтернету.

Що стосується бібліотек вищих навчальних закладів, то вони володіють своєрідною специфікою у порівняні з іншими типами бібліотек. Це цілком природно, адже як структурні підрозділи вищих навчальних закладів, вони орієнтовані на задоволення запитів обмеженого і специфічного кола читачів, режим їх роботи залежить від режиму роботи навчального закладу. Тому, виконуючи стандартні функції, вузівські бібліотеки по своїй природі підпорядковані вимогам установи, до складу якої входять. Вузівській бібліотеці відводиться ключова роль у підготовці висококваліфікованих спеціалістів, але це завдання вона ефективно може виконати в своїй практичній діяльності, застосовуючи так званий бібліотечний маркетинг.

Теоретичні основи маркетингу як науки в цілому розроблені. Його класична теорія представлена Ф. Котлером, згідно з якою бібліотечний маркетинг являє собою систему різноманітних, пов'язаних між собою видів діяльності, включаючи планування та продаж різних видів послуг [1]. До них можна віднести:

- визначення номенклатури послуг;
- організацію роботи бібліотеки на основі запитів користувачів;
- оптимізацію бібліотечної технології;
- організацію книгообміну й обміну електронними ресурсами між бібліотеками вузів;
- розширення системи послуг «замовити книги на вимогу користувача»;

- збір зовнішньої і внутрішньої інформації;
- підняття престижу бібліотеки і т. п.

Широкомасштабне впровадження маркетингу у роботу вузівських бібліотек на пострадянському просторі відбувалося поступово, починаючи з вивчення іноземного досвіду, насамперед американського. В Україні початком використання маркетингу можна вважати видання інформаційно-оглядової довідки матеріалів зарубіжних публікацій, підготовленої Національною парламентською бібліотекою України, а також навчального посібника «Нові умови господарювання і маркетинг в діяльності бібліотек», де вперше обумовлюється необхідність і можливість програмно-цільового підходу до проблем виробництва і збуту бібліотечних послуг. Необхідність такого впровадження пов'язана з тим, що суттєво скоротилося і надалі скорочуватимуться державне асигнування на розвиток вузівських бібліотек, тому вони самі повинні шукати нові концепції своєї діяльності, щоб оптимально задовольнити потреби користувачів.

Згідно з теорією маркетингу, існує два його різновиди: комерційний і некомерційний. Комерційний маркетинг — це комплексна система організації виробництва і збуту послуг, орієнтована на повне задоволення запиту конкретних користувачів і отримання на цій основі прибутку. Некомерційний маркетинг діє у громадських інтересах і не прагне отримати фінансовий прибуток та фінансові дивіденди. Бібліотеки вузів як некомерційні організації можуть використовувати інструментарій як комерційного, так і некомерційного маркетингу. Вузівські бібліотеки самі вирішують питання, що краще: впроваджувати маркетинг чи як краще це зробити.

Використані джерела

1. Котлер, Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер. – Киев : Вильямс. 2001. – 944 с.

2. Українська бібліотечна асоціація : документи і матеріали. – Київ : Самміт-Книга, 2010. – 144 с.

СПИСОК АВТОРІВ ПОВІДОМЛЕНЬ КОНФЕРЕНЦІЇ

Богданов Кирило Юрійович, *бібліотекар соціокультурного центру Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (Україна, Харків).*

Войцеховська Марія, *д-р Університету Гданьська (Польща, Гданськ).*

Волошина Людмила Віталіївна, *головний бібліотекар науково-дослідного відділу бібліотекознавства та бібліографознавства Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (Україна, Харків).*

Вострікова Марина Сергіївна, *методист Харківської спеціалізованої музично-театральної бібліотеки ім. К. С. Станіславського (Україна, Харків).*

Гайда Ізабелла, *керівник відділу бібліотеки Технічного університету, магістр, кустош (Польща, Лодзь).*

Гринько Валентина Володимирівна, *головний бібліотекар Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Олеся Гончара (Україна, Полтава).*

Давидова Ірина Олександрівна, *завідуюча кафедрою бібліотекознавства та соціальних комунікацій Харківської державної академії культури, доктор наук із соціальних комунікацій, професор (Україна, Харків).*

Древаль Юрій Дмитрович, *співробітник Національного університету цивільного захисту України, доктор наук з державного управління (Україна, Харків).*

Жукова Валерія Павлівна, *доцент кафедри бібліотекознавства та соціальних комунікацій Харківської державної академії культури, кандидат наук із соціальних комунікацій (Україна, Харків).*

Капустіна Наталія Іванівна, *завідуюча науково-дослідним відділом бібліотекознавства і бібліографознавства ХДНБ ім. В. Г. Короленка, (Україна, Харків).*

Катерев Кристина, *заступник директора Центральної наукової бібліотеки ім. Андрія Люпана (Республіка Молдова, Кишинів).*

Ковальчук Галина Дмитрівна, *головний бібліотекар науково-методичного відділу Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (Україна, Харків).*

Кондратенко Олеся Олегівна, *завідуюча відділом наукової організації та методики бібліотечної роботи Кримського республіканського закладу «Універсальна наукова бібліотека ім. І. Я. Франко» (Україна, Сімферополь).*

Корнієнко Марія Євгенівна, *головний бібліотекар науково-методичного відділу Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (Україна, Харків).*

Косачова Ольга Олександрівна, *бібліотекар науково-дослідного відділу бібліотекознавства і бібліографознавства Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка, викладач Харківської державної академії культури, кандидат наук із соціальних комунікацій (Україна, Харків).*

Кудлач Володимир Андрійович, *провідний бібліотекар Одеської національної наукової бібліотеки ім. М. Горького (Україна, Одеса).*

Кунанець Наталія Едуардівна *доцент кафедри «Інформаційні системи та мережі» Національного університету «Львівська політехніка», старший науковий співробітник, кандидат історичних наук (Україна, Львів).*

Лінецький Л. М., *доцент кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» філософії та історії України Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка, кандидат історичних наук (Україна, Харків).*

Лосієвський Ігор Якович, *завідуючий науково-дослідним відділом книгознавства, колекцій рідкісних видань і рукописів Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка, професор кафедри бібліотекознавства та соціальних комунікацій Харківської державної академії культури, доктор філологічних наук, заслужений працівник культури України (Україна, Харків).*

Мар'їна Олена Юріївна, *викладач кафедри бібліотекознавства та соціальних комунікацій Харківської державної академії культури, кандидат наук із соціальних комунікацій (Україна, Харків).*

Маркова Вікторія Анатоліївна, *завідуюча кафедрою бібліографознавства та інформаційно-бібліографічної діяльності Харківської державної академії культури, доктор наук із соціальних комунікацій (Україна, Харків).*

Матвєєва Ірина Юр'ївна, *завідуюча кафедрою бібліотечно-інформаційної діяльності Челябінської державної академії культури та*

мистецтв, доцент, кандидат педагогічних наук (Російська Федерація, Челябінськ).

Медведєва Євгенія Андріївна, *доцент, кандидат педагогічних наук (Україна, Харків).*

Медведська Марія Сергіївна, *методист Харківської обласної бібліотеки для юнацтва (Україна, Харків).*

Непочатова Оксана Володимирівна, *бібліотекар науково-дослідного відділу бібліотекознавства та бібліографознавства Харківської державної наукової бібліотеки ім. В . Г. Короленка (Україна, Харків).*

Огнєва Ірина Миколаївна, *завідуюча методичним відділом Муніципального закладу культури «Централізована бібліотечна система м. Арзамаса Нижегородської області» (Російська Федерація, Арзамас).*

Орлов Віктор Володимирович, *доцент Санкт-Петербурзького державного університету культури та мистецтв, кандидат педагогічних наук (Російська Федерація, Санкт-Петербург).*

Павленко Тетяна Борисівна, *заступник директора з інформаційних технологій наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету (Україна, Харків).*

Пасмор Надія Петрівна, *директор наукової бібліотеки Національного юридичного університету України ім. Ярослава Мудрого, кандидат педагогічних наук (Україна, Харків).*

Поліщук Роман Валентинович, *молодший науковий співробітник, відділу бібліотекознавства Інституту науково-методичного забезпечення бібліотечно-інформаційної роботи Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (Україна, Київ).*

Прохорова Віра Григорівна, *завідуюча відділом науково-інформаційного забезпечення інноваційних процесів Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка, заслужений працівник культури України (Україна, Харків).*

Ракитянська Валентина Дмитрівна, *директор Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка, заслужений працівник культури України (Україна, Харків).*

Ржеуський Антоній Валентинович, *бібліотекар науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка» (Україна, Львів)*

Рудзський Лев Зіновійович, *член правління Міжнародної Асоціації користувачів та розробників електронних бібліотек і нових інформаційних технологій (ЕБНІТ), (Україна, Київ).*

Саліна Наталія Юріївна, *завідуюча сектором розвитку бібліотеки* та *зв'язків з громадськістю Харківської обласної бібліотеки для дітей (Україна, Харків).*

Самотий Рената Стефанівна, *завідуюча відділом науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка», кандидат наук із соціальних комунікацій (Україна, Львів).*

Самофал Ольга Іванівна, *завідуюча відділом наукової бібліотеки Національного юридичного університету України ім. Ярослава Мудрого (Україна, Харків).*

Сафонова Вікторія Володимирівна, *головний бібліотекар науково-методичного відділу Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (Україна, Харків).*

Суйковська Івона, *керівник відділу бібліотеки Технічного університету, дипломований кустош, кандидат наук (Польща, Лодзь).*

Таранюк-Русанівський Кирило Геннадійович, *редактор науково-бібліографічного відділу Національної історичної бібліотеки України (Київ).*

Терен Тетяна Олександрівна, *журналіст, редактор телепроекту «Простір ідей» 5 каналу (Україна, Київ).*

Тіщенко Антоніна Анатоліївна, *провідний бібліотекар науково-методичного відділу Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка, голова Молодіжної секції Української бібліотечної асоціації (Україна, Харків).*

Ходарєва Юліана Владиславівна, *бібліотекар І категорії науково-дослідного відділу бібліотекознавства і бібліографознавства Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (Україна, Харків).*

ЗМІСТ

Наукове видання

Короленківські читання 2013

Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції

24 жовтня 2013 р.

Відповідальний за випуск

В. Д. Ракитянська, заслужений працівник культури України

Редактор С. М. Миценко

Підписано до друку 12.08.2014 Формат паперу 60×84 16,5 друк. арк.

14,8 умов. друк. арк. Папір для множ. апаратів. Замовлення

Ксерокс ХДНБ ім. В. Г. Короленка, Хпрків-3, пров. Короленка, 18